

קובץ גליונות

פרשת צו-פורים

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

קיימו וקבלו היהודים

חיזוק והתעוררות לשמירה מפגעי הטכנולוגיה בעקבות דברי הרבנים בכל הקהילות
בשבת החיזוק שבת זכור

כינוס רבני ירושלים במעונו של מרן המשגיח הגאון הצדיק רבי דן סגל שליט"א
ע"י ועידת הרבנים לביצור חומות הדת

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארקו

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	5:13	6:26	7:06
בני ברק	5:29	6:27	7:03
קרית ספר	5:23	6:27	7:05
בית שמש	5:13	6:27	7:06
אופקים	5:22	6:28	7:05
חיפה	5:22	6:27	7:04
ליקוואוד	6:49	8:20	8:28

יומן מטלטל

החילוץ מקייב לבלרוס

מיוחד! חידות ושאלות

עם פרסים בשווי 1.600 ש"ח

לראותם

גדולי ישראל זי"ע בימי הפורים

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדרים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

זקנים ויאמר

מזנות לאביונים עורענים לוועד הרבנים

מזן שליט"א
מעביר מזנות לאביונים
לוועד הרבנים
לאחר קריאת המילה
פורים אשתקד

הכרעת מזן ראש הישיבה
רבינו הגדול רבי גרשון אדלשטיין שליט"א

בס"ד, ערב פורים תשפ"ב
בימים אלו אשר רבים הגיעו עד לחם ממש, נקרא כל אחד ואחד מכלל ישראל
לקראת ימי הפורים הבעל"ט להתאמץ ביותר ולהיות מהמהדרין, ולהעביר את
מעות המתנות לאביונים ל"ועד הרבנים לעניי צדקה" אשר היא מחלקת בהידור
לאביונים אמיתיים ביום הפורים ממש בכל ערי ישראל, וכל מי שנושא בעול עם
הציבור יזכה למילוי משאלות לבו לטובה.
י"ג ניסן תשפ"ב

מזן שליט"א
מעביר מזנות לאביונים
לוועד הרבנים
לאחר קריאת המילה
פורים אשתקד

הכרעת רבן של כל בני המילה
מזן שר התורה רבי חיים קניבסקי שליט"א

דפ"ר, ציד פורים
היום טעם זה וזה הדין לעני צדקה בארה"ק
לשם צדקה צדקה אמת וצדקה אמת וצדקה אמת
יום הפורים וכן האו"ם אמת אמת
חיים קניבסקי

ניתן לתרום
בכל עמדות
נדרים
פלס
וקהילות

1-800-22-36-36

קופת
עניי
ארץ
ישראל
ועד הרבנים
לעניי צדקה בארה"ק

עכשיו תורכם!

בעזרת השם יתברך

ביום רביעי!
ליל פורים
בחצות לילה

סגולת הפורים לזיווג הגון בזאת השנה

ליל פורים - בחצות הלילה
ע"י מאות לומדי 'רינה של תורה'
מופת גלוי - מאות ואלפים נושעו בשנים קודמות בזיווג הגון באותה שנה!

דברים חוצבי להבות אש בכח וסגולת היום יישא קודם המעמד מרן הגה"צ

רבי אלימלך בידרמן שליט"א

בליל
חמישי

לפני התיבה יעתירו בתחנונים רבותינו:

רה"י מרן הגאון רבי **שרגא שטינמן בנימין פינקל הגרי"ש קניבסקי**
שליט"א שליט"א שליט"א

בבית מדרשו של מרן שר התורה - 'לדרמן'

ראש הכוללים הגאון הצדיק רבי

מרדכי ליבר כהן
שליט"א

בליל פורים דמוקפין:

בבית המדרש
'שערי תבונה', רמות ירושלים

בליל
שישי

מעמד זעקה ובקשה
שתיקן והנהיג רשכבה"ג

שר התורה שליט"א מרן
ועומד בראשו במסירות נפש
לישועתן של ישראל

בית מדרש לעמלי תורה בארה"ק
בנשיאות רשכבה"ג מרן רבינו שר התורה שליט"א

מאות זכו לישועה פרטית מאז המעמד אשתקד. **עכשיו תורכם!**

0722-600-200

המעמד יועבר
בשידור חי

03-3064800

עזרת נשים פתוחה

בני ברק • ירושלים • חיפה • פתח תקווה • מודיעין עילית • ביתר עילית • ירוחם • אופקים • תל ציון • עפולה • קרית אתא • גני איילון

שהשמה במעונם

ברכת מזל טוב לידידינו החשוב
העומד לימין המערכת

הרה"ג ר' **ישראל גולדברג** שליט"א
מחבר סדרת הספרים **"כאיל תערוג"** ו' חלקים

לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בנו נ"י בשעטו"מ

יהי רצון שיזכה להכניסו
בבריתו של אאע"ה בעתו ובזמנו
ולגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט

בברכה מרובה
מערכת "קובץ גליונות"

ברכת מזל טוב לידידינו החשוב
הר"ר **יהודה אנגל** שליט"א

לשמחת **נישואי בנו** נ"י

יהי רצון שיזכו להקים
בית נאמן בישראל

בברכה
מערכת "קובץ גליונות"

לרפואת

מרדכי דוד בן **חיה פערל** בתושח"י

לכל הקוראים והלומדים
החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת
משבתות השנה, ותהיו שותפים בזיכוי הרבים
הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• טז אדר ב' צו	• כו סיון קרח
• כג אדר ב' שמיני	• ג תמוז חקת
• א ניסן תזריע	• י תמוז בלק
• ח ניסן מצורע	• יז תמוז פינחס
• טו ניסן חג הפסח	• כד תמוז מטות
• כב ניסן אחרי	• ב אב מסעי
• כט ניסן קדושים	• ט אב דברים
• ו אייר אמור	• ז אלול שופטים
• יג אייר בהר	• יד אלול כי תצא
• כ אייר בחקותי	• כא אלול כי תבא
• כז אייר במדבר	• כח אלול נצבים ר"ה
• ה סיון נשא	• ו תשרי וילך יו"כ
• יב סיון בהעלתך	• חג הסוכות
• יט סיון שלח	

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': **053-3145900** פקס: **077-2092005**

מייל: **k.gilyonot@gmail.com**

כתובת: **רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק**

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדירים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדירים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: **יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.**

גיליון מס' 466 פרשת צו
תשפ"ב שנה עשירית

לקבלת הגליון בפקס יש לחייג
מדי שבוע למס': 073-3518015
לשותפות בהפצת דברי התורה
ניתן לפנות למס' 053-3145900
בברכת פורים שמח

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

מענייני הפרשה

מרחשת הוא מאכל החביב אצל הכהנים

וְכָל נֶעֱשֶׂה בְּמִרְחֶשֶׁת וְעַל מַחֲבֵת לִפְנֵי הַמִּקְרִיב אֹתָהּ לֹא תִהְיֶה (ז' ט')

יש לעיין מדוע לענין מצות אכילת הכהן, הקדים הפסוק את מנחת מרחשת, ולעיל בפרשת ויקרא (ב' ה') לענין מצות הקרבה, הקדים דין עשיית המחבת ואחרי זה מחרשת. ותירוץ נפלא כתב רבינו בספרו, ומסיים 'וצריך עיון אם זה אמת'. בפרשת ויקרא הקדים את מחבת, שמכפר על דיבור הפה (מנחות ס"ג א') שהיא עבירה עם מעשה, ואילו מרחשת מכפר על הרהורי הלב. ויסוד הדבר שכפרה על מעשה היא סיבה להקדים, כבר מצינו בגמרא (זבחים פ"ט א') שדם חטאת קודם לעולה כי מכפר, [והרי עולה גם מכפר על הרהור הלב (זבחים ה' ב')], ורואים שכפרה על מעשה יש לה חשיבות וסיבה להקדים]. אבל בפרשת צו, שהוא דיני אכילה, כותבים את המשובח והחביב יותר אצל הכהנים, ומרחשת חביב יותר שהוא נעשה בהרבה שמן, ומצינו בפסחים (ל"ו א') שעיסה שנילושה בשמן היא מצה עשירה כדרך העשירים, ולענין אכילת קדשים החביב קודם (ירושלמי סוף סוכה חמץ קודם למצה שהוא חביב) ולכן הקדים מרחשת שהיא חביבה יותר.

(שבענו משוביך)

בענין המנהג לרקוע ברגלים בהזכרת המילה המן

בכל שנה כשקוראים את מגילת אסתר בפורים, מקפיד רבינו בכל פעם כשמזכירים השם המן, לרקוע ברגלו לקיים מצות מחיית עמלק, וכמנהג שהובא במשנ"ב (סימן תר"צ ס"ק נ"ט), והראה שבמדרש (מדרש פנים אחרים נוסח א', עה"פ הפיל פור הוא הגורל) מובא, שהמן מרגיש את זה ומצטער בזה בכל שנה. ועובדא הוי, בבית כנסת שכמה מתפללים ביקשו להפסיק את המנהג בטענה שזה גורם לאריכות רבה, וגם מפריע לזקנים שלא סובלים רעשים ועוד טענות. גבאי בית הכנסת עלו אל רבינו ושאלו בדעתו. הוא ענה להם שבשום אופן אין לבטל מנהג זה המוזכר בהלכה, והורה להמשיך כרגיל כמו שהיה, ומי שקשה לו יעשה מנין אחר, אך לא לבטל את המנהג הוותיק.

(שבענו משוביך)

פורים תשס"ח אמר לי רבנו בחיוך: שתתי יין ונשכבתי לישון לקיים מצות עד דלא ידע, אך לא נרדמתי, ואפשר שגם בזה שרוצה לישון גם מקיים המצוה, ונימא - עד דלא ידע, ולא עד בכלל... אח"כ אמר: פעם אחת השתכרתי בפורים, ולא בכוונה, כי הלכנו לראשי הישיבה ואצל כל אחד נתנו קצת יין ומזה השתכרתי, והיו צריכים לנסוע איתי במונית הביתה, ואמר לי החזון איש - לא זה רוצה התורה. ובדרך כלל מנהגי לשנות מעט ומשפיע על הראש, ואני הולך לישון.

(כל משאלותיך)

לפני הסעודה, נכנסתי עם ידידי שהביא את בנו בן ג' לחלאקה, ואמר רבנו: הרי העושה מלאכה בפורים אינו רואה סימן ברכה לעולם, ולא יצמחו לו שערות. המשיך וסיפר: פעם אחת בפורים אבא תיקן כיסא שנשבר, ומאז תמיד היה חוזר ונשבר. סעודת פורים תשע"א שאלתי, מה הביאור במה שמביאים בשם הזה"ק שכיפורים כפורים? בדרך פשטות הכוונה, שבפורים היתה סכנה ביום המלחמה, והם שבו בתשובה, ולכן פורים זה זמן לתשובה גם לדורות. בשושן פורים בדרך לסעודה, שאלתי: היום שושן פורים מה אומרים אחד לחברו? אפרילאכער גוטען ספק שושן פורים.

רשכבה"ג מרן שה"ת שליט"א:

"ועד הרבנים הוא שלוחי דידן לקיום מצות מתנות לאביונים בהידור ביום הפורים וכן ראוי לנהוג"

השנה הקשה ביותר בעם ישראל מזה 80 שנה: רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א מקבל לידיו את הדו"ח המלא של חלוקת מאה ועשרים מליון ש"ח על ידי ועד הרבנים לענייני צדקה בארה"ק, מרן שליט"א אמר בהתפעלות כי מי שתורם לוועד הרבנים נחשב לו כמו שחילק הכל, ושומרים עליו משמים.

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"ג, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

שְׁנֵי קְדֻמוֹנִיּוֹת

על גדולי הדורות

חדש! עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן שליט"א!

מדור שְׁנֵי קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה

פרשת שמעי - מרן הגר"ח זוננפלד זי"ע, ירושלים (י"ד י"ט אדר ב')

גלין פסח - מוגדל - אודות הגה"צ רבי אריה לוי זצ"ל ומשפחתו (י"ד ט' ניסן)

פרשת אמור - אודות גיס רבינו הגאון רבי שאול ברזם זצ"ל (ו' אייר)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להג"ל

שר התורה בדורו הגאון רבי יוסף ראזין 'הרוגוטושבער' זי"ע

בכריכה קשה, ויצרף לזה עוד חוברת על חנוכה שנדפס באותו הזמן, כדי שהדפים יישמרו באופן מכובד.

ושאל ר' שמואל מה לכתוב מבחוץ, ואמר לו תכתוב "כתבים מרבי יוסף ראזין בעל הצפנת פענח", ושאל אם להוסיף 'עם ביאורי דרך אמונה', ורבינו סירב ובסוף אמר, תכתוב 'עם הערות'. והודה לו בברכת ישר כוח.

"עם כתבים מרבי יוסף ראזין בעל הצפנת פענח, עם הערות"
הכיתוב שעל הכריכה על פי בקשת רבינו

צפנת פענח החדשות

ובשנת תשס"ט אברך תלמיד חכם המתגורר במודיעין עילית, הצליח להשיג מכתבים רבים מבעל הצפנת פענח שלא הודפסו, והכין אותם לכדי ספר, במהלך החיפושים אחרי המכתבים, הוא קיבל מכתב מעניין מהגרמ"י לפקוביץ זצ"ל, בו כתב לו בין הדברים "עוד אני מציע, כאן בעיר בני ברק היה רב זקן שהציל עצמו ממדינת רוסיה, והיה לו כמה מכתבים מהרוגצ'ב, ונתן זה למרן הגאון רבינו חיים קניבסקי שליט"א, והוא סידר לו קונט' עם מראה מקומו, מסתמא הוא נמצא אצלו הקונט' או שידוע איפה אפשר להשיג..."

ואכן כאמור לעיל, המכתבים נמצאו והם אכן הודפסו בשו"ת צפנת פענח החדשות, בראש הספר, עם הערות רבינו, וכאשר הודפס הספר ורבינו קיבל אותו, התרגש ואמר, 'התפללתי שיהיה מזה נחת רוח להמחבר'.

הספר הנ"ל מתעטר במכתב ממרן הגר"י ש אלישיב זצ"ל, ונוסף עליו חתימת רבינו שליט"א.

בפעם אחרת התבטא רבינו באוזני המו"ל, 'בזמנו הוא נחשב גדול הדור כולם שאלו אותו. אצל הרוגצ'ובער כל התורה היה מונח אצלו בקופסה'.

בקשה: מי שתח"י או הידוע על כתבים גליונות ואגרות מהגאון ז"ל מתבקש לפנות למייל tp089744873@gmail.com, או למערכת צפנת פענח החדשות נתיבות המשפט 89/10 מודיעין עילית טל 08 9744873, רבינו שליט"א חיזק ועודד מאוד את עורכי כתבי הרוגצ'ובער זצ"ל, ואף כתב מכתב מיוחד לסייע בזה.

ליצירת קשר: ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

077-2092005 053-3145900

ביאור למכתבי הגאון מרוגצ'וב

סיפר רבינו פעמים רבות, שפעם הביא לו רב זקן בשם הרה"ג רבי ירמיהו פריד זצ"ל (היה רב בזסלו שבליטא, ובהמשך חייו התגורר בארץ הקודש בתל אביב ושימש שם כדיין, ובסוף ימיו עבר לגור בבני ברק וקבע את מקום תפילתו בשיבת פונב'י, נלב"ע אב תש"ל) עשר מכתבים שקיבל מהרוגצ'ובער, וביקש ממנו לכתוב על זה מקורות, כי כידוע הגאון ז"ל היה כותב בקיצור נמרץ מאוד. רבינו אכן כתב ביאורים ומקורות נפלאים למכתבים, ור' ירמיהו אף שילם לו את טירחתו, אך מאז עבר זמן רב, ור' ירמיהו נפטר, ואינו יודע מה עלה בגורל המכתבים.

ברוך המשיב אבידה

והנה בחודש אדר תשע"ז, הגיע אל רבינו אחד ממקורביו (הרי"ת דרדק שליט"א) וסיפר שחזר מחו"ל ומצא אצל יהודי אחד תכריך מכתבים של הרוגצ'ובער עם ביאורים מרבינו, ובא להראות לשאל אם רבינו מכיר הכתבים.

רבינו התרגש ושמח שמחה גדולה מאוד, וביקש שישאיר אצלו העתק, ואכן אלו המכתבים שהוא חיפש ומלבד אחד המכתבים שמשום מה נעלם.

פרסום ראשון: צילום כתב היד ששלח הרוגוטושבער על גלויה להר"ר ירמיהו ז"ל

העתק הגלויה הנ"ל בכתב ידו הנאה של רבינו, בתוספת מקורות והערות

כריכה נאה

ואחרי כמה חודשים, רבינו אמר להר"ר שמואל הכהן שליט"א, שהיה מסדר באותו תקופה עבור רבינו את כרכי הש"ס שלו ועוד ספרים לכריכה חדשה ומהודרת, שיכרוך גם את הדפים הללו

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה- 1586

קהילות 073-2757000 שלוחה- 4310

שיח אמיזנה

בסידר > עלון מספר 7 > אדר ב' > ענייני פורים > שמיטה תשפ"ב

פנינים וניצוצי אור המתחדשים ובאים מפיו ומשולחנו של רשכבה"ג מרן שר התורה רבינו חיים קניבסקי שליט"א

בפצותי שיח

דבר המערכת

"הדור קבלוה בימי אחשוורוש", כך מלמדת הגמרא בשבת (פ"ח א'). קבלת התורה נתחדשה, דווקא בחג הפורים, אז קיבלו על עצמם בני ישראל - עם ה', קבלת התורה מחודשת מאהבה.

לפיכך, אין ראוי מזמן זה, להביא דברי תורה שבעל פה, שנכתבו ונאמרו מפיו של הרב שליט"א, בנושאי חג הפורים הבעל"ט, וכפי שקבעו חז"ל (יר' מגילה סוף ב, ה"ד) "זכרם לא יסוף מזרעם, מיכן שקבעו לה חכמים מסכת", היינו, שדברי תורה שבע"פ, הטעונים עמל ויגיעה להבין כל תג, הם, הסימן לקבלת התורה מאהבה, המחודשת שקיימו וקיבלו היהודים בחג הפורים.

רגיל הרב שליט"א לומר בחודש זה, שמה שאמרו חכמים "משנכנס אדר מרבין בשמחה", מלבד המנהג לשנות מעט יין, ודינא דגמל' (תענית כ"ט א') לעשות דין עם גוי דוקא בימים אלו, ישנו ענין מיוחד, להגביר חיילים לתורה בחודש זה, כי "פיקודי ה' ישרים משמחי לב", ואין לך שמחה גדולה מזו.

הרב שליט"א גם נוהג מידי שנה לכתוב ביום הפורים עצמו מענייני המגילה, ואף את ספרו 'בשער המלך', סיים בליל פורים. גם בספרו 'טעמא דקרא', כתב הרב ד"ת מענייני המגילה ופורים [ראו מדור תחת אחד השיחים].

בגליון זה זוכים אנו להמשיך להביא מדברי תורתו של הרב, אשר חלקם רואה אור לראשונה בבמה מכובדת זו, בשילוב קטעי כתבי יד נדירים מסוגם, בשלל המדורים, בגליון זה, גם נוספו, שאלות 'לחידודי' מיוחדים מהרב שליט"א. במדור 'תורת שי"ח', הבאנו הרבה מדברי תורתו של הרב בענייני פורים המלוקטים משאר ספריו, ולא מהדברים שקבע הרב בספרו על המגילה.

מדור מיוחד הוספנו בגליון זה לרגל חג הפורים - 'מקשין העולם', העוסק בקושיא המפורסמת בדברי חז"ל במגילה ג' א' "מכאן סמכו של בית רבי שמבטלין ת"ת מפני מקרא מגילה", כשהרב מביא בזה את דברי החזו"א בבהירות ובהיקף מופלא ועסק בהם כמה פעמים בספריו ובע"פ. לתועלת קוראי הגליון יושבי על מדין, בדרנו ב"ג נפה את הדברים כראוי בפני לומדי התורה, בתוספת נופך הערות והארות מתורתו העניפה של הרב, בכתב ובע"פ.

כבר קבעו חז"ל "אמר רבא מיחייב איניש לבסומי עד דלא ידע" וכו' (מגילה ז' ב') לכבוד חג הפורים, הוספנו מדור 'מילי דפוריא' מדברי הרב בעידנא דחדושתא, ושיח קדשו בימי הפורים.

ובעת הזאת, נודה לכל המאירים והמעירים, אשר טורחים לשלוח את דבריהם למערכת הגליון, על מנת שנוכל ליכות את הרבים באופן מושלם, ואנו תפילה שלא תצא תקלה מתח"ן, אמן.

נתכבד לשגר מכאן הודעה חשובה לכל קוראי והוגי הגליון בפרט, ותורת הרב בכלל, כי בעזה"י, אנו מתעתדים להו"ל גליון מורחב, לקראת חג הפסח הבעל"ט, שם יופיע מדור מיוחד מתגובות הקוראים, ועל כן כל מי שבידו הערות או הארות, תמונות וגנזים וכד', בעניינים שנתבררו עד כה (ענייני כיבוד אב ואם, שנה מעוברת, פורים קטן, פורים, שביעית ועוד), מתבקש לשלוח זאת למערכת הגליון, כדי שנוכל ליכות את הרבים.

המערכת

מקשין העולם

מתורת הרב שליט"א בקושיית האחרונים ויסודו של החזו"א בגדר קריאת המגילה

מה שמקשים ממבטלים ת"ת למקרא מגילה הא גם מגילה ת"ת הוא (עי' רש"י מגילה ג' א' ובעין זה להקשות בברכות י' ב' גדול הקורא ק"ש בעונתה יותר מהעוסק בתורה) אמר שכשמכוין למצות מגילה אין לו מצות ת"ת שהוא שם אחר (ועי' מ"ב ס' מ"ז סק"ז בשם הגר"א), ובעין זה אמר שאינו כן כשמדבר לה"ר אין ע"ז רק השם של לה"ר, ובעין זה שמעתי ממנו על מלאכות שבת שאין שייך לחייב הכותב אפי' גמר ספר או הבונה על מכה בפטיש שהרי גמר ג"כ הפעולה לפי שיש ע"ז שם אחר ורק אם במקרה נזדמנו ב' דברים אז שייך לחייב שתיים (וסברא זו נמצא ג"כ במ"ב סוף סי' ש"מ ביה"ל ד"ה ולא לענין קורע ע"ש וכמדומה גם במאירי שבת ראיתי כן, זה נמצא במאירי שבת ק"ד ב' ע"ט, ובעין זה בתו' רי"ד שבת ע"ד ב', ועי' בחזו"א או"ח סי' קל"ג סק"א ובחזו"א שביעית סי' י"ח סק"א) הרא"י וינר³ העיד שמרן א"ל כן אף לענין אבות ותולדות דנזיקין ורמ"ג העיד שמרן א"ל כן לענין מצות השבת העבוט⁴ שאינו מקיים בזה שאר מצות שבין אדם לחבירו, רק צ"ע משבועות כ"ה ב' אלא לרב כו' לאחיובי עלה תרתי ולפי"ד מרן הלא שבועת העדות יצא מכלל ביטוי. קונטרס הזכרונות כת"ק, סימן ל"ג, הלכות פורים, אות י'

אבל יש להביא ראי' דק"ש אינה בכלל ת"ת דלעיל י' ב' אמר' גדול הקורא ק"ש בעונתה יותר מהעוסק בתורה מדקתני הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה מכלל דעונתה עדיף ולכא' צ"ע פשיטא דקורא בעונתה עדיף דהא בק"ש יש בה גם מצות ת"ת וגם מצות ק"ש ובת"ת עצמה אין בה אלא מצות ת"ת ומה צריך ראיות לזה אע"כ דאין בק"ש מצות ת"ת והטעם י"ל כיון דקורא שם מצות ק"ש אין בזה מצות ת"ת שעושה זה משום מצוה אחרת וסברא זו שמעתי ממרן

הרב שליט"א מעיין במגילה הגדולה בעולם שהובאה לפניו לבדוק אם נכתבה לפי גודל ההלכה

המשך בעמוד 2

- 1 דהתם נסתפק השו"ע לגבי קריש, אם נחשב כלמיד על אחר, לגבי אהבת עולם (שיצאים בה ידי לימוד תורה) ודעת הגר"א דאין יוצאים בזה, כיון דקריש אינה נחשבת לימוד, אמנם בשו"ע מסופק בזה (ולכא' זה גופא ספק). עי' בב"י ועי' לק' מה שהובא משיח השדה בברכות.
- 2 דברי המאירי והתור"ד אמורים לגבי מלאכות שבת, ע"ש.
- 3 בעל מח"ס 'שארית יעקב' בספרו עמ"ס שבת סי' ט' (סוף אות י'), ונכפלו דבריו בתשובות וכתבים מהחזו"א [שיל' עיי' הגרמ"ג שליט"א, בסי' ע"ה], ורבינו הגיה שם בכת"ק, ע"ד הרא"י זצ"ל, וז"ל: 'בקי' הרש"ש מגילה דף ג' מבטלין ת"ת למקרא מגילה וכי מגילה אינה ת"ת, ות' (מן ד"ל) דכשמכוין לשם מצות מגילה אין לו ענין ת"ת דשם אחר הוא'.
- 4 הוב"ד באמרי יוסף מגילה (שם), ע"ש.

תורת שיח

ליקושי בתר ליקושי בענייני חודש אדר וחג הפורים במשנת הרב שליט"א

ענייני מחיית עמלק

כי מחה אמוחה וגו' מתחת השמים. וגבי דור המבול כתיב אמוחה את האדם וגו' מעל פני האדמה וצריך טעם. וי"ל עפ"ד רש"י בשמות י"ז ט' שהעמלקים מכשפים היו וכו' ביר' ר"ה פ"ג ה"ח, ורש"י פי' בפ' מטות גבי מלכי מדין שהיו פורחין באויר בכשפים והראה להן הציץ והן נופלין וי"ל דלכך כתיב גבי עמלק מתחת השמים ולא מעל פני האדמה שאפי' יפרכו בכשפים באויר אמוחה אותם משם, אבל גבי דור המבול לא הוצרך לומר זה שהרי היו במים ואין הכשפים שולטין כשהן במים כמ"ש בסנהדרין ס"ז ב' ולכן כתיב מעל פני האדמה [והא דכתיב ועד עוף השמים ע"ז לא כתיב מעל פני האדמה רק על אדם]. ועי"ל משום דאמרו במכילתא כי מחה אמוחה את זכר זה המן והמן נתלה על העץ לכך לא כתיב מעל פני האדמה רק מתחת השמים [ונכמ"ש גבי אבשלום שנתלה באלה ויותן בין השמים ובין הארץ].

טעמא דקרא שמות י"ז י"ד

במכילתא ר"א המודעי אומר כשבא עמלק להזיק את ישראל מתחת כנפי אביהם שבשמים אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע בניך שאתה עתיד לפזון תחת ארבע רוחות השמים שנא' כי כארבע רוחות השמים וגו' רשע זה בא לכלם מתחת כנפיך ס"ת שנתת להם מי יקרא בו. וצריך ביאור. וי"ל ע"פ הגמרא פסחים פ"ז ב' צדקה עשה הקב"ה בישראל שפזון לבין האומות כו' דלא ידעיתו היכי תעבדו תכלינן לכולהו ליתנהו גבייכו כו' עיין שם, ומבואר דע"י שפזון בד' רוחות א"א לכלותן ובע"ז י' ב' דלא יכלת להו לכולהו דכתיב כי כארבע רוחות השמים כו' כשם שאי אפשר לעולם בלא רוחות כך א"א לעולם בלא ישראל ומבואר דאילו היה אפשר ח"ו לכלות את ישראל ה' העולם נחרב וזהו דקאמר בניך שאתה עתיד לפזון כו' כדי שלא יוכלו לכלותן רשע זה רוצה לכלותן, א"כ העולם יחרב, והוסיף עוד טעם ס"ת שנתת כו' כמ"ש בשבת פ"ח א' אלמלא קבלו ישראל את התורה ה' העולם חוזר לתהו ובהו ובתנחומא שמיני סי' ט' ווי שיתחרב העולם כשבטלו התורה והגר"ח ז"ל בנפח"ח כתב שאם היה כל העולם פוסק רגע א' ח"ו מתורה ה' מיד העולם נחרב. וכ"מ בסנהדרין צ"ט ב' ע"ש.

טעמא דקרא שם

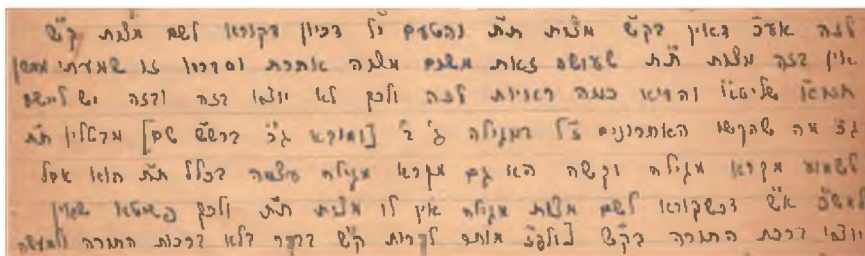
המשך בעמוד 2

מקשיין העולם

חזו"א (שליט"א) זצ"ל והביא כמה ראיות לזה: וזה יש ליישב מה שהק' אחרונים ז"ל במגילה ג' (ב') [א'] [ומובא ג"כ ברש"ש שם] מבטלין ת"ת לשמוע מקרא מגילה וקשה הא גם מגילה עצמה בכלל ת"ת ולמש"כ א"ש דכשקורא לשם מצות מגילה אין לו מצות ת"ת ולכן פשיטא שאין יוצא ברה"ת בק"ש [ולפ"ז י"ל דמותר לקרות ק"ש בבקר בלא ברה"ת ולמעשה צ"ע].

שיח השדה ברכות י"א א'

הרש"ש במגילה ג' א' הקשה מה הכונה מבטלין ת"ת למקרא מגילה הא המגילה עצמה ג"כ תלמוד תורה ושמעתי ממרן החזו"א זצ"ל שאמר שבמגילה אין מקיימין מצות ת"ת שכיון שמגילה הוא תלמוד תורה תמיד א"כ כשתקנו חז"ל לקרוא המגילה פקע ממנו מצות ת"ת וחל עליו חוב חדש של מקרא מגילה היום, וכעין זה כתב החזו"א בשביעית סי' י"ח סק"א ב'. ולא דמי למה שאמרו בכמה מקומות חייב שתים שזה רק במקרה שנפגשו שני לאוין לכן חייב שתים אבל לא כשמוכרח תמיד שני הדברים, ולכן חלק על הח"ח שכ' המדבר לה"ר עובר ג"כ משום ביטול תורה ואמר שלדעתו אינו כן כיון שלה"ר הוא תמיד ביטול תורה א"כ כשאסרתו תורה הוא שם חדש ואין עובר אלא איסור זה. וקשה דבירושלמי כלאים פ"ח ה"א פריך לר' יאשי' דאין חייב משום כלאי זרעים א"כ רע חטה ושעורה במפולת יד א"כ למה כתבה תורה לא תזרע כרמך כלאים תיפוק ל' דחייב משום כלאי זרעים ומשני להתראה שאם יזרע כלאים בכרם עובר בשני לאדן ואם התרו בו משום שדך לא תזרע כלאים ומשום לא תזרע כרמך כלאים לוקה תרת. ולפ"ד החזו"א הנ"ל הרי אין לוקה כלל משום כלאי זרעים רק משום איסור חדש שכולל שניהם בבת אחת ואם יתרו בו משום כלאי זרעים אינו לוקה [מאחר שהאיסור דכלאי הכרם אינו יכול להתקיים בלי האיסור דכלאי זרעים], ושפיר הוצרכה התורה לכתוב לא תזרע כרמך כלאים, ומה פריך הירושלמי. וי"ל דקושיית הירושלמי למה התורה צריכה לכתוב בכלל איסור זה תיפוק ל' דבלא"ה ה' לוקה משום כ"א בפ"ע ומשני להתראה דבלא"ה היו צריכין להתרות בו על כ"א בפ"ע ואז לוקה על כל אחת אבל עתה שהתורה צירפם ביחד אין צריך אלא התראה א' על האיסור החדש ואז לוקין.

מסר ביא"צ דמרן החזו"א זללה"ה ט"ו חשוון ה'תשע"ב, ונדפס טעמא דקרא ריש אסתר ערך ע"י מכון "שיח אמונה"

5 הנה ידוע להק' בזה מתרי דוכתי, מנדרים ח' א' דמפ' בגמ' דאדם יכול לפטור עצמו בקרי"ש שחרית וערבית מת"ת, וכ"ה להדיא במנחות צ"ט ב', והרבה הק' לרבינו קו' זו, אודות הגמ' בנדרים, כתב רבינו שכבר כ' הר"ן שם שאינו מפורש, ובאמת בר"ן שם מב' להדיא שאין מקיימים בקרי"ש 'ושננתם, ואודות הגמ' במנחות, כתב רבינו לא נאמר אלא שקיים לא ימוש, והוסף לבאר רבינו דבזה אין להק' ע"ד החזו"א היאך מקיים ב' מצוות כא', שכיון שנאמר לא ימוש קיים המצוה שהרי לא מוש, ובמקו"א כתב רבינו שלא ימוש אינו מצות ת"ת, וכ"ד החזו"א נאמרו לגבי ב' חובים תדירים שמחוייבים להיות יחד, בזה אמר החזו"א, דאין לחושבם כב', אבל אם המציאות שהוא לא מש מן התורה, שהרי זה גם תורה, קיים מצות לא ימוש, [וא"ז מצוה חיובית על הקרי"ש או המגילה, אלא ציוו כללי שלא ימוש], [ובמקרא הוסיף רבינו לפי יסוד זה, שגם ד' הגמ' בנדרים מיושבים דפטר נפשי' הכונה מקרא דלא ימוש ולא ממוצות ת"ת], ובאופ"א כתב רבינו לבאר שהיא מ"ד ס"ד דק"ש בכלל ת"ת כדא' בירו' זה שינון כו', והיינו דבירו' (ברכות פ"א ה"ב, ושבת פ"א ה"ב) איתא דלרשב"י דאין מפסיקים מת"ת לקרי"ש, זהו משום דקרי"ש עיקרה שינון, וזה כונן רבינו שהגמ' בנדרים ובמנחות אזלי לשי' זו, דקרי"ש באמת עיקרה ת"ת, וכד' החזו"א אמורים אי נימא שקרי"ש היא מצוה נפרדת, ודו"ק.

תורת שיח

גדרי כתיבת המגילה הרמוזים בתורה

הלא כתבתי לך שלשים. במגילה ז' א' שלחה להם אסתר לחכמים כתבוני לדורות שלחו לה הלא כתבתי לך שלשים שלשים ולא רבעים עד שמצאו לה מקרא כתוב בתורה, י"ל שזה מרומז גם בסיפא דקרא כאן להודיעך קושט אמרי אמת זו מגילת אסתר שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה כמ"ש שם ט"ז ב' מדכתיב דברי שלום ואמת.

טעמא דקרא משלי כ"ב כ'

מדוע בחר אחשוורוש דוקא באסתר

ולא נמצא נשים יפות כבנות איוב בכל הארץ. איזהו דור שנתבקשו בו נשים יפות זה דורו של אחשוורוש [ב"ב ט"ו ב']. וקשה למה לא נטל אחשוורוש מבנות איוב. וי"ל דאחשוורוש לא רצה נאה ביותר ולא מיוחסת ביותר שלא תתגאה עליו כושתי אבל אסתר ירקרוקת היתה ורק חוט של חסד משוך עלי' וגם היתה יתומה וזה מה שחפשו.

טעמא דקרא איוב מ"ב ט"ו

אין כלי' חלילה פעמיים על עם ישראל

לא תקום פעמים צרה. בתרגום שני א' דהמן לא עשה הגורל על תמוז ואב משום שכבר ה' בו החורבן ונאמר לא תקום פעמים צרה. וקשה דהא בגמרא

מבואר להיפך מגלגלין חובה ליום חייב וה' דברים אירעו ב"ז בתמוז וה' בט"ב. ונראה שיתבאר על פי הגמ' בסוטה ט' א' לא הכיתי לאומה ושנית

תמחה את זכר עמלק. ובגמ' ב"ב כ"א ב' אמרו דיואב טעה בזה וסבר דדוקא הזכרים וצריך טעם למה כתבה תורה בלשון כזה דאפשר למיטעי דקאי רק אזכרים. וי"ל משום דזכר עמלק קאי אהמן כמ"ש במכילתא סוף בשלח את זכר זה המן ולפי שהמן לא נתלה רק הוא ובניו הזכרים ולא הנקבות [שהם היו מאומות אחרות ולא מעמלק כמ"ש בתרגום שני שורש היתה בת תתני פחת עבר הנהר הנזכר בעזרא והם לא היו צריכין ליהרג כמ"ש בשמואל] לכן רמז בלשון זכר.

טעמא דקרא דברים כ"ה י"ט

ונהפוך הוא

בתנחומא כי ימוך אחיך אלו ישראל שנא' וימוכו בעונם ומכר מאחוזתו שנמכרו להמן ובא גואלו זה מרדכי וגאל את ממכר שנא' ונהפוך הוא ע"ש, ונ' פירושו כמ"ש במכילתא משפטים [בפ' אם כופר] גוים אין להם פדיון שנא' אח לא פדה יפדה ישראל יש להם פדיון שנא' נתתי כפרך מצרים כוש וסבא תחתך, פי' כשהגזרה על ישראל ועושין תשובה מעבירין העונש על הגוים שהגזרה צריכה שתחול על אחד אחר שיצתה כמ"ש בזה"ק ח"ג [דף ש"ד ב'] על הפסוק ואתן אדם תחתך וזהו ענין מצאתי כופר. וזה ה' הענין גם כאן במרדכי שהפך בתפלתו הגזרה על הגוים שנא' ונהפוך הוא ולכך מדמה לה כאן לענין גאולה.

טעמא דקרא ריש פר' בהר

אסתר מה"ת מנין

ואנכי הסתר אסתיר פני וגו'. בחולין קל"ט ב' אסתר מה"ת מנין שנא' ואנכי הסתר אסתיר פני וגו' פירש"י בימי אסתר יהי' הסתר פנים ומצאוהו צרות רבות ורעות. ולכא' מכאן ראי' לרשב"י במגילה י"ב א' מפני מה נתחייבו ישראל שבאותו הדור כלי' מפני שנשתחוו לצלם שהרי נאמר כאן על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים. וי"ל דלכך כתיב כאן לשון פנה כמ"ש בגמ' שם הם לא עשו אלא לפנים ע"ש.

טעמא דקרא דברים ל"א י"ח

3

מ"ז אדר א', ה'תשפ"ב, שנת השמיטה

לכבוד רבינו מרן שליט"א

בעת בגליון "שיח אמונה" אנו עוסקים בענייני "ימי הפורים" מדברי תורתנו והליכותיו של רבינו שליט"א, ונתעוררנו לכמה שאלות שנכתבקנו בהם בענין זה, ואמרנו אולי יזכנו רבינו שליט"א בתשובתו הרמה.

א. האם באופן הנ"ל [ששגג או נאנס ולא קיים מתנות לאביונים] יש ענין להתחייב כמצות זו, דהיינו, שיסע לירושלים ויהיה שם כט"ו [מעלות השחר] וכך יתחייב במתנות לאביונים שם, ויתקן את שגגתו, האם יש ענין או לא?

ב. עוד נכתבקנו, האם מצות משלוח מנות, היא לשלוח שתי מנות כאחת דוקא, [שאוילי לשון מנות (ולא כתיב שתי מנות), היינו יחדיו דוקא], או דילמא אפי' בזה אחר זה?

בברכת הדיין "עוד ינובון בשיבה" וגו'
מערכת הגליון "שיח אמונה"

בשעה שבגתן ותרש בקשו להשקותו סם המות במשקהו כמ"ש במגילה י"ג ב'.

טעמא דקרא נחמיה א' י"א

ההודאה על המלחמה עצמה - בחנוכה ובפורים

על הניסים ועל הפורקן וכו' ועל המלחמות. צ"ב דבשלמא על הניצחון שייך הודאה, אבל מהי ההודאה על המלחמות. ויש לבאר, דזו הודאה להשי"ת שניהל והנהיג את המלחמה כדאיתא בע"ז ב' ב' מלחמות אני עשיתי שנאמר ה' איש מלחמה. ועו"ל דכיון שהיו כאן מעטים כנגד רבים הרי שעצם הדבר שיצאו למלחמה היה כבר נס כלשעצמו דבדרך הטבע לא היה שייך כלל שיצאו להלחם עמהם וזוהי ההודאה שהשי"ת נתן בדעתם שאעפ"ב יצאו להלחם עמהם. וכמו"כ בפורים נקהלו היהודים שהיו מעטים נגד גוים רבים ואעפ"כ איש לא עמד בפניהם כי נפל פחדם עליהם כדאיתא במגילת אסתר.

טעמא דקרא ענייני חנוכה (לפני פר' מקץ)

לה ואתם בני יעקב לא כליתם והיינו דלגוים אין הקב"ה מכה ושונה אלא בפעם א' מכלה אותם כשמגיע הזמן אבל בישראל אינו כן, והאי קרא לא תקום פעמים צרה בגוים מיירי כדמוכחי קראי, והנה המן שחשב שהיום גורם וביום רע יוכל לכלות ישראל ח"ו לא ה' יכול לעשות בתמוז ואב דאם היום הזה מסוגל לכלותם ח"ו כבר היו כלים בפעם א' וכנ"ל [ובזה מדויק לשון הפסוק כלה הוא עושה לא תקום פעמים צרה היינו לענין כלי' אין יכול להיות פעמים] וע"כ דהיום הזה אין ראוי לכך ולכן חפש יום אחר.

טעמא דקרא נחום א' ט'

תקנת אחשורוש אחר מעשה בגתן ותרש

ואני הייתי משקה למלך. פירש"י בקדושין ס"ט ב' [וכן בעזרא ב' ס"ג] דנחמי' נקרא התרשטא שע"ש שהי' משקה למלך הי' צריך לשתות קודם שלא יחשדוהו שמא הטיל סם המות במשקה המלך התירו לו לשתות יין של גוים לכך נקרא התרשטא [והוא מיר' פ"ד דקדושין]. והנה מלך זה הי' דרוש בן אסתר כמ"ש תו' בר"ה ג' ב' ונראה דתקנה זו תקן אחשורוש אביו

שיח יצחק

מדברי גאב"ד רמת אלחנן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א שליבן מפי גיסו הרב שליט"א

כתב השו"ע (סי' תרצ"ו, סעי' א'): "פורים מותר בעשיית מלאכה, ובמקום שנהגו שלא לעשות, אין עושין, והעושה אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה לעולם", וכתב המשנ"ב (סק"ד): "כגון אם זורע איזה דבר אינו מצמיח, אבל הרא"ם כתב שאינו מרויח אבל אינו מפסיד גכ".

ויש להסתפק לפי הטעם הראשון שאינו מצמיח, מי שיזרע כלאיים בפורים האם יעבור על איסור, כיון שהרי הזריעה בפורים אינה מצמחת.

ושמעתי מגיסי הגר"ח קניבסקי שליט"א אמר שדוקא כשאדם זורע דבר היתר אינו מצמיח, שלא יהיה בזה ברכה, אבל כלאיים שבלאו הכי אינו יכול ליהנות מזה, כיון שצריך לעוקרו, לכן הזורע כלאיים חייב, כיון שזה יצמיח.

[מעובד מדברי גאב"ד רמת אלחנן שליט"א]

הלכות פורים

(א) אין נשים חייבות לשמוע פרשת זכור (דלא כתשו' בני ציון החדשות ח"ב סי' ח', ואמר אאמו"ר ז"ל בשמו ראי' לזה [נדפס בכתבי קה"י החדשים מגילה סי' קע"ח] דאם נשים חייבות גם עבד חייב ולמה הוצרך ר"א לשחרר עבדו כמש"כ הרא"ש בפ"ז דברכות סי' כ' ועי' רמ"א בס' תר"צ סי' ח') ועי' מנהגו בפ' זכור לעיל סי' י"ח אות י"א

(ב) המגילה שלו הי' של י"א שורות לצאת גם דעת הגר"א (עי' בשה"צ סי' תרצ"א סקט"ז)

(ג) למגילה לא עשה עמודים (כרמ"א ולא כהגר"א במ"ב סי' תרצ"א סקט"ז)

(ד) שמעתי בשמו שא"צ לפשוט כל המגילה דף על דף אלא סגי שפושטה לכל אורך השלחן וזה נקרא פושטה דלא כס"ת שאין לפתוח רק ג' עמודים (כמ"ש במס' סופרים פ"ג, ובמ"ב סי' תר"צ סק"ו לא כתב כן)

(ה) צוה בבני ברק מיום שנתחבר ליפו לקרות המגילה בב' ימים, וביום השני בלי ברכה, וכן משלוח מנות ומתנות לאביונים (ומבואר בחזו"א סי' קנ"ג סק"ב ג') ואמר שאפשר לומר ג"כ על הנסים בב' הימים (וכ"ה במ"ב סי' תרצ"ג סק"ו אבל לא נהגו כן כמש"כ בלוח ועמש"כ בס' כ"ה אות כ"ב בענין למנצח בפורים משולש ביום א' בבני ברק)

(ו) בענין מבטלים ת"ת מפני מקרא מגילה - ראה מדור "מקשים העולם" בעמ' 1.

(ז) משלוח מנות א"צ ליתן ע"י שליח ונתן לי בעצמו (דלא כבנין ציון במ"ב סי' תרצ"ה סק"ח ועי' שלמת חיים השלם סי' ת"א) ורציתי להחזיר לו אח"כ ולא רצה רק

סי' תרצ"ה סק"ד

1. דבמכנסים הי' הקפידא

מתורת מרן רבנו הקהלות יעקב זללה"ה

תגיד ליעקב

בענין מתנות לאביונים

בס"ד
לכבוד ידידי הרה"ג הצ' ר' שמרי' דרדק שליט"א
אחדשכתרה"ה

בדבר אם אפשר לשלוח מאמירקא מתנות לאביונים שיחלק מעכ"ת בפורים, והשאלה הוא משום דבשעה שיבחר המשלח שהחיינו [היינו שיוצא ברכת שהחיינו מהקורא] בבוקר באמירקא, כבר הוא אצלינו בשעה 2 אחה"צ ונמצא שיתחלק בלא ברכת שהחיינו.

והנה קשה לי להורות הלכה למעשה, אך לכא' יש כאן עוד שאלה שהרי נמצא שנתחלק המתנות לאביונים של האגשים מקליבלנד, בלילה רצ"ל בשעה שאצלם הוא עדיין לילה לכא' הרי המצו' הוא לשלוח ביום כמו שאמרו סעודת פורים שאכלו בלילה לא יצא משום דימי משתה ושמחה כתיב והרי שם כתיב ג"כ ומשלוח מנות ומתנות לאביונים משמע שהכל חייב לעשות ביום דוקא.

ועיינתי במ"ב ז"ל שם [בסימן תרצ"ד בביאור הלכה ד"ה לשני עניינים] ולא יתן להם קודם פורים דלמא אכלי להו קודם פורים [מג"א בשם המאור] ומנהג העולם ליתן קודם פורים [שמעמדיים קערה בביהכ"נ בערב פורים וכתוב שם "מתנות לאביונים" ונותנים שם] אף דמתנות לאביונים מצוותו דוקא ביום פורים, צ"ל דע"כ נותן שתי מתנות לאביונים גם ביום פורים וגם יש הרבה עניינים כ' עכ"ל המ"ב, ועכ"פ מבואר שבאם לא יתנו ביום פורים אינו יוצא במה שנותן לפני הזמן לשם מתנות לאביונים, אכן חפשתי בספרים וראיתי בספר ארחות חיים סי' תרצ"ד בהערות המהרש"ם ז"ל שכתב דבפ"ה הרמב"ם ז"ל והתו"ט פ"ק דמגילה מ"ג מבואר דמיום י"א ואילך יוצאין במצות מתנות לאביונים ע"ש, וכולם לא חששו משום שהחיינו [אך אולי סוברים שמבשרך אז שהחיינו בשעת נתינה] וגם מבעה"מ משמע שיוצאים במה שנותנים לפני פורים דהא רק משום חשש שמא יאכל אותו קודם פורים קאסר לה.

ולענין הלכה למעשה אין בכוחי להכריע ובכלל למה לנו לכנוס בפרצה דחוקה, הלא יש עצה פשוטה למעכ"ת ליתן את המתנות לאביונים שנשלח מאמירקא אחר שעה שתיים, ואם זה קשה לו, ישייר ממועות של כל מנדב שיעור שני אגורות, ואת זה יתן [ע"י עושי דברו] לשני עניינים אחר שעה שתיים וזהו כעצת המ"ב.

אנחנו נותנים כמה פעמים מתנות לאביונים לבחורים מהישיבה אשר ידוע שאבותיהם אנשים דחוקים בפרנסה, וזה יכול מעכ"ת למצוא כל היום כי הרי ישיבת תפארת ציון היא על יד ביתו.

הכותב בחפזון רב המצפה לרחמי השי"ת ולגאולה שלמה בב"א ומברכו בבריאות גמורה וכט"ס.

יעקב ישראל קניבסקי

מכתב ממרן בעל הקה"י זצוקללה"ה - המאשר שקיבל מעות למוסרם למתנות לאביונים' בעה"י אור ליום ג' פ' שמיני התשמ"א

בזה הנני מאשר שקבלתי מהרה"ג ר' שמרי' דרדק שליט"א מאה אלף לירות לחלק לעניים ביום הפורים משעה 1 אחה"צ, לשם מצות מתנות לאביונים, שנשלח מבנו היקר והעסקן במצות מו"ה יעקב דרדק נ"י שאספם מכמה נדיבים לקיים בזה מצות מתנות לאביונים והנני מאשר שכל הכסף נתחלק בעה"י בפורים בשעה הנ"ל.

המצפה לרחמי שמים ולגאולה שלימה בב"א
יעקב ישראל קניבסקי

הרב יעקב ישראל קניבסקי
נפ' י"ב שבט תש"ס

הליכות שיח

הנהגות מהרב שליט"א בעניני פורים

- א.** בתענית אסתר קודם מנחה נותן ג' חצאי שקלים זכר למחצית השקל. וכתב בדרך אמונה פ"ד ממע"ש הי"ד סוף ד"ה מי ז"ל אותן הנותנין מחצית השקל במטבע של חו"ל אין יוצאין ידי המנהג של מחצית השקל כיון שאין המטבע יוצאה כאן, ואינם אלא כנותנים שוה כסף עכ"ל (ולפעמים נותנים לו גם ג' חצאי דולר ונותנים).
- ב.** המגילה שלו עושה י"א שורות, וכשקורין בה אין פושטה כאיגרת, רק הש"צ במגילה שלו פושט כאיגרת.
- ג.** עושה המגילה כ-37 צ"מ, כדי שיהיה גליון חלק למעלה ג' אצבעות, ולמטה ד' אצבעות ושהכתב יהיה יותר גדול מהגליון החלק.
- ד.** בשירת עשרת בני המן עושה צד ימין של השמות פרשנדא וכו' באותו רוחב כמו צד שמאל של ואת וכו' וכן כל שמות עשרת בני המן באותו רוחב. וכל אחד מהצדדים הוא חצי מרוחב החלק שביניהם. והוא של וזאת גדול.
- ה.** למגילה שלו אין עמודים לא בתחילתה ולא בסופה. ויש גליון חלק בתחילתה כדי להקיפה בו.
- ו.** בבני ברק נוהגים לקרות המגילה ב"ד בברכה, ובט"ו בלא ברכה, כיון שהיא מחוברת ליפו, שהיא ספק מוקפת חומה. וכן מקיים שאר מצוות היום בט"ו.
- ז.** בשנים האחרונות בבית הכנסת שלו עושים מנין בליל ט"ו לקריאת המגילה בברכה שעשרה אנשים שדעתם בכניסת ליל ט"ו להיות מחר בהאיר המזרח

י"ש"כ להרב יעקב חלופסקי שליט"א על מסירת הדברים

שיח אמונה

הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א

בענין מוקף חומה אי בעינן הוקף ולבסוף ישב או להיפך, והחילוק בין עירובין למגילה ודין בתי ערי חומה

א) הנה לגבי קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה שהדין הוא שמותר לטלטל בו, איתא בשו"ע או"ח סי' שנו"כ ס"ב מה נקרא מוקף לדירה זה שבנה בו בית דירה ואח"כ הקיפו דכיון דהיה בו בית דירה והקיפו במחיצה מוכח שהמחיצה נעשית לשם דירה, אבל אם תחילה בנה המחיצה ואח"כ בנה בתוכו בית אין הוכחה שהמחיצה נעשית דוקא לשם בית לדור בתוכה, וכן ה"ה לגבי עיר גדולה שהקיפו בחומה מבואר שם בס' שצ"א ס"א שאם הקיפו לשם דירה מותר לטלטל בכל העיר ומבואר שם דהיינו דוקא שבנה הבתים תחילה ואח"כ הקיף העיר בחומה סביבן, אבל אם תחילה בנה את החומה ואח"כ את הבתים לא חשיבא מוקפת חומה לשם דירה, וכן לגבי למדוד אלפיים אמה מן העיר אם מודדים מהחומה או מהבתים שבתוכה, מבואר בשו"ע שם סי' שצ"ח ס"א דתלוי אם הוקפה ואח"כ ישבה מודדין לה מהבתים ולא מהחומה דאי"ז חשיב מוקף לדירה, אבל אם ישבה ואח"כ הוקפה מוכח שההיקף נעשה לשם דירה ומודדין האלפים אמה מחומתה, מבואר בכל אלו דכדי ליחשב החומה להוקף לדירה בעינן שהחומה תיבנה אחרי שהבתים כבר קיימין.

ולכאורה צ"ע דלגבי מגילה מבואר בסימן תרפ"ח ס"א להיפך דדוקא אם הוקף ואח"כ ישב חשיב מוקף חומה אבל אם ישב ואח"כ הוקף לא חשיב הוקף חומה מימות יהושע בן נון, וכן לגבי מוכר אחוזה בבתי ערי חומה שהדין הוא שעד שנה הוא יכול לגאול בע"כ של הלוקח ואח"כ הבית נחלס ללוקח ואינו חוזר להמכר ביוכל, וזה הדין הוא דוקא בבתי ערי חומה אבל אם מכר בית בעיר שאינה מוקפת חומה כראוי דינו כבתי החצרים שיכול לגאול בתוך שנתו וגם חוזר ביוכל כמבואר כ"ז ברמב"ם הלכות שמיטה ויובל פ"ב, ומבואר שם בה"ד דלא חשיב מוקף חומה אלא"כ הקיפו חומה ותבתים, אבל אם בנו החצרות והבתים תחילה ואח"כ הקיפו בחומה לא חשיבא מוקפת חומה והמוכר שם בית דינו כבתי החצרים עיי"ש, וצ"ע מאי שנא עירובין ממגילה ובתי ערי חומה וצ"ע, ועי' בזה בפרשה סדורה לאמא"ר שליט"א על מסכת מוזהר סי' כ"ז, ובבה"ל הלכות שמיטה ויובל פ"ב הי"ד ויקיפוה.

ונראה לכאורה דל"מ דהנה ידוע שעיר המוקפת חומה היא עיר חשובה היא מטפולין שבנו חומה סביבה, ועיירות שאינן חשובות לא השקיעו ממון לעשות לה חומה, והנה בבתי ערי חומה התורה אמרה שבית הבנוי בעיר חשובה שיש לה חומה סביב יש לו דינים מיוחדים, אבל אם אינו בית בתוך עיר שיש לה חומה, על שדה הארץ ייחשב, כלומר בית הבנוי בתוך עיר חשובה שבנו לה חומה יש לו חשיבות מיוחדת, וא"כ כל החשיבות של הבית נעשית ע"י החומה הגדולה שבנו לה, לכן צריך קודם לבנות את החומה ואח"כ יבנו הבתים, וכן לענין מגילה דילפא מבתי ערי חומה (רא"ש מגילה פ"ק סי' ב') הענין הוא, עיר חשובה דומיא דשושן שהיתה לה חומה כמבואר בריש מגילה, וא"כ ודאי בעינן בזה שמתוכנן מראש שיהיה לה חומה ובונים את החומה ואח"כ את הבתים, [ומהר"ם מרוטנבורג (הובא בשו"ע תרפ"ח) ס"ל דמהני אף אם בנו הבתים ודעתו להקיפן בחומה, דזה מראה על חשיבות העיר], אבל לענין עירובין אין כאן שום ענין בעיר חשובה שיש לה חומה, ולא החומה עושה את כל חשיבות העיר, אלא אדרבה חז"ל גזרו שקרפף גדולה יותר מבית סאתים שמוקפת גדר אע"פ שמה"ת היא רה"י גמורה מ"מ היות והמקום לא עשוי לדור בתוכו מחזי כרה"ר ואסור לטלטל בו, ואם הקיפוה לשם דירה לדור בתוכו חשיב כרה"י גמורה ומותר לטלטל בו, נמצא שהמחיצה באה להשתייך להבית ולהיחשב כחלק מהבית, ובזה חז"ל מבינים שדוקא אם היה בית דירה ואחריה בנו גדר סביבה דוקא אז המחיצה חלק מהבית, אבל אם בנו המחיצה תחילה ואח"כ בנו הבית, מהיכי תיתי להחשיב המחיצה שהיא נעשית עבור הבית, דלמא נעשית לשם הקרפף ואוירה, וכן עיר שלימה שהקיפו בחומה, אם באים אנו לדון אם העיר נחשבת למוקפת לדירה ויהי' מותר לטלטל בכל העיר, ודאי שצריך שיהיו בתים ואח"כ יבנו את החומה, כי אם יבנו את החומה תחילה ודאי אין החומה טפילה להבתים, דהא נעשית גם בשביל לשמור על שאר צרכי העיר, וכן אם יש מחיצה או חומה סביב כל העיר ובאים אנו לדון מהיכן מותר ללכת אלפים אמה אם מהבתים או מהחומה, כלומר האם כבר מהחומה מתחילה העיר לענין אלפים אמה, בזה ודאי אין הנדון מצד חשיבות העיר וחומתה, אלא האם הבתים מתחילים מהחומה, כלומר שהחומה טפילה להבתים, לענין זה ודאי שצריך בתים ואח"כ לבנות חומה וכו', [וראי' לדבר דלענין למדוד מחומתה אי' בשו"ע ברמ"א שצ"ח ס"ז דסגי במחיצה גבוהה י"ט, חזינן דאי"ז מצד חשיבות החומה].

ב) ולכאורה לפי"ז מיישב קושיית הפר"ח בס' תרפ"ח (הובא בבה"ל שמו"י פ"ב הי"ד) דבר"ן ריש מגילה מבואר והובא בשו"ע תרפ"ח דאם חזינן עיירות בחו"ל מוקפות חומה א"צ לחוש שמה ישבו ולבסוף הוקפו דמסתמא הוקפו ולבסוף ישבו דאזלי' בתר רובא, והקשה הפר"ח דבס' שצ"א בהלכות עירובין מבואר לענין חצר שהוקפה לדירה דבעינן ישב ולבסוף הוקף דסתם חצרות ישבו ולבסוף הוקפו, וקשה דלענין מגילה ובתי ערי חומה מבואר דסתם עיירות הוקפו ולבסוף ישבו ואילו בעירובין מבואר דסתם עיירות וחצרות ישבו ולבסוף הוקפו, ולכאורה לק"מ דודאי כשבונים עיר עם חומה דלתים ובריה כדי לשמור ולהגן על העיר בונים תחילה החומה או לכה"פ כשבונים את העיר דעתם לבנות החומה, כי זו עיר חשובה שהחומה היא חלק חשוב לצרכי העיר, ועל החומה הזו איירי בבתי ערי חומה ובקריאת המגילה בט"ו, וחומה זו אם רואים אותה בחו"ל ולא ידעינן אם הוקפה ולבסוף ישבה או להיפך, ודאי אזלי' בתר רובא דהוקפה ולבסוף ישבה, כי החומה הזאת היא חלק חשוב מצרכי העיר, אבל כשמדברים על החומה והמחיצה של עירובין, כגון מחיצה שנעשית סביב חצר או קרפף או אפי' סביב עיר אף המטרה במחיצה היא לאחד ולאגד את העיר, ודאי מסתברא שתחילה בנו את הבתים ואח"כ בנו מחיצה סביבם להקיפה לדירה, כי כפי שרואים השתא את החצר ומחיצותיה ושיש בתוך החצר בית מסתמא גם כך היה בשעת בניית המחיצה, ומהי"ת לחשוב שמתחילה בנו את המחיצה אדעתא שיהיה בתוכו לשמירת האירי ואח"כ שינו את התכנית והחליטו לבנות בתוכו בנינים לדור בהם, זה ודאי לא מסתברא, וכן בעיר שלימה שעתה רואים שם מחיצה שלימה סביבה כמין חומה ודריים בכל העיר (אך אין החומה חזקה נגד אויבים) ודאי מסתברא שהיא נבנתה לאגד ולאחד את העיר ולא בתור חומה סביב העיר, ובזה אחרי בניית הבתים.

תחת אחד השיחים

עובדות והנהגות משולחנו של הרב שליט"א

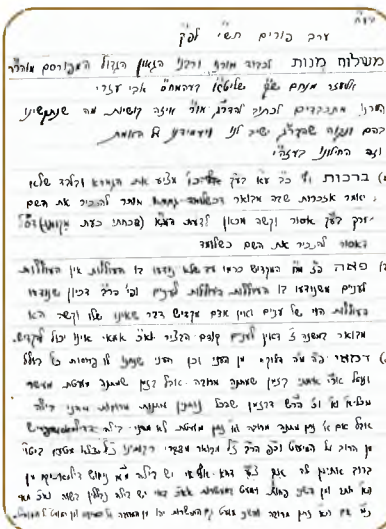
של דברי תורה לרבם מרן הגרא"מ שך זצוק"ל, וכך כתבו: "לכבוד מורינו והרב הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר אליעזר מנחם שך שליט"א בעמח"ס אבי עזרי לכבוד שמחת פורים הרינו מתכבדים לכתוב להדר"ג מו"ר איזה קושיות מה שנתקשנו בהם עד מקום שידינו מגעת וזה החלינו בע"ה" וכך כתבו הבחורים הצעירים על כל מסכת קושיא, ברכות פאה וכו' עד מסכת ב"ב, ובסופו כתבו: "עד כאן היינו מהלכים ונקוה שהדר"ג ישיב לנו ויעמידנו על האמת ועוד רצינו להאריך אך מפני חובת היום אנו מוכרחים לקצר וכבוד הדר"ג יחוג שמחת היום בדיצה וחדוה מאת תלמידיו". מרן הגרא"מ שך זצוק"ל מאד התפעל ושמו מהמשלוח מנות זה.

הרב שליט"א מביא משלוח מנות לבנו הגר"ש שליט"א לאחר תפילת ותיקון, התמונה מתוך ס' 'אלא ד' אמות של הלכה'

משיביו של הרב שליט"א על אודות משיביו של הרב שליט"א מסוג זה, הוסיף הרב המעשה המפורסם שה"בעל הטורים" כתב את פירושו על החומש בליל פורים, כדי לתת לאביו משלוח מנות - "מעשה אבות סימן לבנים".

גמרתו בקצה ליל פורים חשיד. כולל חזון א"י.

שח הרב שליט"א: "הטעם שיש בטעמא דקרא הרבה דברים על מגילת אסתר, כיון שכתוב בהלכה לכתוב בפורים רק מעניי המגילה, (מפני איסור מלאכה), לכך אני נותן את ליבי יותר, ביום הפורים ללמוד את המגילה, ומתחדשים לי הרבה דברים, אכן בני אי"ש נ"י רצה להוציא על מגילת אסתר לבד, אך אמרתי לו שלא כדאי, מפני שברוך ה' בכל שנה מתוספים עוד הרבה וורטים".

בתוככי ספר "שיח השדה" ח"א, ישנו קונטרס מקורות על הקדמת הרמב"ם, אשר נקרא בשם "בשער המלך", בסיומו כתב הרב: "סיימתי ליל פורים תשי"ז", באחת הפעמים ביאר זאת הרב: "כיון שמעיקר הדין מותר לכתוב גם בשאר ענינים, לכן כתבתי את זה בליל פורים, אכן בדרך כלל נוהג לכתוב רק בעניני המגילה" את הצורך לסיים את הקונטרס בליל פורים, הסביר הרב: "רציתי לתת קונטרס זה משלוח מנות לאבא זצוק"ל, והיה עוד פעם ששלחתי משלוח מנות מסוג זה, של חידושי תורה, זה היה בראשית החיבור "טעמא דקרא" כשעוד הי' קונטרס, שלחתי לאבא זצוק"ל כמשלוח מנות".

ובענין משלוח מנות של דברי תורה, מן הראוי להזכיר, כי בבחרותו של הרב שליט"א, שלחו הוא וידידו הטוב הגרב"ד וינטרוב זצ"ל, משלוח מנות

גנזי שביעית

שבבים ונגוהות מבית הגנזים בעניני שביעית

ב. אם מותר לשתות יין של שביעית בפורים כשעלול להקיא שאלה. בהנ"ל האם מותר לשתות יין של שביעית בפורים גם כשעלול להקיא את היין וגורם הפסד פירות שביעית. תשובה. כיון שמתכוין לשתיה אפשר דמותר ולא דמי לאפיקטוזין.¹

א. אם מותר לשתות יין של שביעית כשמטרת השתיה לבא לידי שכרות האם מותר לשתות בפורים יין של שביעית כשאינו נהנה בשתייתו רק שרוצה להשתכר. תשובה. מותר.¹

1 עי' דרך אמונה פ"ה מהל' שמיטה ויובל סק"ב דפירות שביעית אסור לאכלן אכילה גסה שאין נהנה כלל דהוי הפסד ע"כ, ושואל א' שאל לרבינו שליט"א מהו אכילה גסה, האם כששבע מאד או כשקין במזון, והשיבו שניהם, ובכאן ס"ל לרבינו דכיון שמתכוין לשתיה אף שמטרת השתיה כדי להשתכר, מ"מ מאחר שרוצה בזה לא חשיב אכילה גסה, ושואל א' שאל לרבינו באופן הנזכר במי שכל מטרתו בשתייה בשביל להשתכר ואין נהנה מהיין ששותה, אם מותר לענות אמן על ברכתו, דלכא"ו כיון שאינו נהנה ברכתו לבטלה, והשיבו רבינו אינו לבטלה עכ"ד.

וענין בזה בחוס שני שביעית (עמ' ס"ד) שכתב וז"ל בפורים מותר לשתות יין של שביעית עד דלא ידע, אף אם ישתכר מן היין, וכל זמן שמרגיש טעם של יין ונהנה מן היין מותר לשתותו, אבל אם כבר לא מרגיש את טעם היין מחמת שכרותו הוי אכילה גסה ואסור לשתותו עכ"ד.

2 עי' ב"ק ק"ב א' דדרשין מקרא דלאכלה שלא לעשות ממנה אפיקטוזין, פירש"י להקיא, וכו' ברמב"ם פ"ה מהל' שמיטה ויובל ה"י וז"ל ואין עושין מהן מלוגמא שנא' והיתה שבת הארץ לכם לאכלה ולא למלוגמא ולא לזילוף ולא להקיא וכו', ובדרך אמונה שם סק"ע וז"ל להקיא שאוכל יותר מדאי כדי שיקא דהוי ג"כ כעין רפואה עכ"ד.

שיח שרפי קודש

בעזה"י אור לתענית אסתר תשל

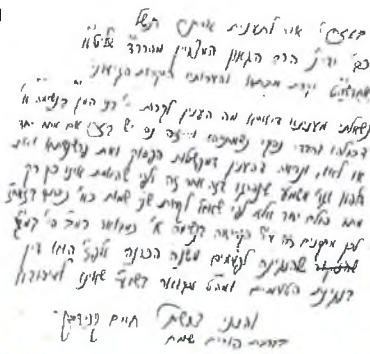
כב' ידי"ג הרב הגאון המצויין מהר"ד שליט"א

אחדשה"ט יקרת מכתבו והערותיו היקרות הגיעוני וכו'

נשאלתי מענינא דיומא מה הענין לקרות ל' בני המן בנשימה א' דכולהו בהדי נפקי נשמתיהו ואיזה נס יש בזה אם מתו יחד או לאו, ונראה דהענין דמפשטות הפסוק ואת פרשנדתא ואת דלפון וגו' משמע שנהרגו בזה אחר זה ולפי שהאמת אינו כן רק מת כולם יחד אלא לפי שא"א לקרות שני שמות כא' נכתב בזאח"ז לכן מתקנים זה ע"י הקריאה בנשימה א' כמבואר במ"ב ס' קמ"ג שהנגינה לפעמים משנה הכונה ולפ"ז הוא דין בנגינת הטעמים ומה"ט מבואר בשו"ע שאינו לעיכובא'

והנני דוש"ת בברכת פורים שמו חיים קניבסקי

1 רבינו קבע פ"ז זה בטעמא דקרא (אסתר ט' ס"ד ד' ט'), וז"ל: במגילה ט"ז ב' עשרת בני המן צריך למימרינהו בנשימה אחת מ"ט כולהו בהדי דדי נפקו נשמתיהו, צריך ביאור מה הנהגה הזו ומאי נ"מ אם מתו יחד או לא, ונראה דהענין דהנהגה מפשטות הפסוק ואת פרשנדתא וגו' יש מקום להבין שבתחלה נהרג פרשנדתא ואח"כ דלפון כו' ולפי שהאמת אינו כן רק שמתו יחד אלא שא"א לקרות שני שמות באחת לכן מתקנים זה ע"י הקריאה בנשימה אחת והוא מדיון נגינת הטעמים (עי' ד' שמבואר במ"ב ס' קמ"ג שיש טעמים שמשנה הכונה ובנגינה ו' ב' מ' לפסוקי טעמים) לבאר פשט הפסוק ולכן מבואר בשו"ע שאינו מעכב כדין נגינת טעמים [אך ברמב"ם פ"ב מגילה ה"ב לא משמע כן], עכ"ל.

בפורים דפרזים בשנת תשמ"א, נכנס הרב שליט"א, לבית היין שקיים הגר"א וינטרוב זצוק"ל, בעת שכולם היו מבוססים כמצות היום 'עד דלא ידע' ממנו, הקשה הרב, הרי איתא ברמב"ם שאסור ללכת בשני בגדים שאחד צמר ואחד פשתן אחד על השני, וא"כ קשה מה זה תכריך בוך וארגמן, וכיצד הלך מרדכי עם שעטנו, על אתר השיבו הגר"א, שביד אליהו כתוב שלעתיד לבוא צמר ופשתים ילבשו, הרב השיבו, הרי אז לא היה לעת"ל, והגר"א המשיך בתירוץ: אולי מרדכי היה בבחינה של 'לעתיד לבוא', התלמידים שהסתופפו ניסו לומר ולהעיר, אולי כיון ששני הבגדים אינם תלויים אחד בשני ואפשר להוריד זה בלא זה, גם להרמב"ם מותר, הרב השיב: צריך 'פורים-תירוקן', ולאחר כמה רגעים אמר בבבת שחוק: "היה שם ממשלה כמו פה, הבוץ לא היה בוך, והארגמן לא ארגמן" קצר וקולע. (ס' 'נפש אליהו' להגה"צ הגר"א זצוק"ל, בהקדמה, עמ' תקפ"ז) [והרב, בטעמא דקרא (אסתר ח' ט"ו), כתב, וז"ל: "ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וגו' ותכריך בוך. והנה לבוש תכלת צמר הוא כמ"ש ביבמות ד' ב' וא"כ איך לבש אה"כ תכריך בוך שהוא פשתן והוא שעטנו. וז"ל לבוש תכלת לבש למעלה מחציו ותכריך בוך נתנו עליו למטה מחציו וה"ל יכול להוציא זה בלא זה ואין בו משום כלאים" (א"ה. ע"י בפ"י "מחיר יין להרמ"א שם על אתר)]

פעם בערב פורים בשלמד הרב את מגילת אסתר, אמר בבדיחותא, כשאחשוורוש לא נרדם צוה שיקראו לפניו בספר (אסתר), כנראה אחשוורוש ידע את הסגולה כשמתחילים לקרוא נרדמים מיד... [וכ"ה מפ"י במד"ר (אסתר פ"ג אות ד') "יתב ומשתעי כל יומא ולא לעי, יתב ומיתני ולעי", ע"ש].

אמר לביל פורים מ"ט נזכר במגילה רק עשרת בני המן הרי היה הרבה יותר [ואי-אפשר לומר שבחרו רק את העשירים הלא היה בניהם דלפון, ואי אפשר לומר שרק את החכמים בחרו כי היה בניהם וזיתא] ואמנם יש בזה וכמה טעמים בחז"ל אבל בדרך צחות י"ל דכיון דצריך למימרא בנשימה אחת חיישינן שהבעל קורא יחנק.

פעם אחת בפורים ישב הרב שעות ע"ג שעות ומקבל מאות איש לברכות, ותוך כדי ששטה בקבלת קהל זו, הרב הזכיר אז דברי המדרש (ב"ר פרק צ"ה, אות י"ג) "דמפטט צחי" - מי שמדבר הרבה צמא.

אחד הנכדים שזוכה לשהות במחיצת הרב יום יום בבוקר, נזדמן לשהות עם הרב במוצאי פורים ליל ט"ו באדר, אמר להרב משמים זיכו אותנו לשהות במחיצתו עכשיו בערב מה שלא זכה בבוקר ככל יום ביומו. הגיב הרב בפשטות שזה אינו 'מצאה' גדולה. ולאחר שהמשיך הנכד בענין גודל הזכות לשהות עם הרב, אמר הרב אם הנך מדבר כך כנראה שתית יין.

מילה בסלע

כוחו של חודש אדר ומזלו

כתב הרב ספרו טעמא דקרא [דברים ל"ד ד'], וז"ל: "ויצא חצר אדר ועבר עצמונה. מכאן רמז דבחודש אדר מתעצמת מזל ישראל", עכ"ל.

לחידודי

שאלות שכתב הרב שליט"א לחידודי ממרחבי הש"ס - בענייני פורים

א. מנין שדרך לאכול בשר בפורים?

ב. האם מסיכה של פורים שמלבישים על הפנים מקבלת טומאה?

מכון 'שיח אמונה'

לאחרת ספרי פון רשכניג הגר"ח קניבסקי שליט"א

טל: 03-30-777-00 < פקס 072-2606425

שלמטר לשמיעת שעורי השמיטה

מגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א

03-308-5000

להרשמה לקבלת העלון se3077700@gmail.com

מראות הוד משולחנו של הרב שליט"א בימים אלו

ראש ישיבת שכר שכיר הגר"א לוי שליט"א ורב הקהילה התורנית בנתיבות הגר"ש מונטג שליט"א בהתייעצות אצל הרב שליט"א בענייני העיר

הרב שליט"א כותב אות בסיום כתיבת האותיות לספר התורה שיוכנס לישיבת חכמי ירושלים בעיר העתיקה

הרב שליט"א יוצק מים שלנו באפיית מצות שני בד"ץ שארית ישראל לנדיבי ישיבת 'עטרת שלמה'

מעמד לחיים לרגל הופעת ירושלמי שביעית עם ביאור הרב שליט"א שנכתב ע"י חתנו הגר"ז ברוורמן שליט"א

הגר"צ זילבר שליט"א בהתייעצות אצל הרב שליט"א לקראת בניית בית הכנסת לקהילת יוצאי רוסיה בירושלים

שיחת חולין

מהנעשה והמתחדש בענייני דיומא

במענה לשאלת רבים כמה להתחזק בעקבות המלחמה המתחוללת בעולם, השיב הרב שליט"א "להתפלל וללמוד בהתמדה". כן ענה הרב שליט"א בדברי הגמרא "מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח יעסוק בתורה ובגמילות חסדים". הרב שליט"א גם ציין לעיין בבראשית רבה לך לך, וז"ל המדרש שציון הרב שליט"א: "אם ראתי מלכיות מתגרות אלו באלו צפה לדגלו של משיח"

בקריאת קודש בפורים קטן של הרב שליט"א בצוותא עם מרן ראש הישיבה הגר"ג שליט"א, כתבו על חובת ההתעוררות והחיזוק בתקופה זו, כשבדבריהם כתבו: "ועל כן חוב גמור מוטל עלינו לתפוס אומנות אבותינו בידנו, לקרוע שערי שמים בתפילה להוסיף כל אחד פרק תהלים דבר יום ביומו, ולהתחזק בלימוד התורה כפי היכולת, ובפרט להתעורר בדברים שבין אדם לחבירו להיות כולנו כאחד."

הרב שליט"א צירף את הסכמתו וחתמתו לקריאת גדולי הפוסקים שליט"א למען כשרות וקדושת ש"ס, לעורר על ההכשרה הראויה לסופי הסת"ם ועל הלימוד הנדרש מהסופרים והמגיהים, כמו חובת האחריות על הסוחרים בזה.

במעמד הבר מצוה שעי' ארגון זה לזה, הוקרא מכתבו של הרב שליט"א ע"י ראש עיריית בני ברק הרב אברהם רובינשטיין: "ברכת ד' עליכם על כל אחד ואחד מכם הנכנס בעול מצות, יהי רצון שתעלו במעלות התורה והיראה מתוך שמחה ותוכו לערבות ומתיקות התורה וכו', והדרך לזה להיות קבוע בלימוד התורה וקיום המצוות מתוך שמחה ומנוחת הנפש שזה עיקר קניין תורה."

במכתב מיוחד ליהדות מרסיי שבצרפת כתב הרב שליט"א בצוותא עם מרן ראש הישיבה הגר"ג שליט"א במעלת החשיבות חיזוק כוללי האברכים שבמקום, כשהם פונים לציבור האברכים בצרפת להצטרף לכוללי האברכים במדינה שיקבלו מתורמת ומהליכותיהם.

לכבוד מעמד סיום הש"ס השנתי של כולל ש"ס אידן בעיר לונדון, שלח הרב שליט"א מכתב ברכה מיוחד שהוקרא ע"י הגר"מ דרוק שליט"א, במכתב כתב הרב: "אשרי אלו שזוכים לבא בשותפות יששכר וחבולון עם כוללים אלו שבדאי יזכו גם המה שיכריזו עליהם אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו."

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 39 | אדר ב' תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גלינות'

המשך השיחה מאת הרב"צ ר' אביגדור מילר זצוק"ל

בצדעיהם בלטו מחמת רוב ריכוז המחשבה, אמנם לא הרבה ראו כן.

ואם כן, אם יתרגל כזה, הרי גם יקיים מצות עשה וגם ירחיק שהקב"ה ימחה עבירות שלו. ובמיוחד הוא מעלה גדולה למי שרוצה להרכיב תורה בישראל, שצריך שיהיה לו לב רחב לדרך את התלמידים תמיד לכף זכות. כי על כך בזה יצליח עם התלמידים, ולאידך גיסא מי שהוא בעל קפידא הוא חסרן גדול לגבי מרכיבי תורה וראשי ישיבה.

וכאמור, הדין לכף זכות הוא רק פרט ברצונו הכללי וחשקו השרשי לראות בטובת חבירו וזכותו, ומזה ישים אל לבו שאי יכול להשפיע עליו ולהוכיחו יעשה זאת גפ כן, ויחשוב מחשבות וישתדל האידך להטיב, ובדאי יתפלל עליו שיהא זכאי.

כל זה נכלל במדה ובמצוה זו של בצדק תשפוט עמיתך שיסודו הוא כאמור מכח המדה להיות רוצה בצדקת חבירו. אמנם ברשעים אין אנו מדברים, שמצוה לשנוא הרע ולכן צריך לגנותם, רק באנשים כשרים שנכשלו באיה פרטים, וכל שכן כשהוא רק ספק כשלון וכנ"ל.

פעם אחת ביום במשך השבועות הבאים, יחפש ללמוד זכות על חבירו על איזה דבר שנראה בעיניו כאינו טוב, עם המחשבה שרוצה להצדיק את הצדיק, ויבחר יחד בתלמידי חכמים, וכמו שאיתא (בברכות יט.) אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה כלילה אל תהרהר אחריו ביום.

(היכל הזכות)

ההזדמנויות מצויות

ולפי חזון זה, רוב מעשי בני אדם יכולים להיות מוצדקים בעיניו אם מתרגל לחשוב כך, כי אם ירצה באמת להצדיק את מעשי חבירו, תמיד יכול למצוא עליהם זכות, ומה שאכן אנשים מחייבים אחרים הוא רק מחמת המדה הרעה של מתכבד בקלות חבירו והרצון לשמוח לאיד. כי באמת אף שרואה בכל יום כמה וכמה עוולות אצל בני אדם, אם יתשדל בדרך זו, לבקש ולמצוא עליהם זכות, ימצא ויזכה בזכות גדול. וגם אם הדבר נוגע לך, שפגע בך שאז יותר קשה לקיים מצוה זו, מכל מקום יתגבר על עצמו ויחשוב שלפנים צערא אגרא (אבות ה, כג).

וניקח כמה דברים לדוגמא. אם אני עובר לפעמים ליד איזה אדם צעיר, בנן של קדושים, ואני נותן לו שלום והוא אינו עונה, ולכאורה הוא עוולה גדולה, שחסר לו דרך ארץ (וגם איסור יש בזה, עיין ברכות ו). אמנם אני יכול לחשוב דאם היה לומד בקלם היה מתחנך בזה, אבל מאיזה סיבה הוא לא התחנך לזה אלא לדברים אחרים, אולי למדו עמו פירושים ודרושים במקראות ואולי אפילו ספר חזוהר, אבל על כל פנים מכיון שלא נתחנך לזה כלל הרי לגביו אינו כל כך חובה.

או שכרואה שאחד אינו מחזיר למקומו את הספר שלמד בו, שהוא גם כן חובה גדולה, מכל מקום יחשוב גם עליו שהלא לא נתחנך לזה. וכן מה שרואה זלזול העולם בתפלה, יש לחשוב שהם פשוט אינם יודעים כלל מהו מעלות עיון תפלה, ולא זכו ללמוד בישיבה שהדגישו דברים אלו, וגם לא זכות לראות בני אדם שענין התפילה תפס אצלם מקום נכבד בראש. הן אני ראיתי אצל רבותי האידך שבשעת תפלתם עמדו בלי תנועה, והעורקים

הדין לזכות

ויש הרבה דרכים ואופנים האידך יכול לדרך מעשי חבירו לטוב. ונציע כמה מהם לדוגמא, יחשוב, א' – אולי הדין עמו. אולי יש דברים בגו ונימוקו עמו. ב – אולי לא היה המעשה כלל כמו שהוא חושב. ג – אולי בשגגה בא לידו או לא ידע חומר האיסור. ד – ויותר אולי אנוס הוא מאיזה סיבה בלתי ידועה לנו. ה – אולי היה שריו בצער גדול, וכבר אמרו חז"ל (ב"ב ט"ז) אין אדם נתפס בשעת צער. ו – אפילו אם אין להצדיק את המעשה בשום אופן אבל אין לפסול האדם משום כך.

והעיקר צריך לזכור, כי אין לעשות החשבונות רק כדי לסלק קפידא או טינא שיש לו עליו, אלא כאמור שיסוד המצוה לדרך לכף זכות הוא כדי שיהיה באמת האדם זכאי, לכל הפחות בעיניך, ואחר כך תרצה ותכסוף שיהיה זכאי באמת.

וחז"ל כבר נתנו לנו עצה כללית בענין זה באמרם (אבות ב', ד) אל דין את חבירך עד שתגיע למקומו. ואין הפירוש כשתגיע אתה למצבו, כי אי אפשר להשוות כלל בין אדם לאדם ובין מדרגתו למדרגתו, אלא הפירוש שתגיע למקומות ולמדרגתו של פלוני, היינו לצייר ולברר מהו מקומו במצבו הרוחני, שאולי נסיון זה שלענין לא נראה כנסיון, אצלנו הוא נסיון גדול מאד, וגם אתה אם היית במצב רוחני זה לא היית יכול לעמוד בו כלל, ואם כן האידך אתה פוסק עליו שהוא בעל עולה.

ואם כי האמת היא שקשה מאד לצייר מצבו של חבירו, שהלא כל אחד חי מהרגשים ובמצב שלו ואינו מכיר מצבו והרגשיו של חבירו, אמנם אין זה תירוץ, כי אדרבה, אם אינך יודע ומרגיש מצבו של חבירך אם כן אין לך רשות לדוננו כלל.

חוששני שנטרפה דעתו רח"ל.

פעם בא אחד לפני הגאון ר' חיים מוואלז'ין זצ"ל, ואמר לו ראיתי את אחיך ר' זלמן וחוששני שנטרפה דעתו רח"ל, ראיתו רץ כליל שבת עם עששית בידו בלי כובע עליון על ראשו, ובלא בגדים עליונים, ואמר לו "שבת שלום" ולא השיבני דבר, לא ידעתי מה היה לו? הרגיעו ר' חיים ואמר לו תיכף יבא ר' זלמן ונשמע מפיו מה קרה, כעבור כמה שעות נפגשו שני הצדיקים, שאל א' חיים את ר' זלמן, אחי קירי, שמעתי כי כלילי שבת היה איזה דבר, אולי אוכל

לדעת מה היה.

השיבו ר' זלמן ואמר כשסיימתי לימודי כליל שבת ופשטתי בגדי, שמעתי את שכנתי מלמעלה גונחת מחמת צירי לידה ומנסה להעיר את בעלה כדי שיקרא למילדת, ובעלה היה כה שקוע בשנתו שלא שומע ולא קם, אמרתי בלבי מצות פיקוח נפש באה לידי, אזרחו אני וארוץ לקרוא למילדת, ולכן כבר לא בשתי את בגדי העליונים והתחלתי לרוץ ולקרוא לה, ומאחר וליל שלג היה החלטתי ליקח עששית בידי כדי שלא

אמערד ואפול באחד השיחים.

בעוד אני רץ בא רוח סערה והפילה כובעי מעל ראשי, אמרתי בלבי פיקו"ג עתה אין עתותי בידי להתמהמה ארוץ בלי כובע, וכך בדרכי פגשתי מאן דהוא וברכני ב"שבת שלום", היאך יכולתי להשיב לו להכנס עמו בדברים כשהיולדת נאנחת ומתייסרת ומחכה למילדת.

(תורת היולדת) (זכות הרון)

שאלה לדיון בשולחן שבת

אמא ביקשה שתבשלי לנו חמש ביצים

באחד מימי שישי החורפיים, כשהשבת כבר נכנסת בשעה ארבע אחר הצהרים, וכדרך כל הכתים שאז זה הזמן הלחץ ביותר, בשעה 2:00 בצהרים אנחנו שומעים דפיקה על הדלת. אנחנו פותחים. בדלת עומד הילד של אחד השכנים, והוא אומר לי, אמא ביקשה שתבשלי לה חמש ביצים. והוא עוד פוסק בנחרצות: עוד מעט אבא לקחתם, ואמא אמרה שזה מאד חשוב לה, ושכבקשה אל תשכחי.

מאד קצפתי על ההעזה, מילא היא שכחה לקנות ביצים, שתשאל חמש ביצים, אבל למה אני צריכה לבשל לה אותם? ועוד ביום שישי כה קצר, שבקושי אני מצליחה להכניס את השבת...

תשובה לשאלה משבוע שעבר

רחל: תוכלו להגיד לי מה שם הספר, לאה: "לא בא בחשבון"

יום אחד כשבאתי לביתה, ראיתי אותה שקועה בספר, ומה מאד התפלאתי לראות, שהספר שהיא קוראת בו, קוראים לו, "לא בא בחשבון"...

(ורי העמודים)

אי"ה בגליון מיוחד זה יובאו עובדות הקשורות לכף זכות. במשך השנה הקרובה יוקדש מדי שבוע גליון אחד לזכות כל אחד מארבעים וחמישה שנחרגו במידון אשר רבים מהם לא זכו לזש"ק ויהיו חיזוקים אלו לזכותם ולעילוי נשמתם הטהורה.

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת : k.gilyonot@gmail.com
כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

ומאחר שזה זמן קבלת התורה מאהבה, הרי ההשפעה חוזרת, ובכל שנה בפורים יש סייעתא דשמיא לאהבת השם, ואהבת השם היא גם סיבה לאהבת הבריות, כמו שמצינו בכמה מקומות שאמרו (אבות ו, א-ו) אוהב את המקום אוהב את הבריות, כי כך הסדר וכך זה מתחיל, שעל ידי אהבת השם באים גם לאהבת הבריות, ואם כן זה גם זמן המסוגל לאהבת הבריות, שיש בו סייעתא דשמיא מיוחדת לזה, כפי שרואים שיש מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים, ואם לא מנצלים את זה אלא מתנהגים ההיפך, זהו חטא יותר חמור.

גודל זכות עסק התורה בפורים

וכך גם ביטול תורה בפורים, מצד אחד עסק התורה בפורים הוא זכות גדולה מאד, ומעשים שהיו בחוץ לארץ, בציבור שעשו חיזוק להתמדה בתורה בפורים וזכו בזה לישועות! ישועות שצריכים להם זכויות מיוחדות, בזכות עסק התורה בפורים וזו לישועה.

והסיבה לזה מפני שיש פסוק בתהלים (קט, קכו) "עת לעשות להשם הפרו תורתך", ויש כמה פירושים בזה, ואחד הפירושים אמרו חז"ל (ירושלמי סוף ברכות) שבזמן ש'הפרו תורתך', שיש כאלה שמתפרים ולא עוסקים בתורה, זהו 'עת לעשות להשם' – להתחזק בעסק התורה, ואמרו שם "אם ראית את הבריות שנתייאשו ידיהם מן התורה מאד עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולם", היינו שבזמן שיש בציבור רפיון מתורה, זהו זמן שאפשר לזכות בו לזכויות מיוחדות, ומי שמתחזק נוטל שכר כנגד כולם.

וכך גם עסק התורה בפורים, הרי הציבור לא כולם לומדים בפורים, ויש כאלה שלא מרגישים כלל שיש חוב לימוד תורה בפורים, ומזלזלים בזה, ולא מבינים את זה, ולכן אלו שמתחזקים ועוסקים בתורה זוכים לזכויות עצומות, כי צריכים בזה ללכת 'עג הזרם', והם גם מוכים בזה את כל הכלל ישראל, מפני שכל קיום כלל ישראל הוא בזכות התורה, כמו שכתוב (ירמיה לג, כה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת, ואם היה זמן בלי עסק התורה היה העולם נחרב, כמו שכתב בנפש החיים שער ד'.

ואמנם 'עסק' התורה כולל לא רק את הלימוד עצמו, אלא גם מה שנצרך בשביל הלימוד, וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות דעות ג, א) שמי שישן כדי שיהיה לו כוח ללמוד ולקיים תרי"ג מצוות, נקרא עובד השם בשנתו, והשינה שלו היא עבודה למקום, שהוא עובד השם עם השינה, כי מטרת השינה היא עבודת השם, כדי שיוכל לעסוק בתורה ולקיים מצוות, ולכן גם השינה נחשבת עסק במצוה, ובאיזה מצוה? בכל המצוות שיקיים אחר כך.

ועל כל פנים בזמן שיש 'הפרו תורתך', מי שמתחזק ועוסק בתורה הוא מזכה את כל כלל ישראל ומקיים את העולם, ולכן אם עוסקים בתורה בפורים, שצריכים בזה להתגבר נגד הטבע ונגד הזרם, השכר על זה גדול מאד, כי כל דבר שיש בו קצת משהו קושי ומתגברים על הטבע – השכר יותר גדול! וכמו שאמרו (אבות ה, כג) לפום צערא אגרא.

השמחה בסיום סדר מועד

והנה בימים אלו מסיימים סדר מועד בלימוד הדף היומי, וסיימו עתה מסכת חגיגה שהיא המסכת האחרונה מסדר מועד, ועושים על זה סיומים וסעודות ושמחים בשמחת התורה, ויש בזה כמה עניינים.

ראשית עצם השמחה במצוה זה דבר גדול מאד, וכמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ד, ט) כי גדל וישגא מאד שכר השמחה על המצוות, יגדל, וישגא, מאד! שכר השמחה על קיום המצוות, וכשעושים סיומים כי שמחים בעסק התורה, זה שמחה של מצוה, שהיא דבר גדול מאד.

והשמחה היא סימן לחשיבות, שמחשיבים את התורה, ולכן שמחים בזה, כי מחשיבים את תורת השם, את התורה הקדושה, וזו זכות עצומה ומדרגה גדולה מאד – להחשיב את התורה.

ועוד ענין יש בזה, מלבד המעלה בעצם הסיומים שמחשיבים את התורה, זה גם גורם שיתרבו עוד שיעורים, וכך היה תמיד, שבזמן שיש שמחה זה משפיע שיצרפר עוד, ונוספים שיעורי תורה ומתורבים הלומדים, וזה זיכוי הרבים.

וכאמור גודל מעלת השמחה הוא הרגשת החשיבות, שמחשיבים תורה, ולהיפך חיו"א אם לא מחשיבים זה חטא חמור, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין צט, א) על מי שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, שעליו נאמר כי דבר השם כְּזָה,

פורים – להרבות אהבה בין איש לרעהו

לפני פורים יש טעות בציבור, שיש אנשים שיש להם איזה קפידות על מישהו, ומחכים לפורים, וחושבים שאז יוכלו לבזות אותו ולצער אותו, אבל זה לא נכון, ואין שום היתר לזה, וכבר היו מעשים באלו שעשו כן, ואחר כך נענשו בצורה משונה מאד, עונשים משונים ולא רגילים, על זה שבפורים התירו לעצמם לפגוע בכבוד מי שיש להם קפידא עליו, כי זה חטא חמור מאד.

והטעם והסיבה לזה, מדוע בפורים יש חומר מיוחד בזה? מפני שפורים הוא זמן שיש בו מצוה הפוכה בין אדם לחברו – משלוח מנות ומתנות לאביונים, ויש בו חיוב מיוחד בין אדם לחברו להתחזק באהבת הבריות, מצד המצות עשה של ואהבת לרעך כמוך, וממילא גם יש סייעתא דשמיא על זה, לקיים את המצוה ולהתחזק באהבת הבריות, שהיא מצות עשה וכלל גדול בתורה (ירושלמי נדרים ט, ד), ומאחר שיש אפשרות לזכות לזכויות כאלה, זכויות של ואהבת לרעך כמוך שזה כלל גדול בתורה, אם לא מנצלים את האפשרות ומתנהגים ההיפך זה חטא יותר חמור, ועונשו גדול יותר.

כמו שמצינו בשערי תשובה לרבינו יונה (ג, טו) כי לפי גודל המצוה יגדל עונש מי שיחדל לעשותה, וכתב שם רבינו לזה ממנו פסח ומצות מילה, שיש עונש כרת למי שאינו מקריב קרבן פסח או שאינו מקיים מצות מילה, למרות שזה רק בשב ואל תעשה, והטעם מפני שפסח ומילה הן מצוות גדולות מאד, מילה נכרתו עליה שלוש עשרה בריתות (נדרים לא, ב), ופסח הוא זכרון יציאת מצרים, בחג הפסח זמן חירותנו, שבו זכינו לחירות הרוחנית ממי"ט שערי טומאה, ומפני גודל מצוות אלו, לכן גם העונש למי שמבטל חמור יותר.

וכך גם פורים זהו זמן שיש בו יותר חיוב לקיים את 'ואהבת לרעך כמוך' ולהתחזק באהבת הבריות, ולכן היה בו תקנה על משלוח מנות ומתנות לאביונים, להרבות אהבה ואחוה בין איש לרעהו, ומאחר שיש חיוב מיוחד על זה ויש סייעתא דשמיא מיוחדת לזה, הרי זו מצוה יותר גדולה, ומי שאינו מקיים אלא עושה ההיפך, זה חטא יותר חמור, ועונשו יותר גדול רח"ל, כי לפי גודל המצוה יגדל עונש מי שיחדל לעשותה.

זמן מסוגל לאהבת השם ואהבת הבריות

ומה הטעם, מדוע באמת יש מצוה מיוחדת של אהבת הבריות בפורים? מפני שבפורים חזרו וקיבלו את התורה מאהבה, וכמו שאמרו חז"ל (שבת פח, א) שבמעמד הר סיני הייתה קבלת התורה רק מיראה, שכחה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, ופירשו המפרשים (עיי' תפארת ישראל למהר"ל פרק לב) שאין הכוונה כפייה ממש כפשוטו, אלא הייתה כפייה שכלית, שהבינו בשכלם שזה כדאי, והיו כמוכרחים מצד שכלם לקבל את התורה, לא מצד אהבת השם, אלא מפני שהבינו כי בזה יזכו לחיים מאושרים, וזהו ענין כפיית ההר כגיגית, שהייתה כפייה שכלית, שהשכל מחייב את זה.

ואמנם לא כולם היו כך, ובדאי משה רבינו ואהרן הכהן קיבלו מאהבה, אבל אצל רוב הציבור לא היה מאהבה, אלא מפני שהבינו שזה כדאי, ובפורים היה נס שהביא לקבלת התורה מאהבה גם אצל כלל הציבור, וכמו שאמרו שם בגמרא על הפסוק "קיימו וקיבלו היהודים" – קיימו מה שקיבלו כבר, ופירש רש"י מאהבת הנס שנעשה להם, והיינו שעל ידי הנס קיבלו אהבת השם, והגיעו לקיים את התורה לא מצד שזה 'כדאי' אלא מאהבה!

ומצינו בגמרא (פסחים ח, א) שמי שנותר סלע לצדקה בשביל שיחיה בני או שאחיה בן העולם הבא הרי זה צדיק גמור, אבל הוא רק 'צדיק' ולא 'חסיד', כי הוא עושה מצד שכדאי לו, שיחיה בנו או שיוכה לעולם הבא, ואמנם זהו כוונה כשרה מאד, ומדוע לא, אבל על זה יש לו נגיעה, והוא נהנה מזה, ואין זה מצד אהבת השם, ולכן הוא רק 'צדיק' ולא יותר, ויש מדרגות יותר גדולות מצדיק כמו שאמרו באבות פרק ששי: ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר וטאמן, ופירשו המפרשים (עיי' רוח חיים) שהם ארבע מדרגות זו למעלה מזו, ו'צדיק' זה המדרגה הפחותה שבהם. וכך היה במעמד הר סיני, שקיבלו את התורה מפני שהבינו שזה כדאי להם, ולא מצד אהבת השם.

אבל בפורים קיבלו את התורה מאהבה, מאהבת השם, וכך הייתה המציאות, בגלל שראו את הנס, נס גלוי כזה, ולמרות שזה היה נראה כאילו בדרך הטבע, הם הבינו שזה לא טבע אלא נס מן השמים, וזה גרם לאהבת השם.

ובהמשך שם כתוב הקרת תכרת וגוי והוא איום ונורא, כמו שהשמחה נותנת זכויות עצומות, כך להיפך חוסר החשיבות נותן עונש חמור מאד רח"ל, וכמו שכתב רבינו יונה כי לפי גודל המצוה יגדל עונש מי שיחדל לעשותה.

זכויות להצלת יהודי אוקראינה

ויש עוד דבר הנוגע עכשיו לאחינו בני ישראל שבאוקראינה, שיש שם הרבה יהודים שסובלים מאד, וגם היו אסונות בנפש רחמנא ליצלן, וצריכים רחמי שמים וזכויות שלא יהיו להם צרות.

ובאמת בתפילה יש הרבה בקשות על כלל ישראל, כגון ראה נא בענייני, שמבקשים בזה על כלל ישראל, שסובלים, ואם כל הציבור היה מתפלל בכוונה ראה נא בענייני, מפני שזה כואב לנו, אזי בודאי תפילת הציבור הייתה עוזרת, כמו שכתוב (עיין בברכות ח) הן קל כביר לא ימאס, והיו זוכים לישיעה.

ואמנם זוהי מדרגה, להתפלל מתוך שזה כואב לנו, ובודאי שזה כואב, כי כך טבע כלל ישראל, וכידוע שיהודי ששומע על יהודי במקום אחר שסובל, זה כואב לו, ושולח לו עזרה, וכן אמרו חז"ל (יבמות עט, א) שיש שלוש מידות בעם ישראל: רחמנים, ביישנים, וגומלי חסדים, כלומר שזה הטבע של כלל ישראל, שמרחמים ועושים חסד, והרי עם תפילה אפשר לעזור יותר!

אבל זה לא פשוט שתהא התפילה עם כל הלב, מתוך אהבה לרעך 'כמוך' שזה כלל גדול בתורה, וזו מדרגה גדולה מאד.

וגם זכות התורה, כבר סיפרנו את המעשה עם הטי"ו (הובא ברוח חיים אבות פ"א) שאשה אחת באה אליו לבקש שיתפלל על הילד שהיה חולה קשה מאד, והוא היה באמצע השיעור עם התלמידים, ואמר לה כי לא שייך שיפסיק מלימודו להתפלל, אבל זכות התורה שהוא עוסק עם התלמידים יהיה לרפואת הילד, ובאמת זה עזר והילד נתרפא, כי זכות התורה גדולה עוד יותר מתפילה! כמובן צריכים גם תפילה, אבל תורה זה יותר מתפילה.

וכן זכורני מימי בחרותי בישיבת לומז'ה, שהיה שם הגה"צ רבי אליהו דושניצר זצ"ל שהיה צדיק וגדול בתורה, וכשהיו באים אליו לבקש שיתפלל על חולה, היה מבקש מהתלמידים העוסקים בתורה שיכוונו בלימודם או יגידו בפה שהלימוד יהיה לזכות החולה ההוא, וזה יכול לעזור, זכות עסק התורה. אכן כמובן זה גם כן תלוי האם מבקשים רחמים והאם זה כואב באמת.

ועכשיו שמסיימים סדר מועד בדף היומי, העוסקים בתורה ושומחים בה מזכים חיים טובים ומאושרים לכל אחינו בני ישראל.

מתיקות התורה לצורך חיי הנפש

והנה כידוע יש מתיקות בתורה, והתורה נמשלה לכל מיני טעמים, כגון דבש וחלב, לחם ומים ויין, כמו שכתוב (שיר השירים ד, יא) דבש וחלב תחת לשונך, (ישעיה נה, א) הוי כל צמא לכו למים וגוי ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב, (משלי ט, ה) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי, ונאמר על דברי תורה (תהלים יט, יא) ומתוקים מדבש וגופת צופים, יותר מדבש!

וכבר דיברנו כי כמו בצרכי הגוף, שברא הקב"ה את העולם באופן כזה שכל דבר שהוא חיוני לגוף יש בו מתיקות, וכגון מזון שהוא חיוני לבריאות הגוף, ואם היה בלי מתיקות אזי לא היה מושך, והיה צריך לאכול רק בשביל הבריאות, ואין זה פשוט שהיה צריך בכל פעם לחשוב האם לאכול או לא לאכול, כי זה לא מושך, ולכן ברא הקב"ה את העולם עם טבע שיש מתיקות במזון, והגוף רוצה מתיקות, כדי שיהיה בריא ויתקיים. אמנם כמובן זה במידה, כפי הצורך של הבריאות, ואם יש עודף אכילה יותר מדי זה מזיק לבריאות, אבל על כל פנים כך

ברא הקב"ה את העולם, שכל דבר שהוא מאד חיוני לגוף יש בו מתיקות, והגוף דורש את מה שהוא צריך בשביל קיומו.

וכך גם בשביל חיי הנפש, חיי הנצח, שצריכים את לימוד התורה, לכן ברא הקב"ה את התורה עם מתיקות ויש כל מיני טעמים של מתיקות בתורה, כדי שאדם יימשך לעסוק בתורה, ובהו יהיה קיום לנפשו, ויזכה לחיי הנצח.

להתפלל על כלל ישראל שיזכו לאושר התורה

ברם לדאבוננו לא כל עם ישראל יש להם את התענוג הזה של מתיקות התורה, ויש הרבה שלא מבינים את זה, עד כמה שעסק התורה נותן חיים מאושרים, אשריך בעולם הזה, ולא מבינים את האושר הגדול שיכול להיות להם על ידי עסק התורה, ועל התורה אמרו חז"ל (פתיחתא דאיכה רבה ב) המאור שבה מחזירן למוטב, כלומר שבתורה יש 'מאור', המאור שבה, כי התורה היא מאירת עיניים, וכמו שנאמר (תהלים שם ט) מצות השם ברה מאירת עיניים, דהיינו עיני השכל, שעל ידי התורה מקבלים תענוג רוחני ונפשי שזה מאיר בנפש, והמאור שבה מחזירן למוטב.

ויש רבים מאחינו בני ישראל שלדאבוננו לא מבינים את זה, שאם רק יעסקו בתורה יחיו חיים מאושרים, וחבל שיש כאלה שלא מבינים את זה, וגם על חינוך הילדים, לא יודעים מה טובתו של הילד, שטובתו להיות תלמיד חכם, ולעסוק בתורה, ואלו שלא מבינים אינם אשמים, כי הם באמת לא מבינים, והם שוגגים או אנוסים, שאינם מבינים.

אכן הרי ידוע מרבי ישראל סלנטר שאמר כי תפילה על רוחניות בדוק ומנוסה שזה עוזר, כי ברוחניות אין קצבה, ורק בגשמיות כל המזונות קצובים (ר"ה טז, א) מי יעני ומי יעשר, אבל על רוחניות אין קצבה, והכל תלוי כפי הבקשה, כמו שאמר (ברכות נ, א) הרחב פיך ואמלאהו – ההוא בדברי תורה כתיב, ורק צריך לבקש! וידוע שרבי ישראל בעצמו היה מבקש מתלמידיו שיתפללו עליו ויבקשו רחמים על הרוחניות שלו, ומסתבר כי אכן מה שזכה רבי ישראל להצלחה עד כדי כך עם כל ההשפעה הגדולה שהייתה לו, זכה על ידי תפילת התלמידים וגם מה שהתפלל בעצמו על ההצלחה ברוחניות.

ואם כן גם אנן, אם היינו מבקשים רחמים על אחינו בני ישראל שאין להם את המאור שבתורה ואין להם את האשריך בעולם הזה, אם היינו מרחמים עליהם ואומרים בכוונה השיבנו לתורתך על כל כלל ישראל, שהם מסכנים שאין להם את החיים המאושרים של תורה, אם היינו מכוונים בתפילה ומתפללים מכל הלב עליהם, אזי התפילה הייתה עוזרת.

אכן זה לא פשוט, כי זה דבר לא טבעי כל כך, וזוהי מדרגה מיוחדת, ומסתמא יש גדולי ישראל שמכוונים את זה, אבל זה לא כל הציבור, וזו תפילת יחיד ולא תפילת ציבור, ומסתבר שאם כל הציבור היה מכוון בברכת השיבנו על כל ישראל, אזי התפילה הייתה משפיעה גם על הרחוקים, שיהיה להם את האושר הזה, האשריך בעולם הזה של תורה.

וגם עכשיו על היהודים באוקראינה, אם היינו מבקשים ראה נא בענייני בכוונה, בודאי זה היה טוב ומועיל מאד, אם היינו מכוונים עליהם, וכל אלו הם דברים לא פשוטים, והם מדרגות מיוחדות.

יהי רצון שנוכה לסיעתא דשמיא לכל המעשים הטובים והכוונות הטובות, שנוכה לזה כל אחד ואחד מכלל ישראל!

דברי רבינו שליט"א בסיום סדר מועד בביתו ע"י ילדי קהילת רמב"ם מודיעין עילית

יש גמרא בשבת (קט, ב) שהבל פיהם של תינוקות של בית רבן, תורה שלומדים ילדים לפני בר מצוה, זה הבל שאין בו חטא, ועל ההבל הזה העולם קיים, וכתוב בגמרא שזה חשוב אצל הקב"ה יותר מתורה של האמוראים! והתורה הזו מעמידה את העולם, את כל העולם, ומתכוונים בזה ליהודים שבעולם, באמריקה, באוסטרליה, באנגליה, ובכל מקום, כל מה שהם קיימים זה בזכות התורה של אלו הילדים שאין להם חטא.

וכאן למדו ילדים שכמעט כולם לפני בר מצוה, וגם אלו שקצת אחרי בר מצוה, הרי עדיין לא יכול להיות הרבה חטא, ובזכותם העולם קיים! לכן זו זכות גדולה מאד, ובזכות זה יזכו הלאה להיות גדולי תורה, עכשיו לומדים בחיידר, ובעזרת השם ימשיכו בישיבה קטנה, ובישיבה גדולה, וכבר יהיו אברכים, ויחדשו חידושי תורה, וידפיסו ספרים, ויהיו רבנים, ראשי ישיבות ומזכי הרבים בתורה, ויהיו בשורות טובות בעזרת השם.

נדבת ידידינו רבי שמואל יצחק זיבלד מתלמידי רבינו שליט"א
לרגל היכנס בני יוסף חיים נ"ו בעול תורה ומצוות
יזכה לרוות רוב נחת דקדושה ממנו ומכל יוצאי חלציו!

לעילוי נשמת
מרת הינדל ב"ר משה ע"ה
נלב"ע ט' אדר - תנצב"ה

ברכת מזל טוב לרבי יהודה אריה רפאלוביץ ראש כולל תורת דבש
לרגל אירוסיו בתו עב"ג הבה"ח מרדכי שטרן משיבת מיר
יזכו לבנות בית נאמן בישראל בנין עדי עד!

לקראת פורים הבעל"ט ניתן שוב להשיג את ספרי שיחות רבינו שליט"א

דרכי החינוך ב' חלקים - פרקי הדרכה וענייני ציבור, למעלה מ-1200 עמודים מסודרים לפי נושאים וכן ספר אשריך משיחות רבינו שליט"א במעמדי הקבלת פני רבו בירושלים
אוצר בלום עצות הדרכות והנהגות בכל שטחי החיים, לתלמידים, למלמדים, ולכל מבקש השם
מוקד ההזמנות: 0527-600-485 (אפשרות להנחה על רכישה בכמות)

שיחת מרן רבנו רח"י הגר"ד כהן שליט"א ר"י חברון וחבר מועצה"ת*

דברי שלום ואמת'

ישועת פורים וחזרת קבלת התורה' – 'תשועתם הייתה לנצח ותקוותם בכל דור ודור'

א – שני עניינים בגילוי ימי הפורים

הנה עניינו של פורים מתבאר בדברי רבותינו כבעל משמעות כפולה, וכך מצינו בדברי הרמח"ל בדרך ה' שהעמיד את גדרם של ימי הפורים על שני אדנים וז"ל,

ופורים לענין הצלתם של ישראל בגלות בבל וחזרת קבלת התורה שחזרו וקבלו עליהם לעולם כמו שאמרו חז"ל הדר קבלוה בימי אחשורוש.

והיינו שחג הפורים נקבע הן על ההצלה של עם ישראל מגזרת שמד, והן על חזרת קבלת התורה, ועלינו להתבונן בתוכן צירוף שני פנים אלו, כי משטחיות הדברים נראה שנזדמנו כאן שני עניינים לפונדק אחד. ובפשטות, הדבר מתבאר במה שפירש רש"י בטעם ענין חזרת קבלת התורה, דאיתא בשבת [פח.]:

מלמד שכפה עליהם הר כגיגית וכו' א"ר אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא אמר רבא הדור קבלוה בימי אחשורוש דכתיב קימו וקבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר. ופרש"י: מאהבת הנס שנעשה להם.

ומבואר כי רש"י נקט בפשיטות שהטעם לדרשת רבא שקיימו מה שקיבלו כבר הוא משום ההצלה שנעשה להם, ורש"י הטעים את זה ש'מאהבת הנס' הגיעו לכך. ומבואר שקבלת התורה בפורים היא פועל יוצא ממה שניצלו עם ישראל, ועדיין אינו מבואר מדוע קבלה זו מהווה חלק מן ההגדרה של עצם ימי הפורים. ויש להבין עוד שייכות הדברים זל"ז אשר ע"י מה שניצלו החליטו לקבל על עצמם תורה מאהבה, ובכן עלינו לבאר הטעמת דברי רש"י כי מאהבת הנס הדור קבלוה. ונבוא ללמוד את שורש שני עניינים אלו, נס ההצלה של ישראל, וחזרת קבלת התורה. כי הנה מצינו בדברי הגר"א בפי' למגילה [טל] וז"ל:

וישלח ספרים אל כל היהודים וגו' דברי שלום ואמת, דברי שלום היא המגילה ששלחו ואמת היא התורה שקבלו עליהם את התורה באהבה רבה בלי מודעה ואונס כלל.

ומבואר בזה כי אגרת הפורים כוללת שני עניינים שהם המגילה והתורה. ונראה כי מכוונים שני עניינים אלו להצלת הנס ולחזרת קבלת התורה, כי המגילה [דברי שלום] היינו גוף ההצלה של ישראל מהגזרה, והתורה [אמת] היינו חזרת קבלת התורה מאהבה. ולפ"ז מתבאר להדיא בדברי הגר"א כי באמת שני עניינים חלוקים כלולים בעניינו של פורים, והמה דברי שלום ואמת. ויש להבין מדוע באו יחד השלום והאמת למגילה אחת. ובאמת כי ענין קבלת התורה הלא לא מוזכר להדיא במגילה [ואמנם דרשוהו במש"כ קיימו וקבלו], ובכל זאת מצא הגר"א מקום להסמין אותו על ענין 'אמת' הכתוב כאן, והדברים צריכים פירוש. עוד יש לעמוד בתוכן עניינה של חזרת קבלת התורה כי הנה בליקוטי הגר"א [עמ' קנד'] כתב שיום הפורים הוא כנגד יום הכפורים באשר בשניהם מתקיימת קבלת התורה, וז"ל:

ענין פורים שהוא נגד יום הכפורים כי יח' ימים טובים בשנה שנים שנים שבעה שבעה וכו' רק ביום הכיפורים שאין בו אכילה ושתייה נגדו פורים ולכן בו הרבה משתה כי אין יו"ט לישראל כמו יום הכיפורים וכו' וכולן קבלת התורה יום הכפורים כמ"ש בסוף תענית ופורים כמ"ש הדר קבלוה בימי אחשורוש ולכן הוא נגד יום הכיפורים.

ובאמת כבר הובא כי שורש הדבר מבואר גם בתיקו"ז [תיקון כא נזב], ש'פורים אתקריאת על שם יום הכפורים'. אלא שיש להתבונן בשייכות שני ימים אלו כלפי קבלת התורה, מה לפורים עם קבלת התורה. ויסוד הדברים הוא שיום הכפורים הוא הזמן לקבלת לוחות שניות וכמבואר במשנה בסוף תענית איתא:

לא היו ימים טובים לישראל כיום הכפורים וכו' שנא' צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו, יום חתונתו זה מתן תורה. ופרש"י זה מתן תורה, יום הכפורים שבו נתנו לוחות האחרונות.

ויש להתבונן למה דוקא קבלת הלוחות של יום הכפורים היא השייכת לימי הפורים. ואם באמת נשלם יום הכפורים עם ימי הפורים, עד כדי שכתב הגר"א שהאכילה ושתייה של היום טוב של יוה"כ מתקיימת בימי הפורים, יש להתבונן היאך לא הייתה השלמה ליום הכפורים במשך אלף שנים עד שניתן לישראל ימי הפורים, אתמהא.

ב – זה אלי ואנוהו – מזה ומזה הם כתובים

ונראה כי באמת שני העניינים המבוארים בגילוי ימי הפורים נעוצים בהגדרת הדרגה בה היה שריו כלל ישראל באותם הימים. כי הנה חז"ל פירשו את טעם הגזירה דאז [מגילה טו.]:

לדעת מה זה ועל מה זה, אמר רבי יצחק שלחה לו שמא עברו ישראל על חמשה חומשי תורה דכתיב בהן מזה ומזה הם כתובים.

ויל"ע בדברי הגמ', מהו הביאור במה שהדגישה אסתר בשאלה זו 'שמא עברו על חמשה חומשי תורה' את ענין הלוחות אשר נאמר בהם 'מזה ומזה הם כתובים'. והדבר מתבאר באסתר רבה [ח,ד] וז"ל:

ותקרא אסתר להתך רבנן דתמן אמרין התך זה דניאל ולפי שחתכוהו מגדולתו נקרא התך חתך ורבנן דהכא אמרין שחתך את הדברים לדעת מה זה ועל מה זה אמרה לו לך אמור לו מימיהם של ישראל לא באו לצרה כזאת שמא כפרו ישראל בזה אלי ואנוהו ושמא כפרו בלוחות דכתיב בהן מזה ומזה הם כתובים.

ומבואר שבאמת הדגישה אסתר ששורש החטא הוא במה שגרמו במעשיהם לכפור בלוחות ובה הוא שעברו על חמשה חומשי תורה. והדברים צריכים פירוש מהו הצעת דברי אסתר להתך שכפרו ישראל בזה אלי ואנוהו ובלוחות, ולא התבאר מהו ענין 'זה אלי ואנוהו' ובמה היתה כפירתם בענין זה. וכן מהו ענין ה'כפירה בלוחות',

* נמסר ע"י רה"י שליט"א בש"ק ויקרא – זכור העעל"ט, ונכתב ע"י הבה"ח אברהם שמחה פרטוש נ"י, והוגה במיוחד ע"י רה"י שליט"א עבור 'קובץ גליונות'.

ומדוע חששה אסתר כן על אותו הדור. ונבוא לבאר בזה בהקדם מה שאמרה אסתר שכפרו ישראל בזה אלי ואנוהו, כי הנה באמת בגמ' מבואר טעם הגזירה על ישראל [מגילה יב]:

שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה אמר להם אמרו אתם אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע, א"כ שבשושן יהרגו שבכל העולם כולו אל יהרגו, אמרו לו אמור אתה, אמר להם מפני שהשתחוו לצלם אמרו לו וכי משוא פנים יש בדבר אמר להם הם לא עשו אלא לפנים אף הקב"ה לא עשה עמהם אלא לפנים.

ומבואר כי עברו ישראל על עבודה זרה ורק שהיה באופן שהיה רק 'לפנים' [ותוך ענין זה יבואר לקמן], ולכן היה מקום לומר נקלש בקרבם כוח אמונתם, וזהו מפני שהע"ז היא הכרה באלוהים אחרים וכמו שכתב רש"י בסנהדרין [סב.] שענינה של ע"ז הוא שיאמר לה 'אלי אתה'. והנה ציווי האמונה התבאר בדברה הראשונה שבלוחות, אנכי ה' אלקיך וכמ"ש שם הרמב"ן אשר זהו ציווי על האמונה. ומצינו בדברי הספורנו שם דבר נפלא וז"ל [שמות כב]:

אשר הוצאתיך מארץ מצרים בפעולות מתנגדות לפעולות כל אמצעי שהם הטבע והמערכת וזה כאשר קבלת באמרך אז זה אלי ואנוהו.

ומבואר בזה כי גדרה של האמונה שנצטוו בה ישראל נעוצה בגילוי הנשגב שהיה ביציאת מצרים, ובפרט כפי מה שנגלה להם בקריעת ים סוף, כמבואר מדברי הספורנו, והוא כאשר אמרו זה אלי בכבודו אשר פירש בזה רש"י שם, ש'נגלה עליהם והיו מראין אותו באצבע ראתה שפחה על הים מה שלא ראו הנביאים'. ונמצא כי העבודה זרה מהווה פגיעה בעיקר מה שנגלה לישראל בקריעת ים סוף כאשר הראו באצבע ואמרו 'זה אלי'. ונראה שתוכן הענין שהכפירה ב'זה אלי ואנוהו' גורמת לענין זה שנתחייבו ישראל כליה. וזהו בא בדוקא בהבחנה זו של 'זה אלי ואנוהו', באשר כפירתם חייבה אותם, כי נראה הביאור במה שנתחייבו בגלל זה כליה על פי מה שהשריש בנו הרמב"ן בתכלית בריאת האדם במה שנאמר בשירת האזינו, 'אמרתי אפאיהם אשבייתה מאנוש זכרם', אשר באה בזה התוכחה על הגלות 'שאין לנו זכר בעמים ולא נחשב לעם ואומה כלל' כלשון הרמב"ן שם, וביאר כי זהו בא משום חטא הכפירה וז"ל שם [דברים לב, כ]:

אשבייתה מאנוש זכרם והטעם בטענה הזאת איננו כרוצה להראות כוחו בין שונאיו כי כל הגוים כאין נגדו מאפס ותוהו נחשבו לו אבל השם ברא את האדם בתחתונים שיכיר את בוראו ויודה לשמו ושם הרשות בידו להרע או להטיב וכאשר חטאו ברצונם וכפרו בו כולם לא נשאר רק העם הזה לשמו ופרסם בהם באותות ובמופתים כי הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים ונודע לכל העמים והנה אם ישוב ויאבד זכרם ישכחו העמים את אותותיו ואת מעשיו ולא יסופר עוד בהם ואם אדם יזכיר כן יחשבו כי היה כח המזלות והכוכבים וחלף ועבר והנה תהיה כוונת הבריאה באדם בטלה לגמרי שלא ישאר בהם יודע את בוראו רק מכעים לפניו.

ומבואר בדברי הרמב"ן כי בראית האדם היא להכיר את הבורא ולהודות לו, וכאשר גובר צד הכפירה בענין זה, ח"ו מתחייבים שונאיהן של ישראל כליה אשר ע"ז נאמר 'אשבייתה מאנוש זכרם', והצלת ישראל מרדת שאולה הוא ע"י מה שלולי עם ישראל חבל נחלתו אין מי שיכיר את הבורא ויודוהו ותהיה הבריאה בטלה לגמרי. והנה הכרת הבורא נתגלתה בכל עוזה תפארתה באותו עת בו הראה אלוקים את ידו החזקה בבוקעו את הים לגזרים, או אז נענו ישראל והראו באצבע 'זה אלי ואנוהו', והושלם מכוון תכלית הבריאה ע"י מה שנצטוו מתוך כך בהר סיני 'אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים', אשר זהו חוזר על אותו הגילוי של קריעת ים סוף [כמ"ש הספורנו]. כי הכרת הבורא זקוקה להביא את האדם לקבלת מלכותו בקבלת תורתו. וכאשר השתחוו אותו הדור לצלם, נתחייבו שונאיהן של ישראל כליה כאשר פגעו בעיקר הגילוי של 'זה אלי ואנוהו', כי הוכחש עיקר מטרת הבריאה אשר היא למען יכיר האדם בבוראו ויודה לשמו, וזהו שאמרה אסתר להתן שמא כפרו ישראל ב'זה אלי ואנוהו'.

ג – לוחות הברית – סוד הקיום של ישראל בחיבורו להקב"ה

ונבוא לבאר מעתה את הטענה השנייה אשר אמרה אסתר על אותו הדור, 'שמא כפרו בלוחות'. ובגמ' מבואר בלשון זה [מגילה טו.], 'לדעת מה זה ועל מה זה אמר רבי יצחק שלחה לו שמא עברו ישראל על חמשה חומשי תורה דכתיב בהן מזה ומזה הם כתובים'. ועלינו ללמוד בזה תוכן עניינם של לוחות כדי לעמוד על הדברים כפי שיעור המכוון הרצוי להם. ויש להקדים בזה מה דאיתא במדרש הגדול [שמות לא, יח] וז"ל:

לוחות העדות למה נתן להם לוחות לרמוז להן שיכתבו דברי תורה על לוח לבם שנאמר כתבם על לוח לבך.

ויש לבאר טיב הרמז בזה, שיכתבו דברי תורה על לוח לבם. כי הקב"ה נתן במוחש לוחות אשר כמין גוף הכלל את כל דברי התורה, וכדברי הרס"ג ז"ל אשר תרי"ג מצוות כלולים בעשרת הדברות, וע"י קדושת הלוחות מחוברים ישראל להקב"ה, ובתחילה היה זה באופן שהלוחות עצמם המה מעשה אלוקים ולוחות שניות עכ"פ נכתבים באצבע אלוקים. והמהר"ל הגדיר את הלוחות [נצח ישראל פ"ב] וז"ל:

ודבר זה הוא החבור הגמור ודיבוק הגמור שיש לישראל דביקות אל הקב"ה ואי אפשר שיהיה מעלה יותר עליונה כמו זאת וכו' כי ע"י התורה שיהיה הש"י נותן לישראל וישראל הם המקבלים לכך התורה היא אמצעי לעשות חבור ודביקות גמורה.

וזה, כי ענין הלוחות בא להורות על חדירת דברי התורה לתוך פנימיותם של ישראל באופן שיהיו הדברים חקוקים על ליבם כמכתב זה החקוק על הלוח, וע"י שלא רק נשמעו דברי תורה בע"פ אלא נכללו בתוך מכתב אלוקים, אזי מתחברות נשמותיהם של ישראל לעצם דברי התורה באשר המה ג"כ חלק אלוך ממעל. ובאותה מידה שירדו לוחות עם מכתב אלוקים בעולם התחתונים, כן יורדים דברי התורה ממעל לתוך ליבו של האדם התחתון, ואין התורה עומדת בדיעה בעלמא כמין דברי חכמה הפורחים באוויר, אלא מהווים הדברים עצם תכונת המציאות וחודרים ומצטרפים לגופם של ישראל. ולולא נתינת הלוחות לישראל היתה נשארת התורה כחתומה וסתומה ולא היתה מתאפשרת השגה בדברי התורה [והדברים מתחלקים בין לוחות ראשונות ללוחות שניות אשר שתי דרגות המה ואכמ"ל], וע"ז שנו בירושלמי [שקלים פ"ו] וז"ל:

ר' שמואל ב"נ אמר הלוחות ארכן ו' טפחים ורחבן ו' ט והיה משה תופס בטפחיים והקב"ה בטפחיים וטפחיים ריוח באמצע וכיון שעשו ישראל אותו מעשה בקש הקב"ה לחטפן גברו ידיי של משה וחטפן הוא שהקב"ה משבחו לכל הירד החזקה יהא שלמא לידה דגברא על ימינא.

אשר מבואר בזה כי התעקש משה לקבל את הלוחות הראשונות, ודבר מפליא מבואר בזה אשר גברו ידו של משה וחטף את הלוחות. אלא שיש להבין את רצונו של משה לחטוף את הלוחות, כי הלא אחרי שעשו ישראל אותו מעשה רצה משה רבנו לשבור את הלוחות, וא"כ מדוע חפץ לקחת אותם מיד הקב"ה כדי שלבסוף ישבור אותם. אלא שהן הן הדברים, כי רצה משה להשאיר לעם ישראל שברי לוחות גם אם לא יהיו ישראל ראויים ללוחות שלימים, כי רק עי"ז יוכלו להתחבר לדברי התורה, והדברים מתבארים במש"כ הגר"א בס' אמרי נועם [ברכות לב.] וז"ל:

דכללא הוא דכל דבר שהקב"ה קורא שמו עליו נקרא אותו דבר ג"כ ה' כמו וה' הולך לפניו וכו' ושני הלוחות היה דבר גדול וחלק אלוך ממעל שהרי כשראו בארון נפלו כמה אלפים ודאי קדושה גדולה היה בהם וע"כ כל זמן שהלוחות היה בידי ישראל א"א לכלותם כיון שנתן להם דבר השייך לו והוא כמו שהאדם מקדש אשה בכסף שנותן לה וכוהו הוא תפוס בידה ואין יכול להפרידה כי אם ע"י גירושין, וכן הכא אע"פ שפרחו אותיות מ"מ כיון שהשברים קיימים עדיין אוהזים להקב"ה ואין הקב"ה מפריד אותנו והוי כמו שהוא תפוס בידינו לכך א"ל הקב"ה הניחה לי פי' תן לי הלוחות ואכלם אבל כל זמן שהלוחות בידיך א"א לכלותם.

למבואר בדברי הגר"א שהלוחות הם סוד הקיום של ישראל ואי אפשר לכלותם כל זמן שיש להם חיבור ללוחות וע"י השברים עדיין שייכים ישראל לאותו החיבור עם הקב"ה שהיה אמור להיות לו היו ניתנים הלוחות בשלימותם. ונראה שענין זה קיים בכל הדורות כי זהו תמצית קיומם של ישראל, בחיבור ללוחות הברית. וזהו מפני שענינם של לוחות הוא ענין חקיקת התורה על ליבם של ישראל, וככל שנשאר שברי לוחות אשר המה חלק ממעל מתאפשר גם לאחר חטא העגל חקיקה של התורה ע"י עמל ויגיעה על ליבם של ישראל. ועל דרך זה כתב החיד"א בס' דברים אחדים [דרוש ה'] לבאר המשנה באבות [פ"ו מ"ב]:

ואומר 'והלוחות מעשה אלוקים המה והמכתב מכתב אלוקים הוא חרות על הלוחות' אל תקרא חרות אלא חירות שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה.

והקשה החיד"א הלא פסוק זה נאמר בלוחות ראשונות, והיאך יהא מי שעוסק בתורה בן חורין אחרי שאין לנו אלא לוחות שניות. וביאר כי באמת הגם שנשתברו הלוחות יכול האדם להתחבר ללוחות הברית הראשונות ע"י מה שיחבר בעצמו את שברי הלוחות, או אז יהיו חקוקים דברי תורה על ליבו, ויקום בו אל תקרי חרות אלא חירות. והנה כל מעלה זו של הלוחות המביאה לחקיקת דברי תורה בליבם של ישראל אינו אלא בשעה שעוסקים בה כדבעי וכמ"ש הב"ח [ס' ז'] בביאור ברכת 'לעסוק בדברי תורה', אשר כל מעלת התורה אינו אלא לפי העמל והיגיעה שבה. והלוחות השניות הלא ניתנו בדוקא באופן זה אשר יצטרכו ישראל מתוך דרגה פחותה זו של לוחות שניה לעמל וליגיעה בה. וככל שיפגמו ישראל במעלתם כך יפגמו חיבורם ללוחות הברית. ועל מה ששנו בראתי לו יצר הרע בראתי לו תורה תבלין כתב בנפש החיים כתב שהוא שייך לבחינת הלוחות וז"ל שם [ש"ד פל"ב]:

וי"ל ע"ד דרש הכתוב והלוחות מעשה אלוקים המה והמכתב מכתב אלוקים הוא חרות וכו' ודרשו אל תקרא חרות על הלוחות אלא חרות על הלוחות, והענין כעין שכתב החסיד לרצאטו זצוק"ל בס' מס"י פ"ה במאמרם ז"ל הנ"ל בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין שכמו בענין רפואת הגוף שהרופא נותן להחולה תבלין ממוזג מכמה מיני סמנים ועשבים והכל במידה ומשקל בדקדוק עצום כפי הנצרך לענין החולי הידועה להרופא. האם יעלה על דעת החולה שהוא יעשה לו לרפאות חליו תבלין אחר ממוזג מסמנים ועשבים אחרים כפי שתעלה בידו וכו' כן אומר הי"ת שמו אל תדמו בנפשכם להמלט מפתויי היצר ועניניו בתחבולות וענינים אשר תבחרו לעצמכם כדמיונכם הלא אנכי שבראתי היצר הרע ויודע ענינו ואנכי בראתי נגד זה תורה תבלין וסמא דחיי לרפאות חלאת עניינו ותדעו שלבד העסק בתלמוד תורה אין שום תחבולה אחרת לזה ז"ש מעשה אלוקים המה הם לוחות הלב החומד כענין כתבם על לוח לבך הוא ית' שמו עשאם והוא היודע ענין יצרך הנטוע בלבך. 'והמכתב מכתב אלוקים הוא' שנגד זה הוא הנותן לך ענין עסק התורה לכתבם ולחקקם על לוחות לבך להמלט על ידה מעניני היצר ולזאת תדע שאין לך בן חורין מעניני היצר אלא מי שעוסק בתלמוד תורה ולא שום תחבולה אחרת וזולתה.

ומבואר בזה כי מעלת הלוחות משתמרת בקרב ישראל כל עוד עוסקים בתורה כיאות ובכך מגינים עצמם מלוחות הלב החומד, וללא העסק בתורה הרי נופלים בידי היצר, ואין עצה ואין תבונה אחרת כדי לא להיפסס ברשתותיו זולת העסק בתורה תבלין, ואם אין אדם דואג שיהיו דברי תורה חרותים בליבו אזי שוב אינו בני חורין. ונמצא להמבואר, כי חירות ישראל תלויה בזה שיהיו יגיעים ועמלים בתורה באופן שחרותים הדברים על ליבם, ואז מאירה בקרבם מעלת הלוחות ומשמרתם מיצרם הרע. והנה על אותו הדור אמרו בגמ' [מגילה יא.]:

רבי אלעזר פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא בעצלתים ימך המקרה ובשפלות ידיים ידלוף הבית בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקב"ה מך ואין מך אלא עני שנאמר ואם מך הוא מערכך ואין מקרה אלא הקב"ה שנאמר המקרה במים עליותיו. ופירש המהרש"א: בשביל עצלות דהיינו בשביל ביטול תורה שהיה באותו דור נתחייבו כליה וכו"ג דרשו האי קרא לענין גשמים בפ"ק דתענית שנעצרים בשביל ביטול תורה.

ומתבאר בזה כי אותו הדור נחלש בעסק התורה ובגלל זה נתחייבו כליה, ובע"כ נראה הביאור בזה שהוא מכוון לטענתה של אסתר 'שמא כפרו ישראל בלוחות' שנאמר בהם מזה ומזה הם כתובים אשר ענין החקיקה מזה ומזה מורה על ענין זה שהתורה חקוקה על לוח הלב [וכ"כ במשך חכמה שמות לד, כז]. ומכיון שנתעצלו ישראל בעסק התורה אזי ניתקו את עצמם מן החיבור ללוחות הברית, כיון שכבר לא היו דברי תורה חקוקים על לוח ליבם. ומתוך כך, נתחייבו שונאיהן של ישראל כליה, כי הלא כבר הבאנו לעיל את לשונו של הגר"א באמרי נועם וז"ל:

ושני הלוחות היה דבר גדול וחלק אלוך ממעל שהרי כשראו בארון נפלו כמה אלפים ודאי קדושה גדולה היה בהם וע"כ כל זמן שהלוחות היה בידי ישראל א"א לכלותם כיון שנתן להם דבר השייך לו.

וכמו כן למידת פורענות, שאם אין הלוחות בידי ישראל, והיינו שמתרשלים בעסק התורה ומתנתקים מן הלוחות אזי ח"ו ניתנת רשות לגזור כליה. וזהו שטענה אסתר על ישראל אשר אם נתחייבו ישראל כליה, בעל כרחך שאין הלוחות הברית בידם, ונתעצלו בעסק התורה, ולזה אמרה כי כפרו בלוחות שעליהם נאמר מזה ומזה הם כתובים, ומבואר כי מעלה זו של חקיקה מזה ומזה מורה על מה שהתורה חקוקה בליבם של ישראל.

ד – חטא הכפירה של אותו הדור באמונה ובלוחות

הלום, תיכון לנו מעתה הארת המכוון במאמרם ז"ל, אשר מחד גיסא הבאנו דברי רשב"י [מגילה יב.] כי נתחייבו ישראל כליה בגלל מה שהשתחוו לצלם, ומאידך הבאנו מדברי ר' אלעזר [מגילה יא.] שנעשה שונאו של הקב"ה מך עקב מה שלא עסקו בתורה, והדברים טעונים פירוש אם סתירה יש בדבר. אלא כי ייראה בזה אשר מכוונים הדברים לאותן שני טענות שאסתר השיבה להתך, כפרו ב'זה אלי ואנוהו', וכפרו ב'זה מזה הם כתובים'. ונבוא אל הביאור בזה, כי הלא כבר בא חבקוק והעמידן על אחת 'וצדיק באמונתו יחיה' [מכות כד.], ופירש המהרש"א כי אותה מצוה אחת אשר עליה העמיד חבקוק כל התורה היינו 'אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים'. וכבר התבאר כי תוקף ענין האמונה בציווי זה היה בהגלות נגלות כבוד ה' בקרעו את הים אז ענו ישראל 'זה אלי ואנוהו'. ועד אותו הדור החזיקו ישראל באמונתם ועזו תורתם, אלא שהגיע דור שכבר לא נמנעו מלהשתחוות לצלם, ובזה פגעו באמונתם, וכפרו באותו הגילוי, 'זה אלי ואנוהו'.

וכיון שנחלשה אמונתם כבר התעצלו בדברי תורה, ואיבדו את החיבור של ישראל ללוחות הברית, ונמצא כי גדר מצבו של אותו היה כי איבדו את האמונה המשתמרת ע"י הלוחות. וזהו שנתחייבו כליה על עצם כפירתם ב'זה אלי ואנוהו', וכל עוד היו נשארים מחוברים ללוחות ע"י עסק התורה היה משתמרת בהם תקווה, אבל כיון שנתעלצו בעסק התורה שוב נעשה שונאו של הקב"ה מך כי כפרו ב'זה ומזה הם כתובים' ולא הייתה התורה חקוקה בקרבם, ומאז לא היה מה שימנע גזרת כליה ח"ו. וזהו תורף טענתה של אסתר 'שכפרו ישראל' הן בעיקר 'זה אלי ואנוהו' והן בשמירת 'זה מזה הם כתובים'. והנה הבאנו לעיל את מה שהשיב רשב"י לתלמידיו אודות הגזרת כליה:

אמרו לו אמור אתה, אמר להם מפני שהשתחוו לצלם אמרו לו וכי משוא פנים יש בדבר אמר להם הם לא עשו אלא לפנים אף הקב"ה לא עשה עמהם אלא לפנים.

ומבואר בזה כי מה שהציל את ישראל הוא שלא עשו את טעותם רק לפנים [כלפי חוץ ולא בלב - מהרש"א], וכנגד אותה מידה נהג איתם הקב"ה לפנים. והביאור בזה כי כל הנהגתו של הקב"ה עם אותו הדור היה בהסתר באותו אופן שנכשלו ישראל להתנהג עם הקב"ה רק בסתר ונכנעו להשתחוות לצלם. ובאמת הנהגה זו היא שנתגלתה לישראל בישועת פורים. ונבוא לבאר את הדברים.

ה – ישועת פורים – ביטול המודעה רבא לאורייתא

כי הנה על המבואר בגמ' [שבת פח.] דאיכא מודעא רבא לאורייתא, אלא דהדור קבלה בימי אחשורוש, נתקשו כל הראשונים שאם קיימת מודעא גם לפני זמנו של אחשורוש אזי מדוע נענשו. והרמב"ן כתב וז"ל:

קשה לי וכי מה קבלה זו עושה מסופו של עולם לתחלתו אם קודם אחשורוש לא היו מצווים למה נענשו ואם נאמר מפני שעברו על גזירת מלכם א"כ בטלת מודעא זו ועוד למה הצריכם לקבלה וברית ונ"ל לומר דמתחלה אע"פ שהיה להם מודעא מ"מ לא נתן להם הארץ אלא כדי שיקיימו התורה כמו שמפורש בתורה בכמה פרשיות וכתוב ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים ירשו בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינצורו והם עצמן מתחילה לא עכבו בדבר כלל ולא אמרו במודעא כלום, אלא ברצון נפשם מעצמם אמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע לפיכך כשעברו על התורה עמד והגלם מן הארץ משגלו מסרו מודעא על הדבר מדכתיב והעולה על רוחכם היה לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים וכמשפחות האדמה לשרת עץ ואבן וכדאמרין באגדה [סנהדרין קה.] רבינו יחזקאל עבד שמכרו רבו ואשה שגרשה בעלה כלום יש לזה על זה לפיכך כשבאו לארץ בביאה שניה בימי עזרא עמדו מעצמם וקבלה ברצון שלא יטענו עוד שום תרעומות והיינו בימי אחשורוש שהוציאם ממות לחיים והיה זה חוב עליהם מגאלה של מצרים.

ומבואר כי באמת כל עוד ישראל על אדמתם לא קיימת מודעא מכיון שלא נתן הקב"ה את הארץ אלא כדי שיקיימו את התורה, ורק משגלו עם ישראל באה המודעא, ובאמת שהתקיימה מודעא זו בדורו של יחזקאל באשר אמרו 'עבד שמכרו רבו ואשה שגרשה בעלה כלום יש לזה על זה'. ובישועת פורים שהוציאם ממות לחיים והיה זה חוב עליהם מגאלה של מצרים קיבלו עליהם את התורה מאהבה ובטלה המודעא. וביאור עומק הדברים בזה ייראה ע"פ היסוד השזור בדברי הגר"א לאורך כל חיבורו על המגילה, והוא כי יחודו של נס פורים הוא שנעשה בזמן הגלות וההסתרה פנים, והגילוי של ישועת הפורים הוא שגם בזמן הסתרה פנים לא עזב אותנו הקב"ה וידו נטויה להושיענו. וכך כתב בפ' ל"סוף פרק א' וז"ל:

ואמר משל למלך שהיה לו בן יחיד והיו השרים מתקנאים בו מהמת שראו גודל אהבת המלך עליו לימים חטא הבן לאביו וגירש אותו ליער וסבר הבן שאביו עזב אותו ושכח אותו אבל אביו ברחמיו על בנו היה מתירא שמא יפגעו בו חיות שביער או שריו השונאים אותו מה עשה שלח עבדיו המשרתים אותו לתוך היער אך אמר להם שאל ידע בנו מזה כדי שיחזור מחטאיו אשר עשה לימים בא עליו דוב ובא אחד מעבדי אביו והצילו וסבר הבן שהוא מקרה אח"כ בא שר אחד משונאיו ועמד אחד מעבדי אביו והצילו מידיהם והבין הבן כי איך אפשר שיהיה מקרה כל כך תכיפה תמיד והבין שזאת עשה אביו ונתקע אהבת אביו.

ומבואר כי דוקא במצב של גלות והסתרה פנים מתגלה גודל האהבה וההשגחה של הקב"ה על בניו. ומתוך כך הדור קבלה בימי אחשורוש, כי נתקע בליבם אהבת אביהם, ומתבאר בזה כי הנה תוכן המודעא היא שעבד שמכרו רבו ואשה שגרשה בעלה כלום יש לזה על זה, ובאמת מתוך נס הפורים נתבטלה המודעא, כיון שנתגלה בישועה זו שאין הגדרת מצבם של ישראל כדוגמתם של 'עבד ששלחו רבו ואשה שגרשה בעלה', כי עדיין לא בטלה אהבת הקב"ה מעליהם, והוא הוא הצירוף של שני העניינים המתגלים בפורים, עצם ההצלה, וחזרת קבלת התורה, אשר עמדו על חילוק עניינים מדברי הרמח"ל והגר"א, וביאור הדברים הוא כי דוקא הצלה כזו שבאה בהסתרה פנים היא שהביאה את חזרת קבלת התורה מאהבה, וכדברי רש"י שמאהבת הנס הדור קבלה. והן הן 'דברי שלום ואמת' אשר ביאר הגר"א שהיינו המגילה והתורה. כי מאחר וראו כלל ישראל אשר משגיח הקב"ה על בניו גם בגלות אלא שהוא בהסתרה פנים, שוב בטלה המודעא הסוענת שכבר לא קיים יחס בין הקב"ה לעם אשר הגלה מארצו. וזהו ביאור דברי הרמב"ן שבטלה המודעא ע"י נס הפורים, כי נתגלה שלאמיתו של דבר אין מקום למודעא מאחר ואין ישראל מגורשת מבעלה ולא נשלחה מאדונה. ושתי בחינות אלה של אשה ועבד מכוונות לדרגם של ישראל אשר מחד המה עבדים להקב"ה מאז שיצאו ממצרים כי 'עבדי הם'. ומאידך, בשעת מתן תורה ישראל היא אשתו של הקב"ה כמ"ש 'ביום חתונתו' אשר נאמר על מתן תורה. וכנגד שתי בחינות אלה היתה קיימת מודעא, ומתבטלת ע"י מה שהדור קבלה.

ו – חיבורם של ישראל באהבה להקב"ה המתחדש בפורים

וזוהו ביאור שייכות ימי הפורים לרוממות יום הכפורים, כי מאחר והדור קבלה מאהבה אזי נתחברו ישראל מחדש אל לוחות הברית, והראו בעצם כי באמת אין כאן אשה שגרשה בעלה, ולזאת שייך חג הפורים לבחינת 'יום חתונתו' שהוא יום הכפורים, בו נתקבלו לוחות השניות, כי כל הסכנה בה היו שריו ישראל שבאותו הדור הוא כי נחלש בישראל החיבור אל הלוחות, ושוב הותרה הרצועה ונתחייבו שונאיהן של ישראל כליה, וכאשר הושיע הקב"ה את עמו והראה כי עדיין חסדו ורחמיו פרושים עליו, אזי חברו את עצמם ללוחות הברית ומאהבת הנס חזרו לקבלת התורה. ובאמת עד אותו הדור, היו ישראל מחוברים ללוחות הברית באופן שלא היו זקוקים לישועת פורים אשר תשלם את עניינו של יום הכפורים שבו היתה הקבלה של הלוחות וקבלה זו נתקיימה מתוך אהבה ע"י קבלת התורה מחדשת של יוה"כ בחיבור מחדש עם נותן התורה שהוא חיבור של אהבה. ורק משהגיע עם ישראל לאותו מצב של התנתקות מן הלוחות, ונגלה להם ע"י"ז הנהגה מחדשת של אהבתו יתברך, הדור קבלה וחיברו את עצמם אל הלוחות הברית באופן שהושוו ימים אלו לגדלותו של יום הכפורים, כי הם מהווים ג"כ 'יום חתונתו', היינו קבלת התורה. ובזה מתבאר ייחודיות הקבלת התורה מאהבה בימי אחשורוש מאהבת הנס, ויש להביא בזה דברי הרמב"ן [דברים ז, ז] וז"ל:

כי מאהבת ה' אתכם בחר בכם, שראה אתכם ראויים להתאהב לפניו ונבחרים לאהבה יותר מכל העמים ולא הזכיר בזה טעם מן הבחירה כי הנבחר לאוהב הידוע לסבול את אוהבו בכל הבא עליו ממנו וישראל ראויים לכך מכל עם.

ומבואר כי יסוד האהבה הוא כשהאוהב יודע לסבול את אוהבו מכל הבא עליו ממנו, וזהו באמת תוכן ישועת ימי הפורים, כי נעשה נס בהסתרה פנים, והראה הקב"ה כי גם בעת גלותם וצרתם של ישראל לא חשך מהם טובו וחסדו, וזהו גילוי האהבה היותר גדול, ומנגד לזה קבלו ישראל מתוך אהבת הנס את עסק התורה מחדש. והרוקח בפ' למגילת אסתר [ט, כג] כתב בביאור הפסוק 'וקבל היהודים את אשר החלו לעשות', וז"ל:

את אשר החלו לעשות, החלו, הלוח, כאלו אז נתנו הלוחות.

וע"פ דרכנו הדברים מבוארים, כי קבלו ישראל את התורה מחדש, ולפ"ז מתבאר שבקבלת התורה המחודשת של פורים זכו להתחבר ללוחות הברית ע"י שקיימו בזה 'כתבם על לוח לב'. וזה מה שיצר את החיבור המחודש של ישראל להקב"ה באהבה. ובזה מתבאר היטיב שעד אותו הדור עדיין לא זכו ישראל לגילוי חדש זה של אהבה, ורק מכוח אותה ישועה של פורים התחברו באופן מחדש ללוחות הברית, עד שיום טוב זה משלים את ענינו של יום הכפורים בקבלת התורה שוב.

היא היא הרוממות המיוחדת של ימי הפורים בהם נתגלה בישראל כי 'תשועתם היתה לנצח ותקוותם בכל דור ודור', וזאת, כי לעולם שרוי ישראל בתוך השגחתו יתברך, ותשועתם הינה לנצח, ועל דבר זה נתקנה שמחת ימי הפורים עד כדי סילוק הדעת, באשר שמח ישראל על עצם מציאותו כי שוכן ה' בקרבו, ואין כאן דעת להבדיל בין צרה לישועה אלא גם מעשיו של המן וגם מעשיו של מרדכי, הכל אינו אלא גילוי של 'תשועתם היתה לנצח ותקוותם בכל דור ודור'.

מערכי תורה

פורים

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

חכמים יודעי העיתים

כתוב (א' י"ג) 'ויאמר המלך לחכמים יודעי העיתים'. בגמ' במגילה דף י"ב ע"ב איתא, מאן 'חכמים' רבנן, 'יודעי העיתים' שיודעין לעבר שנים ולקבוע חדשים. וצריך ביאור מה צורך יש כאן בידיעת חכמת העיבור, ולמה נזקק המלך לחכמים היודעים את חכמת העיבור. ונראה הביאור, ע"פ מה שדרשו חז"ל (שבת דף ע"ה ע"ב) על הפסוק (דברים ו') כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, איזו חכמה ובינה שהיא לעיני העמים, היא אומר זה חישוב תקופות ומזלות, ומבואר דמכח ידיעת חכמת העיבור, נחשבים חכמי ישראל בעיני האומות לחכמים. ולפי זה יש לבאר דלכן הזכיר שהם יודעי עיתים, דמשום זה שהם יודעי עיתים, לכן חשובים חכמים אצלו, ועל כן פנה לחכמי ישראל. אכן נראה לבאר בזה דהנה בגמ' דף י"א ע"ב איתא מאי כשבת המלך, לאחר שנתייבשה דעתו, אמר בלשצר חשב וטעה, אנא חשיבנא ולא טעינא, פירוש, שעשה חשבון מתי סוף שבעים שנה לגלותן, כיון דחזא דמלו שבעין ולא איפרוק, אמר השתא ודאי לא מיפרקי, אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו. והיינו דהיה לו לאחשורוש חשבון של שבעים שנה. והנה בשעת המשתה בא שטן וריקד ביניהם והרג את ושתי, ונזכר אחשורוש לראות שטעה בחשבונו. ולפי זה יש לבאר דלכן שאל את החכמים יודעי העיתים, שיודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים, שהם בקיאים בחישוב השנים, דיבארו לו היכן טעה בחשבונו.

'ובהגיע תור אסתר לא בקשה דבר'

כתוב (ב' י"ג - ט"ו) 'את כל אשר תאמר ינתן לה לבוא עמה מבית הנשים עד בית המלך. ובהגיע תור אסתר וגו' לבא אל המלך לא בקשה דבר'. ופירש רש"י את כל אשר תאמר כל שחוק ומיני זמר. דהיינו עניני שמחה והנה אסתר לא בקשה דבר, ויש לבאר הטעם בזה, דהנה מבואר בראשונים (ע' רמבן ורשב"א) בסנהדרין דף ע"ד ע"ב שכל מעשה אסתר היה לאונסה של אסתר, ובאמת שכן הוא משמעות הכתובים שכתוב (ב' ח') 'ובהקבץ נערות רבות אל שושן הבירה אל יד הגי ותלקח אסתר', והיינו שהיא נלקחה בעל כרחיה שלא מרצונה, וכן מפורש בגמ' במגילה דף ט"ו ע"א על הכתוב 'ובכן אבא אל המלך אשר לא כדת וכאשר אבדתי' דנדרש 'אשר לא כדת' עד עכשיו באונס ועכשיו ברצון, 'וכאשר אבדתי אבדתי' כשם אבדתי מבית אבא כך אובד ממך, שאז נאסרה למרדכי אבל עד אז היתה באונס. וי"ל דלכן לא ביקשה דבר, דאם הייתה מבקשת כבר היה נחשב זה רצון, כי שחוק ומיני זמר הם גילוי דעת שהיא רוצה בכך.

'והמלך והמן ישבו לשותות'

כתוב (ג' ט"ו) 'והמלך והמן ישבו לשותות'. ומבואר דעשו משתה על הגזירה. ונראה דהמשתה גופא היה מכלל הגזירה, דהנה בגמ' דף י' ע"ב איתא, ר' יהושע בן לוי פתח ליה פיתחא להאי פרשתא מהכא, 'והיה כאשר שש ה' עליכם להיטיב אתכם, כן ישיש להרע אתכם' (דברים כ"ט), ואע"פ דהקב"ה בעצמו אינו שש על מפלתן של רשעים, אבל הוא משיש אחרים, ופירש רש"י, דכשנתייבשו כליה בימי המן, היו אויביהן שמחין להן. ולפי זה נמצא דהששון והשמחה שהיה להם הוא קיום של התוכחה דכן ישיש וגו', וא"כ נמצא דהמשתה שעשו היה מכלל צורת הגזירה שנתחייבו, שיהא זה באופן שיהיו אויביהן שמחים.

והעיר שושן נבוכה

כתוב (ג' ט"ו) והמלך והמן ישבו והעיר שושן נבוכה. הנה בשושן כתוב לשון נבוכה, משא"כ בשאר מדינות המלך שבהם כתוב (ד' ג') 'אבל גדול ליהודים צום ובכי ומספד', ולא מוזכר ענין של נבוכה, וצריך ביאור מ"ש שושן משאר מקומות. ונראה לבאר, דהנה איתא בגמ' דף י"ב ע"א, שאלו תלמידיו את רבי שמעון בר יוחאי, מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה, אמר להם, אמרו אתם, אמרו לו, מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע, א"כ שבשושן יהרגו, שבכל העולם כולו אל יהרגו, אמרו לו, אמור אתה, אמר להם, מפני שהשתחוו לצלם, א"ל וכי משוא פנים יש בדבר, אמר להם, הם לא עשו אלא לפנים, אף הקב"ה לא עשה עמהן אלא לפנים וכו'. ונמצא שהיה שתי טעמים למה נתחייבו כליה, גם מפני שנהנו בסעודתו של אותו רשע, וגם מפני שהשתחוו לצלם. והנה הטעם דנהנו מסעודתו של אותו רשע, שייך דוקא בשושן, שרק הם שנהנו מסעודתו, וא"כ יש לומר, דלכן הייתה המבוכה בשושן דווקא, משום שרק בהם היה שתי הטעמים לגזירה, וזהו שנבוכו, שלא ידעו מאיזה טעם באה עליהם הגזירה, ומה עליהם לתקן, ולכן הייתה המבוכה דוקא בשושן.

ויש להוסיף, דמשום הכי אמרה אסתר (ד' ט"ז) 'לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו וגו'', דהיינו שאלו הנמצאים בשושן שנהנו מן הסעודה הם יצומו לתקן את החטא, (ועיין ילקוט שמעוני שם).

‘להסיר שקו מעליו’

כתוב (ד', ד') 'ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו'. ויש להעיר דלכאורה כשלוש את הבגדים, הרי ממילא כבר יסיר שקו מעליו. עוד צריך ביאור דהיה צריך להקדים הסרת השק ללבישת הבגדים.

ונראה לבאר, דהסרת השק הוא ענין בפני עצמו, מלבד לבישת הבגדים, והיו כאן שני עניינים, אחד להלבישו בגדים, ועוד ענין בפני עצמו שיסיר שקו, ואינם תלויים זה בזה, דאפשר שילבש בגדים, ותחת בגדיו יהיה השק על בשרו, ובאמת מצינו כן ביהורם בן אחאב בעת שצרו ארם על שומרון (מלכים ב' ו' ל') 'ויהי כשמוע המלך את דברי האשה וגו' וירא העם והנה השק על בשרו מבית', הרי דהיה לבוש בשק, יחד עם הבגדים, הרי דהסרת השק, אינו תלוי בלבישת הבגדים, והוא ענין בפני עצמו, וזהו שאמר, ותשלח בגדים להלביש את מרדכי, ועוד שיסיר שקו מעליו.

‘ולא קם ולא זע’

כתוב (ה', ט') 'ולא קם ולא זע ממנו'. יש לפרש על פי דברי הגמ' בקידושין (דף ל"ה ע"ב ע"ב) ותו רב פפא הוה משקי בי הלולא דאבא מר בריה דרב יהודה ולא קם מקמיה ואיפקד, אפ"ה הידור מיעבד ליה בעו. וברש"י הידור, לנוע מעט כאילו רוצה לעמוד מפניו. ומבואר דמלבד קימה יש גם עוד אופן של הידור, שאע"פ שאינו קם מ"מ אז מעט כאילו רוצה לעמוד מפניו, וגם בזה יש הידור, ויש לומר דזהו שכפל כאן שלא קם ולא זע ממנו, דגם לא אז מעט כאילו רוצה לעמוד מפניו.

‘מהר קח את הלבוש ואת הסוס’

כתוב (ו', י') 'ויאמר המלך להמן מהר קח את הלבוש ואת הסוס וכו'. הנה ציוה אחשוורוש שיעשה כן במהירות. ונראה לבאר טעם הדבר, דהנה בגמ' דף ט"ז ע"ב איתא, 'בלילה ההוא נדדה שנת המלך', רבא אמר, שנת המלך ממש, נפלה ליה מילתא בדעתיה, אמר, מאי דקמן דזמינתיה אסתר להמן, דילמא עצה קא שקלי עילויה דההוא גברא למקטליה, הדר אמר, אי הכי לא הוה גברא דרחים לי דהוה מודע לי, הדר אמר, דלמא איכא איניש דעבד בי טיבותא, ולא פרעתיה, משום הכי מימנעי אינשי ולא מגלו לי, מיד, ויאמר להביא את ספר הזכרונות וכו'. ומבואר מדברי הגמ' דכל מה שהתעורר אחשוורוש לשלם למרדכי, הוא משום שחשש שהמן זומם עליו להורגו, ומה שאין איש שגילה את אזנו על כך, הוא משום שאינו משלם טובה למי שמטיב עמו, ועל כן ציוה לשלם למרדכי, להודיע שהוא משלם טובה למי שמטיב עמו, ואולי על ידי זה יבוא מי שיוודע על המזימה ויגלה את אזנו. ולפי זה יש לומר, דלכן ציוה שיהא זה במהירות, שיהא זה נעשה עוד קודם המשתה שנועד למחר, כדי שישלם את אזנו על אודות המזימה עוד קודם המשתה.

ובאמת חזינן שתיכף אחר שסיים המן להוליך הסוס ברחוב העיר ושב לביתו, כבר הגיע זמן המשתה, וכמו שכתוב (ו', ד') 'עודם מדברים עמו וסריסי המלך הגיעו ויבהילו להביא את המן אל המשתה אשר עשתה אסתר', הרי דרק על ידי המהירות שנזדרזו לעשות כן, הספיקו לעשות כן לשלם הטובה עוד קודם המשתה.

תכלית קריאת המגילה - 'להודיע שכל קוויך לא יבשו'

הנה בפשוטו ענין תקנת ומצות קריאת המגילה כל עניינה הוא לפרסום הנס ולהודאה ושבח להקב"ה על גאולתן של ישראל ועשיית הנסים והנפלאות, אכן נראה שבאמת יש עוד תכלית בתקנת ומצות קריאת המגילה.

שנה אחת כשבא אאמו"ר הגאון זצ"ל לבית זקני מרן הגרי"ז זצ"ל ביום הפורים שאל אותו אא"ז זצ"ל על נוסח הפיוט 'שושנת יעקב צהלה ושמחה בראותם יחד תכלת מרדכי תשועתם הייתה לנצח ותקוותם בכל דור ודור להודיע שכל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך' ושאל מה הכונה שאומר להודיע שכל המקוים לה' לא יבושו ולא יכלמו לנצח, ומה זה שייך לימי הפורים. ואמר מרן הגרי"ז זצ"ל שהרמב"ם עשה חיבור טוב שהכל יש בו באותו חיבור, ופתח את ספר הרמב"ם בהקדמה למנין המצות שבראש ספר היד, וכתב שם הרמב"ם לבאר איך תיקנו הנביאים וחז"ל עוד מצות תוספת על תרי"ג מצוות התורה ולמה אין זה בכלל האיסור של בל תוסיף, וכתב שאלו המצוות שנתחדשו אינם תוספות על מצוות התורה, ועל מה הזהירה תורה לא תוסיף ולא תגרע שלא היה הנביא רשאי לחדש דבר ולומר שהקב"ה צוהו במצוה זו להוסיף למצוות התורה וכו' אבל אם הוסיפו בית דין עם נביא באותו הזמן מצוה דרך תקנה או הוראה או דרך גזירה אין זה תוספת שהרי לא אמרו שהקב"ה צוה לעשות ערוב או לקרות המגילה בעונתה, ואילו אמרו כן היו מוסיפין על התורה, אלא כך אנו אומרים שהנביאים עם בית דין תקנו וצוו לקרות המגילה בעונתה כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו והיה קרוב לשועינו כדי לברכו ולהללו וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראנו עליו.

הנה מבואר מדברי הרמב"ם שבכלל תקנת קריאת המגילה היה טעם להודיע שהבטחת התורה שהקב"ה שומע תפלות ישראל הוא אמת, ובזה ביאר אא"ז מרן הגרי"ז זצ"ל לאאמו"ר הגאון זצ"ל נוסח הפיוט להודיע שכל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך, שהכונה בזה כדברי הרמב"ם שבכלל טעם תקנת קריאת המגילה הוא בשביל להודיע שלא יבושו ולא יכלמו החוסים והמקוים לישועת ה' עכ"ד.

ונראה דיש לדברי הרמב"ם שורש בגמ' במגילה דף י"א ע"א רב מתנה פתח פתח להאי פרשתא דמגילה מהכא כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו. הרי מבואר דנס פורים היה קיום ההבטחה שה' אלוקינו קרוב אלינו בכל קראנו אליו. ומוסיף ע"ז הרמב"ם דזה גם בכלל תכלית תקנת מצות קריאת מגילה.

ומבואר מזה דתכלית קריאת המגילה אינה רק לפרסום הנס ולהודות ולהלל, אלא בכלל התקנה הוא להודיע את יסוד אמונת ישראל בבטחון בישועת השם, ובאמונה שקרוב ה' אלוקינו אלינו בכל קראנו אליו ושומע ה' תפלות עמו ישראל ברחמים, ולהודיע אמת זו לדורות הבאים, וכל זה צריך להיות נלמד ונשרש בנו מכח קריאת המגילה.

ארחות חיים

דרכי הצדיקים נקרא ארחות - דהיינו תורה ומצוות ומידות (ביאור הגר"א משלי"ב)

גליון 177

תשפ"ב

אומר לו שמואל: החפץ לה' בעלות וזבחים כשמוע בקול ה'! הנה שמע מזבח - טוב, להקשיב מחלב אלים. אל תדאג לקידוש ה'... תעשה מה שאומרים לך!!!

וזהו כלל. כלל לכל החיים! והיה אומר ה"נסיד הסלבודקא" הגר"א אייזיק שר זצ"ל, הרבה אנשים הולכים עם הרגשה טובה בלב של הקימותי את דבר ה', אך הם פשוט לא שומעים את הבת קול שזועקת אחריהם, יען מ-א-ס-ת את דבר ה'.

ונדבר על בחורים: ישנם בחורים שאמנם אומרים להם לקום לתפילה, ואומרים להם לבא לתחילת הסדרים בזמן. נכון... אבל אני סבור שעדיף לי ללמוד טוב בלינה, ולהספיק הרבה, וביום נלך לישון, העיקר שאני עושה יותר שטייגען, ולשם שמים וכו'... אז בגדול זה נקרא הקימותי את דבר ה'!

אבל - - - הבת קול יוצאת ואומרת, יען מאסת את דבר ה'! אתה לא שומע למה שאומרים לך, אתה מחליט לבד, ואתה גורם בזה רפיון לכל בני הישיבה, אז מאסת את דבר ה'!!! וכמו שכבר אמר מרן רה"י הגר"א אדלשטיין שליט"א. וכך זה מלווה אותנו בלי סוף, בלי סוף!!!

למחות את העמלק הקטן שבתוך הלב

כשלמדנו בישיבה, אמר לנו בעל 'הברכת מרדכי' שליט"א, ב' דברים: קודם כל - הוא אמר בשם ר' חיים מברסק, שלמחות את עמלק זה לא רק למחות את העם, אלא למחות את השיטה! (וכע"ז אמר מרן הרה"י בלשון שונה).

דבר שני - הוא אמר לנו, לכל אדם - יש עמלקי קטן בלב... אין אדם שיוצא מן הכלל. מה זה עמלק? "אשר קרד", לצנן אותך.

כל יהודי שומע לפעמים איזה רעיון חזק, או קורא איזה שיחה טובה, ומתחיל להתלהב... מתחיל להתלהב. ומחליט להשתנות. פתאום בא אליו העמלקי הקטן שבתוך ליבו, ומתחיל לצנן אותו: רק רגע, תרגע... מה קרה... מה אתה מתלהב... מה אתה רוצה להיות, חזון אי"ש?!, ר' יחזקאל לוינסטיין!!! תפסיק... אתה כמו כולם, מה שכולם יעשו גם אתה אותו הדבר. הוא משתכנע, וגמרנו...

יש גם עמלק מסוג נוסף: יש אחד, שלא מספיק שהוא לא בסדר, קשה לו שהחבר שלו כן בסדר, וכן רציני... אז יש מילה שעמלק המציאו: צו"ל. הוא צו"ל, מה, אתה רוצה להיות צו"ל? יצאת מדעתך לגמרי!!!... זו מילה של עמלק. בסדר... לא אני ולא הוא, אשר קרד בדרך, לכולם יש עמלק, בלב, לאחד זה עמלק גדול ולשני זה עמלק קטן, אך מלחמה לה' בעמלק, מדור דור!!!

תורה לומדים בהתלהבות

א פייער, האש של היהודי זה להתלהב!!! כן כן, להדיא, להתלהב! להתחמם! ואם אח"כ קצת מתייבשים... אז מתחממים שוב פעם! אבל לא שאומרים לך כל הזמן, תעזוב... אל תגדל, תשאר מה שאתה... כך לא גדלים!

ממה בא עמלק?... כולנו יודעים, ברפידים, לפי שרפו ידיהם מן התורה. והנה, אומר הסבא מסלבודקא, הרי בתורה, דרך התורה תמיד להגדיל את האשמה יותר ממה שהיה באמת. למשל, על ראובן התורה כותבת "וישכב את בלחה פילגש באביו", הוא לא באמת שכב, אלא רק בלבב את יצועי אביו, וכתוב וישכב. וכן אצל שלמה כתוב נשיו הטו את לבבו, ושם הכוונה שהוא בסך הכל לא מייחה בהן. אותו דבר אצל רבי אלעזר בן עזריה, פרתו של ר"א בן עזריה היתה יוצאת בשבת ברצועה שבין קרניה שלא ברצון חכמים, וכתוב שזו לא היתה פרה שלו, אלא של שכתו, ולפי שלא מחה בה נקראת על שמו.

ולמה כך התורה עושה? כי לפי חומרת העבירה זה נחשב כך.

פה, אחרי הזכוכית מגדלת של התורה, כתוב "רפו ידיהם", לא שלא למדו... חלילה. אבל היה פה רפיון, ועל זה - ויבא עמלק.

ולמה?...

היום, בדף היומי סיימו את מסכת חגיגה, הגמרא אומרת, (שלחי חגיגה) "אמר רבי אבהו א"ר אלעזר, תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהן קל וחומר מסלמנדרא. ומה סלמנדרא שתולדת אש היא, (ממקום שבערה שם אש שבע שנים בלי הפסק) הסך מדמה אין אור שולטת בו,

אל תצדק הרבה

ידוע, שיש כמה הקדמות לפני שנכנסים לפורים: קודם כל, "משנכנס אדר מרבין בשמחה". [השנה זה היה כבר מאדר הראשון] אח"כ יש את פרשת זכור, ורק אחרי זה מגיעים לפורים עצמו.

בהפטרות של פרשת זכור יש לנו דבר שהוא אכן הקדמה לפורים, (חוץ מעצם הענין שהמן הוא עמלק).

בהפטרות מסופר ששמואל הנביא הגיע אל שאול, כאשר נשמע ברקע הקול של צאן עמלק. ושואל רץ אל שמואל בשמחה ומבשר לו, "הקימותי את דבר ה'!!! אומר לו שמואל: ומה קול הצאן הזה באזני, וקול הבקר אשר אנוכי שומע?... אומר לו שאול, מעמלקי הביאום אשר חמל העם על מיטב הצאן והבקר, למען זבוח לה' אלוסקי.

ופתאום - - - שאול מקבל כזו תגובה בלתי צפויה... יען אשר מ-א-ס-ת את דבר ה', וימאסך ממלך!!!

קודם שניגש לביאור הענין, אנחנו צריכים לדעת, שהמבט שלנו על שאול ביסודו, הוא מבט מאד מאד לא נכון!

הגאון ר' חיים שאול קרליץ סיפר, שהיה שבע ברכות בפתח תקוה והגיע לשם אחד מהרבנים הגדולים בארץ, ותוך כדי דבריו הוא עשה השוואות בין שאול לדוד, וכמובן, הכף נטתה יותר לכוון דוד, בלי שום ספק!!!

ואז, קם החזון אי"ש שנכח במעמד, ושלא כדרכו הוא הגיב, וכי יש דמיון בכלל!... ודאי ששאול היה הרבה יותר גדול! הגמרא אומרת ביומא (כב, ב), כבן שנה שלא טעם טעם חטא!

(זה מופיע גם בספר מעשה אי"ש, ויש שם הגה"ה של מרן שה"ת הגר"ח קנייבסקי שליט"א, והוא כותב שם, לא שמעתי כן, אבל יש לזה מקור מהגמרא ביבמות. אך הגר"ח סיפר שכך היה!)

שאול היה אריך בדורו! כבן שנה, שלא טעם טעם חטא!!! כך כתוב בגמרא. אם כן, נשאלת השאלה, איך בא שאול ואומר הקימותי את דבר ה'! וכי לא שמעתי? אז מה אתה אומר הקימותי?...

אז באחרונים מסבירים באריכות מה היתה כוונתו מבחינה הלכתית. ולא ניכנס לזה כעת. אבל זה ודאי ששאול התכוון לשם שמים, והוא לא עבר על רצון ה', אלא הוא עקף אותו כדי שלא יתחייב, וכמובא בעונג יום טוב בהקדמה, ועוד מטין בשם הגר"ח הלוי, והעונג יום טוב מביא את הגמרא הידועה (ברכות לה, ב), בא וראה מה בין דורות הראשונים לדורות האחרונים, דורות הראשונים היו מכניסין פירותיהן דרך הבית כדי להתחייב במעשרות, אך דורות האחרונים הכניסו דרך גגות וקרקיפות כדי להיפטר מן המעשרות...

ונסביר: הוא החליט שהקידוש ה' הכי גדול הוא, שאגג העמלקי יהיה תחתם של בני ישראל. שאול סבר, אם אגג הרשע בא ונכנע לעם ישראל - זה קידוש ה' גדול!!!

ולגבי הצאן, איזה תועלת תהיה אם ניקח כזו כמות אדירה של צאן ונשליך אותם למזבלה... מה יהיה לך מזה?... עדיף לקחתם לזבוח לקדוש ברוך הוא! את מיטב הצאן והבקר... אה!! רואים שיירות של צאן שמובלות לירושלים, עומדים ותמהים: מה זה?... זה הצאן של עמלק. כולם יתפעלו, אה! לכבוד ה' יתברך! אתם יודעים איזה קידוש ה' זה?!!!

שאול לא עבר על רצון ה', להיפך! הוא רק רצה להרבות כבוד שמים, ולהוסיף קידוש ה'! כך לפחות הוא חשב. ויש גם ראייה שכוונתו היתה לשם שמים, הגמרא ביומא (כב, ב) מביאה, בשעה ששאול עשה ק"ו בעצמו ולא שמע לקב"ה, יצאה בת קול ואמרה לו, "אל תהיה צדיק הרבה!" ובשעה שאמר לדואג, סוב אתה ופגע בכהנים, וצוה עליו להרוג את נוב עיר הכהנים, יצאה בת קול ואמר לו "אל תרשע הרבה!"

[ובמאמר המוסגר: כאשר למדנו בישיבה, אמר לנו ר' הלל זקס בשם ר' ברוך בער שאמר פ"א כשהרבה (הגר"ח הלוי) אמר אל תצדק הרבה - הוא סובב עם האצבע לצד אחד, וכאשר הוא אמר אל תרשע הרבה - הוא סובב עם האצבע באותה הצורה אך לכיוון ההפוך. הבנו שזה אותו הדבר, רק שזה לצד ימין, וזה לצד שמאל!... והצד השווה שאתה לא עושה מה שה' אומר].

עכ"פ, אם הבת קול אמרה לו אל תהי צדיק הרבה, מוכח שהיתה לו כוונה טובה! הוא רצה להרבות קידוש ה'.

תלמידי חכמים שכל גופן אש דכתיב הלא כה דברי כאש נאום ה', על אחת כמה וכמה...

זאת אומרת שהמציאות של תלמיד חכם היא שגופו אש! הוא בוער עם כל הברע'ן, קושיה זו קושיה, תירוץ זה תירוץ... וכאשר שואלים שאלה טובה, אז צועקים, ומתווכחים... כך לומדים! ולא נרדמים, (זה לא הרצאה באוניברסיטה שכולם שם נרדמים, וכמעט גם המרצה...) אצלנו אי אפשר להירדם גם אם אתה רוצה...

בספר החדש על הג"ר משה חדש מסופר, שכאשר ישיבת מיר ניצלה, היא נסעה ברכבת, ולאחמ"כ אחד הגויים תאר אותם, זה עם מוזר ומשונה... כל היום הם רבים וצועקים אחד על השני, ופתאום בערב, בסוף היום כולם חברים, שמחים ומחייכים, ששים ועלזים... מה זה? אני לא מבין, קודם התרגזתם וצעקתם, מה קרה?...

ולמעשה הוא צודק. מה הם עשו? דברו בלימוד. הגמרא אומרת שתלמידי חכמים נעשים כאובים זה לזה בשעת הלימוד, ולא זזים משם עד שנעשים אוהבים זה לזה!

ועכ"פ, הלא כה דברי כאש נאם ה'. אך כאשר רפו ידיהם מן התורה, אז האש כבתה, ומיד ויבא עמלק... אתה הבאת את הקרירות בידיים שלך. כבית את האש - ואז בא הקור. זה הכל.

כמו שבחורף, בחוץ קר מאד, קר... ובבית - יש תנור מחמם. אך אם תכבה את התנור - ממילא יבא הקור.

אותו הדבר בדיוק: עמלק נמצא. אלא מה, כל זמן שיש אש בוערת - הוא לא יכול לעשות כלום. ברגע והאש נחלשת, התנור כבר לא מחמם, ממילא נכנס הקור ועמלק מצנן ומקרר.

ואותנו למדו בישיבה, שהמלחמה שלנו זה עם הקרירות הזו. ולעמלק לא חסר דרכים לצנן... כל דבר אומרים אה... זה לא בדיוק... מה מספרים לך, שאתה צריך לשאוף לחיות!... לא תהיה לא השאגת אריה, ולא הקצוה"ח, ולא הרב שך, תפסיק... הכל דמיונות. ואחד שלא משתכנע מכאלו דיבורים, אז יש ליצר הרע המון תירוצים ודרכים אחרות איך לצנן את ההתלהבות. ואצל הרבה הוא מצליח, לדאבונו.

לא לתת מקום למחשבה אחרת

ופה, מרן הרה"י זצ"ל פותח לנו שערי דעת: הקושיה עצומה: איך שאול המלך חטא?... אחרי כל ההסברים שהוא נתכוון לש"ש וכו', אבל סוף כל סוף הוא היה כבן שנה שלא טעם טעם חטא, והוא יותר גדול מדוד המלך בלי השוואה, אז איך הוא חטא?

מביא הרה"י את הגמ' הידועה, ביומא (כב, ב) וזה גם בילקוט שם, שכתוב וירב בנחל א"ר מני על עסקי נחל. בשעה שאמר לו הקב"ה לשאול, לך והכית את עמלק, אמר "ומה על נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה, כל הנפשות הללו על אחת כמה וכמה! ואם אדם חטא, בהמה מה חטאה, ואם גדולים חטאו, קטנים מה חטאו!..."

אמר הרה"י: שאול אחז - - - תראה, יש פה משהו לא ברור... אני לא מבין בדיוק מה הקב"ה התכוון... פה אתה נופל. לא מתחילים עם ויכוחים. ה' אמר, כי הוא אמר ויהי, הוא צוה ויעמוד, אין ויכוחים ואין שום דבר, **אם אמרו לך - תעשה. אמנם כל החשבונות שלך יכולים להיות נכונים, אך כשהקב"ה אומר - אין חשבונות!**

סיפר הג"ר יעקב אדלשטיין זצ"ל שסיפר לו רבי דוד לויתן, שפעם החפץ חיים קרא להרבה רבנים לאסיפת רבנים, והג"ר ברוך בער, פגש את א' הרבנים ושאל אותם, מתי אתה מתכוון ללכת לאסיפה? אמר לו אותו רב, אני לא הולך לשם. יש לי פרנציפ (עיקרון) שאני לא מתערב בכאלו עניינים. אמר לו ר' ברוך בער, הכל טוב ויפה, אבל כשהחפץ חיים קורא לאסיפה, שמים את הפרנציפ במזוודה, וביחד איתו באים לחפץ חיים!

אם הקב"ה אומר לא ככה, אז תיקח את כל החשבונות שלך ותעשה מה שהקב"ה אומר. ברגע ונותנים מקום למחשבות אחרות להתערב - מפסידים ובגדול!

הלא זה מה שהיה גם עם הנחש וחווה. מה הנחש רצה? שחווה תתחיל לדבר איתו. אם הוא יתחיל להתווכח איתה, כבר הכל מסודר... הוא ישכנע אותה, וכמו שקרה בסוף.

סיפר לי הג"ר חיים מאיר שטיינברג שליט"א שהחזון אי"ש אמר לאבא שלו (הג"ר פייבל זצ"ל) שכאשר הוא היה בחור, המשכילים היו משכנעים בחורי ישיבות עם ההשכלה שלהם והלכו להוציא בחורים מהישיבות. מספר החזון אי"א, היו בחורים שרצו באמת להוכיח למשכילים עד כמה הם טועים. אך כל אלו - המשכילים לכדו אותם ברשתם. אני - לא רציתי אפילו לשמוע אותם! ואז נשארתי בן תורה.

כמה שהם ניסו להסביר וללחוץ באותות ומופתים, אבל זה לא מעניין אותי... אותות ומופתים באדמת בני חס. אני פה, וגמרנו.

ועד כדי כך הגיע כח המשכילים, סיפר הרב רבי אשר רבינסקי (מחיפה,

הוא היה תלמיד של החפץ חיים בראדן, וסיפר שפעם בשנה, ביום פורים, החפץ חיים היה מקלל יהודי! באופן קבוע. אד"ם הכהן ימח שמו וזכרו!!! אד"ם הכהן היה משכיל שידע ללמוד, והוא נטפל לחפץ חיים, עד כדי כך שהח"ח הרגיש שעוד מעט הוא הולך להילכד ברשתו, אז הוא ברח ממנו. ובשביל שהוא לא ילך ללכוד אחרים אז הוא היה מקלל אותו, ימח שמו וזכרו.

לא מתחילים.

יצר הרע תחילתו הלך וסופו בעל הבית

בארחות חיים להרא"ש (אות כ"ז) כותב: גער ביצר הרע ואל תשט! אל תתחיל איתו. אם תתחיל לדבר איתו, הוא יוכיח לך איך שאתה טועה, ולא מבין, והחשבון שלך לא נכון, ואתה לא שמעת טוב... זהו זה. בזה גמרת את הכל!

הגמרא בסוכה (נב, ב) אומרת בשם רבא, **יצר הרע בתחילה קראו הלך**, אומר רש"י, עובר דרך עליו, ואינו מתאכסן עמו. הוא רק דופק בדלת... תן לי להיכנס, לשתות משהו... ויוצא החוצה. **ולבסוף קראו אורח** - אכסנאי. דהיינו הוא כבר רוצה להסב ליד השולחן, לאכול ארוחת צהרים, ואולי גם לישון... **ולבסוף קראו איש**, בעל הבית. הוא דואג להוציא אותך והוא נשאר שמה... אל תתן לו להיכנס.

ונספר: היה יהודי חשוב, הרה"ג ר' אברהם קלמנוביץ'. הוא היה יהודי שמסר נפש בעבור הצלת ישיבת מיר בשנחא. בשביל להציל את ישיבת מיר, היה צריך שידברו עם איזה מיניסטר (שר באמריקה), אותו שר היה יהודי, אבל הוא לא רצה לעזור להם, הוא לא רצה להסתבך עם הממשלה, ועם יפן ועם זה - - - אך ר' אברהם כאמור, מאד רצה שהוא יעזור להם.

מה עשה? היה לו המון תעוזה ואומץ, הוא דפק לו על הדלת, ומיד כשהוא פתח - הוא תחב את רגלו לתוך הדלת של הבית, ואמר לו, אני רוצה לדבר אתך על משהו... לא רוצה לדבר אתך! השיב. טוב, אז לא... אז תוציא את הרגל שלך - ביקש השר. לא רוצה! השיב ר' אברהם. נו, איבד השר את סבלנותו, מה אתה רוצה, זה הבית שלי!!! אז מה... השיב ר' אברהם. לא רוצה להוציא את הרגל. אתה יכול להזמין משטרה... זה לא התאים לו... אז הוא חזר ושאל, אז מה אתה רוצה?... שתדבר איתי. לא רוצה לדבר אתך, השיב השר. ניחא, אמר ר' אברהם, אך גם אני לא רוצה להוציא את הרגל שלי... בקיצור, לא היתה לו ברירה, הוא הכניס את ר' אברהם, הם דברו, ולבסוף הוא השתכנע ועשה את מה שר' אברהם רצה!...

היצר הרע מבקש ממך דבר אחד: תן לי להכניס את הרגל. אני דופק לך בדלת רק תפתח את הדלת - וזהו. את השאר תשאיר לי... הילך, אורח, בעל הבית, ולבסוף הוא גובר עליך והוא נשאר במקום.

הרה"י מביא שכתוב במצודות, על הפסוק בהפטר "כי חטאת קסם - מרי", מרי - זה עצם החטא שיש לי תמיהות על ה' וחשבונות... וכל מיני דברים.

הג"ר יעקב גלינסקי זצ"ל, היה אומר אל תשאל מידי הרבה שאלות על הקדוש ברוך הוא, בשביל שהוא לא יצטרך לקרוא לך ולענות לך תשובות... אתה רוצה לחיות? אז תפסיק, תסמוך עליו שהוא יודע מה לעשות.

מה יצא עוד מהמחשבה הזו של שאול המלך!... למחרת הרגו את אגג, ושאלו איבד את המלוכה. אבל מה יצא עוד מזה? אומר המושב זקנים (סוף פרשת בשלח י"ז) שאגג בא על חמורתא באותו הלילה, ומזה נולד המן. מלילה אחד של תמיהה, לילה אחד! הרי למחרת כבר הרגו אותו. לילה אחד של תמיהה על הקב"ה ולעשות שונה ממה שהוא אמר - מזה נולד המן שרוצה להשמיד להרוג ולאבד. גם אם מתכווין לטובה ולהרבות כבוד שמים. **ומה שנוגע לנו, אל תתחיל לשנות ממה שאומרים לך, בשום דבר! אם אומרים לך - תשמע.**

השכל של גדול שבישראל הוא למעלה מהשגתיו

גם כאשר גדולי ישראל אומרים לך משהו, תשמע עד הסוף ואל תתחכם. ואפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין, אל תשנה כלום. ומבארים הראשונים שהפשט הוא, שאצלך זה שמאל, אתה רק לא מבין כמה הוא ימין.

סיפר לי פעם נכד של מרן רה"י זיע"א, שהוא שאל את הסבא שלו פעם שאלה, והוא אמר לו ההיפך ממה שהוא חשב... זה הפריע לו... אז הוא פנה אל סבא וביקש, סבא, כמובן שנעשה כמו שסבא אמר, אבל תסביר לי למה... אמר לו הרה"י, הסבר אחד, ולאחריו הסבר נוסף, ולאחריו עוד הסבר. הוא הראה לו כמה הוא טועה בהכל. ואז הוא שואל אותו, זה מספיק או שאתה רוצה עוד?... אמר לו מספיק, מספיק!...

אנחנו בכלל בכלל לא יודעים, שום דבר.

הרב דסלר אומר כתוב ש'הדר קבלוה בימי אחשוורוש'. עם ישראל קבלו את התורה מאבהב. מה קרה בימי אחשוורוש?...

אלא כתוב כבר בכמה מקומות, שעיקר מה שעם ישראל אמרו נעשה ונשמע - זה על התורה שבכתב. אך לא על התורה שבע"פ. שהיא באה עם רבה עמל וטורח, וממילא היה קשה להם לקבל מרות של גדולי הדור - גדולי התורה.

אבל בימי אחשוורוש - - - פתאום הם ראו איך שמרדכי הופך להם את כל התמונה: הם, בשכל שלהם, התווכחו עם מרדכי **בהלכה**, רבינו מרדכי! איך לא נאכל מסעדותיו של אותו רשע, הרי זה פיקוח נפש! רבינו, איך לא נכרע להמך?! בתוספות כתוב שזה לא היה צלם, אז זה פיקוח נפש!!! איך יש לך רשות לסכן את כל עם ישראל!...

אך מה התברר לבסוף? ... שההבנה שלהם בלי כל עמל התורה של מרדכי הצדיק, זה מה שהביא את כל החורבן, וכדאיתא בחז"ל שנענשו על מה שנהנו מסעדותיו של אחשוורוש. וה"לא יכרע ולא ישתחוה" - זה מה שהביא את כל ההצלה.

פתאום עם ישראל הבינו, **שתורה שבעל פה עם עמל התורה של תלמיד חכם וגדול שבישראל - זה בכלל... רחוק רחוק רחוק ממה שאנחנו יכולים להבין. והדר קבלוה בימי אחשוורוש!**

אני רוצה לספר לכם סיפור מעניין:

הביאו את פירוש מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, בסידורו שהו"ל הרה"ג ר' יו"ט ישראלזון, שפירש על ברכת אשר יצר, "אשר יצר את האדם - **בחכמה**". מה הכוונה? לא שהקב"ה יצר את האדם בחכמה שלו יתברך, אלא הקב"ה יצר את האדם, ונתן לבן אדם - חכמה, שהיא עיקר מעלתו על כל שאר בעלי החיים.

[והוא לא מביא זאת באשר יצר, אלא בברכת הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה. ופי' למה מתחילים עם שכל? (וגם בשמונה עשרה מתחילים עם אתה חונן), למה? כי השכל זה הכי חשוב, וכמו שאומרים, אשר יצר את האדם - בחכמה.]

והתחיל ויכוון... מאיפה ר' חיים לקח את זה? ... כי הרי לא שמענו אף אחד שמסביר כך, והיה ראש ישיבה אחד שהקשה, הרי אומרים ביוצר אור, "כולם **בחכמה** עשית מלאה הארץ קנייך". מה הגר"ח יסביר שם? מה הכוונה בחכמה עשית, בחכמה של הבן אדם?! ... זה היה מאד קשה, ומאד תמוה.

צלצלתי לנכדו הגר"ח גדליה הוניגסברג שליט"א, ואמרתי לו תברר מה המקור שממנו הביאו זאת בשם הגר"ח, אולי לא הבנו טוב את ר' חיים... תברר למה הוא מסביר בזה צורה אפי' שכולם מבינים לא ככה...

ובדרך אגב בקשתי היות ובחור בא אלי עם שאלה מאד מעניינת (נכדו של הגר"א וינטרויב) שאלה שאף פעם לא חשבתי עליה:

יש משנה באבות (ג, א), שלשה יושבו לאכול ואין ביניהם דברי תורה - כאילו אכלו מזבחי מתים, עבודה זרה, אבל שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה, כאילו אכלו משלחנו של מקום, דהיינו אכילת מזבח, שואל אותי אותו בחור, אדם שאוכל עם כל **התאווה**, ולשם תאוה בלבד, לא מעניין אותו שום דבר... הוא אוכל נטו כי זה טעים... רק שהוא אומר גם דברי תורה. זה כמו לטהר את השרץ בק"נ טעמים. וכי זה נקרא אכילת מזבח?! ומאידך, אחד שאוכל לשם שמים, רק בשביל שיהיה לו כח ללמוד ולעבוד את ה', והוא לא אומר דברי תורה, אז זה נקרא לאכול מזבחי מתים? מעבודה זרה?! ... אלא מה, זה תלוי מה הכוונה שלו באכילה, אבל לא זה מה שכתוב במשנה. זו שאלה עצומה!

שתי השאלות הללו שלחתי את הרב הוניגסברג שליט"א, לשאול את מרן שה"ת ר' חיים.

ר' חיים השיב כלאחר יד, על השאלה הראשונה השיב, שכ"כ המהרש"א (ברכות ס, ב) ב"ב, דבחכמה קאי על האדם שנתן לו הקב"ה חכמה בבריאותו, לא כן שאר בעלי חיים שלא ניתן להם חכמה.

ומה ששאלו מברכת יוצר שכתוב כולם בחכמה עשית, אדרבה, משם ראיה! והביא ע"ז את הרבינו מנוח על הרמב"ם בהלכות תפילה (ז, ה) שמסביר - בחכמה - היינו בשכל של הבן אדם, שבו האדם יכיר את תכונת בריאתו והחסד שנעשה לו. ולא הכוונה שבריאתו היתה בחכמה, כי אם כן, מהו אשר יצר את **האדם** בחכמה? כל הבריאה היתה בחכמה, שנא' כולם בחכמה עשית! אלא בהכרח הכוונה שנתן לבן אדם חכמה, ובוהו הוא נבדל מן הבעלי חיים!

כאשר גדול אומר משהו - לא מעוררים ספקות אחריו...

[לגבי השאלה השנייה, השיב ר' חיים שאכן כך כתוב בספר מגן אבות על המשנה שם, שאין הכוונה ב"דברי תורה" לדבר בלימוד, כי הוא מדייק לשון המשנה, אלא הכוונה היא לאכול באמת לשם שמים! שיהיה לו כח ללמוד. אכן למעשה אין לזוז מפסק המשנ"ב לדבר ד"ת כפשוטו, כי מאד קשה לכוון רק לש"ש.]

אך עצם העניין... כאשר גדול בתורה אומר משהו - שערי שמים נפתחים!!!

וכי אתה מבין מה שהוא מבין, או שמא אתה יודע מה שהוא יודע?! מה... זה עולם אחר בכלל!

מרדכי הצדיק אמר להם לא ללכת לסעודה של אחשוורוש, פתאום הם ראו שמרדכי צדק לגמרי! ... אבל אתה היית בטוח שזה היה נגד התורה? ... כי לא היה לך עיניים ש ל אדם גדול שבא מכח עמלות על תשוב"ע.

פעם בחור שאל את מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל סגולה להצליח בישיבה, אמר לו הרב אלישיב: דבר ראשון - תשמע מה שאומרים לך. אל תהיה עוֹבֵר חֶכֶם... תשמע מה שאומרים לך!

הרב שפירא - המשגיח של ישיבת פוניבז' הקטנה - מספר באופן קבוע, בתחילת זמן אلول, סיפור על עצמו. כשאני נכנסתי לשיעור א' בישיבה, דיבר ראש הישיבה מרן רה"י זיע"א שצריך להתחזק ולהתחזק ולהתחזק... לאחמ"כ נגשתי אליו, (באלול שיעור א', הראשון שלי בישיבה!) ושאלתי אותו, הראש ישיבה, במה להתחזק? ... הוא אמר לי, כתוב בחוץ בלוח מודעות. באתי לראות בלוח מודעות - - - לא מינייה ולא מקצתיה, לא ראיתי שכתוב כלום. אולי כבר הוציאו את הדף הזה... אמרתי לרה"י, כבר אין שם את הדף הזה. שאל אותי הרה"י, אז מה יש שם? ... את הדף של הלוח זמנים - השבתי. אמר לי הרה"י, אז בזה תתחזק! לזה התכוונתי... תתחזק בלוח הזמנים! באים לתפילה בזמן, ולסדר בזמן, ומתחזקים בשמירת הסדרים.

יש הרבה שאוהבים להתחכם... אני אעשה כך וכך, אני חושב אחרת... בסדר, אחרי זה אתה בא בטענות... למי אתה בא בטענות? לעצמך! אומרים לך, את הדרך שקבעו גדולי ישראל, וכמו שקבלו מהגר"ח מואלז"ין, אל תהיה חכם גדול...

השארית עמלק בעולם - מביאה טומאה ורוע לעולם!

מרן הרה"י זיע"א ממשיך הלאה: רק נאמר את זה בלשונו. מה היה הקל וחומר שלו? אם על נפש אחת מביאים עגלה ערופה, אומה שלמה על אחת כמה וכמה.

והנה, אנחנו בכלל לא מתחילים להבין כזה ק"ו... זה כמו, שבדרך לירושלים יש בית כלא (מחנה עופר) שאסורים בו כל המחבלים שהרגו יהודים. פעם אסרו את הגאון ר' עמרם בלוי זצ"ל בגלל שהוא נלחם למען קדושת השבת. ואז כל הגדולים יצאו נגד הממשלה הזאת... כעת נאמר קל וחומר, ומה על נפש אחת - כל גדולי הדור זעקו והריעו, אומה שלמה - כל האסורים שם בבית כלא - על אחת כמה וכמה...

וכי זה קל וחומר? ... מדובר שם על רוצחים שפלים! בני עמלקים! אז נשאלת השאלה, הרי עמלק זה שורש הרע!!! הגמרא אומרת (יומא כב, ב) שאול באחת ועלתה לו דוד בשמים ולא עלתה לו. שואל המהרש"א, וכי זה משוא פנים?! ... אומר הרה"י, תלוי באיזה עוון מדובר... יש עוון אחד ששקול כמו הרבה! להחיות את עמלק - זה עוון נורא, על עמלק כתוב אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה זרעו של עמלק. אז זה מעכב את כל כבוד שמים! אז מה הפלא? ... עמלק זה שורש הרע! רע לשם רע!

הרי כל האומות שנלחמו עם ישראל, לפחות היתה להם סיבה שהם פחדו, ולכן נלחמו, כמו מצרים - והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאיו ונלחם בנו וכו', וכן בלק פחד עתה ילחכו הקהל את כל סביבותיו וכו'. אבל עמלק - - - בכלל לא היה בפרשה... הוא פשוט לא יכל לסבול שיש כבוד שמים, עד כדי כך שהיה מוכן בשביל זה - להתאבד! משל לאמבטי רותחת, קפץ לשם בן בליעל אחד, אע"פ שנכווה, צנן אותה בפני אחרים. הוא מוכן להיכוות אבל העיקר שלא יהיה כבוד שמים. זהו שורש הרע! רשעות לשם רשעות!!! ולכן גם רש"י מביא שזו היתה הסיבה שהקב"ה צווה להרוג גם את הצאן. שלא יאמרו צאן זה של עמלק. כיון שעצם העובדה להיזכר בעמלק, זה להיזכר בהשחתת בלי סוף, וזה משחית את הבן אדם.

ועוד תמיה עצומה יש על שאלו: מה הוא אמר, אם גדולים חטאו, קטנים מה חטאו? ... וא"כ, שואל הרה"י, את הרשע הכי גדול - - - אתה משאיר בעולם. את אגב אבי אבות הטומאה, אתה מקיים. ואת כל שאר העם אתה מאבד?! ... ובכלל, איך הגיע לזה ששאל הרג את כל נוב עיר הכהנים! וחז"ל תולים את זה בזה, וכדאיתא בילקו"ש (קכ"א) כל המרחם על האכזרים סופו מתאכזר על הרחמנים - משאול.

אומר מרן הרה"י דבר נורא: כל דבר - צומח לאט לאט. בין לטוב ובין למוטב. אדם שמשאיר רוע בעולם, לאט לאט זה גודל ומשתלט עליו, והוא כבר לא לגמרי בידיים של עצמו. כאשר אתה משאיר עמלק שהיה אפשר למגר אותו, השארית את הרוע קיים. וזה כמו להשאיר רוצח בחיים, סופו שיהרוג גם אותך! עצם ההישארות של עמלק בעולם - מביאה המון רוע וטומאה בעולם. ולכן הקב"ה אומר זכור את אשר עשה לך עמלק. תזכור למגר אותו עד הסוף! כיון שאם השארית רוע שהיית יכול למגר, אז אפי' אצל האדם הכי הכי גדול - הכל משתבש.

וממילא - - - צריך לדעת דבר פשוט: גם אם עמלק יימחה מן העולם לבלתי השאיר לו שריד, עדיין תשאיר מצוות זכור את אשר עשה לך עמלק כנגד כל תופעה ששורשה מעמלק, שצריך למגר את הרוע וההשחתה.

מחיית עמלק ע"י עסק התורה

חודש אדר, העבודה ביסודה - נחלקת לשנים: א. האמונה בקב"ה גם במצבים של הסתר פנים, וכמו שזכו עמ"י שה' עשה להם נסים גדולים.

ב. קבלת התורה מאהבה, של הדר קבלה בימי אחשוורוש. סיפר אחד מראשי ישיבה ברוסיה, שהיה להם בישיבה בחור מתמיד עצום, אבל לא סתם... והגיע לתפילות תמיד בזמן משהו באמת מיוחד במינו. ולפתע התברר שהוא גוי. גוי גמור, אמה שלו היתה גויה גמורה. אבל הוא היה כזה מתמיד... היה בא לכל הסדרים והתפילות, ממש בחור לתפארת!!! אבל אמה גויה... אמרו לו את זה, אז הוא מיד רצה להתגייר, והוא באמת התגייר. אך מיד לאחר הגיור, הוא התחיל לאחר לסדרים... ולאחר לתפילות, ופתאום היה קשה לו להיות מה שהוא היה פעם. למה? מה קרה?!!!... כי ליצר הרע לא איכפת שגוי ילמד, בין כך אסור לגוי ללמוד, אז שיעבור איסורים, אדרבה... שגם ישמור שבת, גוי ששומר שבת - חייב מיתה, למה לא... אבל ברגע שהוא נתגייר, הוא הפך ליהודי! אתה יהודי!!!... כעת אני עובד עליך, אני אראה לך מה זה... אני לא אתן לך...! **הראש ישיבה זיע"א היה אומר, חודש אדר זה החודש שאפשר כ"כ הרבה לזכות בתורה, רק ע"י היצאה עובד בכל כוחותי, ולצערוני - די מצליח.**

וידועים גם דבריו של הגאון הקדוש ר' אלחנן וסרמן הי"ד, שאמר, איך אפשר היום לקיים מצות מחית עמלק, הרי בא סנחריב ובלבל את האומות, אלא שבכל מלחמה יש שני דרכים להילחם, יש מלחמה פנים מול פנים - כמו שנלחמים היום במלחמה - ואז יש גם הרבה אבדות וחללים. אך יש צורה יותר פשוטה: לגלות היכן מצבור הנשק של האויב, להשמיד אותו, וכך לנצח! כי הרי אף אחד לא יילך להילחם עם סכינים בלבד מול טנקים ואוירונים...

איך מקיימים היום מצוה של מחית עמלק?... לגלות את הנשק שלו. מה התחמושת של עמלק? אחז"ל ויבואו רפידים, שרפו ידיהם מן התורה. רפיון ידיים מן התורה. וממילא כמה שלומדים יותר בהתמדה - זה מלחמה בנשק שלו. כאשר יש תורה - אין עמלק. אבדת את כל הכח שלו! אומר ר' אלחנן.

הלכה למעשה! כאשר לומדים בימים אלו, מקיימים בזה את מצוות מחיית עמלק.

והנה, למעלת גודל ימים אלו - היצר הרע לא נח ולא שקט... איפה שהוא רואה זמנים מסוגלים, הוא מתאמץ לגזול אותם מאיתנו. וכמשי"כ בחובות הלבבות, אתה ישן והוא ער לך. הוא כבר מחכה לרגע שתתעורר בשביל שהוא יוכל להחטיא אותך...

וכאשר מגיע הזמן של פורים שבאמת אפשר להשיג בו ישועות אף למעלה מדרך הטבע, (כמו שידוע מ"קב הישר" ועוד) פה הוא מתעורר, ומתחיל הביטול תורה הגדול... וכמובן היצאה"ר לא יבא לבחור שלומד ויגיד לו להתבטל סתם... זה לא לעניין!... אבל הוא מלביש את זה בכל מיני מצוות וכדו', תקיים את כל המצוות שבעולם, העיקר אל תלמד...

"קבלת התורה מאהבה". זה בלי לחץ... משכנס אדר מרבין בשמחה! יש שמחה, לא לחוצים... כולם רגועים, ושלום, זה הרי חודש של שמחה!

והיצר הרע מנסה כמה שיותר, להכניס מודעות של סוף זמן, ופורים... אסור לפתוח לו את הדלת!...

בין אדם לחבירו

דבר נוסף מביא מרן ראש הישיבה:

איך מגרשים רע?... החפץ חיים אומר שאת החושך - לא מגרשים במקלות. אלא מגרשים אותו באור. גם כאשר רוצים למגר את הרע - צריך לעשות טוב ולהרבות בעשיית טוב, וממילא מגרשים את הרע. ולכן קבעו חז"ל משלוח מנות איש לרעהו, ומתנות לאביונים, ולהרבות אהבה ואחווה ושלום ורעות.

בפורים, מגיעים בעלי הלשון ומתירים מוסרות... יש כל מיני עקיצות... זה בכד וזה בחבית וכמובן, הכל לשם שמים, שתרבה השמחה... רק חבל שלא שמחים גם על חשבונם... וכי על חשבון השני אתה עושה שמחת פורים?...! זה ההיפך ממה שחז"ל קבעו!!!

היום אפשר לזכות, היום זה הזמן להרבות אחוה ואהבה! להיות מאוחדים וכשהעם היהודי מאוחד, זה מגן עוז מפני השונאים, והח"ח ב'אהבת חסד' מביא חז"ל - כשהיו ישראל במצרים ולא היה לא-ל ידם להושיע, נתכנסו וקבלו על עצמם להחזיק במה שצוה יעקב אביהם ולגמול חסד איש עם אחיו.

משכנס אדר מרבין בשמחה!

פגש אותי בשבת האחרונה הרב פינק (הרב של בעלזא) ואמר לי וורט נפלא בשם אחד מהרבה"ס: אם יש דין שבאדר מרבין בשמחה, בהכרח שצריך לשמוח גם קודם, ובאדר - להרבות... אחרת, אז זה לא מרבין בשמחה, אלא זה שמחה רגילה... בהכרח שגם קודם לכן צריכים לשמוח, ובאדר - להרבות בשמחה!

והנה ידוע שיש כמה שיטות איך מרבין בשמחה: מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל אמר שאצל יהודים השמחה היא שמחת התורה, פיקודי ה' ישרים - משמחי לב! להרבות בלימוד התורה.

ממרן שה"ח הגרי"ח קנייבסקי שליט"א, התפרסם בשמו: לעשות סיומים! (וכדאי לגמור לפחות את המסכת של הישיבה...! במסכת כתובות - אתה אדם גדול על ש"ס קטן...!)

והרה"י הג"ר דוד פוברסקי אמר פעם בשיחה: מה זה מרבין בשמחה?... ללמוד יותר מוסר! [והוא מיד גרם למרבין בשמחה...]

מה ההסבר בזה: לאדם יהודי, יש כל כך הרבה סיבות לשמוח... ברוך ה', אתה בריא, חי, נושם. בפרט כעת כששומעים על כל הצרות, באמת מבינים כמה צריך להודות לה' על כל רגע ורגע... ב"ה אתה לומד, ואתה מבין, אמנם יש יותר טובים ממך, אז מה קרה... אבל מה, כל בן אדם יש לו נסיונות... לא הולך לו פה, ושם קשה לו... אצל אחד זה קנאה אצל השני זה תחרות, או סתם משבר... ליצר הרע יש לו כל מיני מחלקות... כמו בבית חולים יש הרבה מחלקות, רק אצלו זה מחלקות לעשות אנשים חולים, השאלה לאיזה מחלקה נכנסת...

אך כאשר אדם לומד מוסר, והשבות אל לבבך... אתה שומע את דבר ה'. כמה ה' אוהב אותנו, כמה יש לשמוח ולהודות שאנחנו זכינו להיות בנים של הקב"ה ולעבדו, ואדרבא כל כמה שקשה יותר זוכים יותר, וכמוש"כ בזוה"ק שנסיון זה מלשון נס להתנוסס.

ועוד נקודה למחשבה, הרי היום רואים מהקב"ה שהוא רוצה מאיתנו משהו... הרי רוסיה מאיימת בפצצות, והרוסים אכזריים, שרוצחים בדם קר... ולא רק זה, זה אחרי כל הקורונה, והאסונות הגדולים במירון, ובקרלין, וכעת מתחיל דבר חדש של "שיתוק ילדים". כבר מזמן מזמן זה לא היה... (כשהיינו ילדים היה כזה דבר...) ובפרט אצל החרדים... מונח פה משהו! הקב"ה תובע מאיתנו משהו. ומצב באמת גם קצת מפחיד.

אך אמר לי הג"ר נחום נבנצל שליט"א: בשם ח"א שליט"א אומרים "ארורה זרש אשת מפחיד - ברוכה אשתר בעדי", ומה פ"י המילה 'בעדי' ולכאורה, אם זרש היא רק אשת מפחיד, אסתר היא מפחיד בעצמה!... היהודים רעדו כשהם שמעו שהיא מזמינה את המן למשתה... חז"ל אומרים (ילקו"ש פרק ג' רמז תתנ"ד) גדולה הסרת טבעת יותר מכל הנביאים והנביאות שעמדו לישראל! אך עדיין היתה להם עוד תקווה... אחות לנו בבית המלך... אבל פתאום רואים שהיא משתפת פעולה עם המן... הם איבדו את הכל! נמס כל לב, רפו כל ידיים, אסתר היא מפחיד בעצמה!

אבל זה בעדי! ולא רק בגלל שזה היה להפיל את המן, אלא הקב"ה רצה שתפחד ותחזור בתשובה, וכך הוא יושע אותנו!

גם בזמננו... הקב"ה קצת מבקש אותנו כדי שנחזור בתשובה, ונתקרב אליו. זה אולי מפחיד, אבל זה בעדי!

נחזור בתשובה, והקב"ה יחזור אלינו, ואז יהיו לנו רק בשורות טובות, וניזכה לגאולה השלמה במהרה בימינו - אמן!

לע"נ

צופיה בת לולו ע"ה

נלב"ע ט"ז אדר

תנצב"ה

לע"נ

הרב חיים דוד הלוי זצ"ל

רב ואב"ד ת"א

נלב"ע י"ב אדר

תנצב"ה

ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגליון בחייל: 4166058@gmail.com

נדיה מאד לכל מי
שיכול לסייע בכיסוי
הוצאות ההדפסה.
להנצחות
לע"נ וכדומה.
נא לפנות למייל
mdh036194741@gmail.com

דברי השירה

ויזכר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (דברים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רב ביהכ"נ ידברי שירי ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל mdh036194741@gmail.com

פורים ומגילת אסתר

ואין לנו ידיעה על זה כיון שזה לא נוגע אלינו, והכלל הוא שכל מה שנכתב הוא בהכרח שהוא חלק מההצלה והנס.

ואפשר להוסיף שהמלבי"ם ביאר שאחשוורוש וושותי התווכחו מי שייך יותר למלכות, שושותי טענה שכיון שהיא בת של נבוכדנצר שהיה מלך אז היא עיקר המלכות ואחשוורוש רק טפל אליה, אבל אחשוורוש טען שכיון שכעת הוא המלך אז הוא עיקר המלכות וושותי היא טפלה אליו, וזה הטעם שאחשוורוש סילק את וושותי מהמלוכה, אבל החלק הזה שהיה נהרגה זה כבר לא נוגע לעצם הסיפור שנוגע אלינו, ולכן זה לא נכתב.

ובאמת כל הסיפור שבמגילה התרחש במשך כמה שנים, שרק אחרי ארבע שנים מהמשתה והריגת וושותי אז אסתר נלקחה לבית המלך, ורק לאחר חמש שנים אירע הגזירה של המן וכל מעשה לעצמו כלל לא היה נראה שהוא כהמשך למעשה הקודם, אבל האמת היא שהקב"ה הוא מסבב את הכל כדי שיבוא הצלה לכלל ישראל, וזה מה שאנחנו אומרים כל בוקר בברכות לפני קריאת שמע, שהקב"ה 'זורע צדקות ומצמיח ישועות'.

*****

העברת המלכות מאחד לשני

"ומלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה" (פרק א' פסוק ט"ז). מבואר בפסוקים כאן שאחשוורוש שאל מה לעשות במלכה וושותי, והמן אע"פ שהיה הקטן שבכולם הוא קפץ בראש וענה, אבל בדברי המן יש אריכות יתרה שזה כלל לא על מה שהמלך שאל, שהוא אמר שמלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה, והרי המלך לא שאל כלל מה לעשות עם המשרה של המלכה אחר כך, ומה היה צריך להוסיף את כל זה.

וביאר מרן רבי ישראל סלנטר זצ"ל, שהמן ידע שאם הוא רק יאמר לאחשוורוש שהעונש שמגיע לה זה מיתה, הרי וושותי יכולה למחרת לבקש חנינה ולמחרת המלך ירחם עליה ואז כשהיא תחזור היא תתקדם בהמן בכפל כפלים, ולזה אמר המן "ומלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה" שאם תבוא משהי אחרת במקום וושותי כבר לא שייך שהיא תחזור, שהרי כבר אחרת זכתה בזה, ולכן היה חשוב להמן מכל הסיבות הנ"ל שלא יהיה אפשרות שושותי תקבל חנינה ותחזור.

ועל פי היסוד הזה ביאר מרן הגאון רבי יצחק זאב הלוי סולובייצ'יק זצ"ל שאלה נוספת, במעשה דשאלו ואגג שקראנו בהפסרת פרשת זכור, שכששאלו הבין שהוא חטא שלא הרג את אגג הוא ביקש תשובה על זה ואמר "חטאתי כי עברתי את פי ה'... ועתה שא נא חטאתי...", ושמואל ענה לו שהוא לא ישוב עמו כדכתיב "וימאסך ה' מהיות מלך על ישראל", ולכאורה מהיכן שמואל ידע שהקב"ה לא יקבל את התשובה של שאלו והמלוכה כן תשאר אצלו, אמנם זה מבואר בפסוק שכתוב "ויאמר אליו שמואל קרע ה' את ממלכות ישראל מעליך היום ונתנה לרעך הטוב ממך", דהיינו שכיון שהמלוכה כבר נתנה לדוד, ואם כן לא שייך שהמלוכה תחזור אליו.

*****

הכל מתנהל מלמעלה

ויש לימוד נוסף מהענין הזה, שבילקוט מעם לועז מביא מהמדרש, שהמן ראה בכוכבים והמזלות שהמלכה היא המעכבת מהריגת עם ישראל, ולכן הוא חשב שעל ידי שושותי תהרג הוא יוכל להוציא את הגזירה של הריגת עם ישראל לפועל, אבל הוא טעה בכך שחשב שהמלכה הכוונה לושותי, והוא טעה שהכוונה היה לאסתר המלכה שהיא תעכב את הגזירה, ונמצא שדוקא על ידי שהרג את וושותי זה גופא היתה הסיבה שאסתר תיכנס לבית המלוכה, וזה היה האמצעי לכך שאסתר תבטל את הגזירה כפי שהיה לבסוף. וזה יסוד גדול לכל חיי האדם, שכפי שנגזר על האדם מלמעלה ככה יהיה, וכל מה שיעשה זה לא יעזור לו שום דבר, ואדרבה דוקא על ידי מה שיעשה זה יכול להיות היכי תמצא להביא לשני את מה שנגזר עליו, ואדם שכן רוצה לפעול זה רק אם יפעל למעלה על ידי תפילה ותחנונים להקב"ה.

ושמעתי מהגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א דוגמא נוספת לזה, שהנה כשמשך רבנו נולד לאחר שיוכבד החביאה אותו שלוש חודשים בבית היא החביאה אותו בתובה ביאור, ומיד לאחר מכן יצאה הרואה חדשה מהמלוכה שכבר יותר לא צריך להשליך את היהודים למים כי הם ראו בכוכבים שהוא כבר הושלך למים, וכשיוכבד שמעה מזה מן הסתם היא חשבה שחבל שלא חתנה עוד כמה ימים ועל ידי זה לא היה קורה כל הסיפור עם בתיה ומשה לא היה נלקח לבית פרעה, אבל האמת היתה שדוקא בגלל שיוכבד שמה את משה ביאור לכן התבטל הגזירה, וגם שהיתה סיבה מיוחדת שמשך רבנו יגדל

יום הפורים הוא יום גדול שנצרך לנצל אותו כראוי, ומרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל היה מעורר תמיד לשים לב שלא להיות טרודים בעניינים לא חשובים, אלא אדרבה לנצל את היום לתורה ותפילה ולחזיון ביראת שמים, ובעז"ה על ידי זה נזכה שיתקבלו כל התפילות ברחמים.

*****

הדרכים להגיע לקרבת השם

הנה "משנכנס אדר מרבין בשמחה", וביום הפורים זה הזמן הגבוה ביותר לשמחה, ובאמת תמיד צריך להיות בשמחה, אבל בפורים זה הזמן המיוחד ביותר של השמחה, ופעם שמעתי ששמחה זה אותיות מחשבה, שזה מרמז על כך שהשמחה חייבת לבוא מתוך מחשבה, שאם השמחה מגיעה בלא מחשבה הרי זה הוללות ולא שמחה.

והמחשבות המביאות לשמחה הם כשהאדם חושב להתקרב להקב"ה ועל אהבת ה', ורק כך האדם יכול להגיע לתכלית ויסוד השמחה.

ופעם שמעתי בשם הגאון הצדיק רפאל ברוך טולידאנו זצ"ל, שהסביר מה הם הדרכים שבהם ניתן להגיע לאהבת ה', שהנה בפרשת עקב (דברים פרק י') לאחר שמוא הפסוק "מה ה' אלוך דורש מעמך...", מובא עוד ד' פסוקים "לשמר את מצות ה' ואת חקתיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך, הן לה' אלהיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה, רק באבתיך חשק ה' לאהבה אותם ויבחר בזרעם אחריהם בכל מכל העמים כיום הזה, ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד", ולכאורה צריך להבין, כי הפסוק הראשון הוא על שמירת המצוות, ובפסוק השני כתוב שהקב"ה ברא את השמים והארץ, ובפסוק השלישי הוא על אהבת ה' את האבות, ובפסוק האחרון כתוב על ענין התשובה, מה המקשר בין הארבעת הפסוקים, הרי כל אחד מדבר על ענין אחר?

וביאר, שבפסוקים האלו כתוב ומרומז מה הם הדרכים להשיג אהבת ה', שמצינו ד' דרכים שבהם מגיעים לאהבת ה',

א. תחילה על ידי לימוד התורה וקיום המצוות זה הדרך הראשונה להגיע לאהבת ה'.

ב. ברמב"ם (פרק ד' מיסודי התורה ה"ב) כתב שעל ידי שהאדם מתבונן בכל הבריאה מוסיף אהבה למקום, ותצמא נפשו ויכמה בשרו לאהוב המקום ברוך הוא, וזה הדרך הנוספת לאהבת ה' ע"י שמתבוננים בכל הבריאה.

ג. באור החיים הקדוש כתוב שעל ידי שמתבוננים בשורשים של עם ישראל ובאבות הקדושים, בזה נוסף אהבת ה'.

ד. והשפת אמת כתב, שבטבעו של כל יהודי יש אהבת ה', אלא שעל ידי החטאים מגיע טומאה לאדם והוא מתרחק מזה, וכשהאדם עושה תשובה שוב ממילא יש בו אהבת ה'.

וזה מה שמרומז בפסוקים הנ"ל, שאחרי שכתוב "מה ה' אלוך דורש מעמך כי אם ליראה..." ולאחריה אותו, הפסוקים באו לומר מה הדרך להגיע לאהבת ה', והפסוק הראשון לשמור את מצות ה', זה מדבר על לימוד התורה וקיום המצוות שזה הדבר הראשון שמביא לידי אהבת ה', ובפסוק השני "הן לה' אלוך השמים ושמי השמים..." שהכוונה שעל ידי ההסתכלות בבריאה מגיעים לאהבת ה' וכמו שכתב הרמב"ם, ובפסוק השלישי "רק באבתיך..." שמדבר על האבות שעל ידי ההתבוננות בזה מגיעים לאהבת ה' כמו שכתב האור החיים, ובפסוק הרביעי "ומלתם את ערלת לבבכם..." שזה מדבר על מצות התשובה, זה כדברי השפת אמת שעל ידי התשובה ממילא יש לאדם היהודי אהבת ה'.

ואם כן, כעת שהמצוה היא להרבות בשמחה, יש להתבונן בכל הדברים האלו שהם יביאו אותנו לידי אהבת ה' ועל ידי זה נזכה להיות בשמחה כראוי.

*****

כל פרט במגילה נוגע אלינו

במגילת אסתר (פרק א' פסוק י"ט) בעונש שהיה לושתי לא מוזכר שהיא נהרגה, אלא כתוב "אשר לא תבוא וושותי לפני המלך אחשוורוש ומלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה". אמנם חז"ל דרשו שושותי נהרגה וכמו שכתב רש"י, אבל במגילה עצמה זה לא נכתב.

והטעם בזה משום שהמגילה אינה נכתבה לסיפור דברים בעלמא מה היה ואיך היה, אלא היא נכתבה רק בשביל לספר לנו על נס מרדכי ואסתר, ומה שלא נוגע לזה לא נכתב, וכך יש עוד המון פרטים ופרטי פרטים שלא נכתבו,

בבית המלוכה אצל פרעה כמו שמבואר בחז"ל, שעל ידי זה באה ההצלה לעם ישראל.

והיסוד הוא שכפי איך שנגזר מלמעלה כך יהיה, וכל התחבולות של האדם לא יועילו לבטל את זה, וכמו שרואים במגילה שהכל היה לצורך הישועה של כלל ישראל לבסוף.

*****

הסבר שהמן הציע כסף לאחשורוש

"אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים ככר כסף אשקול..." (פרק ג' פסוק ט').

בגמ' מגילה (דף י"ד ע"א) כתוב, אמר רבי אבא משל דאחשורוש והמן למה הדבר דומה, לשני בני אדם, לאחד היה לו תל בתוך שדהו, ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו, בעל חריץ אמר מי יתן לי תל זה בדמים, בעל התל אמר מי יתן לי חריץ זה בדמים, לימים נזדווגו זה אצל זה, אמר לו בעל חריץ לבעל התל מכור לי תילך, אמר לו טול אותה בחנם והלואי.

ומבואר שהמן רצה להציע כסף לאחשורוש, אבל אחשורוש לא רצה לקבל כי גם לו היה רצון להרוג את עם ישראל, והוא בחינם הסכים לו על הגזירה. אמנם יש להקשות, מה הטעם שהמן סבר שהוא צריך להציע לאחשורוש כסף על הריגת היהודים, הרי אדרבה אחשורוש רק ירוויח מזה כסף, שכל השלל שלהם יבוא לבית המלוכה, והרי מיסים בכל מקרה הם לא משלמים כמו שכתוב בגמ' שהמן אמר לאחשורוש, ואם כן זה שווה לאחשורוש להרוג את עם ישראל, ולמה המן היה צריך להציע לו כסף על זה?

ושמעתי מראש ישיבת פוניב' מרן הגרב"ד פוברסקי שליט"א, שהרי במגילה כתוב "ושללם לבזוז", שמבואר בחז"ל שחלק מהגזירה היתה שהשלל של היהודים יהיה הפקר שעל ידי זה יסכימו כל הגויים להרוג את היהודים ויקחו את כספם, ולפי זה השלל לא יבוא לאחשורוש, ולכן המן היה צריך להציע לו כסף עבור זה.

ויש להוסיף בזה, שזה הטעם שבתפילת 'על הניסים' אנחנו מזכירים את החלק של "ושללם לבזוז", ואע"פ שאם היה ח"ו הגזירה יוצאת לפועל ועם ישראל נהרג הרי מה אכפת היכן הכסף יהיה, אבל לפ"ז אדרבה זה היה חלק עיקרי בגזירה שעל ידי זה הגזירה היתה יוצאת לפועל כי היתה סיבה לגויים להרוג את עם ישראל, ולכן מזכירים את זה ביחד עם הגזירה ב'על הניסים'. אמנם בעיקר השאלה למה המן הציע כסף לאחשורוש, לכאורה יש לבאר באופן נוסף, שאף אם הכסף כן יבוא בסופו של דבר לאחשורוש והוא רק ירוויח מזה עוד כסף, מכל מקום מכיון שבזמן של קיום הגזירה בפועל יהיה הוצאות מסוימות לאחשורוש שיצטרך לפרנס את כל הצבא שלו ולתת להם כלים..., אם כן אם הוא לא יראה כעת שהוא מרוויח מזה הוא לא יחשוב על הרווח שיבוא בהמשך, כי גוי אינו מסוגל לחשוב מה יהיה בהמשך, כי גוי חי רק עם ההוה, וזה ההבדל בין יהודי לגוי, שיהודי חי כל הזמן עם העתיד, כי הוא חכם הרואה את הנולד וחושב על המחר, אבל גוי חי רק עם ההוה, ואם עכשיו הוא רואה שכעת יהיה לו הפסד קטן הוא לא מסוגל לחשוב שאחר כך הוא ירוויח מזה.

ופעם שמעתי מהגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל, שיש רמז לזה מהפסוק (פרשת וארא) שכתוב "ושמתי פדות בין עמי לעמך מחר יהיה האות הזה", שהפדות דהיינו ההבדל בין עמי שזה עם ישראל, לעמך דהיינו הגויים זה - מחר, שיהודי חי עם מחשבה כל הזמן על המחר, וכל המצוות שהוא עושה זה משום שהוא חי את העולם הבא, וכמו שכתוב "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם", אבל גוי חי רק את ההוה ואין לו שום מחשבה על העתיד.

וביאר בזה עוד, שאם לגוי יש כסף הוא מיד יבזבז את כל הכסף, כי אין לו אפשרות לחשוב על ההמשך שמה הוא יצטרך את זה, אבל ליהודי שיש כסף הוא תמיד חושב איך לא לבזבז את הכסף סתם, והאם הוא יצטרך את הכסף הזה בהמשך, וכן להפך שאם אין לגוי כסף הוא מסוגל לאבד את עצמו לדעת, שהרי כעת אין והוא מיואש מהחיים שלו, אבל יהודי גם אם כעת קשה לו הוא מעודד את עצמו שבעז"ה בקרוב יהיה לו טוב יותר, וכך הוא מחזיק מעמד.

*****

הכל לטובת עם ישראל

"והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור" (פרק ט' פסוק כ"ח).

בחז"ל מבואר (מובא במשנה ברורה סימן תרפ"ה) שקריאת פרשת זכור היינו הזכירה, ופורים היינו העשייה.

ולכאורה יש להבין היכן מתקיים בפורים עשייה על מחיית עמלק, ובאיזה מעשה אנחנו מקיימים את מחיית עמלק?

אמנם הביאור הוא, שהיסוד של עמלק לא לקרר, וכמו ביציאת מצרים שהיה פחד גדול בעולם מהקב"ה לאחר ששמעו את כל הניסים שהיו בעת יציאת מצרים ונס קריעת ים סוף, ועמלק בא וקירר את האמונה, ולפי זה אם רוצים להילחם בעמלק זה על ידי שיחזקו את האמונה ויבררו שהקב"ה עושה את הכל, ואין עוד מלבדו, והנה במגילת אסתר הרי כל הסיפור התרחש במשך כמה שנים, ובשעת מעשה זה היה נראה שכל דבר התרחש לעצמו על אנשים מסוימים, אבל לבסוף רואים איך הכל היה משמים, כל פרט ופרט היה כדי להביא להצלה של עם ישראל, כמו שהיה בהריגת ושת, וכמו שהיה בסיפור עם בגתן ותרש, וכך כל מה שמסופר במגילה הכל היה מכון מהשמים, ואם כן על ידי קריאת המגילה מתחזק האמונה, שבכל דבר קטן ככל שיהיה זה מכון מהשמים לטובת עם ישראל, ואין לך מלחמה בעמלק גדולה מזו!

וגם על ידי המשתה והשמחה, המטרה היא שאנחנו מתחזקים באמונה ויודעים שהכל מהשמים לטובת עם ישראל, וזה גופא המלחמה בעמלק שהוא מנסה לקרר את האמונה ח"ו.

וזה רואים במגילה, שאף על פי שכל מעשה שקורה זה נראה כאילו שזה נעשה על יד אנשים בעלי בחירה, והאמת היא שהכל מתגלגל מהשמים

בהסתרה, ועל ידי שמתחזקים באמונה רואים איך שכל מה שקורה הכל היה בהשגחה פרטית. ומסופר שפעם בתו של מרן החפץ חיים זצוק"ל חזרה ממשחק עם החברות שלה והיא בכתה, והחפץ חיים שאל אותה מה קרה, אז היא אמרה לו שהיא שחקה במשחק שהיתה צריכה להתחבאות מהחברות שלה והן היו צריכות לחפש אותה, אבל אחרי הרבה זמן היא שמעה לב שאף אחת מהחברות שלה לא מחפשות אותה, והחפץ חיים כששמע את זה הוא התחיל לבכות ואמר הרי כתוב בפסוק "ואנוכי אסתר אסתר פני ביום ההוא" שכביכול הקב"ה גם הלך למסתורם להתחבא, אבל הוא רוצה שאנחנו נחפש אותו ונמצא אותו, אבל הוא מחכה ומחכה ואנחנו לא מספיקים מחפשים אותו...

ועלינו להתחזק באמונה ולמצוא את הקב"ה בכל מה שקורה ולדעת שהכל מכון מלמעלה.

*****

הגאולה תבוא כשנבטח אך ורק בהקב"ה

ובמזמור למנצח על אילת השחר (תהלים כ"ב) שנכתב על מרדכי ואסתר, מבואר שבתחילה אסתר קראה לאחשורוש כלב, שכתוב "הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי", ואחר כך קראה לו אריה, שכתוב "הושיעני מפי אריה", ובגמ' (מגילה דף ט"ו ע"ב) מבואר שלאחר שקראה לאחשורוש כלב נסתלקה ממנה שכינה והיא התפללה "אלי אלי למה עזבתני", ואז היא קראה לו אריה והשכינה חזרה אליה.

וצריך להבין מה החסרון בכך שהיא קראה לאחשורוש כלב, ועל כך היא נענשה, ולמה אריה זה יותר טוב?

ושמעתי פעם לבאר באופן נפלא, שהנה אם אדם רואה שכלב מגיע לקראתו אז אע"פ שהוא מפחד ממנו הוא לוקח אבן בידו ועל ידי שהוא זורק את האבן הכלב מתרחק ממנו, ואף שהאדם מפחד מהכלב מכל מקום יש לו מה לעשות כנגדו, אבל אם אדם יראה אריה שמגיע לנגד עיניו הרי אין כלל מה לעשות, כי כנגד האריה לא יעזור לזרוק עליו אבנים, ורק הקב"ה יוכל להציל אותו ממנו, ולפ"ז אפשר לבאר שבהתחלה אסתר קראה לאחשורוש כלב, הרי כנגד הכלב יש אפשרות להתמודד, וזה היה החסרון, משום שההרגשה צריכה להיות שבלי הקב"ה לא שייך לעשות כלום, ולכן מיד התפללה "אלי אלי למה עזבתני", ולכן קראה לו אריה שבזה הדגישה שאין לה כלל מה לעשות בלי שהקב"ה יעזור לה, ורק ע"י בטחון בהקב"ה שייך להתמודד מולו. ובאמת בגמ' (דף ט"ו ע"ב) מבואר שאחד הטעמים שאסתר הזמינה את המן גם כן למשתה שעשתה, כדי שלא יאמרו ישראל אחות יש לנו בבית המלך ויסחור דעתן מן הרחמים, שעם ישראל לא יחשוב שהרי יש להם את אסתר המלכה והיא כבר תדאג להם, ולכן הזמינה אסתר את המן שעם ישראל יתיאשו ממנה שהיא תעזור להם והם יתחזקו באמונה בהקב"ה, שרק הוא יכול לעזור להם ועל ידי זה יבוא ההצלה.

*****

קיימו וקבלו עליהם היהודים

והנה היסוד של ימי הפורים מבואר בחז"ל שזה "קיימו וקבלו", קיימו ברצון מה שכבר קבלו כבר, ושמעתי מראש ישיבת פוניב' מרן הגרב"ד פוברסקי שליט"א בשם המשגיח הגאון הצדיק רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל שהביאור במה שבתחילה קיבלו באונס, משום שבמעמד הר סיני הם ראו כל כך בברור את הקב"ה והאמונה אצלם בחוש, ואם כן ודאי שהם יקבלו על עצמם את התורה, וכביכול שלא היה להם ברירה שהם היו אז בבחינת מלאכים, ואין זה קבלה שמספיקה גם כשנמצאים בדרגות נמוכות יותר של בני אדם, אבל בפורים הם קיבלו ברצון את התורה ועשו משתה ושמחה מרצון להראות שאפילו שהם בני אדם ולא מלאכים, בכל זאת אנחנו מקבלים את התורה.

וראש ישיבת פוניב' מרן הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל היה אומר, שאנחנו לא מלאכים אלא אנחנו בני אדם שחיים בעולם הזה, והקב"ה רוצה שנמשיך לחיות כבני אדם, ודווקא ככה נקיים את התורה והמצוות.

*****

וזכרם לא יסוף מזרעם

ושמעתי דבר נפלא, שכתוב במגילה (פרק ט' פסוק כ"ח) "והימים האלה נזכרים ונעשים... וזכרם לא יסוף מזרעם", שמכאן רואים שתורה מן השמים, שהרי כבר עברו כאלפיים שלוש מאות ושבעים שנה, ועדיין עם ישראל חוגג ומקיים את ימי הפורים.

ולהבדיל, לפני כשבעים שנה כמה אנשים החליטו על דעת עצמם לשלוט בארץ ישראל ולהקים שלטון, ובשעתו על יום אחד מסוים בו 'יחגגו' על שלטון בארץ ישראל, ומאז עבר רק כשבעים שנה ובקושי מישוה יודע באיזה יום חוגגים זאת ומה חוגגים בדיק, וכמעט אף אחד לא חוגג זאת... אבל ימי הפורים, עם ישראל חוגג אותו עד סוף כל הדורות וכמו שכתוב "וזכרם לא יסוף מזרעם", וזהו תורה מן השמים!

*****

לנצל את יום המסוגל

ידוע מה שכתב בספר קב וישר (צ"ו) על תענית אסתר, כי יום זה הוא מסוגל מאוד שיקובל תפלתו בזכות מרדכי ואסתר.

ועל כן עלינו להיות עסוקים בתורה ובמצוות ולהסיח דעת מכל העניינים הצדדיים.

בעזרת ה' כולנו ננצל את ימי הפורים כראוי, ועל ידי זה ה' יזכה אותנו בקרוב לגאולה שלימה ויבוא משיח צדקנו ויבנה בית המקדש במהרה בימנו וכן כל אחד ואחד מכלל ישראל יזכה לותן חלקנו בתורתך, אמן כן יהי רצון.

נתרם החפץ בעילום שם

לברכה והצלחה בכל העניינים, הוא וכל משפחתו. וכל מילי דמיטב!

שואלין ודורשי

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

ברכות המגילה - בעמידה

שאלה האם בשעת ברכות קריאת המגילה יש לעמוד או לשבת.

תשובה רבינו זצ"ל אף בגילו המופלג נעמד לברכות המגילה לפניו והתיישב בשעת הקריאה. ובגמור המגילה שוב נעמד לברכה שלאחריה. והתיישב לפיוט "אשר הניא". ואף בכורך נעמד בברכות לפניו ולאחריה ומתיישב ואומר "אשר הניא" כמובא בלוח.

כמבואר בשער הציצית (תרצ"א) שאף שומעי הברכה כיון שיוצאים ידי חובה משום שומע כעונה, צריכים לעמוד בעת הברכה. וכיון שאת הברכה שלאחריה מברכים רק בציבור לכאורה יש לומר שאיננה מדין שומע כעונה, שהרי רק הש"ץ הוקרא לרבים מברכה, אלא שכנראה כזה חשש רבינו לביאור הלכה (תרצ"ב, א ד"ה אלא בעיבור) שאף ביחיד יש לברכה, ולכן נעמד גם בברכה זו.

כוונה שלא לצאת באמירת הפסוקים

שאלה האם יש לכוון בפסוקים שקוראים הקהל "ומרדכי יצא... ליהודים היתה אורה ושמחה" וכדו' שלא לצאת בקריאתו ידי חובה, אלא בקריאת הש"ץ.

תשובה אין צריך כוונה מיוחדת לזה, למרות שלא קורא ממגילה כשרה, משום שזו כוונתו מסתמא ואף נשים ועמי הארץ שלא יודעים לחשוש לזה כיון שממשיכים בשמיעת המגילה מראים כזה שרצונם לצאת בהמשך הקריאה

כשאנו מכיר בניסו, לא יוצא ידי חובת מגילה שמחת פורים והשפעתה הנשגבה לימות השנה

שצריך לעבוד את ה' בשמחה גדולה יותר מאשר אילו היה לו "רב כל" - כל כסף וזהב שבועלים. מור"ד הגר"ש אלישיב עורר על הלכה שנפסקה בפשטות בשלחן ערוך (אורח חיים נ"א, ט), אך לא רבים מקיימים אותה מחוסר ידיעה. "מזמור לתורה יש לאמרה בנגינה, שכל השירות אמורות ליבטל חוץ ממזמור לתורה".

אכן רבינו נהג כך בעצמו ואמרה בנגינה, והסביר שאין הכוונה לאמרה דווקא בטעמי המקרא, אלא בנגינה ובטעם, בהתבוננות (פניי הפילה ס"ט). וכן הר"י בר יקר (בהקדמה לפסוקי דמזמור) ביאר "ואומר מזמור לתורה בלחן ערב, ובשירה ארוכה יותר משאר מזמורים".

אכן ההתבוננות הראשונה בביאור המילים בפירוש רש"י "דעו כי ה' הוא האלוהים - שמשלם לכם שכר טוב". הידיעה כי "העושה מצוות בשמחה יש לו שכר אלף דוות יותר ממי שהמצוות עליו למשא" (ארחות צדיקים - שפחה) מעצימה את השמחה והדבקות במו שמשלם שכר טוב לעושי רצונו.

רמת הצער תלויה כך

אכן שאלת העולם: אמנם חובה גמורה לקנות מידת השמחה, אך מהי הדרך לקנותה.

כל אחד חושב להשיגה בדרך. אם על ידי ריבוי מזון, קניית נכסים, נישואין מוצלחים, לימודים מוצלחים וכל כיו"ב, כאשר מטרת כולם להגיע לשמחה הבאה "מחמת רוב שלוה בלבו בלי שום פגע רע. כי אדם המשיג תאוותו ולא יאירע לו דבר המעצב אותו יהיה שמת תדיר ויאירו פניו, וזיוו מבהיק וגופו בריא ואין זקנה ממהרת לבוא עליו" (ארחות צדיקים שם).

ראשית, יש לבחון איך להרחיק ממנו את העצבות הנלחמת בשמחה.

אשת הגר"י שמואל גריינמן סבלה רבות במלחמת העולם, ובעוד תלאות רבות. שאלה את הרוד החזון איש, איך ניתן להמשיך בחיים.

והשיבה החזו"א: "דעי כי מן השמים קובעים כמה צרות יהיו לאדם, אך כמה הוא יסבול מזה, האדם קובע לעצמו". וממילא אם הוא מצטער הרבה, הרי זה בבחינת 'איהו דאזיק אנפשיה'.

וקדם לו הבן איש חי בספרו אדרת אליהו "כל מכה בוודאי גזירה היא מהשמים, ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן נגזר עליו מלמעלה. אבל העיצבון מגונה ושנאו הוא לפני הקב"ה, ואין אפשר שהוא יגזרו על האדם".

ומחמת זה כתב החזו"א (ב. ט) "חובה על האדם למעט ערך מצוקותיו אשר יציקו את לבבו, לחזק דעתו ולבטל הגלים אשר יעברו על ראשו".

לקראת קיום מצוות היום בשמחה והשתיה כדת עד לא ידע, יש לתת את הדעת בהכנה מוקדמת, לנצל את היום הגדול להתרומם ולחזק האמונה, ולא חלילה לאפשר לעצמו ליפול כתוצאה מושתיה מופרזת, המאבדת כוחו וכבודו של האדם ביום הגדול אשר בעוצם גדולתו רק נדמה אליו יום הכיפורים - כפורים.

זקני רבי דב"ץ סיפר כי בעת שערך את סדרת הספרים 'תנועת המוסר' שגילתה לראשונה את דרכי עבודתם של גדולי המוסר, התקשה למצוא אורחות חיים ואמרות מרבי נפתלי אמסטרדם, אחד משלושת גדולי תלמידי של אבי תנועת המוסר רבי ישראל סלנטר (לצד הסבא מקלם ורבי אציל'ה בלזר), שעלה בערוב ימיו לירושלים, נחבא אל הכלים ומיעט בדיבורו.

אכן הבל ידעו כי ביום הפורים ר' נפתלי מתגלה במלא הדרו, ושופע אמרי רבותיו והגיגי מחשבותיו, כיון שנהג במשנת הפורים כדעת רבו רבינו ישראל שכפי שחובת השמחה בפורים בכל היום כולו, כך חובת השתיה בכל יום הפורים כולו.

ובבוקר יום הפורים מיד לאחר התפילה, נטל לידיו ספל ומילאו במשקה חריף והריק את כל תוכנו לקרבו. ומאותה שעה במשך היום כולו, כיון שנכנס יין יצאו הסודות, ודיבר ללא הפסקה תורות ומעשיות שראה וקיבל אצל ר' ישראל ואיש לא ידע מלבדו.

עמדו תלמידיו עם מחברות ורשמו כל הגה היוצא מפיו, אף בעת שכבר נפל מיינו ושכב על הקרקע. וכל התורה שיש בידיו מר' נפתלי אמסטרדם התגלתה בימי הפורים.

אצל אנשי העולם, שתיה היא שם נרדף לדבר מאוס, אך בעלי העבודה ידעו לנצל ולהעפיל לפסגות דווקא מכוחה.

חיוב השמחה

מידת השמחה אינה בגדר 'מועלה' כי אם חיוב לכל עובד ה'. בעונשים גדולים מוזהר העובד את ה' בלא שמחה. כמפורש בתורה (דברים כ"ה, טז) שכל צ"ח קללות המפורשות שם ניתנות לא למחלל שם שמים ועובר עבירות, אלא למי שמקיים את כל המצוות כולן, ורק' חסרה לו השמחה בעבודתם. "ובאו עליך כל הקללות האלה ורדפק... תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל". ופירש רש"י "בעוד שהיה לך כל טוב".

וכתב הרמב"ם (יולב"ה טז) "השמחה שישמח האדם בעשיית המצוה ובאהבת האל - שציווה בהן, עבודה גדולה היא. וכל המונע עצמו משמחה זו... ומגיס דעתו וחולק כבוד לעצמו, הרי זה חוטא ושוטה".

הח"י אדם (ס"ה) מפרש את דברי הפסוק "מרב כל"

מתנות לאביונים בו ביום

לח"ח מופלג בעל ייסורים
השקוע בחובות גדולים
בפיקוחו האישי ובהמלצתו הנלהבת
של מורינו הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א

בכרטיס אשראי - נדרים פלוס
תחת קופת בית הוראה הכללי ירושלים / מתנות לאביונים

ניתן גם להעביר בבית הרב שליט"א ארלוזורוב 13 פתח תקוה

מורינו הרב שליט"א יעתיב בעיצומו של יום
על כל מי שיתרום 50 ₪ ומעלה
ניתן להעביר שמות ובקשות בהערות התרומה

אכן הדרך העיקרית לקנות מידת השמחה היא ככל קניית המעלות הטובות בריבוי לימוד המוסר וההדרת האמונה והבטחון שרק ה' יתברך הוא הדואג לו אישית על כל צעד ושעל.

על לשונו של רבינו הגר"ש היה שגור הפסוק "לשועתך קיויתי ה'" (בראשית טז). ואמר זה הפסוק פעמים רבות בעתות חולשה קודם שהחל למסור שיעורו. ראוי ללמוד ממנו חשן פסוקים ואמרות מוסר שמדברים אל לב האדם, שיוכל לחזור עליהם על פה שוב ושוב בכל עת שהצער גובר וייוק מהם כוח לקניית השלווה והשמחה הבאה בעקבותיה.

הדיו הסודי

הרמב"ם (הקדמה למשנה תורה) כותב "הנביאים עם בית דין ציוו לקרא המגילה בעונתה, כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו והיה קרוב לשוועתו, כדי לברכו ולהללו".

הלומד דבריו עומד ותמוה היכן מוזכרים שבחי הקב"ה, והרי אף שמו של הקב"ה לא מוזכר בכל המגילה כולה. ממשיך הרמב"ם ומבאר שכל מטרת קריאת המגילה "כדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה (דברים יז, י) כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קוראנו אליו".

היוצא מדבריו שקריאת המגילה 'סתם' בלא להבין את עומקה ושבחי הקב"ה הטמונים בה, הרי היא כעיקר החסר מן הספר.

החפץ לעיין בין בתי המגילה בשבחי ה' יתברך, יכול להרוות נפשו בדברי היסוד ושורש העבודה (הפסד ה) הפוקח עיני עיוורים להבחין בנסים העצומים הטמונים בסתרי המגילה.

על אודות הנס הנפלא 'ויאמר המלך להמן מהר קח את הלבוש והסוס, ועשה כן למרדכי היהודי', כותב: "והנה כשאדם שומע או קורא פסוק זה בלא כוונה, ואין בעל הנס מכיר בניסו לחשוב גבורות ה' ואינו נותן שום הודאה לפטרון שלנו שעל ידי נס זה וכל הנסים עד שתלו את המן ובניו על העץ אשר הכין למרדכי והציל אותנו ממוות לחיים, איך יוצא בזה חובת הקריאה או השמיעה, ובמה נחשב שקריאתה הוא הלילה".

אכן כל המגילה שזורה בנסים עצומים הנסתרים בין קפליה. עלינו מוטלת החובה להבחין בהם.

היטיב להגדיר זאת מו"ר המשגיח הגר"ש וולבה במשל לאדם שנשלח מארצה ב' למשימת ריגול חשאית אחר הלכי הממשל והצבא בברית המועצות. לאחר שגילה סודות צבאיים וחפץ להודיעם לשולחיו, נמנע לשוחח על כך בטלפון, שמא יאזינו לשיחותיו. ואף בדואר חשש לפרט את הסודות, כיון שהבולשת עקבה אחרי כל מכתב שיצא מהמדינה.

לשם כך יצרו 'דיו נעלם' בו השתמש המרגל, כאשר במכתב האריך לפרט את כל דיו המדינה, ולאחר מכן כיון שהדיו 'נעלם' והדף נראה חלק, כתב מכתב כביכול לסבתו וסיפר על הנופים הקסומים. והוסיף לבקש שכיון שלא רגיל לקור העז במקומו, תואיל נא לשלוח לו את המעיל העבה של סבא. בבקורת הגבולות לא העלה המכתב כל חשד, כיון שהיה נראה ככל מכתב געגועים מונכד לסבתו.

אכן מיד בהגיע המכתב ליעדו, חיילי המודיעין שפכו חומר שהעלה את כל הכתב הנסתר, וכך גילו את הצפונות שכתב להם המרגל.

כזו היא מגילת אסתר, מלמעלה נראית כסיפור פשוט ככל ענייני הממלכות. על מלך שבנסים להמתין, ואחר מאוהביו הצילו. על שנתו הנודדת של המלך כאשר מבקש הוא שיקראו לפניו סיפורים. ובדיוק נפתח שם הסיפור על הצלת מנבגת ותרש. ו'במקרה' באותו זמן הגיע המן לחצר המלך כדי לספר לו על תכניתו לתלות את מרדכי על העץ הגבוה. וכן על זה הדרך.

אך מי שיועד לקרוא מעשה זה ב'דיו הנעלם' הלא-הוא החומר המיוחד החקוק בלב כל אשר בשם ישראל יכונה - האמונה היוקדת בהשגחה הפרטית לטובת ישראל, יודע להבחין שכל 'המלך' במגילה הוא 'מלכו של עולם' (מדרש רבה) ומבין איך "את כל אלה ידי עשתה" (שעש"ס, י) מתוך הכנה להצלת ישראל ולהעלותם לכס המלכות כהכנה לבניין בית המקדש בימי דרייוש.

המתבונן במגילה לראות כמה "קריאתה זו הלילה" ומבין בנסי ה' הטמונים בכל צעד ושעל, "להודיעו שאמת מה שהבטיחנו כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו בכל קוראנו אליו" (רמב"ם שם), יקנה דרך לראות כמה אוהבו ה' יתברך ומזון דרכיו בכל עת ועת להיטיב לו וישאב מימי הפורים את הכוח לבחון את האמונה וההטבה בכל פרט מיום פורים זה עד יום פורים הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה.

הלכה למעשה

»»»

פעמים רבות, ולא כשעשה מעשה אחד גדול, בפורים עדיף לתת רק לשני עניים, משום שמתנות לאביונים הוא בכדי שיהיה לעני נחת רוח ושמחה על ידו. ואמנם אם רוצה לתת סכום גדול מאוד, ייתן לשני עניים סכום נכבד שישמחם, ואת השאר יחלק לעניים נוספים, ולא ייתן סכום גדול מאד לשני עניים בלבד.

שתיה הגורמת

להפסד תפילה בציבור

שאלה האם מותר להרבות בשתיית יין, כאשר מחמת כן כאשר יתפכח מינו כבר לא יוכל למצוא מניין לתפילת ערבית של מוצאי פורים.

תשובה יכול להשתכר למרות שיפסיד תפילה בציבור, כל עוד לא יחסר התפילה לגמרי. ואמנם החי" אדם (החיד בבב"ל תרצה, ב ד"ה עד) כתב "היודע בעצמו שיזלזל במצוה... או שיהנה קלות ראש, מוטב שלא ישתכר. וכל מעשיו יהיו לשם שמים", אך אין הדברים אמורים על מי שיחסר רק מנין בציבור, אלא על מי שלא יתפלל כלל. וכבר מציינו שחייב תפילה בציבור קל יותר משאר מצוות דרבנן, שהרי הקילו שאינו חייב לטרוח וללכת בכדי להתפלל במניין, יותר ממיל לאחריו וארבע מיל לפניו.

אמנם, בגדר חיוב השכרות כתב המאירי (הג"ל) "לא נצטוו על שמחה של הוללות ושטות, אלא על שמחה שגיגע מתוכה לאהבת ה' יתברך". ופשיטא דשכרות שתגרום לזלזול ורפיון בעבודת ה', אינה ממצוות הפורים. ולכן היודע בעצמו שיזלזל באחת מן המצוות, עדיף שלא ישתכר כלל.

חבל והזיק חברו בפורים

שאלה חכה את חברו תוך כדי שכרות בפורים ושבר את משקפיו, האם חייב לשלם על כך.

תשובה חייב לשלם. ומכמה טעמים לא שייך תשלום נזק זה למוכא ברמ"א (תרצ"ה, ב) "כני אדם החוטפים זה מזה דרך שמחה, אין בזה משום לא תגזול".

א[שהרי כתב המ"ב (שם י"ג בשם הב"ח) שבהזיק גדול מקפידים וחייב לשלם, ושמעתי מרבינו זיע"א כי "הזיק גדול" אינו דווקא בהוצאה ממונית גדולה, אלא אף במכה גדולה.

ב[יש לדייק שהיתר הרמ"א הוא על נזק הנעשה מכה שמחת פורים, כמוכא במשנה ברורה (י) "שעשה מכה שמחה, אבל אם כיון להזיק חייב", כלומר שנפטר אם הזיק תוך כדי ריקוד בקפיצה על גבי כסא שנשבר, אך כאן התכוון לסטור לחברו, ולכן חייב לשלם את נזקו.

ואף הפסוק האחרון, כיון שיודעים שיחזור השי"ץ ויקרא אחריהם שוב, נידון כאילו כיוונו.

ביטול הכאת המן בקריאת המגילה

שאלה הנהלת בית הכנסת מבקשת לתקן תקנה שלא יכו המן בשעת קריאת המגילה.

תשובה אין לעשות כן! והתבטא רבינו: "זה נגד ההלכה". אומנם מותר לתקן גבול מסוים להכאה, שלא יכו בקריאת המגילה עד דלא ידע...

כדאי ברמ"א (תרצ"ו) "ומזה נשתרבה המנהג שמכים המן כשקורים המגילה בבכ"ו (אבודרהם); ואין לבטל שום מנהג או ללעוג עליו, כי לא לחנם הוקבעו (ב"י בשם א"ח)". גם הפמ"ג שהביא המ"ב לא כתב אלא משום "שמבלבלין הרבה" כלומר אבל עם שיעור וגבול הוא שכר בלי הפסד כלל.

אבלות בפורים

שאלה כיצד ינהג אבל תוך י"ב חודש בשמחת הפורים.

תשובה האבל ממשיך להיות חייב בדיני האבלות אף בפורים, ומאידך הוא חייב בשמחת פורים. ולכן אל לו למעט מרגילות שמחת פורים, ואף מותר בעריכת סעודה גדולה לבני המשפחה ובשמייעת מוזיקה, אך אם משלמים בסעודה זו אף שמחת שבע ברכות, חוזרים עליו דיני אבלות האוסרים עליו להשתתף שם וכן עליו למעט קצת מהרגלו בריבוי הריקודים כבכל שנה.

כמו כן היתר שמייעת מוזיקה וכיו"ב הוא רק עד שקיעת החמה, ומיד עם צאת הפורים כיון שכבר נידון כיום רגיל, עליו לברך ולצאת מהסעודה הגדולה. למרות שקדושת היום עדיין ממשיכה עם אריכות הסעודה שהחלה קודם השקיעה ואף מוזכר 'על הנסים' אחר השקיעה. אך כיון שכבר אינו 'חייב' בזה, שוב חלים עליו דיני אבלות. כפי שבמוצאי שבת חייב האבל בשבעה לחלוץ תיכף מנעליו ולא אומרים שנמשכת קדושת השבת והפטור מאבלות בפרהסיא לאחר שכבר התחיל הלילה (עיני הלכה - אבלות תקמא), ואם בעל קורא הוא, יכול לברך את כל הברכות (לוח ארץ ישראל).

נתינת סכום גדול לשני עניים

שאלה מי שרוצה לתת בפורים למתנות לאביונים חמש מאות שקלים, האם עדיף לחלקם לעניים רבים, או שיתן את מלא הסכום לשני עניים.

תשובה למרות שבכל השנה עדיף לחלק לעניים רבים, כמבואר באבות (ג, טו) "והכל לפי רוב המעשה" ופירש הרמב"ם "שהמעלות יושגו בהכפלת מעשי הטוב

חוקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

פרשת צו - פורים תשפ"ב

גלין מס' 45

קיימו מה שקיבלו כבר - התחדשות קבלת התורה מאהבה

א יסוד כל המועדים, שכל מועד צריך הכנה, וכלל שהשיבוש יותר גדול, כך צריך לעשות יותר הכנה אמיתית, כדי להגיע לדרך הנכונה בקיום המצוות. ואם בכל המועדים כך, בשמחת פורים על אחת כמה וכמה, שצריך לבוא להתבוננות נכונה איך צריכה להיות שמחת פורים, שלא תהיה שמחה מעוותת, שהיציאה ממצל אותה לצרכים שלו, אלא שתהיה שמחה שלמה, שתביא לעליה לכאן"א.

וכן כותב הרמב"ם מדוע קוראים את המגילה - **"כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה, ותשועות שעשה לנו, והיה קרוב לטוועונתנו, לבדינו ובהללנו"**. כמו שהגמ' אומרת שקיימתי זוהי הלילה, **"וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת הוא מה שהבטיחנו בתורה כי מי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראינו אליו"**. וזה מה שאנו אומרים אחרי המגילה, **"להודיע שכל קוויך לא יבוש ולא יכלמו לצלח כל החוסים בך"**, כי זה עיקר הלקח מהמגילה.

ב ידועה הגמ' בשבת פה. **"ממלך שסכה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כנגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם אתם קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב: מכאן מודעת רבה ליהושע"**, שעם ישראל יכולים לומר שזכינו שכפה עליהם את ההר כנגית, ממילא זה לא היה כ"כ ברצון.

שואל המהר"ל בכמה מקומות, מדוע ספה עליהם ההר כנגית, וכי צריך לכפות אותם כדי שיקבלו את התורה? אלא מייסד המהר"ל, שהיה יכול להיות מצב אצל כל ישראל ששיאמרו, כיון שבתורה צריך אהבת התורה וחקקת התורה, שהיה 'העבר נא', ממילא אם אין חשק ללמוד אז אסור ללמוד.

וזאת השמיעם הקב"ה ב"כפה עליהם הר כנגית", להורות שהלימוד מוכרח הוא בבירא, ואינו תלוי בחשק האדם. וכמו שלא שייך לומר שלא מתחשק לי לנשום, כי אחרת אין מציאות לאדם. כך לא שייך לומר שלא מתחשק לי ללמוד, כי אחרת אין מציאות לכלל ישראל, ועל זה אמר 'שם אתם קבורתכם'.

ומיד אומרת הגמ' **"אמר רבא, אעפ"י הדר קיבלו בימי אחשוורוש, דתניב קיימו וקיבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר"**. פרש"י שמארתה הנם שנעשה להם הם קיבלו את התורה. והדברים צריכים התבוננות, איך תכן שבמותן תורה, שהיה אחרי יציאת מצרים ואחרי כל הנסים, כשנפתחו להם שבעה דקיקים, ושמועו את הקב"ה מדבר עם משה רבנו ל'ך אמרו להם לישראל, ורגעו כולם לדרגת נבואה. בכל זאת אחרי כל זה יש מודעה שיכולים לומר שלא היה ל"כ מרצון. ואילו בימי אחשוורוש, קיימו וקיבלו מאברהם, הרי זה דבר שצריך ביאור.

ובדרך ה' (אות ג') רואים, שדרושת הגמרא זה לא סתם דרשה בעלמא, אלא זה מבהות הימים. שכן כותב 'ענין חטונה ופירות הוא **להאיר האור המאיר בימים ההם כפי התיקונים שנתקנו בהם**'. ופורים לענין הצלתם של ישראל בגלות בכל **זוהרת קבלת התורה שחזרו וקיבלו עליהם לעולם**'. ורואים שהוא האור שמתעורר בכל שנה בפורים, אור של קבלת התורה. וא"כ צריך להבין מה היה התחדשות קבלת התורה שהיתה בימי אחשוורוש.

ג וצריך להקדים בהתבוננות במגילה. שהנה בכתבי הסבא מקלם מצינו קושיא עצומה ונפלאה מאוד, ובוהו רואים איך צריך ללמוד תורה ואין להתייחס למועדים. שואל הסבא מקלם **"אילו היינו שם מה היינו אומרים..."**

כמה זמן איך סיפור המגילה? אנו קוראים אותה מהר, היות ובליה אנו לאחר צום, ובימים מהמרים למצוות היום, אבל יש תאריכים. הסיפור עם שתי היה 'בשנת שלוש למלך', והסיפור של הגדיה היה 'בשנת שנים עשרה למלך', תשע שנים לקח הכל, אז נתבונן מה היה בתחילת התשע שנים ומה היה בסופם.

בתחילה הייתה חגיגה גדולה, השומר של הסוסים של דרוש היה מלך, ובשביל זה הוא צריך לקחת את הבת של המלך הקדוש למלכה. וכעת הוא צריך להראות את המלכות שלו, אז הוא עושה חגיגות עם משתה גדול והושתיה כדת, ותמורתו וכו' מי לא חוץ לראות.

ואנחנו צריכים להבין את המצב שמדבר בו היהודים, היהודים היו לאחר חורבן בית המקדש, איבדו את ארצם, ברחו לגלות בבל הקשה. וכבר היה קרוב לשבעים שנה אחרי החורבן, ופתאום מקבלים ברוך 'הזמנת כבוד', 'לכבוד ה' פלוג אתה מוזמן למשתה המלך'. הניו סיפורים משמחה, הנה מתחילים חיים חדשים. (כמו שהיה בזמן נפוליאון, כשהיהודים קיבלו שוויון זכויות, פשוט נהיו שיכורים משמחה. עד עכשיו היו כמו מסכנים בגנו צפוף סגור, משפחות שלמות ברות בידה, מי שנוסע מעיר לעיר משלם מיסים, מי שיוצא זורקים עליו אבנים. ופתאום נפתחו שעריו הגטו, אפשר לגור היכן שרוצים, יש הגנה ליהודים, יש תעודת זהות, יכולים ללמוד באוניברסיטה, להיות עורכי דין, וכו' וכו', פשוט נהיו שיכורים משמחה. ובמה היתה בעיה שפנוליאון רצה שילמדו צרפתית, אבל מה זה עומת שוויון זכויות. היו רבנים חשופים שמדברו שצריך ללכת לקראת נפוליאון... היד 'הו' היה בראש הסנהדרין' שהושיב נפוליאון, אבל הוא נלחם מלחמת הרמה במתפרשים שהיו עמו).

וכן לא מרדכי יהודים נלחם במתפרשים, עמד ואמר 'אסור ללכת לסעודת אחשוורוש'. מה הבעיה? הרי יש הכשר, כרצון איש ואיש, כל אחד עם ההכשר שלו, והמאכלים שלו. אבל מרדכי לא מסכים, יהודים לא הולכים להשתתף עם גוים, 'אל תשתה ישראל אל גיל כעמים'. אבל ישראל לא שמעו, והלכו עשרות אלפי יהודים להשתתף במשתה.

ומה קרה אחר כך? כלום! אדרבה, אחשוורוש קידם אותם, לא קרה שום צרה, הלא היה בשקט ושלוה.

תשע שנים אח"כ, הרמן מתגורר ונהיה חשוב, וכל עבדי המלך כורעים ומשתחווים להם, ומרדכי יושב בשער המלך, לא בורח ולא מתחבא, יושב בשער המלך, ליד כל השומרים והשוטרים, ולא קם אל זע, ממשיך ללמוד כרגיל. אומרים לו היהודים, 'תראה יודע שאתה מפילט בחיוב של זה הרשע'. ולא תתחיל איתו, הרי הוא מושל בכל העולם.

ד ואז מגורית הגדיה, 'להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנעו ועד זקן', גדיה רואים, ומרדכי הושיב כ"ז אף תיקנות שיש בו ויתפולל וימס וליה, אמר המן 'אין אני מתחיל אלא באלו'. ואח"כ ישוב ולמדו פרשת העומר, 'מהרה יבנה ביהמ"ק', בכזה מצב טרא של 'להשמיד להרוג ולאבד', לא איבדו את התקווה...

שואל הסבא מקלם, מה יצאו כעת היהודים, מה גרם לגדיה. האם מישונו אמור להיזכר שלמי תשע שנים היה סעודת אחשוורוש? שהיה הנו מסעודתו של אחשוורוש, שלא היה שום איסור, רק משום שמרדכי אמר לא ללכת?

ובשאר המדינות שאומרת הגמ' שגדיה היה על מה שהשתחוו לצלם, לפני עשרות שנים, בזמן נבוכדנצר, וכי מישונו יזכר בה? היתכן שיקבל יהודי את האכזריות ויאמר 'באתם לפני הרבה שנים השתחוונו לצלם'...

הוא אדרבה, מלם 'אכזריות בעת שגדיה אשם, הרי הוא לא השתחוה. הוא היקל בפיקוח נפש, פיקוח נפש אומר שצריך להשתחוות לסלס, ומרדכי הוא מיקל בפיקוח נפש, מלם היה חיו צריכים להתעורר ממרדכי, להכריז עליו כנבוכדנצר בעמ.

נלך ריום ברחוב ונשמע את החזות. האם זה לא כך?

נשאל כל אחד 'נכון, למה העיניים יוריד כל יום, 'בגלל שההחיות איתם', 'בגלל שגוריון איתם', 'בגלל שעשו איתם שלום', רואים שהדרך הפוליטית אינה נכונה', 'צריך להיות טיפיש לא לומר כך... מישונו התחיל לחשוב כמה יורים, האם יש מי שמסוכן אז זה. מישונו זכור באיזה 'הנו מסעודתו' שהיה לפני שנים רבות.

אבל בכל ישראל קלטו את הסיבה, 'בכל מקום אשר דבר המלך וכו' אבל גדול היהודים וצום וכי ומספד'. נהניו מסעודת אחשוורוש, השתחונו לצלם בזמן נבוכדנצר.

נשמת חיים

שיחות מורינו המשגיח הגה"צ רבי נח פאלי שליט"א

גליון מיוחד
שיחת הבנה
לימי הפורים הבעל"ט

עבודת ימי הפורים

חובת ההכנה * תוכן ימי הפורים * מחיית צמלק * תענית אסתר * גישה נכונה לימי הפורים

פתיחה - חובת ההתכוננות וההכנה

החכמה זוכה לאור אך הכסילות נוחלת חושך, והכל תלוי במחשבה תחילה.

הדברים אמורים כלפי אורח חיינו הכללי, אבל שייכים בפרט לקראת הימים הקדושים הבאים עלינו לטובה, ימי הפורים. ימים אלו הם ימים גדולים עד מאוד, מעלתם רבה ואפשר לזכות בהם הרבה; אבל ללא מחשבה והכנה מראש, חלף עליה - עשויים לבא לירידה רח"ל. "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא, רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו" - החסיד מתפלל ומבקש מאת השי"ת שלא יסחף בשטף המים הרבים של סביבתו, המציפים אותו בדמיון ובהלך הרוח הריקני של הרחוב, ומסיטים אותו מהכיוון האמיתי.

על מנת להפיק תועלת ועלייה מימים קדושים אלו, עלינו להתבונן בהם, במהותם ועבודתם. כך נקבל מבט נכון ונצמד בדרך המלך.

"אורח חיים למעלה - למשכיל". כיצד יהיה אורח החיים למעלה - בעלייה? כיצד יצליח האדם במעשיו להשיג דרגות נוספות בעבודת ה' רק על ידי "משכיל". כשהדרך מנותבת על ידי השכל, היינו, שהאדם משתמש בשכלו - מתבונן במעשיו ומחשב את דרכיו. אך לא רק כדי לזכות למעלות יש צורך בהשכלה זו; אלא "למען סור משאול מטה" - אם לא משכילים, עלולים לרדת לשאול מטה, רח"ל. הכלל - "סוף מעשה" - במחשבה תחילה. צורת המעשה, איכות המעשה, הצלחת המעשה - הכל תלוי במחשבה תחילה.

"החכם עיניו בראשו והכסיל בחושך הולך". החכם צופה מראש, מתבונן בעתיד לבא ומחשב את דרכיו, וכך הוא זוכה ללכת באור - בבהירות ובלא מכשול. אך הכסיל בחושך הולך, הוא לא רואה את דרכו ונתקל במכשולים, וזאת מכיון שהוא לא מחשב דרכיו מראש. "יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך" -

תוכן ימי הפורים - הצלת ישראל וקבלת התורה

הנס שנעשה להם היא שהביאתם לקבל את התורה מחדש, מאהבה (רש"י שבת פח).

ימים אלו נתקנו עבורנו כדי שנאיר בקרבנו את אותו האור של הנס המופלא וקבלת התורה מאהבה שבאה בעקבותיו. ה"אור" היינו השפע שירד לעולם באותם ימים, ויש אפשרות לזכות בו גם כיום, על ידי שעובדים כראוי את עבודת הימים. כאשר נבין אל נכון מהי עבודתנו בימים אלו נזכה להשפיע עלינו את אותו השפע.

בדרך ה' (ה"דפ"ח) כותב מהו עניין ימי הפורים:

עניין [חנוכה ו]פורים, להאיר האור המאיר בימים ההם, כפי התיקונים שנתקנו בהם... פורים - לענין הצלתם של ישראל בגלות בבל, וחזרת קבלת התורה, שחזרו וקבלו עליהם לעולם, כמו שאמרו חז"ל "הדור קבלוה בימי אחשורוש". ופרטי העניינים כפי פרטי התיקון.

עבודת הימים סובבת סביב שני דברים - הצלת ישראל מגזרת ההשמדה שגזר עליהם המן, וקבלת התורה מאהבה שהיתה לאחר שנושעו. ואמנם, דברים אלו קשורים זה בזה, כיון שאהבת

זכור את אשר עשה לך עמלק

מתפעל, כפי שנאמר עליו בתורה "ולא ירא אלוקים", ומרהיב בגודל חוצפתו לצאת ולזלזל, לפרוץ פרצות ולסלק יראת שמים זו ולהכניס קרירות ביראתם של אומות העולם.

כלומר, חומרת חטאו של עמלק היא **זלזול וביטול ערכים נעלים** **אף אלה הרמים בעיני כל**, וכל זאת משום שהוא אינו מעריך שום דבר שיש לו איזו שייכות לקדושה.

על עמלק נאמר "ויזנב בך", **עמלק מביא לידי מצב של "זנב", של פחיתות, ביזוי וזלזול**.

מחיית עמלק ע"י נתינת ערך לעבודת ה' ועושיה

התיקון לזה, הינו ע"י שנעשה היפך מעשה עמלק, עמלק מבזה ומזלזל - ואנו נכבד ונעריך.

והדברים הללו נוגעים אלינו הרבה, יעשה כל אחד חשבון נפשו האם הוא מעריך כראוי את עבודת ה', את עובדי ה', את המדקדקים במצוות. חז"ל אומרים שבעקבתא דמשיחא יראי חטא ימאסו, ולדאבונינו דבר זה מתקיים לנגד עינינו, איך שיכול להיות מיאוס ביראי ה', יחס מזלזל וכינוי גנאי, דברים שגורמים גם לאלו שנדבה רוחם אותם להקפיד יותר, להרתע מחשש ליחס קשה זה.

אדרבה, עלינו **לתקן את מבטנו ולתת ערך נכון לעבודת ה'**, להכיר בגדלותה, בגדלותם ומעלתם של עמלי התורה, והעובדים את ה' בדקדוק וביראה.

ומאיידך - **לבזות ולזלזל את הדברים הפחותים באמת** - תענוגי העולם הזה, השטויות והנייעס וכיוצא בהם, שהם **הבל ושוא נתעה**. שלא יהיה מצב שדוקא מי שבקי בהבלי העולם הזה יקבל על כך יחס מכובד ומעריך. שלא יהיה מצב של ביקוש וכמיהה להנאות ובילויים, בתירוצים משונים ש"צריך להתאווור". אדרבה, להבין שאלו הם שטויות שאינן ראויות לכבוד אפילו מעט, ובודאי שאין לשאוף אליהם.

תכלית הזכירה היא ההכרה בחטא

מלבד חקיקת שנאת עמלק בקרבנו ומחיית שמו, ישנו גם חלק בזכירת מעשהו הנוגע לנו בינינו לבין עצמנו. והוא, **זכירת הגורם לבואו של עמלק**, שהוא החטא שחטאנו באותו הזמן, ומתוך זכירת המעשה נשוב בתשובה ונתקנו.

חז"ל משלו משל (ילק"ש דברים כה, ז), "למלך שהיה לו פרדס אחד, והכלב קשור בפתח הפרדס ומביט בכל מה שבפרדס. נכנס אוהבו של מלך לגנוב מן הפרדס, ושיסה בו את הכלב וקרע בגדיו. אמר המלך: אם אני אומר לאוהבי "למה נכנסת לתוך פרדס של" הרי אני מלבין את פניו, אלא אומר "הראית כלב שוטה היאך קרע את בגדיך", מיד הוא מבין מה עשה. כך אמר משה הריני אומר לישראל "זכור את אשר עשה לך עמלק".

אוהבו של מלך עבר על רצונו ונכנס לגנוב מהפרדס. המלך שיסה בו את הכלב שקרע את בגדיו, וכשהוא רוצה לנזוף באוהבו בדרך של כבוד אינו מזכיר במפורש את הגניבה, אלא מדבר על הכלב

ההכנה להשראת השכינה - ביעור הרע

נצטוינו בתורה לזכור את מעשה עמלק ולמחות את שמו מתחת השמים. "והיא מצות עשה מן התורה לזכור מעשה עמלק ולשנוא אותו שנאה קבועה בלב, עד שאם היה באפשר למחות אותו מן העולם שלא ישאר ממנו שום זכר, בין אדם ובהמה וכליו ומטלטליו, שלא יזכר שמו לומר שזה הוא מעמלקי, כדכתיב זכור את אשר עשה וגו' תמחה את זכר עמלק" (חיי אדם).

חז"ל קבעו את קריאת פרשת זכור שבה אנו מקיימים מצוה זו, לשבת שלפני פורים, כיון שבימי הפורים היתה השראת השכינה, וקודם להשראת השכינה יש למחות את הרע מן העולם. וכפי שאומר הפסוק "סור מרע ועשה טוב" - קודם עשיית הטוב יש לסלק את הרע.

והרע - הוא עמלק. ובמשנת ר' אהרן (ח"א עמ' קס) עומד על כך שבכל פעם לאורך השנים שהיתה השראת השכינה, קדמה לה מחיית עמלק, ואף שלא זכינו למחייה מוחלטת היתה בזה דחיקת רגליו: קודם בניית המשכן היתה מלחמת יהושע; קודם בניין בית המקדש היתה מלחמת שאול ואף דוד במקצת, וקודם בניין בית שני היתה מלחמת מרדכי ואסתר. וכך אנו מצוויים בכניסתנו לארץ - להעמיד עלינו מלך, להכרית זרעו של עמלק ולבנות את בית הבחירה. והטעם לכך, כיון שאין הכסא שלם ואין השם שלם עד שימחה שמו של עמלק. וכדי להרבות בהשראת השכינה יש הכרח בדחיקת רגליו של עמלק.

אך קודם שנעסוק במצות מחיית עמלק, עלינו לתת אל ליבנו את מה שכותב בשפתי חיים בשם הגר"י לוינשטיין זצ"ל:

כדי לקיים בצורה נכונה את מצות מחיית עמלק, תחילה כל אחד צריך לשנוא את הרע אשר נמצא בו בעצמו, ולאחר מכן למחות את זכרו של עמלק. משום שכל זמן שאדם נבנה מהרע באיזושהי בחינה, עדיין איננו שונא את הרע, וא"כ איך הוא יכול לשנוא את עמלק. רק לאחר שעקר את הרע מקרבו, אז יש את האפשרות לעקור את הרע - עמלק - הנמצא חוצה לו.

וכדי למחות את עמלק, עלינו להבין תחילה מהו עמלק, היכן הוא שוכן בקרבנו, וכיצד מוחים את זכרו.

עמלק - ביזוי ומרידה בכבוד שמים

מהותו של עמלק היא ביזוי ומרידה בכבוד שמים.

במשנת ר' אהרן (שם עמ' ז) מבאר את מהותו של עמלק, שהוא תכלית הרע שבעשיו, **מרידה גלויה בכבוד שמים למרות שהכרתו בבורא העולם שלמה**. הביזוי והזלזול שלו כלפי עבודת ה', כזקנו עשיו שביזה את הבכורה, הם המפרידים בין הידיעה וההכרה לבין המעשה, וכך הוא מסוגל למרוד בבוראו.

בשפתי חיים מבאר ג"כ כעין זה, וכה דבריו: בצאת ישראל ממצרים התגלתה לעולם כולו גדלותו של הבורא והשגחתו על בניו. אומות העולם פחדו... ויראת ה' התפשטה בכל העולם. למרות זאת, עמלק אינו מתפעל אף לא ממה שהטבע הדומם

השוטה, ובכך רומז לאוהבו כי יודע הוא על מעשהו הנפשע ומוכיחו על כך. אם יגיב האוהב שאכן כן, כלב שוטה הוא ויש לסלקו מן הפרדס - אינו אלא שוטה בעצמו! **הפיקח מבין את הרמז, ומקבל על עצמו לתקן את דרכיו.**

מבאר במשנת ר' אהרן (שם עמ' צב), שזוהי כוונת התורה בצוותה אותנו לזכור את מעשה עמלק: יסוד הזכירה הוא זכירת הסיבה דמלחמת עמלק - שעמלק אינו אלא הכלב ששיסהו בעל הפרדס, והסיבה לבואו הלא היא מפורשת בדברי חז"ל - **רפו ידיהם מן התורה.** ומפני כבודם של ישראל לא הוזכר החטא במפורש, אלא

נצטוונו לזכור את עמלק ועי"ז נזכור את החטא. ואמנם, החטא לא היה ביטול תורה גמור אלא רפיון ידיים, והרי לנו כמה הוא חמור - שנצטוונו לזכור אותו לדורות.

כשאנו קוראים פרשת זכור ומזכירים את מעשה עמלק, עלינו להבין את הרמז המונח בזה, לא להאשים את עמלק אלא את עצמנו, להזכר על מה ולמה באה עלינו הצרה הזו, והיא - רפיון ידיים מן התורה. **ואחר שנבין זאת, נתקן את הדבר ונתחזק בעסק התורה.**

תענית אסתר

עוד ביום זה, וגורם לנו הפסד גדול. גם כלפי מעשי החדש הנדרשים בימים אלו, יש להבחין בין עיקר לטפל. הבה נתחזק ביום זה בתפילה ונפעל גדולות ונצורות.

דברי הצומות וזעקתם - הדרך לביטול הגזרות

אחד הלימודים שיש לנו מתענית אסתר הוא, **כיצד מתמודדים עם גזרות.** במבט שטחי נראה שכאשר מתרגשת גזרה או צרה מיד יש להרבות בהשתדלות כדי להעבירה, אך מתענית אסתר אנו לומדים ש"דברי הצומות - וזעקתם", **הזעקה היא עיקר העבודה הנדרשת בעת צרה.**

הנה אנו רואים דבר מופלא, כאשר שלחה אסתר בגדים להלביש את מרדכי על מנת שיוכל לבוא ולספר לה מה זה ועל מה זה, סירב מרדכי לדבר. וצריך להבין מדוע, הרי אסתר היתה המלכה ובידה היה להשתדל אצל המלך לביטול הגזרה, ואם כן נראה שמחובת ההשתדלות היא להקדיש את הזמן המועט של החלפת בגדים ושיחה עם אסתר למען ביטול הגזרה.

אלא שמרדכי מסרב להסיר שקו מעליו, אכפת לו אפילו מרגעים מועטים כאלו, בעוד שישנה שנה שלמה עד מועד ביצוע הגזרה! מכך אנו למדים, **שיותר משחשבה ההשתדלות הגשמית, לשוחח עם המלך וכיוצא בזה, חשובה התפילה והזעקה.** אפילו רגע קל של החלפת בגדים אינו פנוי לדברים אחרים, גם אותו יש לנצל לתפילה!

והסיבה לכך היא, שתכליתה של הגזרה היא **לעורר את העם לתשובה ותפילה,** ואם כן הרי שהתפילה היא הדבר העיקרי והחשוב ביותר לעשות, שכן **כאשר מתעוררים בתפילה ממילא מושגת תכלית הגזרה** והיא מתבטלת.

עוד אנו רואים בעניין זה, כתוב בפסוק "וישב מרדכי אל שער המלך" לאחר שהמן הרכיבו על הסוס, ודורשים חז"ל "לשקו ולתעניתו". המן כבר מתחיל ליפול לפני מרדכי, סובביו של המן כבר מבינים שהנפילה סופית, הנה הישועה כבר ממשמשת ובאה - ומרדכי אינו פוסק משקו ותעניתו. וכל כך למה? כיון שתכלית הגזרה היא התפילה, ואם כן כל עוד לא נתבטלה הגזרה לגמרי עדיין יש להרבות בתפילה וזעקה.

וביום תענית אסתר שנקבע לזכר תפילות אלו, עלינו להתבונן בכח התפילה ולהתחזק בה.

מטרת התענית - זכרון התפילות והישועה שבזכותן

תענית אסתר, בשונה משאר תעניות שקבעו לנו חז"ל, אינה תענית לזכר צרה או גזרה שהיתה עלינו, כחורבן בית המקדש ומאורעותיו, אשר יתבטלו כאשר תתבטל הצרה ונשוב לארצנו. שהרי, גזרת המן נתבטלה כבר באותו הזמן, ואם כן אין מקום לתענית לדורות עליה.

אלא, תענית אסתר היא **זכר לתפילות שהתפללו עם ישראל באותו הזמן, והישועה שבאה בעקבותיהן - בזכותן.** באותה ישועה התקיים לנגד עינינו הפסוק "כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראינו אליו". התפללנו וקראנו אל ה', והוא פנה אלינו והושיענו.

וכפי שכותב הרמב"ם (סוף מניין המצוות הקצרה) בטעם קריאת המגילה:

...להזכיר שבחיו של הקב"ה, ותשועות שעשה לנו והיה קרוב לשועינו, כדי לברכו ולהללו, וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראינו אליו.

ביום תענית אסתר יש כח לשנות גזרות

דברי הצומות וזעקתם הם שנשתמרו לדורות. ואמנם, לא רק זיכרון גרידא נותר, אלא **כח התפילה הגדול לשנות גזרות ולהביא ישועות גם הוא נקבע ביום זה לדורות.**

ובשפתי חיים כותב, הזכר לתענית הוא **בפועל בזמן הזה,** כשם שבימים ההם התענית והתשובה פעלו לשינוי הגזרה מדין לרחמים, בכך שע"י תשובתם נפתח פתח, ונעשתה **מציאות לדורות גם בזמן הזה כזמן המסוגל לפעול בו לשינוי הגזרות, לישועות ונחמות ע"י התענית והתשובה.**

כדאי לכל אחד ואחד לשים את הדברים אל ליבו, **ולנצל את היום הנורא הזה לתפילה ותחנונים.** הרי אם נתבונן סביבנו נראה כל כך הרבה צרות קשות, כל לבב דוי וכל ראש לחלל וגזרות שונות מרחפות מעל ראשינו, הרי יש לנו לזעזע את אמות הסיפים ולהרעיש את השמים בתפילות, ואילו היינו עושים כן ודאי שהיינו זוכים לבטל הרבה גזרות.

אלא שהיצר הרע יודע גם הוא את מעלת היום, ולכן הוא ממלא את הראש ומבלבל את המחשבה בכל מיני תוכניות ודברים חסרי

פורים

האם יתכן שזהו הצביון שהעניקו חז"ל לימי קבלת התורה מאהבה, השווים במעלתם ליום הכיפורים הקדוש?!

ברור ופשוט, שכוונת חכמינו היתה ליום של שמחה, שממנה מתפרצות אהבת תורה ויראת שמים. יום של שמחה של קבלת התורה. מאהבה, כשהשבח וההודיה להקב"ה על ניסיו עמנו ממלאת את כל הישות. אהבת ה' ואהבת בניו עם ישראל מתפרצת. כמובן ששמחה זו נחוגה בעדינות ובנכבדות! אם ניגשים מראש בגישה מתאימה מתוך ההכנה הנכונה, זוכים להתעלות. אבל אם חלילה ניגשים בלא מחשבה, עשויים לרדת לשאול תחתית ר"ל.

[גם בקריאת המגילה יש לשים לב לרצינות וכבוד. המן בכבודו ובעצמו מרמה אותנו, גורם לנו למחות את זכרו באמצעים שונים שמקלקלים את האווירה, ובכך הוא בעצם אומר - תמחו את זכרי כפי תאות לבכם, ובתוך כך תזלזלו במגילת אסתר...! יש להזהר משחוק וקלות ראש.]

ריבוי אחוה ורעות

הפסוק אומר "וקיבל היהודים את אשר החלו לעשות", "וקיבל" - לשון יחיד. בגר"א מבואר שהיה זה כאיש אחד בלב אחד, וכפי שמצאנו בקבלת התורה "יוחן שם ישראל נגד ההר". בימי הפורים היו עם ישראל מאוחדים, ודבר זה גם נתקן לדורות במצות משלוח מנות. גם בזה מקביל יום הפורים ליום הכיפורים, עליו נאמר "יום שימת אהבה ורעות, יום עזיבת קנאה ותחרות".

בקיום מצות משלוח מנות אנו מרבים אהבה ואחוה, ומשכך יש מקום להעדיף לתת משלוח מנות דוקא למי שהיחסים איתו עכורים, ולא דוקא לחברים והידידים. אדרבה, למי שקצת קשה איתו - לו לתת משלוח מנות, לשבור את המחיצות ולהרבות אחוה ורעות.

אהבת ישראל מתפרצת במימדים אדירים בימים אלו. אם נביט מלמעלה על הנעשה ברחובותינו בימי הפורים הרי נראה נהרות גואים של כסף הנשפך לצדקה וחסד, כמה מרגש הדבר הזה, וכמה רחמים הוא מעורר עלינו למעלה. זהו הוא מתכלית ימי הפורים, ויש להרבות בכך.

אך יש לזכור את דברי הפתיחה, שאורח חיים למעלה - למשכיל, אם רוצים להפיק עלייה מימי הפורים יש להתכונן אליהם מראש במחשבה והתבוננות, למען סור משאול מטה - שכן אם ניגשים בלא הכנה עשויים להפסיד ולהתדרדר. ב"ה אפשר דרא וישנם ספרים רבים המלקטים את דברי רבותינו, הכל ממש כשולחן ערוך ומוכן לאכול. יראה כל אחד את הדרך המתאימה לו ויגש לימי הפורים כראוי.

לתפוס את העיקר ולא את הטפל

יום הפורים הוא יום גדול וקדוש, אלא שדוקא מחמת גדלותו וקדושתו על פני שאר ימים, הוא גם חרב מהם - היצר הרע משקיע כוחות רבים על מנת להסיח את דעתנו מהעיקר ולמקד אותה בטפל.

משלו משל למה הדבר דומה. מעשה בעיירה נידחת שבה התגוררה קהילה של יהודים מתבוללים ל"ע, גזרות ושמדות מצד גויי הארצות השכיחו מהם כמעט כליל את דבר יהדותם ומנהגי היהודים. דבר אחד נותר - ביום הכיפורים היו הם עומדים במשך כל היום במטבח ביתם ובוחשים בקדרות העומדות על האש. אדם אחד שחקר את פשר המנהג המוזר, גילה כי אבות אבותיהם של אנשי המקום היו יהודים אנוסים, אשר קיימו מצוות בסתר מפחד השלטונות. ביום הכיפורים הם קיימו מנייני תפילה, אלא שכדי להסוות את מעשיהם הם עמדו במטבח, וכשהתקרבו השוטרים התחילו לבחוש היטב בקדרות, כדי ליצור רושם שהם מכינים מאכלים, וכך לא יבחינו השוטרים בתפילתם. ברבות השנים נשכחו מהם כל המצוות, גם תפילות יום הכיפורים נשכחו, אבל מנהג ערבוב הסירים נותר...

אל נא נהיה כאותם האנשים, אשר תופסים בידם מנהג טפל ואת העיקר מזניחים. ימי הפורים הם ימים גדולים, אבל לצד המצוות החשובות שבהם וההשגות הגבוהות ישנם גם מנהגים צדדיים וטפלים כלפי עיקר היום. היצר מנסה להעסיק אותנו בטפל ולהעלים מאיתנו את העיקר. עלינו להתבונן מראש מהם הדברים החשובים באמת, ולהשקיע בהם.

פורים - כיפורים, ימי קבלת התורה

ידועים דברי קדמונינו שיום הפורים כיום הכיפורים הוא. יום הכיפורים הוא יום קדוש ונורא, ופורים כמותו! בשם הגר"א מובא, שסעודת פורים היא השלמת סעודת יום הכיפורים.

ותוכנם של ימים אלו מבאר הגר"א, שהם ימי קבלת התורה. ביום הכיפורים ניתנו לוחות שניות, וביום הפורים קיבלו את התורה מאהבה.

ביום זה תקנו חז"ל לבסומי עד דלא ידע. אך עלינו להתבונן בינינו לבין עצמנו, כיצד בקשו חז"ל שייראה יום זה? האם פורקן והשתוללות חסרת רסן היא הצורה שבה נקבעו ימי הפורים?

קריאתה זו היא הלילה

במגילה דף י"ד אי' מפני מה אין אומרים הלל בפורים ונחלקו אם משום דכתיב הללו עבדי ד' ואכתי עבדי אחשוורוש אנו וחד אמר קרייתא זו הלילה, ובחכמת שלמה על שו"ע תרפ"ט כ' דנידון זה אם מגילה הוי כתפלה לענין שאין בקי יוצא מחבירו כשאין עשרה תלי' במחלוקת הנ"ל דאם קריאתה זו הלילה נמצא שקריאת מגילה הוי כהלל ודין הלל כדן תפילה, אבל למ"ד דאנו עבדי אחשוורוש וע"כ אין דין הלל כלל אין לדמות מגילה לתפילה ושפיר יוצא בקריאת חבירו כשאין מנין. ולפ"ז כ' לחדש עוד שבמגילה שלא בזמנה אין כלל דין הלל וע"כ בשלא בזמנה לא יהא ד"ז דבקי אין יוצא בקריאת חבירו בלא מנין, וע"ע שו"ת צבא הלוי מגילה סי' ט'. והנה בשו"ת מהרש"ם ח"א סי' א', נשאל מהגאון אדר"ת שהיו בק"ק מיר הרבה בתי כנסיות והיו מעט אתרוגים ולא היה די לכל בתי הכנסת והיו מעבירין מבית כנסת לשני, ומתוך כך היו בתי כנסת שהי מקדימין להתפלל ולומר הלל קודם הנץ החמה, והרי לכתחילה צריך לעשות כ"ז אחר הנץ החמה כמבואר במגילה דף כ', שכל דבר שדינו ביום צריך לעשותו לכתחילה אחר הנץ החמה, ודן שם הגאון האדר"ת שהרי כל מה שאין עושים קודם הנץ הוא מחשש שיקדימו קודם עלות השחר, ובזוה"ז שיש בכל בית כנסת מורה שעות אולי אין לחוש לכך.

וכ' ע"ז מהרש"ם שהרי מה שהלל נאמר ביום מבואר שם במגילה דף כ' מדכתיב ממזרח שמש עד מבואר ר' יוסי אומר זה היום עשה ד', ולהלפתא ממזרח שמש צריך מדינא דוקא אחר זריחת השמש ע"ש. ויש לדון דא"כ יהא לעיכובא דוקא אחר הנץ החמה, כיון שזהו זמנו ממזרח שמש, ולפ"ז יל"ע שהרי במגילה שם אי' שאין קורין את המגילה עד הנץ ואם קרא מעלות השחר יצא, והרי איכא למ"ד במגילה י"ד א' דמה שאין אומרים הלל בפורים הוא משום קריאתה זו היא הלילה, ואם יש קיום מצות הלל בקריאת המגילה והרי בהלל הוא מעכב מהנץ החמה, ואולי אף שנאמר קריאתה זו הלילה אבל מה שצריך לומר מהנץ הוא דוקא הלל ממש ולא מגילה שיש בה רק קיום דין של הלל.

אם אויב גדול משונא

וְכָן יְהוּדִים בְּלִי אֵיכָהֶם מִתְּחִלָּה וְהָרָג וְאֶבֶן וְעֵשׂוּ בְּשָׂאֵיהֶם כְּרָצוֹנָם בְּסִידוֹר אֲשֵׁי יִשְׂרָאֵל בְּפִי יֵשׁוּעַ יִצְחָק עַל אֲבִינוּ מִלִּכְנוֹ, כ' שאויב הוא גדול יותר משונא ורא' מפסוק זה, והיינו שהרגו את האויבים ולענין השונאים כ' רק שעשו כרצונם. וצ"ע בפ' ט"ז ו'שאר יְהוּדִים אֲשֶׁר בְּמִדְיָנוֹת הַמֶּלֶךְ נִקְחָה וְעָמְדוּ עַל נַפְשָׁם וְנָחְ מֵאֵיכָהֶם וְהָרָג בְּשָׂאֵיהֶם", ונמצא שגבי שונאים כ' שהרגו אותם וגבי אויבים כ' רק שנחו מהם, ועוד יש להבין בפסוק א' 'ביום אשר שפרו איבי יְהוּדִים לְשֹׁלֹט בָּהֶם וְהַפּוֹדֹד הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ יְהוּדִים הֵמָּה בְּשָׂאֵיהֶם", פתח באויבים וסיים בשונאים וצ"ע. ובדברים פ"ז ו' ונתן ד' אלקיך את כל האלות האלה על אויבך ועל שונאיך אשר רדפוך. וצ"ע מל' הכתוב כאן ועל שונאיך אשר רדפוך משמע שגם שונא עושה דברים להרע.

שלח מנות ולא עשה שליחותו אם צריך לשלם י' זהובים

באחיזתו ח"ג סי' ע"ג אות ד' הביא מכתב מהגאון ר' שלמה הכהן ז"ל מוילנא אודות ראובן ששלח ביד שמעון משלוח מנות ללוי ושמעון לא מסר זאת ללוי, ונמצא שע"כ ביטל ראובן מצות משלוח מנות, ומבואר בדבריו שחייב שמעון לשלם לראובן י' זהובים כמו שמצינו בחוטף מצוה מחבירו כמו כן מבטל מצוה לחבירו, וע"ש דמש"ה שייך בזה שלח עושה שליחותו דזה נאמר היכן שיש גול למשלח ע"ש, ובאחיזתו כ' ע"ז שאינו כן דמבטל חבירו מלעשות מצוה אינו חייב י' זהובים דהפסד מצוה לא חשיב כהפסד ממון, והוכיח זאת מהא דחמץ בפסח לאו בר דמים הוא והרי יש לו שכר ברכה ומצוה דמוטל על הבעלים לשרוף חמץ, (והא דאי' לקמן צ"ח הכל מצוין לבערו היינו משום אפרושי מאיסורא אבל אם הבעלים רוצים לשרוף אין על הכל מצוה לבערו), ומה שחוטף מצוה צריך ליתן י' זהובים הוא משום שעשה בעצמו המצוה וצריך לשלם כפי מה שנהנה שהרי אף שזה נהנה וזה אין חסר פטור אבל אם חסר קצת מגלגלין עליו את הכל, וע"כ אף שחסרון מצוה לא חשיב חסרון ממון אבל מ"מ חשיב חסר לענין לחייב את הנהנה.

והנה ביאור זה א"ש לד' התל' שבזה חסר קצת וזה נהנה הרבה מושלם כפי מה שנהנה, אבל לד' הרמ"ה שאין מושלם אלא מה שחסר א"א לומר כן, וגם הואיל ומבואר בדבריו שחסרון מצוה לא חשיב חסרון ממון ומ"מ חשיב חסר, א"כ זה א"ש רק להתל' בכתובות ל' ע"ב דאף בחסרון פחות משו"פ מגלגלים עליו את הכל, אבל לפמש"כ בשעה"מ פ"ג מגזילה ה"ט ובברכ"ש סי' י"ד שד' התל' בב"ק כ' ע"ב ד"ה הא שצריך חסרון שו"פ ומה"ט לא כ' כהתל' בכתובות, הרי כיון דמצוה לא חשיב חסרון ממון הרי לא חשיב חסרון שו"פ.

ועוד יש להעיר שכ"ז א"ש אם חייב נהנה הוא כמו לוקח ובע"ח, וכמבואר בקצה"ח שצ"א, אבל לברכ"ש סי' י"ד הרי חייב נהנה הוא משום שאם לא ישלם יהא כגזלן, והיכא שלא יהא גזלן ל"ש ביה חייב נהנה ומה"ט כ' דהיכא שיש קלב"מ שא"צ לשלם משום נהנה כיון שלא יחשב לגזלן, וכן הובא במק"א בשם מו"ר הגרא"מ שך שכל חייב נהנה הוא משום גזלן, וא"כ כמו של"ש מזיק על מצוה ה"נ ל"ש גזלן ע"ז.

והנה ברמב"ם פ"י מחובל ומזיק מבואר שחייב עשרה זהובים הוא קנס, וע' בשלטי הגבורים פ' החובל (לב): מדפי הר"ף) הביא הרבה פוסקים שהוא מדינא, ויש שדנו שאם הוא קנס שלא יתחייב בשוגג, והנה אם הוא מדין נהנה כמש"כ באחיזתו ללא' הוא מדינא.

היכ'ת שחזור בשבח על הניסים

בשו"ע תרפ"ח ו' גבי ט"ו שחל בשבת דאף שקורים המגילה ב"ד אבל על הניסים אומרים בשבת, ובמ"ב ס"ק י"ז כ' ומ"מ אם אמר אין מחזירין אותו,

וע' משנ"ב סימן תרצג ו' אבל לא בט"ו - כיון שאין שייך זה לאותו היום הו"ל שלא מעין המאורע והוי הפסק בתפלה מיהו אם אמרו אין מחזירין אותו דמ"מ יש קצת שייכות בימים אלו.

והנה הגר"א גניחובסקי ז"ל אמר שאף דמי ששבח על הניסים אין מחזירין אותו מ"מ משבח"ל אופן שמחזירין אותו שהרי ביום לגמור כולה באונס מחזירין אותה, והרי ביום שאומרים על הניסים התפלה היא ארוכה יותר ושיעור לגמור כולה ארוך יותר אך אם שבח לומר על הניסים הרי שוב שיעור כדי לגמור כולה קצר יותר. ויל"ע בבן כרך שאמר על הניסים ב"ד או בן עיר שאמר בט"ו אם מצטרף לשיעור שמ"ע וע"כ שיעור לגמור כולה נעשה ארוך יותר.

רעים בסעודה

במ"ב תרצ"ה ס"ק ט' כתב א"ד כ' וכתב עוד שיקבץ אנשי ביתו וחביריו דא"א לשמוח כראוי ביחד, וי"ל בדרך הלצה שהרי כל המצוות וכגון ציצית ושופר וכדו' יודע בעצמו אם מקיימם ובאופן שא"י לידע אם קיים כראוי צריך אחר שיעמוד על גביו כגון בטבילה ע' יו"ד קצ"ח ס"מ צריך המעיד על גבה יהודית גדולה כו' בשעה שהיא טובלת שתראה שלא ישאר משיער ראשה צף על פני המים כו', וע"כ בחיוב לבסומי עד דלא ידע, הרי באופן זה אינו יודע אם קיים כראוי וע"כ צריך לקרות לאחרים שיראו אם קיים כראוי, והעיר הר"ז קוגלמן שק' ע"ז שגם אותם אחרים צריכים לבסומי. ודפח"ח.

וכל זה איננו שוה לי

בגיטין נו: גבי אספסיוס שהגיע אליו השמועה שנעשה מלך ולא היה יכול ללבוש נעלו השנית, ואמר לו ר' יוחנן דכתיב שמועה טובה תדשן גרם אלא מאי תקנתיה ליתי איניש דלא מיתבא דעתך מינייה ולחליף קמך דכתיב ורוח נכאה תיבש גרם, ויש להבין שהרי שמועה זו שנעשה מלך היא שמועה טובה ביותר ושמועה זו גרמה אצלו לדשן גרם, וא"כ היה ראוי שהשמועה שמייבשת גרם היא ג"כ שמועה גרועה ביותר אבל ד"ז שאיניש דלא מיתבא דעתך האם אפשר שהוא באותה מידה כמו השמועה טובה שנעשה מלך.

ובפסחים פ"ט א' שהק' בגמ' שיביא קרבן ויתנה אם חייב פסח שיהא לפסח ואם לאו
הרי הוא מותר הפסח, ובס' חלקת יואב בקו' קבא דקשייתא קו' י"ג הק' שהרי נמצא
שאסור בשבירת עצם מספק וא"כ לא יוכלו לאכול את המזבח שבעצמות ונמצא מביא
קדרשים לבית הפסול, ועו"פ ד' הכס"מ הרי על קרבן שלם יש איסור של מביא קדרשים
לבית הפסול, אלא שאפשר שכל ד' הכס"מ אינם אלא בדבר שאפשר שיביא ליד פסול
אבל בדבר שודאי יבא ליד פסול בזה ודאי דאסור להפסיד גם מקצת קרבן.
אלא שאם הוא דין דאורייתא הרי נתבאר שהוא משום משמרת, ובזה לכאז' אין לחלק
בין קרבן שלם למקצת מהקרבן.

והנה עיקר הדין שאסור להפסיד קדשים "ל דמקורו הוא מהא דאי' במכות כ"ב א' ששורף עצי הקדש עובר על ואשריהם תשרפון באש לא תעשון כן לד' א-לקיכם, וכ"ה ברמב"ם פ"ו מ"סודי התורה, וע' במנ"ח מצוה קמ"ב בשם ס' משנת חכמים שכל דבר וזמקודש ששורפים או מקלקלים אותו עובר בלאו זה, אבל בשבת ק"כ א' גבי מחיקת השם דעשייה הוא דאסור גרמא שר', והרי מחיקת ד' היא ג"כ משום לא תעשון כן, וא"כ אף שפסיד קדשים עובר בלא תעשון כ"ז בעושה כן בידים, אבל אם מביא קרבן באופן שיתמעט זמן אכילתו א"א לאסור מה"ת משום לא תעשון דזה אינו אלא גרמא. וצ"ל דהנה אסור לטמא תרומה משום משמרת, ובתוס' פסחים י"ג א' מבואר שגם לשורף תרומה אסור משום משמרת, ומשום משמרת יש לאסור גם בגרמא, וע' סוכה ל"ה ב' תשל תרומה טהורה לא יטול פליגי בה ר' אמי ור' אסי חד אמר מפני שמכשירה, ופרש"י שמכשירה לקבל טומאה דאמרי במתני' מקבלת אשה מיד בנה ומיד בעלה ומחזרת למים בשבת שהיו שורין האגודה בשבת כדי שלא ייבשו וכשנוגעים באתרוג הוכשר לטומאה דכתיב וכי יתן מים על זרע ואסור לגרום טומאה לתרומה דכתיב משמרת תרומתי אמר רחמנא עשה לה שימור, ומבואר דמשום משמרת לא רק שאסור לטמאות אלא צריך לשמור שלא תגרם טומאה, והנה בחולין ע' ע"ב כ' רש"י ד"ה ובמוקדשין כיון דמזהר מה"ת שלא יטמא כדכתיב ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי אלמא בעינן שמירה כו', ומבואר שיש משמרת גם בקדשים, ולפ"ז שוב יש מקום להבין ד' הראש יוסף דמה"ת אסור להביא תודה בע"פ משום שכשמצטט בזמן אכילתה הרי עובר על משמרת דאורייתא, ויל"ץ בזה אם רק באופן שלבסוף נפסל בנותר או שאף אם לבסוף לא נפסל ג"כ עובר באיסור זה שלא שמר כראוי וי"ל.

וַתִּבְשֹׁר כָּל טְהוֹר יֶאֱכַל בֶּשָׂר [ז' י"ט] ובתרגום אונקלוס ובשר קודשא כל ידיכי לקודשא ייכול בשר קודשא, וצ"ב מהו ידיכי לקודשא, והרי כל טהור הוא טהור בין לחולין ובין לקדש, וכן צ"ב בתרגום יונתן. ומצינו בחולין ל"א א' אתמר נדה שנאנסה וטבלה אמר רב יהודה אמר רב טהורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה, ור' יוחנן אמר אף לביתה לא טהרה, ולרב מצינו טהור לחולין ואינו טהור לקדש, אבל כל ד"ז שטבילה לקדש צריכה כוונה אינו מה"ת אלא דרבנן, וא"כ א"ל פ' כן הפסוק.

ואולי בא למעט מחוסר כפורים דחשיב טמא לקדש, כמבואר בזבחים י"ט ב' מחוסר כפורים מנלן, אמר רב הונא אמר קרא (ויקרא יב) וכפר עליה הכהן וטהרה, וטהרה מכלל שהיא טמאה.

וְהַקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד מִכָּל־קִרְבָּן תְּרוּמָה [ז' י"ד] בְּרֵמֶזב"ם פ"ו מִפְסוּהוּמ"ק ה"א כ' תוֹדָה שְׁנֵתֶּרְבָּה בְּאֵל נֹזֵר שְׁתֵּיהֶן קֳרִיבִים, וְהָרִי מִמַּעַט בְּאִכִּילָתָהּ הַזּוֹרֵעַ בְּשִׁילָה דִּשְׁל תוֹדָה נֹאמַר לְכָל אָדָם וְשֵׁל נֹזֵר נֹאכַל רַק לִכְהֻנִּים, וְכ' בִּכְס"מ דְּכָל שֶׁאֵין מִמַּעַט בְּאִכִּילָתָהּ כֹּל הַקֶּרֶבֶן אֵלֹא בִּמְקַצְתּוֹ לֵית לָן בָּהּ, וּבִצֻל"ח פִּסְחִים י"ג תִּמָּה מִמָּה שֶׁאֵין מִבִּיאִין תוֹדָה בַּע"פ מִפְּנֵי שֶׁמִּמַּעַט בְּאִכִּילָתָהּ חֲמִיץ שֶׁבָּהּ וּמוֹכַח שֶׁגַם בְּמִמַּעַט מֵאִכִּילָתָהּ חֵלֶק מִהוֹקֶרֶבֶן אֲסוּר ע"ש שְׁתֵּי דְכוּונֹת כִּס"מ רַק בְּזוֹרֵעַ שֶׁל אֵיל שֶׁהִיא מֵיעוּט מִשְׁא"כ בַּחֲלוֹת תוֹדָה שֶׁל חֲמִץ שֶׁהִיוּ כְמוֹ כֹּל הַשְּׁלֵשִׁים שֶׁל מִצָּה שֶׁהִרִי בִּשְׁל חֲמִץ הִיוּ עֲשֶׂרָה עֲשָׂרוֹנוֹת וּבְכָל שְׁלֹשִׁים לַחֲמִים שֶׁל מִצָּה הִיוּ ג"כ עֲשֶׂרָה עֲשָׂרוֹנוֹת ע"ש.

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 54

כמות הק"ג זהב שנצרך למלאכת המשכן

אדר תשפ"ב

זהב, ואין האור שולטת בו, פושעי ישראל שמלאין מצות כרמון על אחת כמה וכמה. א"כ מבואר שציפוי המזבח היה בעובי דינר, ואמנם לא התפרש לנו כמה הוא עובי דינר, אבל יתכן שעובי דינר - שעובר מיד ליד אין בו עובי כ"כ, ואינו אלא כשני מ"מ או חצי ס"מ, ובעובי כזה ציפו את המזבח. ולפי זה לא היה נצרך כמות מרובה כ"כ של זהב לציפוי המזבח.

והנה מלבד המנורה שהיתה עשויה כולה מזהב, מצינו עוד כלי שהיה עשוי רק מזהב לבדו, שהרי בציפוי הארון נאמר בתורה שיש לצפותו זהב מבית ומחוץ, ופירשו בגמ' (יומא דף עב:) שלוש ארונות עשה בצלאל, אמצעי של עץ, פנימי וחיצון של זהב. וא"כ היו שני ארונות שנעשו רק מזהב, ולכאן' אם כל עשייתם היתה רק מזהב היו צריכים הרבה זהב. אך יתכן שהארונות מזהב לא היו עבים, אלא היו עשויים משכבה דקה מאד, וכידוע שהזהב הוא חומר גלם חזק, וניתן לעשות ממנו כלי בעובי דק מאד, ולפי זה גם עבור הארון לא הוצרכו לכמות גדולה של זהב.

כמות הזהב הנצרך לציפוי קרשי המשכן

והנה הזהב היה נצרך גם עבור ציפוי קרשי המשכן, ככתוב בפרשת תרומה ואת הקרשים תצפה זהב. ולכאן' לציפוי הקרשים היה נצרך כמות גדולה מאד של זהב, שהרי כל קרש גובהו י' אמות, ורחבו אמה על אמה וחצי, והיו מצפים אותו בזהב מכל צדדיו, ואם נכפיל שטח זה פי חמישים ושלוש קרשים שהיו במשכן, [48 קרשי המשכן עצמו, ועוד חמישה עמודים למסך שבפתח אהל מועד.] יצא משטח זהב גדול מאד, וא"כ נצרך לזה כמות מרובה של זהב, ואפילו אם נצפה שטח זה רק בעובי מילימטר אחד זהב, הרי זה כמות גדולה מאד, ואיך הספיקו הכ"ט כיכרות זהב [שהוא טון שבע מאות שמונים וארבע קילו] לכל זה.

ואמנם נראה שציפוי הקרשים לא היה עבה כלל, אלא ציפו אותו במשהו זהב בכל צדדיו כדי שיהא לו מראה זהב, וכן עינינו רואות כיום, שטבע הזהב הוא שניתן להתחך ממנו כמות קטנה מאד, ולשטח אותו על משטח גדול, כיון שבטבעו הזהב מתפשט לשיכבה דקה מאד, ומעט ממנו מספיק לכסות שטח גדול. [וכמו שראיתי בעיני בצעירותי שעשו תוספת ציפוי זהב לארון קודש של ישיבת פוניבז', וראיתי איך שמעט זהב מספיק לצפות שטח גדול, וכמו שטבע המים שע"י מעט מהם ניתן להרטיב שטח גדול, כך תכונת הזהב שמעט ממנו מתפשט הרבה.] ובזה מתיישב שציפוי קרשי המשכן לא דרש הרבה מאד זהב, כיון שהיה דק ביותר.

כמה ק"ג שקלה הכפורת

ואולם עדיין יש לשאול מהכפורת שעל הארון, שהרי הכפורת היתה עשויה כולה מזהב, מקשה אחת עם הכרובים, וכשנבוא לחשב את משקל הזהב שהיה בכפורת, עולה שיש בה כמות גדולה מאד של זהב - הרבה יותר מכל הזהב שנתרם למשכן, וכדלהלן.

והנה מידות הכפורת מפורש בקרא - שני אמות וחצי אורך, ואמה וחצי רוחב, ועובי הכפורת לא מפורש בתורה אבל אמרו בגמ' סוכה דף ה. שעובי הכפורת טפח. וא"כ כדי לחשב את משקל הכפורת, נכפיל את מידת אורכה ברוחבה, ואת התוצאה נכפיל בעובי שלה, וכך נדע את כמות הנפח שלה, [כלומר כמה ס"מ מעוקב יש בה].

והנה לדעת ר' מאיר בב"ב דף יד. כל אמות הכלים באמה בת ששה טפחים, ולפי זה אורך הכפורת הוא חמש עשרה טפחים, ורוחבה תשעה טפחים. וממילא יעלה אורכה 150 ס"מ ורוחבה 90 ס"מ ועובייה 10 ס"מ, וכשנכפיל 150 כפול 90 כפול 10 ס"מ, התוצאה היא מאה שלושים וחמש אלף ס"מ מעוקב, שזהו מידת נפח הכפורת.

ואשר על כן כדי לדעת כמה משקל הזהב שהיה בנפח הכפורת, צריך להכפיל את המאה שלושים וחמש אלף ס"מ מעוקב, במשקלו הסגולי של הזהב, שהוא כידוע 19.2 גרם, ויצא משקלו שתי טון, וחמש מאות תשעים ושנים קילו זהב. [2,592,000 ק"ג] נמצא לפי זה שמשקל הכפורת היה מעל שני טון וחצי זהב, והוא משקל עצום. וכל זה מבלי לחשב את משקל הזהב של הכרובים והארון עצמו.

ומעתה יש כאן פליאה גדולה, שהרי נבאר שכל משקל הזהב שהובא למשכן היה טון אחד, ושבע מאות שמונים וארבע קילו, [שהוא המשקל

משקל הזהב שנתרם למשכן

בפרשת פיקודי מפרטת התורה את כל התרומות שהביאו בני ישראל למשכן, וזה לאחר שנתבקשו בני ישראל להרים את נדבתם לבנין המשכן, ואחר כך נאמר שכל בני ישראל הרימו את נדבתם לה', ובוזה התורה נותנת דין וחשבון מה כמות התרומה שנדבו בני ישראל, בזהב כסף ונחושת, ולאיוזה צורך השתמשו בכל נדבה, ולאיוזה חלק מהמשכן. [וכמו בכל התרומה שאדם עושה לאיוזה שהיא מטרה, כשנשלם המגביה הרי הוא צריך ליתן דין וחשבון כמה נתרם, להיכן הולך הכסף, וכיצד הוא הולך להשתמש בו, וכן הענין כאן שמשה רבינו נותן פירוט על מגביית התרומה של ישראל למשכן.]

במאמר זה נעסוק בכמות הזהב שתרמו בני' למשכן, וכיצד הספיקה כמות זו לכל הנצרך במלאכת המשכן.

הנה כמות הזהב שנתרם למשכן נאמר בתורה "ויהי זהב התנופה תשע ועשרים כיכר ושבע מאות ושלשים שקל בשקל הקודש" ומבואר שכמות זו של 29 כיכר זהב, ו 730 שקלים, הספיקה לכל הזהב שהיה נצרך למלאכת המשכן וכליו.

ובכדי לברר את כמות הזהב שנתרם למשכן, וכיצד הספיקה כמות זו לכל הזהב שהיה נצרך במשכן, ראשית צריכים אנו לחשב את כמות המשקל שיש בכ"ט כיכר זהב, והנה רש"י שם כתב, שכל כיכר היה בו שלושת אלפי סלעים. ומשקל כל סלע מצינו לגבי פדיון הבן, שאמרה תורה ליתן ה' סלעים לכהן, והביא הטור [בהל' פדיון הבן תחילת סימן ש"ה] בשם הגאונים שמדדו את משקל הסלע, ולפי דבריהם שם - משקל הסלע הוא מתכת של כסף במשקל 19.2 גרם. [ולפי"ז חמישה סלעים הם 96 גרם, ונמנהיגו ליתן כמאה גרם כסף, שהוא מעט יותר מהמשקל הנצרך.]

ומעתה בכדי לידע מהו משקלו של כיכר זהב, כיון שכיכר זהב הוא שלושת אלפים סלעים, ומשקל כל סלע הוא 19.2 גרם, ממילא כשנכפיל כל סלע פי שלשת אלפים, הרי זה עולה חמישים ושבע קילו, ושש מאות גרם. [2.9*3,000=57.600] וזהו משקלו של כיכר זהב אחד.

וכשנכפיל כמות זו בכ"ט כיכרות זהב [שהו כמות כיכרות הזהב שהיה בנדבה למשכן] עולה לנו טון זהב, ושש מאות שבעים קילו, וכשנוסיף גם את השבע מאות שלושים שקלים [שהיו עוודים על הכ"ט כיכרות] ושקל הרי הוא סלע כמש"כ רש"י, וא"כ משקל כל שקל שהוא סלע 19.2 גרם, כפול 730 הרי זה עולה עוד ארבע עשרה קילו ושש עשרה גרם. סך הכל עולה כל זהב נדבת המשכן, טון אחד ושבע מאות שמונים וארבע קילו, ושש עשרה גרם, למלאכת המשכן וכליו. [1,784.16].

ולפי המבואר, כמות הזהב של טון ושבע מאות שמונים וארבע קילו, הספיקה לכל הזהב שהיה נצרך למלאכת המשכן וכליו.

כמות הזהב הנצרך למנורה הארון והמזבח

והנה כשנתבונן בכמות הזהב שהיתה נצרכת למשכן וכליו, לכאן' נראה שהיה נצרך הרבה יותר זהב מכמות הזהב שהביאו למלאכת המשכן. שהנה הזהב במשכן שימש לציפוי הקרשים, ולציפוי השולחן המזבח והארון, וכן טוו את הבגדים עם חוטים מרודדין מזהב, ואמנם לא נכתב במפורש כמה משקל זהב נצרך לכל הכלים והציפויים, אבל מצינו כמה דברים שכתוב בהם בפירוש כמה זהב נתנו בהם.

והנה הכלי היחיד שנתנה לנו התורה את משקלו המדויק הוא המנורה, שהיתה זהב טהור, ונאמר בתורה בפרשת תרומה כיכר זהב תעשה אותה, ולחישוב הנ"ל נמצא שמשקל המנורה היה 57 ק"ג ו 600 גרם, שזהו משקל כיכר אחד. וא"כ הרינו למדים מזה, שכיכר אחד מתוך העשרים ותשעה היה כולו למנורה.

עוד כלי מצינו שגילו לנו חכמים את שיעור ציפוי הזהב שלו, והוא המזבח הזהב, שהיה ציפוי כעובי דינר, כמו שאומרת הגמ' בסוף חגיגה (דף כז.) אמר ריש לקיש אין אור של גיהנום שולטת בפושעי ישראל, ק"ו ממזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר

של כ"ט כיכר] ומתוך אותו זה עשו את כל מלאכת הזהב במשכן, וא"כ היה מספיק בכמות זו לעשיית הכפורת, שהיא לבדה היה בה מעל שנים וחצי טון זהב, וזה דבר פלא. [א.ה. כל חישוב זה הוא לדעת ר"מ שאמת הכלים הם באמה בת ששה טפחים, אכן לדעת ר"י שאמת הכלים היא בת חמשה טפחים ג'כ ניתן להקשות כן, ומידת הטפחים ג'כ חישוב לשיעור חז"ל, בטפח שחוק ובקירוב, ואכן גם לשי' הד"א נאה, דשיעור טפח הוא פחות מכך, ניתן להקשות כן, רק שהעדיף להקשות לשיעור הגבוה ביותר - להעצים הקושיא].

ושבו אמרו לי שכבר עמד בק' זו בשו"ת התשב"ץ (ח"ג סי' ע) ותירץ דהכפורת היתה בעובי טפח רק בדפנותיה, אבל כולה היתה דקה. ובוזה נראה דלא היה נצרך לכפורת כ"כ הרבה זהב. [א.ה. עיין עוד בתשב"ץ שם שהאריך בכל נידון הנ"ל]

איך יכלו נושאי הארון לישא משקל כה גדול

ויש להוסיף עוד, שהרי הארון היה נישא ע"י שבת הקהתי בכתף ולא בעגלות, כפי שאומרת התורה בפרשת נשא [פרק ז' פסוק ט'] "בכתף ישא" ובגמ' מנחות [דף צ"ח:] אמרו שארבעה לויים בלבד היו נושאים את הארון.

ויש להתפלא שהרי הכפורת היתה בעובי טפח, ולפי זה היה משקלה מעל שנים וחצי טון כמו שנתבאר, א"כ איך נשאו ארבע

בני אדם בלבד את הארון, והרי היה מונח עליו הכפורת במשקל כה גדול, ואין יכולת אנושית לארבעה בני אדם לישא משקל עצום כל כך. אך יתכן שמשא הארון היה על ידי נס, וכמו שמצינו בגמ' (סוטה דף לה.) שבשעה שעברו בני ישראל את הירדן, הפסיק הירדן את זרימת המים, וכשעלה האחרון שבישראל מן הירדן חזרו המים למקומן, ונמצא שהארון ונושאו נשארו בעברו השני של הירדן, והארון עבר באויר מעל הירדן, ונושאי הארון עברו עימו, ועל זה אמרו – "נשא ארון את נושאי".

ולפי"ז יתכן דכמו בזמן שעברו את הירדן היה הארון נושא את נושאו, כך כל משא הארון במדבר - ע"י שבת הקהתי, היה כולו בנס, ולכן אף שמשקל הכפורת היה גדול מאד, לא היה קשה לנושאו, כיון שהארון היה נושא את נושאו ולא להיפך. [אבל בדעת זקנים פרשת תרומה פכ"ה פ"א דן לומר שרק לפי שעה היה הארון נושא את נושאו, ולא בכל זמן, עיין שם היטב].

אך לפי מה שכתב התשב"ץ שהעובי טפח של הכפורת היה רק בדפנותיו ולא בכל שטחו, וא"כ משקלה לא היה גדול כ"כ, לפי"ז מובן דארבעה בני אדם יכלו לישא את הארון בכח עצמם.

בטענת בצלאל שיש לבנות משכן תחילה ואח"כ כלים

הפני יהושע בברכות שם תירץ, שעיקר טענת בצלאל היתה, שראוי לבנות קודם משכן ואח"כ כלים, כיון שמעלין בקודש ואין מורידין, שהרי קדושת הכלים גדולה מקדושת המשכן, שהם נישאים בכתף ולא בעגלות, ולכן ראוי לבנות קודם משכן, ואח"כ לבנות את הכלים שהם קדושים יותר, ומה שלא אמר לו בצלאל למשה טענה זו בפירוש, בכדי שלא יהא כמורה הלכה בפני רבו, ולכן א"ל בדרך חכמה ומשום דרך ארץ, שאין בונים כלים קודם הבית כדי שיהא מקום להכניסם, אבל עיקר טענתו היא משום מעלין בקודש ואין מורידין.

ואמנם עדיין יש להבין לדברי הפני, מדוע לא השיב משה לבצלאל, שגם לדעתך שיש לבנות המשכן תחילה כדי שיהיה מקום להכניס את הכלים, עדיין היכן תניח את הכלים מגמר עשייתן עד שיוקם המשכן.

ובחי' חת"ס ברכות שם, הביא תירוצ' מרבו ר' נתן אדלר זצ"ל, דבפרשת כי תשא מבואר שמשם נצטוו למשוך את המשכן וכל כליו בשמן המשחה, בכדי לקדשם, ונראה שסדר משיחת הכלים היה כסדר בנייתם, ומה שנבנה קודם נמשח ראשון. וממילא טען בצלאל למשה שאם יבנה כלים תחילה, יצטרך גם למושחם תחילה, ואחר שיתקדשו הכלים בשמן המשחה אין ראוי להניחם באהל של חול, ולכן עדיף לבנות קודם משכן, ואז ימשחו אותו קודם, וממילא בזמן שמושח את הכלים הרי הם נמצאים מיד בתוך משכן של קודש.

ולפי זה מבואר היטב דכל אותו הזמן קודם הקמת המשכן, לא היה איכפת לו להכניס את הכלים באוהל של חול, כיון שעדיין לא נתקדשו, וכל הקפידא היתה רק לאחר שנמשחו הכלים שיהיו מיד באוהל של קודש, ומשום כך ראוי לבנות קודם משכן ולמשחו ראשון, וממילא כשימשח את הכלים יהיו מיד בתוך מקדש קדוש לה'. והדברים נפלאים.

משלוח מנות בפירות שביעית

הנה הדין דאסור לפרוע חובו מפירות של שביעית, דנחשב שעושה בהם סחורה. ויש לדון אם מותר ליתן משלוח מנות מפירות שביעית, מאחר שפורע בזה את חובו לקיים מצות משלוח מנות. ולכא' נראה פשוט שמותר, כמו ששינוי בסוכה [דף ל"ט] שמותר ליטול אתרוג של שביעית, וא"ה ה"ה שיכול לקיים בזה מצוות משלוח מנות.

ואמנם מין הגר"ח קייבסקי שליט"א טען לאסור בזה, כיון דהריהו משתכר מה שהוא חוסך ע"י כך, מליתן פירות של חולין למשלוח מנות, והוי סחורה בפירות שביעית. ואמנם יש לדון בדבריו שאם כן גם באתרוג הרי הוא חוסך שאינו צריך לקנות לעצמו אתרוג של שישית, ואעפ"כ מבואר שמותר ליטול אתרוג של שביעית.

ולכא' נראה דאינו נחשב משתכר בפירות שביעית, והטעם דמיון שעיקר חיוב משלוח מנות אין זה חיוב ליתן דוקא מפירות של חולין, אלא יכול ליתן מכל פירות שיש לו, בין חולין בין שביעית, נמצא א"כ דאינו מחליף את הפירות של שביעית בפירות אחרים, אלא מקיים בעצמם את המצווה, שהם ג'כ בכלל עיקר חיובו, ולכן אין בזה השתכרות וסחורה בפירות שביעית. ואף דכתב הרמב"ם [בפ"ה ה"ו] דאין פוסקין צדקה על הציבור מפירות שביעית, ולא אמרין שעיקר חיובם ליתן גם מאותם פירות, נראה הטעם דמיון שהעניינים לפנינו ויש חובה על כל אדם לפרנסם, א"כ ב"ד יכולים לירד לנכסי כל אחד ולהגבות ממנו צדקה, ולכן הוי כחוב ממון, ואם יפרענו מפירות שביעית הוי סחורה.

שביעית מלחמות – ובמוצאי שביעית בן דוד בא

הנה אנחנו נמצאים כעת במצב שיש מלחמה בין האומות, ולדאבונו הרב ישנם יהודים שסובלים מכך, והרבה מאד יהודים נמצאים בסכנת נפשות ממש, ואין לנו בשעה זו אלא לתפוס אומנות אבותינו, לבטוח בהש"ת ולהתפלל אליו. ואנו אומרים כל בוקר בברכת גאל ישראל, עזרת אבותינו אתה הוא מעולם מגן ומושיע לבנייהם אחריהם בכל דור הדור, וזה צריך להיות החזק שלנו שהש"ת הוא מגן לנו מפני הצרה, ואף אם הגיע הצרה חלילה, הרי הוא מושיענו ממנה בכל דור.

ויש להעיר בנוסח הברכה שאומרים מגן ומושיע לבניהם אחריהם, ורואים שהקדים ענין מגן למושיע, והטעם הוא מפני שזה סדר הדברים, שקודם השי"ת מגן לפני הצרה שלא תבוא, ואח"כ אם באה הצרה הרי הוא מושיענו ממנה, ואמנם בברכת מגן אברהם בשמונה עשרה מצינו להיפך, שנוסח הברכה מלך עוזר ומושיע ומגן. ורואים שהקדים מושיע למגן, וצ"ב הטעם.

ונראה לבאר דבשמו"ע אנו באים להזכיר שבהו של מקום [כדאיתא בברכות לו]. שלושה ראשונות הרי הם דומים לעבד שמסדר שבה לפני רבו] ומבחינת שבה, מושיע הוא גדול יותר ממגן, דאף לאחר שהצרה כבר נמצאת הרי הוא יכול להושיע ממנה, ולכן הקדימו את השבה הגדול יותר שהקב"ה הוא מלך מושיע, ואח"כ אומרים שהוא מגן, ומשא"כ בעזרת אבותינו, אין באים כעת לשבח, אלא לומר מה היחס של הקב"ה אלינו, שהוא מגן עלינו ומושיענו, ולכן אומרים לפי סדר המאורע, שקודם הקב"ה נתן לנו הגנה, ואח"כ אם צריך אף הוא מושיע אותנו.

ובמצב שלנו כיום אנו צריכים לצפות לגאולה השלימה, וכבר אמרו חז"ל (סנהדרין דף צז.) בשיטת קולות, ובשביעית מלחמות, במוצאי שביעית בן דוד בא. השי"ת יזכנו במהרה בימינו אמן.

לתרומות והנצחות נא ליצור קשר

טל' 054-8520936

או דרך נדרים פלום בחיפוש 'עושה אור', או באמצעות

הטל' 03-7630585 שולחה 6465

ניתן להאזין לשיעורים ושיחות ממוריני הרב שליט"א במערכת "קול

יהודי מרוקו" 0747962335 שולחה 2-2-2 שמעו וזתו נפשכם

הדברים נכתבו ע"י הכנת הכותב, מתוך שיחה הנמסרת בבית הרב מידי מוצ"ש בשעה 20:30 לקבלת הגיליון במייל מידי שבוע, ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: m0548468875@gmail.com

מנחת עני

הוא מגיע בבושה, רואה את כולם מביאים פרים מפותמים והוא עם פינכה של עשרון סולת ולוג שמן. אבל דווקא במנחתו מתעסקים הכהנים המומחים הרבה יותר מאשר קרבן חברו העשיר

למנחה יש שיעור כלפי מטה, כלומר לכל הפחות עשרון סולת. כלפי מעלה אין לה שיעור 'אפילו אלף עשרון' (רמב"ם פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות ה"ה). מהו 'אפילו אלף עשרון', הרי מדובר כאן על דל ועני, בקושי הצליח להביא עשרון למנחתו, מה לו ולאף עשרון? ואדרבה, אם היה בכוחו להביא אלף עשרון, מסתבר שהיה מביא עגל לקרבן ולא למנחה.

אין לדין הזה מקור בגמרא. נושאי הכלים ברמב"ם כתבו על ההגדרה הזו 'ופשוט הוא', כלומר הסברא נותנת כך.

לדין יש כאן הבנה חדשה. הרמב"ם מלמד שבמנחת העני יש הרבה לב, הרבה תשוקה ואהבה לקודשא בריך הוא, אבל זה מה שהאיש מסוגל, עד לכאן השיגה ידו. נכנס הרמב"ם לנבכי ליבו של האיש ומודיע, אילו יכולתי הייתי מקריב גם אלף עשרון, הרמב"ם שוטח כאן את חלומותיו של העני, הלוואי ויכולתי גם אלף עשרון!

כלפי הכהנים העומדים בבית ה', 'עדיף' היה להם שיביאו רק קרבנות ולא מנחות. העבודה בקרבן לא מצריכה הרבה מעבר לשחיטה (הכשרה בוד בלאו הכי), גם שאר העבודות, קלות הן. קבלת הדם, הולכה וזריקה. ניתוח האברים והקטרתם, זמנם מועט באופן יחסי למנחות, ועוד הם משתכרים בבשר בורע לחיים וקיבה בחלק מן הקרבנות.

בל הראוי לבילה

כי במנחה צריך למדוד את העשרונות, לתת מלח ולבונה לפי הצורך, ואחר כך הפתיתה, לכפול את העיסה לשניים ושניים לארבעה עד שמגיעה הקמיצה שהיא מהעבודות הקשות שבמקדש וחמש שנים היה הכהן צריך ללמוד את מעשה הקמיצה כדין, עד שמגיעים להגשה והקטרה ומשיחת שמן במין כ"י, וכל זאת עבור עשרון סולת.

אם הביטוי 'בתר עניא אזלא עניותא' נאמר בנוגע להבאת הביכורים, שהעשירים מקבלים את סליהם בחזרה וסלי העניים נותרים במקדש, הרי שבמנחות בדיוק להיפך. העני עומד זמן

מצפונותיה של תורה, תורת אלוים חיים, כי דבריה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, אלו משלימים את אלו, ואלו מפרנסים את אלו ומקבלין דין מן דין, כי אלו ואלו דברי אלוים חיים.

רוב ביאוריה והבנותיה של תורה, אינם ממקום אחד. אי אפשר ללמוד דין אחד או משנה אחת, בלי לדעת את כלל הדברים ופריטיהם, ובכל פעם שאתה ממשמש בהם, אתה מוצא טעם חדש.

תורת ה' תמימה, היינו שלמה. כל דברי חז"ל משלימים ומתאימים אחד את השני, הנגלה כנגד הנסתר והנסתר כנגד הדרש וכולם יהיו תמים אל פני המנורה.

הדוגמאות רבות מספור, זיל קרי בי רב הוא. כל התורה כולה בנויה על היקשים ולימודים וגזירות שוות, ולימוד זה מה שנחסר מזה והיה האוהל אחד. ובכל זאת דוגמא אחת קטנה מאוד, לשבר את האוון. קבלה בידינו שרבי מכבד עשירים (עירובין פו.), ובפשוטו הכוונה לעשירי ממון. כיון שידענו במסכת אחרת (אבות ד, א) ש'עשיר' זה השמח בחלקו, הבנו ביאור אחר באותו כבוד שרבי חלק, ולחלן נראה את אותו כבוד.

אפילו אלף עשרון

וכל זאת לא נאמר אלא כהקדמה למנחת העני.

שתי מסכתות ניצבות זו לצד זו, מסכת זבחים ומסכת מנחות. שתיהן מלאות מזון אל זון בפרטי ודיני מעשה הקרבנות ועבודת בית אלוקינו. אולם בעוד שמסכת זבחים עוסקת בפרים ואילים, מסכת מנחות נראית כדלות ודלי דלות, מעט סולת ומעט שמן.

על פניו נראים הדברים שיש הבדל מופלג בין פר מקרין מפרים לבין קערת סולת. בין אדם המקריב הון תועפות לכבודו של מקום, לבין אדם שמנחתו מסתכמת בפרוטות בודדות, אבל בשמים אין שום הבדל.

דווקא רבי ש'מכבד עשירים', מציא לנכון לקבוע את מסכת העני, במקום שווה ערך למסכת זבחים של העשירים.

ממושך ורואה את רוב העיסוק של הכהנים במנחתו ולבו גואה, כמה עסוקים כעת במנחה שלי.

אפילו הכלל היסודי של 'כל הראוי לבילה, אין בילה מעכבת בו', נלמדת ממנחתו של עני שאין להביא יותר משישים עשרון עבור לוג שמן אחד, כיון שאין המנחה נבללת יפה, ואף שאין חיוב לבלול, חידש רבי זירא שכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, ודי בזה שראוי לעשות, אף שאינו נעשה בפועל (מנחות קג:).

הנה כי כן, דין לכל התורה כולה, נלמד דווקא מהעני. דין שנמצא בכל חלקי התורה, נלמד מתוך דין העני.

אלא שתהיה 'בתורת'

והיסוד הזה תואם כל כך עם רוחו הנמוכה של העני. הוא נמצא בשפל, נדמה לו שאינו תופס מקום בעולם, לא מסוגל לכלום, ובאה המנחה שלו ללמד מצב חדש על כל עולמו. הכהנים יתעסקו במנחה שלך יותר מכולם, וממך ילמד דין לכל התורה כולה, דין המותאם לך.

אמת שאתה לא יכול להקריב פר, אבל אינני צריך שתקריב פר. אין רצוני אלא שתהיה 'בתורת' המושגים האלה, אתה רוצה, ואת לבך אני רוצה!

אין רצוני אלא שתהיה כגדר 'ראוי לבילה', גם אם אינך יכול לבלול בפועל. אתה יכול להביא אפילו אלף עישרון כי זה מה שלבך שואף, ואת לבך אני רוצה!

אם ענה תענה אותו

בעת שיצאו רבי ישמעאל ורבי שמעון בן גמליאל להריגה, היה רבי ישמעאל בוכה על שיוצא להריגה כשופך דמים וכמחלל שבתות. 'אמר לו רבי שמעון, שמא בסעודה היית יושב ובאה אשה לשאול, ואמר לה השמש, ישן הוא, והתורה אמרה אם ענה תענה אותו, ומה כתיב והרגתי אתכם' (מסכת שמחות פ"ח).

יש כאן נקודה דקה. רבי ישמעאל מפשפש במעשיו ומחפש לדעת למה הוא יוצא להריגה, מסתבר שלא מצא שום פרט בתהלוכות חייו המחייב מיתה. חברו רבי שמעון מעורר אותו

אולי גרם המתנה לאשה הבאה לשאול שאלה, אם היה עיניו, יש כאן חיוב מיתה.

ואנו שואלים, האמנם היא הצטערה בגין אותה המתנה? הלא היא תספר כעת לחברותיה ששהתה בבית גדול הדור יותר מכדי המצוי. עד שהרב יכל להתפנות ולשמוע את שאלתה, בינתיים ישבה במבואה והתבשמה מהתחושה שהיא יושבת ממושכות בבית החשוב.

ולמרות זאת, ירדה התורה לדקות ההבנה של האישה שבאה לשאול, היא מרגישה החמצת זמן, היא מרגישה 'עיניו' וסחיבת זמן.

גם אם היה ישן בזמן הזה, גם אם ישב לסעוד וכבר יתפנה לשמוע אותה, יש בעומק הדין תביעה של הדברים הקטנים. אדם קטן חש קטן, אם אינך מעניק לו את תחושת החשיבות והגדולה, אתה נתפס על הדברים הקטנים, אם אינך נותן משקל לדל, לאביון שגאוותו מטפסת עד לגובה עשרון סולת ולוג שמן, התביעה היא נוראה ועל זאת מצאו רבותינו עצמם יוצאים להריגה כשופכי דמים וכמחללי שבתות!

נפשות לה'

בדרך צחות היה דורש רבי אליעזר פאפו (אלף המגן, סוף בחוקות) את הפסוק 'ואיש כי יפליא נדר ערכו נפשות לה', שהכוונה לאיש שדרכו לפלות את כליו, לנקר מהם את הכינים והפשפשים מרוב עוניו ודלותו. אדם כזה שנודר, מן הסתם פרוטות יכול להביא. אבל עבור הקב"ה נחשב הדבר כנפשות!

כשרון המעשה של האדם בינו לבין חבריו, הוא ליפות את המעשים, לסלסלו בחיבה. לתת את התחושה הטובה והנעימה גם לאדם הרחוק, גם לאדם הנמוך, משל היה עשיר הכי מופלג.

ועל זאת באו הקרבנות כנגד המנחות, אלה שווים ככרי זהב ואלה שווים כעשבי השדה, אבל למעלה הכל נמדד כפי לב האדם, ולבו של העני שפל יותר מכולם.

☆☆☆

לב נשבר.

הידעת שאין דבר יותר שלם ממך?

הוצאות הגליון
נתרמו השבוע

ע"י הר"ר משה בן יוכבד שליט"א
להצלחתו ברוחניות ובגשמיות

לעילוי נשמת

האשה הכבודה והצנועה אשת חיל עטרת בעלה

מרת אשרף רחל בת שמסי ע"ה

ת. נ. צ. ב. ה

מעלותיה ומידותיה הטובות נודעות לכל מכירה

נדבת בניה האחים המבורכים ד"ר בנימין וד"ר רוני

ורו"ח דני הי"ו

ניו יורק

מגיד דבריו ליעקב

להערות והארות
ולהצטרפות לשימת התפוצה
במייל:
8542164@gmeil.com

שיחות מוסר על סדר הפרשיות
כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'
שנאמרו במקלות על ידי
הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א
ראש ישיבת "בית החיים"

פרשת צו

הג"ר א' להרדס. היה הג"ר א' עד כל הלילה כשהוא עומד על יד השעון ומחכה מתי כבר יבוא הבוקר ויוכל לקיים את המצוה היקרה הזו ששבוע שלם לא היתה לו - הנחת תפילין.

במצוות כאלו שאין בהם עונג גשמי ואין בהם את הדחיפה הזו של התענוג הגשמי, יש צורך לאדם שהוא יכניס בעצמו את הערך למצוה ואת התשוקה והשמחה במצוה, ועל ידי זה יהיה זריז וזהיר במצוה.

מספרים על הגאון רבי זלמן זצ"ל, שמנהגו היה להתפלל כל תפילה במשך שעה, לא פחות ולא יותר. כאשר היה נעמד בתפילת שחרית להתפלל שמונה עשרה, היתה התפילה לוקחת לו שעה. כשנעמד להתפלל תפילת עמידה של מנחה - היתה התפילה נמשכת שעה, וכך גם בתפילת ערבית. פעם שאלו אותו, 'דבינו, למה אתה מאריך כל כך בתפילת עמידה? אדם מן השורה מספיק בשעה אחת להתפלל שלוש תפילות וחמש פעמים ברכת המזון... אמר להם רבי זלמן, 'זכי אני מאריך? - הלא אני מקצר! התפלואו התלמידים, 'זכי אתה מקצר? הלא שעה שלימה אתה מתפלל! אמר להם רבי זלמן, הגעו בעצמכם. תארו לכם אדם שהיה אהובו של מלך, והמלך מזמין אותו לבוא אליו ולדבר איתו. ולא היתה זו הזמנה רגילה לבוא אל המלך ולשבת איתו יחד עם כולם, אלא הזמנה לפגישה פרטית, כאשר רק הוא והמלך יהיו יחד בחדר, ויוכלו לנהל שיחה בארבע עינים. איך הוא היה מחכה למעמד הזה, וכמה הוא היה מצפה לרגע הזה שיוכל להכנס אל המלך, לראות אותו ולדבר איתו. הרי כל אחד רואה בחוש, שאם יצא לו לדבר עם אדם גדול ונכבד, עצם הדיבור אתו גורם לו נחת ועונג, והוא מספר על הפגישה הזו לכל הסובבים אותו ולבניו אחריו עד סוף כל הדורות... וכאן לא מדברים על אדם גדול ונכבד אלא על מלך. ואין צריך לומר שאם יודע אותו אחד שכל מה שהוא יבקש מהמלך הוא יקבל, כמה היה משתוקק לרגע הזה שיוכל כבר להגיע אל המלך.

אמר להם רבי זלמן, זו היא התפילה. בתפילה אדם עומד יחידי עם מלך מלכי המלכים הקב"ה, ומדבר אתו כדבר איש אל רעהו. הקב"ה נמצא אתך, שומע את משאלות לבך, ומקבל את בקשותיך ואת תפילותיך. 'הרחב פיך ואמלאהו - לשאול ממני כל תאות לבך, וככל אשר תשאל אמלא, כלשון רש"י (תהלים פא, יא). יש לך הזדמנות כזו, ואתה תסתפק בשלוש דקות? הלא אם היית מספר למישהו שנפגשת עם המלך ויכלת להיות איתו עוד ועוד ויצאת אחרי כמה דקות, הוא יאמר עליך שאתה לא מן הישוב... יכלת להיות עם המלך עוד, ולא נצלת את זה? לכן, אמר רבי זלמן, דעו לכם שמה שאני מתפלל כל תפילה במשך שעה, אין זה נחשב לאריכות בתפילה, אלא אדרבה, לקיצור בתפילה. ואילו הייתי יכול הייתי עומד ומתפלל כל היום כולו ומדבר עם הקב"ה, אלא שאי אפשר לי, כי אז תורת היאך תהיה נעשית.

זה התפקיד שלנו לגבי המצוות האלו, כמו תורה או תפילה. לחזק בקרבנו את ההערכה ואת היקר לכל פרט ופרט במצוה. וכך אומרת הגמרא בברכות (ו:), 'שהתפילה היא מהדברים העומדים ברומם של עולם ובני אדם מזלזלים בהם'. והתפקיד שלנו הוא לחזק את עצמנו בהם, וכמו

אין צו אלא לשון זירוז

בעזרת ה' יתברך, נראה לעיין ולהתבונן בעניני הפרשה - פרשת צו, ובעניני דימוא.

וידבר ה' אל משה לאמר. צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה וכו'.

על פי רוב, פרשת צו חלה בימי חודש ניסן, ולא בכדי. לשון רש"י: 'צו את אהרן' - אין צו אלא לשון זירוז. המשפט הזה של רבותינו שגור בפי כל, אבל עלינו לשים לב על מי מדובר כאן. הכתוב מדבר על אהרן הכהן, מלאך ה' ששימש בכהונה גדולה ונכנס לפני ולפנים וכיפר על כל ישראל, ועל בניו כיצא בו. וכי הם צריכים זירוז? - כאן אנחנו למדים שאכן כן, כל אחד צריך זירוז.

למאי נפקא מינה? - הרבה פעמים אדם קורא ספר מוסר או שומע איזו דרשה נאה, וכשהוא מסיים לקרוא הוא אומר, 'מה שכתב כאן המחבר - שפתים ישוק. כל דבריו קילורין לעינים, וכמה כל הדברים האלו מתאימים על חבר שלי, פלוני אלמוני... כאן למדנו שכל אחד מישראל, יהיה מי שיהיה, צריך זירוז, ואפילו קדושי ה' אהרן ובניו. ועל אחת כמה וכמה פעוטים שכמונו שצריכים זירוז, מיד ולדורות.

במצוות בלי עונג גשמי - על האדם לזרז את עצמו

עוד הוסיפו רבותינו ואמרו: אמר רבי שמעון, התנא האלוף רבי שמעון בר יוחאי, ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס. בירושלמי סיפרו רבותינו על חכם אחד שפעם נכנסו ובאו לביתו גבאי לילה וגבאי מה שגבאו. למחרת כאשר הגיע אותו חכם לשיבה, 'הווי שאלין ליה ולא הווי מצינ', היו התלמידים שואלים אותו שאלות, והוא אינו עונה. שאלו אותו תלמידיו: מה קרה? איפה הלב שלך נמצא? למה אתה לא אתנו? ואותו חכם השיב להם, אכן אתם צודקים. הכל תלוי בלב, והלב היכן תלוי? - בכיס... לכן כל מקום שיש בו חסרון כיס - צריך זירוז מיוחד.

לכשנתבונן נמצא שבמצוות ה' יש כמה סוגים. יש מצוות שנלווה להם עונג גשמי לאדם, כמו קרבן פסח הנאכל על השוכב, או עונג שבת שכולם זורזים וזהירים בו, וכמו שכתב הרא"ש במסכת שבת (פ"ג ס"א) שישיראל אדוקין הם במצוות עונג שבת. במצוות האלו אין לאדם נטיה להתרשל ולהתעצל, ואדרבה, תמיד תמצא שכל אחד משתדל בהם להיות מה'עשרה ראשונים, כי העונג שמתלווה למצוה זה עצמו מהווה מדרבן למצוה.

יש מצוות שאין בהם עונג גשמי, כמו תפילה או תפילין, ובהם אנשים פחות נזהרים להדר בכל ההיזורים. וחול המועד יוכיח, שאנשים שמחים שפטורים אז מהנחת תפילין. אמנם מצד אחד הם מצטערים כי יש להם את תפילת מוסף, אבל על כל פנים הם מרוצים מזה שפטורים מתפילין... למה? - כי אנשים אלו לא מעריכים את יקרות המצוה ולא מרגישים את העונג הרוחני שיש במצוה. בספר עליות אליהו מסופר על הג"ר א' זצ"ל שבמוצאי חול המועד פסח או במוצאי חול המועד סוכות, לא היה מסוגל

2. מה הכוונה 'ברומם של עולם'? - אמר הסבא מקלם, תלמידו של רבי ישראל מסלנט זצ"ל, כי לעולם כאן הכוונה לאדם עצמו, שהוא עולם קטן כמו שכתבו רבותינו וכמו שרמזו במדרש תנחומא. התפילה היא מהדברים העומדים ברומם של עולם - כי התפילה יכולה, באמצעות הדיבור והקשר שלו עם ה' יתברך - לרומם את האדם מעלה מעלה עד אין גבול, אלא שבני אדם מזלזלים בהם. וכך נאמרו רואים בחוש כאשר אדם נחקל באיזו מצוקה ובעיה, מיד הוא חושב מי יוכל לעזור

1. שמעתי מדודי ראש הישיבה הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל, שסיפר שלפני כשישים שנה הכיר בירושלים את ה"ד"ר וולך, שהיה צדיק גדול כנודע. הוא היה אוכל בכל שבת חמין כדי לקיים את מנהג ישראל, אבל בהיותו זה הפריע לו, היה במוצאי שבת עושה שטיפת קיבה לעצמו. לכאורה אם זה קשה לו הוא אנוס, ולמה אכל את החמין? אבל זה היה לרוב ידאת השמים שלו ולקפידתו על דקדוק התלכה עד קצה האחרון.

שאמרו רבותינו (ברכות לב): 'ארבעה דברים צריכים חיזוק, תורה מעשים טובים תפילה ודרך ארץ, ופירש שם רש"י: 'שיתחזק אדם בהן תמיד בכל כחו'.

אלו הם שני הסוגים שיש במצוות התורה. יש את המצוות שיש בהם עונג גשמי ובהם העונג עצמו מהווה זירוז לאדם, ויש מצוות שאין בהם עונג גשמי, ואז מוטל על האדם עצמו לזרז את עצמו בחשיבות וערך המצוה.

במצוות עם עונג גשמי - על האדם להזהר לעשותן לשמה

אמנם, מצד שני, במצוות האלו שיש בהם עונג גשמי, צריך האדם להזהר יותר לעשות אותם לשמה, כדי שלא יימצא שעושה את המצוה בשביל העונג הגשמי. הגמרא אומרת (נזיר כג): שנים שאכלו פסחית, אחד אכל לשמה ואחד אכל את פסחו באכילה גסה, הראשון נקרא צדיק ועליו הכתוב אומר 'ושרים דרכי ה' צדיקים ילכו בו', והשני נקרא רשע ועליו הכתוב אומר 'ורשעים יכשלו בו'. ולכאורה, הלא שניהם אכלו את קרבן הפסח, ואיך זה שהראשון נחשב צדיק והשני נקרא רשע ופושע? אין זה אלא מפני שלכל אחד היתה מחשבה שונה. הראשון אכל לשם המצוה והיתה לו כוונה טובה, ואילו השני אכל לשם זלילה בעלמא.

נמצא אם כן שהמחשבה קובעת את כל מהות האכילה. וכך היה אומר החפץ חיים זצ"ל, שכל אדם יכול באמצעות מחשבה קלה לקדש את כל מעשיו וכל פעולותיו. ובפרט צריך האדם לקדש את המקומות האלו שיש בהם עונג גשמי, ולהעלותם לשמים. רבינו יוסף חיים זצ"ל בספרו בן איש חי רמז זאת בדברי רבותינו (פסחים קא): 'אין קידוש אלא במקום סעודה'. פשט דברי רבותינו הוא שכאשר אדם עושה קידוש בשבת, מיד לאחר מכן הוא צריך לאכול שם את הסעודה, ואם עשה קידוש ולא אכל מיד אלא רק אחרי כמה שעות, לא יצא ידי חובת קידוש, כי הקידוש הוא כחלק מן הסעודה. זה פשט דברי הגמרא, אבל אמר רבינו יוסף חיים, יש כאן גם רמז בדבר. 'אין קידוש' - אם אתה רוצה להתקדש ולהתעלות ממדרגה למדרגה, 'אלא במקום סעודה', המקומות האלו שיש בהם הנאת הגוף, הם אלו המקומות בהם צריך האדם זהירות גדולה יותר להתקדש ולעשות כל פעולותיו לשם שמים, כדי שחלילה לא יעשה את כל המצוה בשביל הנאת הגוף.

נמצא אם כן שבכל סוג מן המצוות יש עבודה אחרת. במצוות האלו שיש בהם עונג גשמי, צריך האדם להזהר יותר שתהיה כוונתו לשם שמים כדי שלא תהיה כל מגמתו רק להנאת גופו, מה שאין כן במצוות שאין בהם עונג גשמי, בדרך כלל אדם עושה אותם לשמה. אך מצד שני במצוות שיש בהם עונג גשמי הרי העונג מזרז ומדרבן אותו לקיום המצוה, ובמצוות שאין בהם הנאה גשמית על האדם לזרז את עצמו יותר ויותר כדי שלא יעשה אותם בהתרשלות וברפיון ידים.

ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס

על אחת כמה וכמה שהדברים אמורים במצוות כאלו שלא די בזה שאין בהם הנאה גשמית, אלא עוד יש בהם חסרון כיס, וכמו שאומר רבי שמעון בר יוחאי, 'ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס'. כאשר אדם צריך להוציא ממון מכיסו ולשלם בעבור המצוה, נפתחים לו מעינות החכמה והוא מתחיל להרץ תירוצים כמו בעלי התוספות, 'יש לומר שמטעם זה אני לא צריך להוציא את הממון', 'ועוד יש לומר שמטעם אחר אני לא מחוייב בזה', וכהנה וכהנה, ובלבד שלא יצטרך להחזיל מעות מכיסו. ובמקומות האלו צריכים זירוז כפל כפלים.

מצוות הפסח הם מצוות שעריכות זירוז הרבה, מפני שיש בהם הוצאות הרבה. יש את ההוצאות של קמחא דפסחא, ואדם מתרעם ואומר 'הרי

לו. הוא אומר לעצמו 'פלוגי זה, הוא דוד של דוד של זקני, והוא נמצא במשרד אלמוני, ואולי תהיה לו השפעה והוא יוכל לעזור לי'. זו הכתובת הראשונה אליה הוא פונה. ומה עושה המאמץ האמיתי? - פונה ישר אל הכתובת הנכונה, וללא עכבות הולך ושוטח את הבעיה שלו לפני הקב"ה.

סיפר לי אחד מתלמידי של החפץ חיים זצ"ל, שהוא זוכר שלפעמים היו אנשים שולחים שליחים אל החפץ חיים שיתפלל עבורם בשביל ישועות שהם צריכים, אם בשביל פרנסה ואם בשביל בריאות, וכיצא בזה. והיה החפץ חיים זצ"ל מתרעם ואומר, 'מה קרה היום לבני אדם? הם לוקחים עני אחד ועושים אותו שליח, ושולחים אותו לעני שני כדי שיבקש על עני שלישי, בשעה שימליך לפנות ישר אל הגביר העשיר ולבקש ממנו? - הרי הם יכולים בעצמם לעמוד ולבקש מהקב"ה שיעזור להם, ולמה הם שולחים אלי שליחים? וכבר אמרו רבותינו (מסאית רבה נד דף, "פה תפילת החולה על עצמו".

כבר נתתי קמחא דפסחא שנה שעברה ולפני שנתיים, ולמה אתן גם עכשיו? - הרי קיימא לן אינו חוזר וניעור... ואחרי קמחא דפסחא באים כל מצוות החג וכל הוצאות בני הבית, וכמו שאמרו רבותינו (פסחים קט). 'במה משמחין, כל אחד לפי מה שהוא. אם תביא לילד שלך תרגול צלוי וטרי מתנה לחג, הוא לא יתפעל כלל וכלל, אבל אם תביא לו תרגול על מקל - סוכריה - הוא ישמח מאד מאד... וכל אחד צריך לחשוב מראש מה ישמח כל אחד מבני הבית שלו, וזו היא אחת המצוות היקרות שיש לנו בימים אלה. הצד השווה שבכל מצוות הפסח, שבכולם יש הוצאה מרובה של ממון, והתפקיד של האדם הוא לזרז את עצמו ולעשות את כל המצוות בשמחה.

הרבה פעמים אדם עושה מצוה, אבל בתוך תוכו הוא שרוי בצער ובהתמרמרות, ולפעמים אתה יכול לשמוע אותו אומר 'מי יתן והיינו פטורים מלעשות את כל זה'. האיש הזה, אפשר לכנות אותו בשם פרעה. מדוע? - כי אמרו רבותינו (ילקוט שמעוני בשלח רכה) על פרעה, שהוא 'אכל לקה ושיילם', וכאותו אחד ששלח את העבד שלו לשוק שיקנה לו משהו לאכול, והלך אותו העבד וקנה לרבו דגים באושים. כעס האדון על העבד ואמר לו, 'זה מה שהבאת לי לאכול? - דגים באושים? אתן לך עונש'. הציע האדון לעבד 'תבחר לך עונש, או שתלקה מאה מלקיות, או שתפדה את החטא שלך במאה דינרים, או שתאכל בעצמך את הדגים הבאושים'. אמר העבד לעצמו, איך אני אהיה מסוגל ללקות מאה מלקיות? לא בשבילי. לשלם מאה דינרים? - כל החסכונות שלי ילכו עכשיו בשעה קלה. אמר העבד לאדון 'תן לי את הדגים ואוכל אותם'. התחיל לאכול, ואחרי כזית נתקע העבד ואומר לרבו 'אני לא מסוגל להמשיך. תן לי את המלקיות וזהו'. העמיד האדון את העבד והתחיל להלקות אותו. אחרי חמש עשרה מלקיות צעק העבד, 'אני לא יכול להמשיך יותר, ועוד מכה אחת ותצא הנשמה שלי'. אמר לו האדון אז מה תעשה? אמר העבד 'אני אשלם'. נמצא שגם אכל את הדגים הבאושים, גם לקה וגם שילם. גם פרעה היה כך, שיכל להוציא את בני ישראל מארץ מצרים אך התעקש ולא שלח אותם, ולבסוף גם לקה בעשר מכות, גם הוציא ממון רב כמו שכתוב 'וינצלו את מצרים', וגם שחרר את ישראל לנפשם.

כך גם בענייננו. כולם מקיימים את המצוות, אך השאלה היא איך הם מקיימים אותם. יש אחד שמקיים את המצוה, טורח עליה ועושה אותה, אך כל הזמן הוא בעצב ובמרמור 'למה אני צריך לעשות את זה', 'זה כל כך קשה לי', וגם אחרי שהוא עשה כבר את המצוה הוא עוד יכול לומר 'חבל שעשיתי את המצוה הזו'. אדם שחושב מחשבה כזו הפסיד את המצוה שלו, כי הוא בגדר של תוהה על הראשונות, והרי הוא כפרעה שגם אכל, גם לקה וגם שילם. לכן כאשר אתה עושה מצוה, תעשה אותה עם שמחה! בזריזות ובשמחה של מצוה.

לדוגמא, אדם יוצא בבוקר בדרכו אל העבודה, ברכב שלו. הוא נוסע ונעמד ברמזור, ואז הוא מבחין בחבר שלו שעומד בתחנה, וגם הוא צריך להגיע אל אותו מקום שאליו הוא נוסע. מה הוא אומר לעצמו בשניה הראשונה? - 'לא ראיתי כלום'. 'זהו זה גם ספק, מי אמר שגם עכשיו הוא צריך להגיע לאותו מקום, ומספק צריך להחמיר לא לקחת אותו'. הוא ממשיך בנסיעה, אבל אז הוא חושב, 'לא נעים'. הרי אנחנו מכרים והוא ישאל אותי, איך זה שראית אותי עומד בגשם ובקור ולא לקחת אותי. הוא מתחרט וחוזר אל החבר שלו, נעצר על ידו ולוחש לו 'נ', תעלה, כאילו כך שמו של החבר: 'תעלה... הוא נוסע איתו ביחד, אבל כל הדרך הוא חושב לעצמו ברוגז 'בגללו אני אתעכב קצת מלהגיע לעבודה, חבל שראיתי אותו... לפעמים הוא חושב את זה בסתר לבו, ולפעמים זה מתפרץ גם החוצה... וזה כל כך חבל. אם לא היית לוקח אותו, מילא. אבל אחרי שכבר לקחת אותו, תקח אותו כמו שצריך! הרי עכשיו אין שום משמעות למה שאתה חושב, אז למה שלא תקח אותו בשמחה ובסיפוק? תחשוב על יוקר המצוה הזו של גמילות חסדים.

כך גם במצוות הפסח. אם כבר אתה טורח ומנקה ומצחצח את הבית, קונה לכל בני הבית מתנות ומוציא הוצאות, תעשה את כל המצוות האלו בשמחה ובטוב לבב, למרות ההוצאות הרבות. ה' יהיה בעזרונו.

פרשת צו תשפ"ב

מישבי הדרה

הליכות חיים

בס"ד

האם מצרן לחנייה, נחשב כמצרן גם לדירה?

שאלה

אלמנה מבוגרת מעוניינת למכור את דירתה שנמצאת בבנין חד קומתי. ומצד אחד צמודה לה דירה שקיר משותף מפריד ביניהם. ומהצד השני ישנו עוד בנין חד קומתי שאינו צמוד לדירתה. ובין שני הבנינים ישנו שביל צר שמחולק ברוחבו בטאבו לשני בנינים אלו, המשמש כחניה לאלמנה ולדייר מהבנין הסמוך. ועקב היותו צר, ניתן להחנות שם רכב אחד בלבד, ולכן עשו שני הדיירים תורנות, ששבוע אחד האחד מחנה שם את רכבו, והשני מחפש לעצמו חניה, ובשבוע השני להיפך.

נמצא שמצד אחד של הדירה העומדת למכירה, גרה משפחה שהיא מצרנית לדירה. אולם השכן מהבנין הסמוך הינו מצרן לשטח של החנייה, ולא ניתן לקנות שטח זה ולרשום עליו בעלות בטאבו בפני עצמו - רק אם קונים אותו יחד עם הדירה. וגם האלמנה מעוניינת למכור כחלק מדירתה, כדי להשביח את מקחה, ולא באופן נפרד.

כעת הדייר שגר בבנין הסמוך רוצה לקנות את הדירה עם שטח החניה כדי להשתמש בחניה לצורכו.

ולעומת זאת, למשפחה המצרנית עם הקיר המשותף - אין כסף לקנות את הדירה עבור עצמם. אלא שמצאו עשיר שמוכן לקנות את דירת האלמנה יחד עם דירתם ולחברם יחד. וכך הם יקבלו ממנו תשלום גבוה יותר עבור דירתם, מאשר אם היו מוכרים אותה בפני עצמה.

האם רשאי הדייר בבנין הסמוך לקנות את דירת האלמנה או שיש זכות קדימה למשפחה המצרנית בגלל שיש להם קיר משותף עם דירת האלמנה?

תשובה

הדייר מהבנין הסמוך רשאי לקנות את דירת האלמנה, והמצרן אינו יכול למונעו מכך.

מקורות

הלכות בר מצרא מבוארים בהרחבה בגמ' ב"מ (קח.:-), בטור, ובשו"ע חו"מ סי' קעה ובמפרשיהם. כאשר יסוד הדין הוא, שחייבו חז"ל את הקונה לעשות הישר והטוב עם המצרן ששדהו, דירתו או חנותו צמודה למה שנמכר. ולכן באופן שאם המצרן יקנה אותה - הוא יוכל לחברה יחד עם השטח שנמצא כבר בבעלותו, ולעשותם כיחידה אחת, ותיגרם לו תועלת גדולה. ואילו הקונים האחרים שמעוניינים לקנות נכס זה, יכולים למצוא דבר דומה במחיר דומה באותו איזור. אמרו חז"ל לקונה, שיקנה נכס במקום אחר.

אמנם מבואר שם בגמ', ונפסק בשו"ע, שישנם מקרים רבים, שבהם חז"ל לא מנעו מהקונים לקנות נכס נדל"ני, למרות שהמצרן לנכס זה גם כן מעוניין לקנותו. וסיבת ההיתר נובעת, בגלל שהישרות

של "ועשית הישר והטוב" נאמרה דוקא בשביל הקונה שלא למנוע ממנו את הקניה.

כמו כן נוסף, שלהלכה נקטו רוב הפוסקים שדינא דבר מצרא קיים גם במכירת דירות וחנויות, וכל בניה שמחוברת באופן קבוע לקרקע כמבואר ברמ"א (סי' קעה, נג), ובש"ך שם (סי' קג, נג) וע"ש.

אשה שקונה דירה - אין קדימות למצרן

כתוב בגמ' ב"מ (קח.:-) שאם אשה קונה נכס - אין בעסקה זו דינא דבר מצרא. מאחר ואין דרך נשים להסתובב בשווקים ולהתעניין אצל בני אדם על נכסים לקניה. לכן חז"ל לא מנעו מהנשים את קנייתן, ולא אמרו להן שיחפשו לקנות במקומות אחרים, וכך גם נפסק להלכה בשו"ע שם (סעיף מז) וע"ש.

אשה שמוכרת דירתה - אין קדימות למצרן

אלא שנחלקו רבותינו הראשונים, באופן שאשה מוכרת את הנכס שלה, לדעת שו"ת מהר"י וייל (סי' צט) במקרה זה, יש דין קדימה למצרן, כי אומרים לקונה - תקנה עבורך במקום אחר. אולם כתב הבית יוסף (סי' קעה ססי' מז) בשם הרבה מרבותינו הראשונים, וכן ציין שם בדרכי משה (סי' קח) בשם מהר"ם מרוטנבורג, והמרדכי, שאם אשה ובפרט אם אינה נשואה מוכרת את נכסיה - אין קדימות למצרן, מאחר ואין לה מי שיפקח על מעשיה, לכן רצו חכמים שיהיה ממכרה קיים, כדי שיותר בני אדם יתרצו לקנות את ממכרה, ולא יימנעו לקנותו מחמת המצרן. כלומר, כאן הישר והטוב לעזור לאשה שמוכרת - גובר על הישר והטוב לעזור למצרן. והרמ"א שם (בסעיף מז) הביא רק דעה זו להלכה.

ולפי"ז בנידון השאלה דנן, מאחר והאלמנה היא זאת שמוכרת את דירתה - לכן לרוב רבותינו הראשונים אשר כמותם גם הכריעו הבית יוסף, והרמ"א - אין למצרן שום עדיפות, ולפי"ז רשאי השכן שגר בבנין הסמוך לקנות את דירת האלמנה. אלא שאם הקונה חושש לדעת המהר"י וייל, נלענ"ד שיש בנידון דנן סיבות נוספות להתיר לו את הקניה, כדלהלן.

מצרן נחשב - גם כשהוא מצרן לחלק קטן ממה שנמכר

מבואר שם בגמ' ובשו"ע (סעיף יא) שאם ישנם כמה מצרנים לשדה שנמכרת, לכתחילה יחלקו אותה באופן שווה בין כל המצרנים. אולם אם קדם מצרן אחד לקנותה, למרות שיש לו חלק קטן שבו הוא מצרן לשדה שנמכרת, ואילו לשאר המצרנים יש חלק גדול יותר, בכל זאת נחשב בעל החלק הקטן כמצרן, ולכן אם הקדים את שאר המצרנים וקנה את כל השדה - אין שאר המצרנים יכולים לבטל את קנייתו.

והנה בשלמא בשדה שעומדת למכירה כנידון של הגמ' - שייך לחלקה לכמה מצרנים, אבל דירה שעומדת למכירה, אפילו אם יש לה שני מצרנים שרוצים לרכוש, בדרך כלל לא ניתן לחלקה לשניים, ורק אחד מהם ירכוש אותה. ובפרט שברוב המקרים גם המוכר לא מעוניין לעשות שני חוזי מכירה נפרדים, וגם ע"פ חוקי

הרישום בטאבו, ברוב המקרים לא ניתן לפצל את שטח הדירה לשני קונים.

לפיכך מאחר והשכן מהבנין הסמוך הינו מצרן לשטח החניה שנמכר ע"י המוכרת כחלק בלתי נפרד ממכירת הדירה. למרות שמצרנותו הינה שולית ביחס למצרנות השכן שיש לו קיר משותף עם דירת האלמנה. אולם מאחר והתבאר שגם מצרן לחלק קטן מהנכס שנמכר - חל עליו "שם מצרן", לכן יכול השכן שגר בבנין הסמוך לקנות גם לכתחילה מדין מצרן את הדירה עם החניה, ודין זה קיים אפילו למהר"י וייל.

מצרן שאינו קונה לצורך שימוש האישי - אינו מצרן

כמו כן נלענ"ד שבנידון דנן - לא זוכה המצרן לדירה בהטבה של עשיית הישר והטוב. מאחר ומבואר בגמ' שרצון חז"ל היה, לאפשר למצרן לחבר את הנכס שלו עם הנכס שעומד למכירה, כדי שיוכל לעבוד בשדה טוב יותר או שיוכל לחבר את הדירה המצרנית לדירתו כדי לחיות בהם יותר בהריוחה. אולם אם מפסיק אפילו סלע או גדר בין שני הנכסים ולא ניתן לחברם - אין דין בר מצרא, למרות שודאי שיש תועלת ורווח ממנו לאדם ששתי שדותיו קרובות, אפילו כשאינן מחוברות כיחידה אחת, מאשר שכל שדה תהיה באיזור אחר בעיר. עכ"פ מוכח, שחז"ל לא תיקנו עדיפות למצרן כדי שירוויח יותר כסף, אלא רק אם יוכל להשתמש באופן אישי בשני הנכסים כיחידה אחת.

לפיכך בנידון השאלה, מכיון שלמצרן אין את הכסף לקנות את הדירה המצרנית, ואינו מעוניין כלל לחברה עם דירתו לצורך עצמו כדי לגור בשתי הדירות כיחידה אחת. אלא כסף קניית הדירה המצרנית הינו מאדם זר שאינו מצרן, וקונה זאת כדי שיוכל לרכוש את שתי הדירות למגוריו. ומאחר והתבאר שחז"ל תיקנו דינא דבר מצרא רק לצורך שימוש האישי של המצרן, ולא כהיכי תמציי שירוויח יותר כסף, ובנידון דנן המצרן רוצה לנצל את היותו מצרן לצורך רווח כספי בלבד ולא לצורך מגוריו. לכן אפילו אם יערים על השכן מהבנין הסמוך וירשום בחוזה הקניה שהוא הקונה, כאשר ידוע שכסף קניית הדירה ניתן לו מאדם אחר כדי שימכרנה לו לאחר מכן ללא כל תמורה. אין לו שום עדיפות למרות היותו מצרן, כי לגביו - לא תקנו חז"ל ועשית הישר והטוב. והרי הוא כמו כל קונה זר שמעוניין לקנות דירה זו.

ההבדל ההלכתי בין שלושת סיבות ההיתר

מסקנת הדברים בנידון השאלה דנן - השכן מהדירה המצרנית לחניה, רשאי לכתחילה לקנות את דירת האלמנה משלש סיבות, ויש בהן נפ"מ להלכה, כדלהלן.

א - כי לדעת רוב הפוסקים [למעט המהר"י וייל] כשאשה מוכרת דירה, ובפרט אלמנה - אין דין בר מצרא. ולפי טעם זה - כל האנשים יכולים לקנות את דירתה.

ב - מכיון ששטח החניה נמכר כחלק בלתי נפרד מהדירה, בין אם מבחינה מעשית לא ניתן לפצלו בטאבו, ובין אם האלמנה לא מוכנה למוכרו באופן נפרד מהדירה. ומאחר והשכן מהבנין הסמוך מצרן לשטח החניה - נחשב הוא כמצרן שווה לעסקה זו. ורשאי לכתחילה לקנות כמצרן את דירת האלמנה. ולפי טעם זה - שאר הקונים שבשוק, לא יכולים לקנות את הדירה.

ג - מכיון שהמצרן עם הקיר המשותף לא מעוניין לקנותה לעצמו כדי לחבר את שתי הדירות לצורך מגוריו, אלא אדם זר קונה

מכספו את שתי הדירות, לכן אפילו אם המצרן יחתום בפועל על חוזה הדירה - זוהי הערמה בלבד. וחז"ל במקרה זה לא תיקנו לעשות עמו הישר והטוב.

ולפי טעם זה - אם הטעם השני שנכתב לעיל נכון - יוצא שרק השכן שמצרן לחניה - הוא המצרן היחידי בעסקה זו, ולכן רק לו ישנה עדיפות לקנות את דירת האלמנה. אולם אם לא נקבל את הטעם השני - כל הקונים בשוק יכולים לקנות את הדירה. וכל שכן שגם השכן מהבנין הסמוך יכול לרוכשה.

ולענ"ד נראה שכל הטעמים נכונים מצד עצמם, וניתן להשתמש בסברות אלו גם למקרים אחרים.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

אהרן הכהן

"צו את אהרן ואת בניו לאמור" וכו' (ו, י)

כתוב במדרש רבה ויקרא (ו, י) על הפסוק במשלי (י, יב) "שנאה - תעורר מדנים" השנאה שגרים אהרן בין ישראל לאביהם שבשמים, מחמת עשייתו את העגל - גרמה עליו דינים מרובים, ועליו אמר הקב"ה למשה בשמות (לב, לג) "מי האיש אשר חטא לי - אמחנו מספרי". ולכן כתוב בדברים (ט, כ) "השמדה" זה - כילוי בנים. ובזכות התפילה שמשה התפלל עליו - התכפר לו ומתו מחצית מבניו, ונשארו לו שני בנים חיים. בנוסף לכך, התפלל משה על אהרן ואמר לקב"ה: על כך שמתחילת ספר ויקרא לא הוזכר בתורה בכוונה שמו של אהרן, אלא כתוב בויקרא (א, ח) "וערכו - בני אהרן, וזרקו - בני אהרן", ונתנו - בני אהרן". אמר משה לקב"ה, כיצד יתכן שהבור [שהוא אהרן] שנוא, ואילו המים שלו [שהם בניו] אוהבים? ועל כך אמר הקב"ה למשה: חייך שבשבילך אני מקרב, ואני עושה אותו עיקר ובניו טפלים לו, לכן נאמר "צו את אהרן ואת בניו לאמור" ע"כ.

ולכאורה צריך להבין, הרי בספר שמות פ' תצוה (כח, א) נאמר ציווי למשה רבינו "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו לכהן לי" וכו'. וכתב רש"י, שציווי זה נאמר למשה לעשותו לאחר בניית המשכן. כלומר, עוד לפני שהחלו בהקרבת הקרבנות. וכתוב שם במד"ר שמות (לו, ב-ג) שהקב"ה אמר למשה שהוא יודע שכוונת אהרן בעשיית העגל היתה לטובה דהיינו - כדי למשוך את הזמן עד שמשה יבוא. ובשכר זה מינה הקב"ה את אהרן להקריב לפניו את הקרבנות, ועליו אמר דוד המלך בתהילים (סה, ה) "אשרי תבחר ותקרב - ישכון חצריך" ע"כ.

הרי מבואר שאדרבה בגלל שכוונת אהרן היתה להרחיק את העם מלהשתחוות לעגל, לכן הוא זכה לכהונה גדולה. ואם כן קשה, למה נענש לבסוף על מעשה זה, עד שנמחה שמו מהתורה בפ' ויקרא?

ביאור שני המרכיבים במעשהו של אדם

אלא התירוץ הוא, שישנן שתי בחינות שונות במעשהו של האדם. א - עשיית המעשה בפועל. ב - מה היתה כוונת הלב ומחשבתו בעשיית המעשה. ושתי בחינות אלו כתב הרמב"ם ב"ג העיקרים כיסוד האמונה, וכלשונו בעיקר העשירי: אני מאמין באמונה

שלמה, שהבורא ית"ש א - יודע כל מעשה בני אדם. ב- וכל מחשבותם.

והנה ביחס למעשה שנעשה בפועל ובאופן גלוי - דבר זה גם המלאכים בשמים רואים אותו. אולם ביחס לכוונת הלב - דבר זה רק הקב"ה יודע מה בליבו ובמחשבתו של האדם. לפיכך כלפי המעשה שנעשה בפועל, שעליו כתוב בתורה ב' כי תשא (לב, ד) שאהרן עשה את העגל. וכן כשירד משה מהר סיני כתוב (לב, כה) "וירא משה את העם כי פרוע הוא - כי פרעה אהרן לשימצה" וכו', כנגד זה באה מידת הדין לקטרג עליו, ואי אפשר לפייסה מבלי שאהרן ייענש. ומחמת קטרונה נגרם ששני בניו הגדולים מתו, וכן נמחה שמו מפרשת ויקרא. וכעת לאחר שנענש, התפלל עליו משה שבעונש שקיבל יתכפר לאהרן על חטאו, ויתבטל מעליו הקטרוג כמבואר במד"ר פ' צו (י, ה). ומעתה עבור החלק השני של החטא שהוא המחשבה וכוונת הלב, אדרבה מגיע לו שכר רב. והיות ודבר זה רק הקב"ה יודע עליו, לכן מפרשת צו חזר להיות מוזכר שם אהרן בתורה. וכן זכה, שהקב"ה מינהו להיות הכהן הגדול, מאחר ורק אדם שיש לו לב גדול כל כך למען הצלת כלל ישראל - הוא יכול להיות בחיר הכהנים שזוכים לשרת לפני ה'. ועליו אמר דוד המלך "אשרי תבחר ותקרב - ישכון חצריך".

מעלתו המיוחדת של אהרן, על פני כל הצדיקים שהיו מבריות העולם

והוסיף על כך ביאור במדרש תנחומא פ' צו (ס"ח) מאחר והקב"ה קירב וגם בחר את אהרן, ע"י כך הוא התעלה מעל שלושת האבות ודוד המלך, שלא זכו לשתי בחינות אלו, אלא רק לאחת מהן. וכלשונו שם: אשרי אהרן שזכה בכפליים, שהקב"ה גם בחר, וגם קירב אותו. וע"ש בראיותיו.

והנה חז"ל הפליגו בליבו הרחב, ובמידותיו התרומיות של אהרן, ובפרט כלפי עם ישראל, שבזה התעלה אהרן על כל האנשים שהיו, ושהיו מבריות העולם עד סופו, וכפי שנבאר בס"ד להלן. כתוב במד"ר פ' צו (ג, א) אמר ר' ברכיה בשם ר' אבא בר כהנא, שבתחילה ביקשו החוטאים בעגל מחור בנה של מרים הנביאה לעשות להם את העגל, ובגלל שסירב - הרגו אותו. ואח"כ אמרו לאהרן שיעשה להם את העגל. ואמר אהרן, שאם יהרגו גם אותו למרות שהוא כהן, נמצא שיתקיים בהם הפסוק באיכה (ב, כ) "אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא" - ומיד הם גולים ללא שום תקנה ע"כ. כלומר לא יהיה יותר תקנה לכלל ישראל, ולא יזכו להגיע לארץ ישראל. ולכן עדיף שאחטא ואיענש על כך מאת ה', ובזכותי כלל ישראל ינצלו. וזאת למרות שמדובר ברשעים שהינם: רוצחים, עובדי עבודה זרה לעגל, וחוטאים בעריות, וכמו שפירש רש"י על הפסוק ב' כי תשא (לב, י) "ויקומו לצחק" וע"ש.

כמו כן כתוב במדרש תנחומא פ' צו (ט"ו) שלאחר בליעת האדמה את קרח ועדתו, נקהלו בני ישראל בתלונה על משה ואהרן ב' קרח (י, י) "אתם המיתם את עם ה'" ובאו להורגם כמבואר שם בתרגום יונתן ב"ע, ומיד החל הנגף בעם. ואמר משה לאהרן שימחר ויקח את המחטה עם קטורת וישים עליה אש, וייצא עם זה מהמשכן לעם כדי לעצור בכך את המלאך המשחית מהריגת בני ישראל. וטען לו אהרן, הלהרגני אתה מבקש? הרי שני בני נדב ואביהוא נפטרו בגלל שהביאו אש זרה לתוך המשכן, א"כ אם אקח אש קדושה שדולקת כבר במשכן ואוציא אותה מחוץ למשכן - ודאי שאיהרג. ענה לו משה, לך ועשה מהרה מה שאמרתי לך, כי עד שאתה מתווכח עמי - בנתיים מתים כל הזמן עוד יהודים.

כיון ששמע אהרן כך אמר: אפילו אם אני אמות למען הצלת כלל ישראל - כדאי לי. מיד - ויקח אהרן כאשר דיבר משה. אמר הקב"ה למשה: כשם שאהרן הציל את בני ע"י לקיחה - אף אתה גדלהו בלקיחה. ולכן כתוב "קח את אהרן" ע"כ.

מסירות נפשו של אהרן, להצלת אפילו החוטאים שבישראל

נמצאנו למדים עד כה, שגם בחטא העגל, וגם כשהוציא את הקטורת עם האש מהמשכן כדי למנוע מגיפה מישראל, בשני המקרים מסר אהרן את נפשו למיתה עבור הצלת כלל ישראל. למרות שמדובר ביהודיים שחוטאים בשלושת החטאים החמורים ביותר בתורה, והם באו ברשעותם להרוג את אהרן. בכל זאת במקום להענישם, אהרן עוד מסר את נפשו עבורם כדי להצילם מעונש, והעיקר שאף יהודי לא יענש מחמתו. ולכן רק עליו אמר הלל הזקן נשיא ישראל באבות (א, יב) "הוי מתלמידיו של אהרן - אוהב שלום, ורודף שלום" וכו'. כי אהרן מסר את נפשו, זמנו, וכל מהותו, למען כל יחיד ויחיד מכלל ישראל, ואפילו אם אותו אדם היה גדול החוטאים, ובא להורגו.

ביאור מעלת אהרן "ושמח בלבו"

כתוב במד"ר על הפסוק ב' שמות (ה, יד) "וראך ושמח בליבו" שהובא בקצרה ברש"י שם, שטען משה לקב"ה, כיצד אתה אומר לי ללכת למצרים ולהנבא לכלל ישראל, ולהיכנס בתחומי של אהרן אחי שגדול ממני בשנים, וגם מתנבא להם במצרים כבר עשרות שנים? והשיב לו הקב"ה: לא כמו שאתה סבור שהוא יקפיד עליך בגלל שאתה עולה לגדולה על חשבונו, אלא אדרבה "וראך - ושמח בלבו". אחיך אהרן גדול כל כך במידותיו, שהוא עוד ישמח על כך שאתה זכית להגיע לדרגת נבואה גדולה ממנו ולהנהיג את העם, ע"כ. כלומר, לבו הרחב ומידותיו התרומיות של אהרן היו מעבר להשגת אנוש, שאפילו אחיו משה רבינו, לא יכל להבין שניתן להגיע לשלימות במידות עד כדי כך.

כתוב במסכת שבת (קלט.) אמר רב שמלאי, בשכר וראך ושמח בלבו - זכה אהרן לחשן המשפט שהיה על לבו, ע"כ. והקשה על כך הר"ן בדרשותיו (דרוש ג) וז"ל: וזה המאמר צריך ביאור, מדוע נתייחס זה הגמול לאהרן על טוב לבבו בנבואת משה, יותר מכמה מעלות שהיו לאהרן מצד כהונתו?

ותירץ שם הר"ן, רצה ללמדינו כמו שכתוב בסנהדרין (ז.) שכל מידות הקב"ה הינן - מידה כנגד מידה. דהיינו, הסיבה שמחמתה זכה אהרן שיהיה על לבו חושן ואפוד היא - בגלל לבו הגדול ששמח על גדלות הזולת, ואפילו כשבא למקומו, ומתנבא ומנהיג את העם על חשבונו. והוסיף שם הר"ן, שלכאורה הרי באמצעות החושן עם האורים והתומים שבתוכו, מתגלים לכהן נבואות עתידיות, וזהו דבר שייך לנביא ולא לכהן, ולמה זכה אהרן ששימש ככהן גם בדרגת נבואה כזאת? אלא שרצה ללמדינו, שאהרן קיבל שכר זה לו ולזרעו אחריו, בגלל מה שהתעסק עם משה רבינו באופן שווה בכל מה שקשור ליציאת מצרים, ולא קינא במשה למרות היותו צעיר ממנו בשנים. ולא רק שלא קינא בו - אלא שעוד שמח בגדלותו של משה, ולא חשב לרגע שזה על חשבונו, למרות שבעיני בשר ודם נראה, שהנהגת משה במצרים דחקה את מעמדו של אהרן, שהרי מסיבה זו משה סירב לבקשת הקב"ה לגאול את ישראל, כמבואר שם במדרש וברש"י.

אין בכך כל בעיה. והאיסור קיים רק - אם באותו בית הדין שבאותה עיר חלק דיינים מורים לעשות כבית שמאי, וחלק מורים לעשות כבית הלל. אבל כשישנם שני בתי דין שונים באותה העיר - רשאי כל בית דין לפסוק כהבנתו.

הלימוד המעשי מדרכי אהרן עבורינו

והנה הלל הנשיא ציווה אותנו באבות (א, יב) "הוי מתלמידיו של אהרן" כלומר, ודאי שלא שייך להגיע לדרגתו. אבל נצטוונו ליישם בפועל לפחות משהו מאהרן הכהן, כדי שזוכה להיקרא - "תלמידיו". ולכן אם אין ביכולת רובנו להיות ממשכני השלום בין אנשים אחרים, לפחות שלא נהיה אנחנו חלק מבעלי המחלוקת ועושי המריבה עם הזולת. בין אם זה עם האשה או שאר בני המשפחה הקרובים או הרחוקים לנו, ובין אם זה עם השכנים, ושאר האנשים שאנו עמם בקשר. ואפילו אם נדמה לנו שאנו הצודקים. וגם אם נגרמה מחלוקת או ריב באשמתנו או שלא באשמתנו - חובה עלינו לנסות ולפייס את שכנגדנו בכל דרך, ואפילו שלדעתנו אנחנו הצודקים, ואפילו אם הדבר כרוך בהפסד ממון. או לפחות לפנות לבית הדין עם הצד השני שיסדיר את העניינים, ולא להנציח את המחלוקת. והבא ליטהר - מסייעים בידו.

הליכות והלכות בדף היומי

יבמות י'ג:

“לא תתגודדו”

כתוב בגמ' ביבמות (יג:) שמהפסוק (דברים יד, א) "לא תתגודדו" נלמד - שאסור לאדם לעשות חבורה בגופו על מת. כמו כן נלמד מהפסוק הזה שאסור לעשות אגודות אגודות בהלכה. כלומר, שכל אדם או קבוצות אנשים ינהגו באופן שונה את מצוות התורה.

טעם האײסור הוא: לדעת רש"י שם בד"ה לא תעשו אגודות אגודות - משום שנראה שיש לעם ישראל שתי תורות שונות. כלומר, זה איסור מצד עצמו. וכך גם נקטו להלכה הרא"ש שם בפסקיו (פ"א, ס"ט), הריטב"א (בדף יד. ד"ה מאי וכו'), והמגן אברהם אור"ח (ס"ח תצג ס"ק ו').

אולם לדעת הרמב"ם בהל' עבודה זרה (פ' יב, יד), וספר החינוך (מצוה תסז) טעם האיסור הוא - כי דבר זה יגרום אח"כ למחלוקת בין האנשים. נמצא שטעם האיסור הוא - כדי למנוע מחלוקת עתידית.

ונחלקו אביי ורבא בגמ' שם (יד.) לגבי האופן שבו קיים האיסור, לדעת אביי - האיסור קיים רק אם באותה העיר שני בתי הדין חלוקים בדעותיהם וכל אחד פוסק אחרת מהשני. כגון שביה"ד אחד פוסק כבית שמאי, וביה"ד שני פוסק כבית הלל, אבל בשתי ערים שונות - איזו בכך כל בעיה. ולדעת רבא, במקרה שאסר אביי -

והנה הרא"ש בפסקיו (פ"א סי' ט) נקט להלכה כרבא, כמו הכלל במחלוקת שבין רבא ואביי - שמכריעים כרבא למעט במקרים בודדים. וכמותו גם פסק המגן אברהם אור"ח (סי' תצג, ס"ק ו). אולם הרמב"ם בהל' עבודה זרה (פ' יב, יד) פסק לכאורה כאביי, ואסר אפילו אם ישנם שני בתי דין בעיר אחת, אם כל אחד מהם מורה אחרת. וע"ש בכסף משנה ובלחם משנה שהתקשו, למה הרמב"ם פסק כאביי. ובספר החינוך (מצוה תסז) הביא את שיטת הרמב"ם, וגם את דעת מורו ורבו שנקט להלכה כרבא וע"ש.

ההוראה המקובלת היא - שנוהגים כרבא. ולכן אם ישנם שני בתי הדין באותה העיר או שתי קהילות שונות או חוגים שונים שיש להם מורה הוראה שונה, ובפרט כשהדבר מפורסם שרב פלוני נוקט כדעה אחת, ורב אלמוני נוקט כדעה אחרת, בין אם יש לכל אחד מהם קהילה נפרדת, או שידוע לכל, שיש ציבור ששואל רק אותו ועשה אותו כרבו - נחשב הדבר כמו שני בתי הדין באותה העיר, ואין בכך משום "לא תתגודדו".

כתב הרמ"א אור"ח (סי' תצג, ג) לגבי מנהגי תספורת בימי ספירת העומר: שלא ינהגו בעיר אחת מקצת האנשים מנהג זה, ומקצת מהאנשים מנהג אחר משום "לא תתגודדו". נמצאנו למדים מדברי הרמ"א והמגן אברהם שם, שאיסור לא תתגודדו שייך גם בדבר שנאסר רק משום מנהג, ולא שאסור מעיקר הדין.

אמנם כתב שם המגן אברהם בשם קיצור פסקי הרא"ש, בדבר שתלוי במנהג המקומות, כלומר, שבמקום אחד נהגו כך, ובמקום אחר נהגו באופן שונה, אם התקבצו אנשים משני המקומות למקום אחד - כל אחד יכול להמשיך לנהוג כמנהג מקומו. ולפי זה, מאחר ובזמן הזה ברוב הקהילות שבארץ ישראל, ארה"ב, אירופה הגיעו בשמונים שנה האחרונות מקיבוץ גלויות כלומר, אנשים ממדינות שונות, כאשר לכל קהילה היה במקומם מנהגים שונים - לכן אין איסור לא תתגודדו בכל בתי הכנסת הציבוריים, מאחר וידוע שכל אחד נוהג כמנהג אבותיו מהמקום שהגיע משם. וכך גם מבואר בשו"ת אגרות משה אור"ח (ה"א ס' קנט). ולכן שכיח שבאותו בהכ"ס כל אחד מהמתפללים מתפלל לעצמו בנוסח תפילה שונה, וישנם נוסחאות שמוסיפים מזמורים נוספים וכו'.

אולם בהכנ"ס או ישיבה שמשויכת לחוג מסויים עם נוסח ומנהגים קבועים, ועל דעת כן נבנה מקום זה, והציבור שמשויך למנהגים אלו מתפלל שם - במקום זה מי שמגיע להתפלל מקהילה שיש לה מנהגים שונים - צריך לנהוג כמנהג המקום, ואין לו לשנות. על כל פנים עיקר האיסור לשנות מהציבור באותו מקום קיים - בעשיית מעשה כמו: אם הציבור שם נוהג לומר תחנון או ליפול בשחרית על יד ימין דווקא - אין לפרוש מהציבור בעשיית מעשה באופן שונה, כמו שכתב במשנה ברורה (ס"ק קלא ס"ק ו'). אבל כשדנים לגבי נוסח התפילה כשמתפלל לעצמו ולא כשליח הציבור, כגון שמשנה מנוסח ספרד לאשכנז או הפוך - אין בכך משום לא תתגודדו, וכך גם נקט להלכה בשו"ת שלמת חיים מהגרי"ח זונפלד ז"ל (ס"ק תתעז - תתעט) וע"ש, וכן בשו"ת אגרות משה אור"ח (ח"ג ס"ק פט).

העלון יוצא לע"נ: הר"ר **חיים יצחק** ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת **נחמה** בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

ניתן לשלוח הצעות הצטרפות **הוארד אפס** 153-2-5869690 או ציין **עמ' אפס** או ציור קבלת תשלום. וכן למייל rav5869690@gmail.com

"והשבות אל לבבך"

דברי רבותינו בכח העצום של לימוד המוסר להביא לאושר ושמחת חיים

דברי רבי ירוחם ליבוביץ

כמה טועים הם האנשים החושבים שלימוד המוסר מביא לידי עצבות, אדרבה מראה מקור השמחה, כי במידותיו של הקב"ה אין יראה ושמחה סותרים זל"ז, יראה ושמחה מתאימים מאוד מאוד, הוא אמרו [תהלים ב' י"א] עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה.

[דעת תורה דברים ע' רמ"ח]

בלימוד המוסר ימצא האדם מרגוע לנפשו, ויוולד שמחה בלב... הנסיון יורנו שע"י לימוד המוסר יולד שמחה בלב האדם. [שביבי דעת עמ' ק"צ]

דברי הגרא"מ שך

סיפר הגאון רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל: זכורני כשבאתי למרן הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל לפני כלולותי לבקש ברכה, אמר לי שאברך צריך לדעת שלא יכול להיות חיים מאושרים בלא לקבוע כל יום ויום ללמוד לכל הפחות רבע שעה מוסר, כי בלא מוסר נהיה האדם כעיוור ימשש באפילה ולא רואה כלום. והיינו שהמידות הרעות מסמאות את עיני האדם לבל יראה כלל. [משולחן רבי אליהו ברוך' פרשת קרח]

דברי רבי נתן ווכטפויגל

לימוד המוסר ועסק היראה מביא לאדם שמחה גדולה, ומי שלומד מוסר ונופל בעצבות ח"ו, סימן הוא שלא יודע איך ללמוד מוסר. נאמר 'יראת ה' תוסיף ימים' [משלי י' כ"ז] והיינו דעסק היראה מוסיף חיות ושמחה להאדם. יצחק אבינו הוא הדוגמא של יראת שמים ונקרא יצחק מלשון צחוק, עשו הרשע היה לו יראה באופן לא נכון, הוא אכן אמר הנני הולך למות, אך יצחק עמוד היראה - ירנן.

[לקט רשימות בעניין לימוד המוסר ועבודת ה' עמ' 4]

המשגיח דיבר על אברהם אבינו שאמרו עליו חז"ל 'מה היה עושה אברהם אבינו היה ממרמר ומסגף עצמו ביסורים' והכוונה שהיה תובע מעצמו בכל התוקף, ואמר המשגיח וכי אתם חושבים שאברהם היה בעצבות ח"ו! והיה המשגיח מספר על עצמו שהיו תקופות שלמד מוסר בהתפעלות עם בכיות נוראות, ומיד התמלא בשמחה גדולה, ולימוד המוסר אף פעם לא גרם לו שום עצבות אלא אדרבה רק שמחה! [עמ' 5]

דברי רבי שלמה וולבה

מן ההכרח שמלימוד המוסר תצא שמחה, שמחת כבישת היצר, שמחת אדם הבונה מהלך שעל ידו הוא

מתקרב לה' יתברך, ויראה ושמחה יחדיו יוצרות את טעם החיים היהודיים - טעם שהגויים שאצלם 'יראה' היא שם נרדף לדאגה ועצבות, לא יוכלו להרגיש ולהבין לעולם! [ספר 'הארות' ממשנת הגר"ש וולבה עמ' קמ"ז]

דברי רבי זיידל אפשטיין

תדע שאני מאושר שהשתדלתי בהדרגת רבות ללמוד מוסר כל החיים. כל חיי נראו אחרת לגמרי, חיים שמחים ומאושרים בלי קנאה בלי שנאה בלי תחרות, גם אם משהו עשה נגדי ואפ"י דבר שבדרך כלל קשה לסבול, אני אוהב אותו כאילו כלום לא קרה. לימוד מוסר עושה את האדם רגוע, ונותן הסתכלות בריאה ונכונה על החיים.

[מדבריו לנכדו הובא בספר לעבדו בלבב שלם ע' 225]

דברי הגר"ג אדלשטיין

לימוד המוסר אינו גורם עצבות אלא להיפך, זה נותן שמחה ומרגיע את האדם, כי בזה אדם יודע מה היא מחלתו הרוחנית, ולוקח את התרופה הנצרכת לו, וכבר האריך בזה הגר"ג בלאזר בשערי אור שיראת שמים אינה גורמת למתח, ואינה מזיקה לבריאות אלא להיפך כתוב (משלי י' כ"ז): 'יראת השם תוסיף ימים', ואדרבה יש הרגשה נעימה מאד בלימוד המוסר.

וכבר סיפרו לי רבים שלא היו לומדים מוסר, ומעת שהתחילו ללמוד מוסר קיבלו חיים יותר מאושרים ורגועים, אנשים בעלי משפחה סיפרו כי מאז שהתחילו ללמוד מוסר כל הבית השתנה ונתמלא שמחה, וכן בחורים צעירים על ידי לימוד המוסר נעשו מאושרים. וכל זה מפני שספרי המוסר נותנים לאדם הבנה, להרגיש את חסרונותיו, ולדעת מה צריך לתקן, וכיצד הדרך לתקן, לכן זה לא גורם לעצבות, אלא להיפך זה גורם שמחה ומצב רוח טוב, וכפי שידוע שיש כאלה שלומדים מוסר בריכוז מלא, אפ"י עם מנגינה של לימוד מוסר, ולאחר הלימוד נשארים עם הרגשה נעימה מאד ומרגישים שנעשה להם טוב בלב על ידי המוסר.

[לקט דברי חיזוק אלול וימים נוראים עמ' ל"ב, קי"ח]

דברי רבי דב יפה

כאשר לומדים מוסר כדבעי, אומר לנו המוסר שהאדם נברא בעבור הטובה הכי גדולה שיש בנמצא - לעבוד את ה' ולקיים מצוותיו וכו', המוסר אומר לנו שהקב"ה נתן לכל אחד את האפשרות להשיג את מירב הטובה ואת שיא האושר. [שלמי שמחה עמ' ט"ז]

דרכי ההשבה אל הלב

דברי רבותינו בעניין האופן להיות שבע רצון ממצבו הרוחני

וזהו כלל חשוב מאוד בחיי התורה... לחשוב על מה שיש ולא על מה שחסר."

כע"ז אמר מרן הגרש"ז אויערבך [ישורון ט"ו עמ' תצ"ח] כשסיפר מה ששמע מרבי אריה לוי: "כאשר ספר ה'לשם' שבו ואחלמה' הגיע לידי הבן איש חי זצ"ל לביתו בעיר בגדד, ביקש מתלמידיו שיתלבשו בגדי שבת וילכו לירושלים להקביל את פני ה'לשם' ולהביע תודה על הספר הנפלא שכתב. כשבעל ה'לשם' סיפר זאת לרבי אריה לוי הוא החל לבכות ואמר: 'אילו ידעתי שכתבת הספר והוצאתו לאור עולם היא פעולה כה חשובה, הייתי כותב כרך נוסף'". ואמר ע"ז הגרש"ז: "ה'לשם' עם כל גדלותו הנוראה, אפילו הוא לא השיג עד כמה חשובים היו ספריו, ואם היה משיג היה מוסיף והולך עוד לפי דרגתו, עאכ"כ שאנו לצורך הצלחתנו - צריכים להזכיר לעצמנו בכל עת את המשמעות הגדולה שיש ללימוד התורה שלנו! אף פעם אין לשכוח את החשיבות העצומה שיש ללימוד התורה של כאו"א!".

וכה הם דברי מרן הגר"ג אדלשטיין [דרכי החיזוק שבת הגדול תשע"ט]: "חשוב מאוד לידע את מעלותיו ולשמוח בחלקו בתורה ובמעלות שיש לו, כמ"ש בספר מנוחה וקדושה [שער התורה ח"ב כ"ג] 'דע ששמעתי בשם הגר"א, שכן גם במילי דשמיא צריך להיות שמח בחלקו', ולפעמים העצה היא לרשום לעצמו את מעלותיו, ולקרוא בהם מפעם לפעם, שעיד"ז יהיה שמח בחלקו, והשמחה נותנת חיזוק להמשיך ולהתעלות".

כשאדם מכיר במעלותיו, אזי בשעה שלומד מוסר ומכיר בחסרונותיו, לא יראה עצמו ככולו חסר ויפול בעצבות ח"ו, אלא יכיר שיש בו מעלות וחסרונות.

תפיסת ענווה - מונעת עצבות

מאידך, צריך להיות קבוע בדעת האדם תפיסת ענווה שיש לו חסרונות ולא לחשוב שהוא מושלם, ואז כשמתוודע לחסרון שיש לו אי"ז שובר אותו, כי יודע שזה מצב האדם, כמו שאומר הגה"צ ר' שלמה וולבה [עלי שור ח"ב עמ' קס"א]: "למה גילוי מדה רעה מביא לידי עצבות? - מהגילוי נפגעה מיד הגאווה, אני שהחזקתי את עצמי לאדם שלם ועכשיו אני נאלץ להכיר שאנני שלם... זה גורם לעצבות".

כע"ז אמר הגה"צ ר' גדליה אייזמן [פרקי גבורה עמ' נ"ו] כאשר דיבר על השוקע בצער מחמת שנכשל בביטול תורה: "בחור מניח לעצמו שהוא צדיק גמור, לאור זאת לא מסתדר לו כי יתכן אצלו מכשול. אמנם צריך שיזכור שהוא בשר ודם ומועד למכשול. ועל כן צער מרובה בזה הרי"ז גאווה, ממש 'בעל גאווה'".

הבאנו בע"ה בגליון הקודם את דברי רבותינו בעניין ההכרח להיות שמחים ושבעי רצון ממצבנו הרוחני, וניגש בע"ה לבאר את הדרך שלמדנו רבותינו לאיזון הנכון בין הביקורת על מצבו וצער על חטאיו לבין שמחה ושביעות רצון ממצבו.

בגליון זה נביא בע"ה מהו המצב הכללי שעל האדם להיות בו, כדי להיות במצב של שמחה ושביעות רצון על אף חסרונותיו. ובע"ה בגליון חודש אייר נביא את ההתייחסות המאוזנת לחטאים וחסרונות עצמם, שעל ידה לימוד המוסר יביא לשמחה.

ביקורת עצמית רק בזמנים המיוחדים לכך

היסוד הראשון הוא שהמצב הרגיל של האדם - למעט זמנים הקבועים למוסר וחשבון הנפש - יהיה שביעות רצון ולא לחשוב על חטאיו וחסרונותיו, וכדברי הגרמ"ל לפקוביץ זצ"ל [ידובב שפתיים אייר תשע"ד]: "להסתובב עם הרגשת חוסר שביעות רצון, זה הדבר הכי גרוע בעולם, נכון שצריך שיהיו זמנים של חשבון הנפש וביקורת עצמית ולחדד שאיפות נעלות - זה נועד לזמנים מיוחדים... אבל ההתנהלות היומיומית - להסתובב עם תחושה של אי שביעות רצון, הוא הדבר הכי גרוע בעולם, צריך להיות תמיד בשביעות רצון".

וכע"ז מבואר בדברי הגה"צ ר' יחזקאל לוונשטיין שמדבר כלפי מחשבה על חטאי העבר: "שלא יחשוב לגמרי ע"ד העבר, כי זאת הוא מדרכי היצר ר"ל, אשר רצונו לבלבל את האדם, ולהביא אותו לידי מצב של עצבות ר"ל, כי זאת הוא היפוך דרכי התורה - המנוחה והשמחה: 'עוז וחדוה במקומו', ונראה ללמוד מזה גם כלפי חטאי ההווה שצריך לשוב מהם - שאין לחשוב אלא בזמן שבא לתקנם, אך בשאר הזמן שחושב בלי תועלת תיקון הרי זה עצת היצר.

היסוד השני הוא שיש לעמול לקנות מבט מאוזן על עצמו, שעיד"ז הכרת החסרונות לא תביא לעצבות.

ההכרה והשמחה במעלותיו - מיסודי העבודה

היינו מחד להכיר במעלותיו ולשמוח בהם כמ"ש הגה"צ ר' שלמה וולבה [עלי שור ח"ב עמ' קנ"ח]: "רק אחרי תקופה ממושכת של הרמת רוחם והשרשת ידיעת רוממות האדם, יוכלו לעמוד בהכרת צד הפחיתות של האדם. מכל זה יוצאת מסקנה לגבי לימוד מוסר בדורנו - ראשית דרכו של הלומד מוסר היום צריך להיות לימוד רוממות האדם", וכן אומר מרן הגר"ש אלישיב [שואלין ודורשין גליון צ"א]: "עלינו לשמוח בכל מעט שיש, וכל מה שיש לאדם אפילו ידיעה מועטת בתורה ובקיום המצוות, חשוב הוא עד מאוד ויש לשמוח בו.

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 317
אדר ב' תשפ"ב

מה הדין בעמוד עקום מאוד

בהמשך הסיום הגענו לעמוד שהיה עקום במיוחד, זה לא היה העמוד הראשון שעומד עקום, ובכל זאת זה היה עקום הרבה מאוד. וגם בענין הזה יש לדון מהו הגדר ההלכתי של הדבר, כי הפוסקים לא האריכו לבאר דין זה, ובחכמת שלמה (להגר"ש קלוגר זצ"ל, הנדפס בגליון השו"ע ס"ס שס"ב) כתב לפסול בשיעור שהחוט אינו מכוון מעל החלק התחתון של העמוד, כי עיקר העמוד הוא הי' טפחים התחתונים, וכיון שבצורה צריך שהחוט יהיה על גבי העמוד, א"כ כשהעמוד נוטה יוצא שהחוט שבראשו אינו מעל החלק התחתון שהוא החלק האמיתי של העמוד. וכן כתב החזו"א (סי' ע"א ס"ק י"א). וכך מקפידים בעירובי השכונות, [וזה אחת מהסיבות שעושים לחיים לפני העמודים, כדי שאם יתעקם מעט, עדיין ראש החוט יהיה מכוון מעל הלחי].

מה יותר, העמוד העקום או חוט על העדר

אבל לדעת המתירים גם כשהעמוד נוטה, והביאור הוא מחמת שנוקטים שכאשר העמוד ממשיך באלכסון אומרים שהחלק העליון של העמוד ג"כ נחשב המשך, והחוט שיושב מעל ראשו נחשב על גבי העמוד שמתחיל למטה, א"כ יש להסתפק מהו הגבול לשיעור העקמיות בהוראת הבד"ץ של העדה חרדית אומרים שצריך שיראה ישר למראה עין, בשו"ת מנחת שלמה (להגר"ש אורבך זצ"ל, ח"א סי' ס"ב) כתב עד שיעור ג' טפחים, אבל למעשה מקילים בישושים גם כשהעקמיות היא יותר מג' טפחים, וצ"ע עד כמה. בישוב הנ"ל העמוד היה נוטה הרבה מאוד, והיה יותר משני מטרים בין תחתית העמוד למקום שבו נמצא ראש העמוד ובו מתחיל החוט, שזה דבר שגם בישושים שאינם דתיים מקפידים על כך להשקיף לתקן את העירוב ולעשות עמודים חדשים.

חוט שיושב על ברזל נוסף בצידי העמוד

בסמוך לעמוד העקום היה עמוד נוסף ששימש את העירוב בקטע שממשיך ממנו והלאה, ושם שמנו לב לבעיה מסגנון אחר. העמוד הזה היה ישר, והיה מעליו צורת וי לקשיית החוט, אבל החוט לא היה קשור מעליו, אלא הצמידו לו בצידי העמוד ברזל דק מאוד (עגול 10 מ"מ) שהוא ממשיך לגובה עוד מטר אחד, והחוט עובר על התוספת הזו, ולא מעל העמוד.

עמוד ישר אבל חוט מעל התוספת שבידו

בתחילה האנשים שהיו איתנו התפלאו למה עשו כך, ולא קשרו את החוט על העמוד. והתשובה פשוטה, כי העמוד הזה היה נמוך מהרגיל, והחוט היה נקדע ממשאיות וכדומה, ולכן רצו לעשות שהחוט יהיה יותר גבוה. אלא שיש כאן בעיה שלא האריכו את העמוד או הוסיפו דבר שימשיך מעל העמוד, אלא הוסיפו דבר מהצד של העמוד. ובמצב כזה יוצא שהחוט שוב אינו מעל העמוד האמיתי שהוא העמוד התחתון שמתחיל מהקרקע, וכאן זה שונה מהעמוד העקום הנ"ל, שבעמוד עקום י"א כיון שהחלק העליון הוא המשך ישיר של התחתון, לכן החוט שיושב על ראשו יכול להיחשב יושב על גבי העמוד, אבל כאן שמדובר בתוספת של חתיכת ברזל שצמודה לצידי העמוד, זה מן הצד כפשוטו, וזה כמו שהחוט צמוד מהצד שאינו כשר.

בהלכה העמוד השני המור יותר, אבל המועצה...

שאלנו את האנשים שהיו איתנו באותו זמן, מה יותר בעיה, העמוד הקודם שנראה נופל ממש, או העמוד הזה שעומד ישר והחוט נמצא על הברזל הנוסף מהצד. והאנשים אמרו שמצד ההלכה ודאי שהבעיה בעמוד השני הרבה יותר חמורה, והיא מעכבת יותר, אבל מבחינת המועצה

בדיקת ישובים שהציבור מבקש לדעת כיצד להתנהג בהם

בשבוע זה יצאנו אל המשימות החדשות בהיותנו שלוחא דציבורא לנושא העירובים, לבדוק ולברר, לסייע ולתקן. והגענו השבוע אל כמה ישובים מגוונים, בפרט ישובים שהציבור החרדי מבקר בהם ושוכר דירות לשבתות, וממילא יש דרישה לדעת מה רמת הכשרות המעודכנת ואם בכלל העירוב כשר, וכן יש תועלת יותר גדולה לדאוג שיתקנו את העירוב במקומות אלו. כעת פנינו אל הישוב "נחלים" ששוכן סמוך לעיר פתח תקוה, ויש בו שני מתחמים גדולים שמשכירים אותם לשבתות, ויש גם הרבה צימרים בישוב, וגם התושבים שבו דתיים שומרי שבת. והיו כבר הרבה פניות מהציבור שמבקש לדעת כיצד לנהוג בענין הטלטול כשנמצאים בישוב זה, והאם כדאי לשכור שם דירות או לא.

והנה כשהגענו לתחילת הישוב מיד ראינו שיש מקומות שהחוט קשור מתוח יפה, ויש מקומות שהחוט שוקע מאוד, ולא רק שאינו מתוח במצב שאם תתבונן היטב תבחין שהוא שוקע, אלא הוא שוקע בצורה בולטת לעין, ולפעמים יורד יותר מחצי מטר או מטר מגובה ראש העמוד, וכמובן שממילא גם מתנדנד הרבה מאוד, ברמה שאינה מצויה בישושים אחרים שהעירוב בהם מתפקד, כי חלק מהתפקיד של האחראי הוא גם לדאוג שהחוטים יהיו מתוחים. ואע"פ שבישובים קשה להקפיד שהחוט יהיה מתוח לגמרי, וגם אי אפשר להקפיד שהוא לא יתנדנד כלל, אבל בכל זאת משתדלים שלפחות ייראה

חטים שיוקעם ונתנדים, תנודים עקומים

נורמלי, שיהיה קרוב לחוט ישר, כי סוף סוף זה לא סתם חוט, אלא משקוף שיוצר דין צורת הפתח. אבל בישוב הזה היו הרבה חוטים שוקעים הרבה ומתנדנדים הרבה ברמה שאינה מצויה במקומות אחרים.

מדוע מחמירים יותר בחוט ששוקע הרבה ומתנדנד הרבה

ויש לדון מהצד ההלכתי, האם יש הבדל בין חוט ששוקע מעט לחוט ששוקע הרבה, ובין חוט שמתנדנד מעט לחוט שמתנדנד הרבה. בפוסקים מצינו שנחלקו בענין חוט שמתנדנד ברוח, האם יש בו פסול של מחיצה שאינה עומדת ברוח מצויה, או שמא בחוט שהוא משקוף, לא נאמרו דיני מחיצה. ובמשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס"ד) הביא שהמחיצה השקל מתיר והמשכנות יעקב אוסר, ולא הכריע ביניהם. ובחזו"א (סי' ע"א סק"י) נקט להלכה כדעת המשכנות יעקב לאסור. ובשיעור הנדנד, נקט החזו"א שצריך שלא ייצא אמצע החוט מבין רוחב העמודים, ואם העמוד של זמנינו רחב רק תשע ס"מ, א"כ כל נדנד קטן של 5 ס"מ לכל צד, כבר יוצא מרוחב העמודים, ולכן עושים בעירובים מהודרים "לחיים", שהם כמו עמודים רחבים, כדי שהנדנד שיווצר לפעמים לא ייצא מרוחב הלחיים. ובדעת המשנ"ב שלא כתב שיעור, י"א שאפילו בתוך רוחב הלחי גם יתכן נדנד שפוסל, ומ"מ לא כל נדנד קטן, אלא יש איזה שיעור שעדיין נקרא רועד, ולא מוגדר מחיצה שאינה עומדת במקומה.

אבל כל זה נאמר בשיעור של השיטות הפוסלות חוט מתנדנד, שע"פ זה מקפידים בכל עירובי השכונות למתוח את החוטים ולעשות לחיים, משא"כ לשיטת המחצית השקל וסיעתו שהתירו חוט מתנדנד מחמת שלא נאמר בחוט דין מחיצה שאינה עומדת ברוח, לא התבאר האם יש גבול לנדנד המותר, [י"א עד ג' טפחים, ושיעור זה צריך ביאור. וי"א כשיעור שלא ייראה מוזנח ושומם, מחמת דין פתחי שימאי כמ"ש המשכנות יעקב], והעולם מקפיד למתוח את החוטים גם בישושים שודאי שיש בהם חוטים שמתנדנדים יותר מרוחב העמודים, מ"מ משקעים ועובדים לתקן שלא יהיה מתנדנד הרבה, וכן מקפידים שהחוט לא ייראו שוקעים בצורה מוגזמת, ולא משאירים חוטים רפויים כמו שהיה בישוב הנ"ל. ויש לדון עוד בגדרים ההלכתיים בענין זה.

תודה עצומה לכל התורמים שלקחו על עצמם בימים אלו לשאת איתנו את עול תיקון העירובים ולימוד ההלכות ברחבי הארץ

יתן ה' לכל אחד שפע ברכה ברוחניות וגשמיות. ניתן להצטרף ולתרום בעמדות "נדרים פלוס" בבתי הכנסת, לקופת "מוקד העירוב"

מסתמא הם יבינו יותר את הבעיה בעמוד העקום, שהוא נראה להם פסול לפי תקנים אסטטיים, וגם הוא נוטה ליפול, וספק אם יבינו את הבעיה בעמוד עם תוספת המצב.

בהמשך הסיוור ראינו עוד דברים שאכמ"ל, וכבר העברנו את חלקם לידיעתם, כמוכן שאם מוצאים כזה דבר בעירוב, צריך לחזור ולבדוק את כולו שאין בו בעיות אחרות שלא שמו לב אליהם, אך עדיין לא מצאנו אוזן קשבת שתבוא לסייר ולבאר ולטפל בכל הדברים כראוי, ואנו מצפים שהדברים יביאו תועלת לתיקון המצב כראוי. ובינתיים הבדיקה הזו משמשת אותנו רק לדעת את המצב.

הקשר בין פורים לעירובין ולתחום שבת

לימי הפורים יש קשר מיוחד לעירובין ולתחום שבת, לענין קביעת המקומות הסמוכים לערים המוקפות חומה, שקורין בט"ו אדר ולא ביום י"ד אדר, ומידי שנה חוזרים ודנים שוב במצב של העירוב והתחום, שהם משפיעים על הגדרת חיבור הערים, והאם המצב השתנה, וכן צצים נידונים חדשים, וגם מקומות חדשים מצטרפים לסידרת הספיקות.

והנה יש דברים שכבר הוזכרו בגליונות קודמים שהתפרסמו בחודשי אדר בשנים קודמות, ואכמ"ל, רק נציין אותם בקצרה עם קצת הוספות בגליון 6 וגליון 7 משנת תשע"ד ביארנו את המקורות והשיטות בקשר שבין פורים לעירובין, והענין הוא משום שכל הסמוך לעיר המוקפת חומה הרי הוא כמוה, שעושים בט"ו. וסמוך הוא כל עיר שבתוך אלפיים אמה [שהם רק קילומטר אחד בלבד, כשיעור תחום שבת], אבל אם יש בתים רצופים מהעיר המוקפת ולחוץ, אפילו אם הם נמשכים על כמה קילומטרים, כולם עושים פורים בט"ו. ודין זה נלמד מדין תחום שבת, כמבואר בחז"א (סי קנ"א). לכן לדוגמא **בשכונות העיר ירושלים**, למרות שהעיר העתיקה בירושלים היא קטנה, ויש בתים שרחוקים מהחומות יותר מאלפיים אמה [כשיעור סמוך], מ"מ גם הם קורין בט"ו. [אע"פ שצריך סמוך לעיר עצמה, ולא סמוך לבתים הנלוים אליה (חז"א סי קנ"ג סק"ב)], כיון שהבתים בשכונות ירושלים הם עיר אחת עם העיר העתיקה.

[ו"א שהגדרה זו עדיפה מדין סמוך, שנחשבים עיר אחת, ונפק"מ לעיר שהיא עצמה ספק מוקפת מימות יהושע, כמו בני ברק כשהיתה סמוכה ברצף בתים עד יפו, והעיר יפו עצמה היא ספק מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, ודעת המשנ"ב (סי תרפ"ח ס"ב בה"ל ד"ה או) להקל בבתים שהם רק סמוכים לספק שאינם צריכים לעשות את שני הימים אלא רק ב"ה, וא"כ הסמוך ליפו אינו צריך לעשות בשני הימים, ומ"מ בתים שהם עיר אחת דהיינו שהם רצופים עד העיר המסופקת י"ל שגם למשנ"ב עושים בשני הימים כדין העיר המסופקת כך שמעתי בשם מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל. ודעת החז"א (סי קנ"ג סק"ג) שבכל אופן גם סמוך לספק חייב בשניהם כמו העיר עצמה].

אלא שא"כ יש להסתפק מה נקרא עיר אחת לענין זה, א. ודאי שאינו תלוי בהגדרה המונציפלית של הרשויות, ולא כל מה ששייך לעיריה של ירושלים נקרא ירושלים. ב. בחז"א שם מבואר שמה שנחשב עיר אחת לענין תחומין, נחשב עיר אחת סמוכה גם לענין פורים, ואפילו שתי רשויות שונות כמו בני ברק ורמת גן ותל אביב, כיון שהבתים היו רצופים, לכן החז"א בסוף ימיו חשש להחמיר **בבני ברק** לעשות פורים ב"ד ובט"ו מחמת שהיא סמוכה לעיר יפו המסופקת. [וכיום השתנה המצב, והחיבור אינו רצוף ממש, ורק ע"י פגישת עיר א' במילוי חלל קשת של עיר ב' נעשים כמחוברים, וזכה יש להסתפק מה הדין לגבי דין תחום שבת האם נחשבים לעיר אחת, וגם אם לתחומין נחשבים כאחד יש לדון אם לענין פורים גם זה נחשב חיבור. לכן יש שהפסיקו לקרות בבני ברק בט"ו כדברי הגר"ש דבילצקי זצ"ל].

ג. אפשרות נוספת לחבר ערים היא ע"י מחיצות וחוטי העירוב, שאם הם כשרים הם עושים את כל העיר לרשות היחיד אחת. אבל השאלה שדין זה יוצר רק דין רשויות שנוגע למלאכות שבת, אבל לגבי דין פורים צריך שיחשב עיר אחת, והגדרת עיר היא לפי רצף הבתים. בנידון זה ידוע דעת הקהילות יעקב (קריינא דאגרתא ח"ב סי ק"ה) שאין עירוב מועיל להחשיב כעיר אחת לענין מגילה ופורים, וכן בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי ס"ב ד"ה נתעורר וד"ה ובהנ"ל) הביא בשם עוד כמה מגדולי ירושלים שאין עירוב מועיל לחבר, וכתב שיקראו בשכונות רמות ב"ד בברכה, רק כדי לחוש לחולקים כתב שיקראו גם בט"ו בלי ברכה, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי ק"ד) לגבי שיקראו ב"ד אלא שנמנע מלהורות בגלל שיש ויכוחים בין הת"ח בירושלים, וכ"כ באור לציון (ח"א סי מ"ה).

לעומת זאת דעת מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שעירוב מועיל לחבר את העיר גם לענין מגילה ופורים, וזה הטעם שהמנהג המצוי בשכונות רמות לקרוא בט"ו בברכה. אלא שמרן אמר שצריך עירוב כשר, והיקל לענין פורים לסמוך על העירוב שכולל את צומת רמות ועוד כבישים גדולים כגון

בגין 4431 ו9, ובתנאי שלא יהיו קרפיות, ושיהיה עומד מרובה שלדעת החז"א מבטל דין רה"ר ודין אתו רבים ומבטלי מחיצות. ולמעשה בעירוב הכללי שבאזור זה יש שטחים גדולים שלא ראויים לשימוש שלדעת הגר"ש"א הם קרפיות, ואכמ"ל. וגם בענין עומד מרובה יש שינויים רבים בקו העירוב, והיו הרבה שאלות בגדרי עומד מרובה בעירוב המקיף את החיבור מרמות למרכז העיר. בשנה שעברה עמלו אברכים י"ש לעשות קו עירוב מצומצם רק על כביש גולדה שמחבר בין רמות לעיר, ללא כל הכבישים שמסביב דהיינו כביש בגין וכביש 9, וגם הקפידו לעשות בו את דיני עומד מרובה בצורה טובה [למרות שגם במה שעשו יש ויכוחים הלכתיים, כפי שנדפס בחוברת "חוצות ירושלים"], וכל זה כדי שיהיה חיבור על סמך העירוב, והיינו לדעת מרן הגר"ש"א זצ"ל שלמרות שלא סמך על דין עומד מרובה ברה"ר לענין טלטול בשבת, סמך על זה לענין קריאת המגילה. ד. יש עוד נושא של חיבור בין השכונות לעיר, מחמת שאנשי שכונות רמות משתמשים בכל עניניהם בעיר, ו"א שלגבי מגילה זה מצרף ואכמ"ל.

ספק יום ט"ו בעיר לוד ושכונת אחיסמך, ובעיר בית שמש

בשנה שעברה הבאנו עוד מקום שהתעורר בו נושא של עשיית פורים ב"ד מספק, בשכונה החרדית החדשה בעיר לוד, כיון שהעיר לוד נזכרה בפסוק ובגמרא (מגילה דף ד.) שהיא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, אלא שיש כמה שאלות האם זה באמת המקום שבו היתה העיר הישנה, כמה אפשר לסמוך על גילוי העתיקות, וכן האם השכונה נחשבת סמוכה לעיר העתיקה או שמא המרחק מידי גדול. ספקות אלו התעוררו כבר לפני עשרות שנים, וכעת עם התאכלסות השכונה החדשה התעורר שוב הנידון. ועיין עוד מה שכתבנו בענין זה בגליון 242.

בשנה זו ג"כ התעורר נידון חדש, [שגם הוא התחיל לפני כמה שנים] בשכונה החדשה בבית שמש, רמה ד' שנבנית כעת ומרחיבה את העיר, והבתים מגיעים כעת סמוך מאוד לשרידים שהתגלו בחפירות, וטוענים שזו העיר תל ירמות שהוזכרה בבבא. וכן העלו לפני כמה שנים את הענין של שרידי העיר בית שמש שנמצאו סמוך לחלק הישן של העיר [האזור החילוני]. מכיון שכעת הרבנים עסקו בנושא, נציין רק שדעת רוב הרבנים שיעשו את הפורים רק ב"ד, ו"א שמי שרוצה יעשה גם בט"ו בלי ברכה. וראה בגליון "עומק הפשט" שליקט את הדעות השונות עם טעמיהם.

פתרון לפירצה עם תעלת מים בגדר של הזון יהזקאל

במסגרת הפעילות והסיוע במענה הלכתי לישושים, ביקרנו בישוב החרדי "חזון יהזקאל", ונפגשנו עם האחראי המסור שעומד בקשר עם מוקד

העירוב, ושואל על השאלות הלכתיות שמתעוררות לו. בימים אלו שהגענו אל הישוב, אמר לנו הרב האחראי שיש לו שאלה באחת הפירצות בגדר של הישוב, אבל צריך לנסוע לראות את המקום, כדי שנמצא לו פתרון. נסענו יחד אל המקום, והיה שם תעלת ניקוז מי גשמים פעילה מאוד, שהשאינו

בגדר פתח של כמה מטרים בלי גדר, כדי שהגדר לא תעכב את המים. כעת ניסינו להציע לו להוסיף לבד גדר עם חורים שתסגור את הפירצה, אבל הוא הראה לנו כמה פסולת מצטברת בזרימת המים, כך שאם תהיה גדר יהיה הצפה בכל הסביבה. לכן היה צריך פתרון אחר.

במקרה זה היה בעבר צורת הפתח, אלא שהיא הוקפה בצמחיה רבה, וגם החוט עבר על התעלה. והנה לאחר בדיקה והתייעצות ראינו שאפשר לתקן את צורת הפתח. דבר ראשון מצד הבעיה שיש הרבה צמחים שמקיפים את העמוד, הענין ההלכתי שבה הוא רק מחמת שהם יוצרים מחיצה סביב לעמוד, ולכן הפתרון היה לעקור ולסלק אותם, ולא צריך לפנותם לגמרי ולקצוץ כל מה שגדל, אלא מספיק שלא יהיה בהם גובה י' טפחים. [ויש חוששים גם לענין פתחי שימא, אבל זה דוקא בדבר שצמוד לעמוד, משא"כ כשאנו צמוד אין חשש, אפילו שנמצא סמוך לעמוד].

ולגבי הבעיה שהתעלה עמוקה תחת הפתח, והיינו שהיא מחיצה לחלק את הפתח, [כעין הדין של אמת המים העוברת בחצר (סי שני"ו ס"א), וכמ"ש במק"א שלגבי צוה"פ שעוברת עליה יש בעיה גם כשאין בה מים]. מדדנו ומצאנו שהשיפוע של התעלה אינו תלול כל כך, ושיעור השיפוע הוא פחות מתל המתלקט, ולכן אפילו שהיא עמוקה י' פחים, מ"מ זה נידון כמו קרקע ישרה, כי שיפוע שאינו תלול אינו מחיצה, וא"כ אפשר לעשות על גבה צורת הפתח כשרה. [יש לציין שהגדר בקטע זה אינה משמשת כיום לעיקר העירוב, כי מוקד העירוב עשה שם לפני כשמונים שנים עמודי עירוב פנימיים יותר, על מנת להוציא שטח קוצים מהעירוב, ולכן הגדר הזו משמשת רק לכיטול רה"ר ע"י יצירת ג' מחיצות של גדר ממש].

קדושת בתי מקדש מעט

בהמונות הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

תעשון כן לה' אלקיכם", היינו שיש איסור מדאורייתא לשבור ולהזיק משהו מבית הכנסת כמו מבית המקדש, ומי שנותץ אבן מבית הכנסת עובר בלא תעשון כן לה' אלקיכם כמו הנותץ אבן מבית המקדש, וזהו ענין מורא מקדש.

וממילא גם כל ההנהגה בבית הכנסת צריכה להיות במורא מקדש, ולמשל לא לדבר בבית הכנסת דברים בטלים, או לשון הרע שהוא חטא ואסור גם שלא בבית הכנסת, לדבר או לשמוע לשון הרע, אבל בבית הכנסת זה חמור יותר (עיין ח"ח עשין ז), וגם דברים בטלים שאינם אסורים, כידוע מהגר"א שאדם צריך לדבר קצת דברים בטלים בשביל יישוב הדעת, אבל בבית הכנסת אין לדבר, וכשנצרך לדבר דברים בטלים או בענייני משא ומתן וכדומה, צריך לצאת למקום אחר ולא לדבר בבית הכנסת.

יש בשולחן ערוך סימן שלם (או"ח קנ"א) על הלכות בית הכנסת, וכדאי לכל אחד לעיין ולראות מה שכתוב שם, איך מקיימים את ההלכה של קדושת בית הכנסת וכיצד שומרים את כבוד בית הכנסת, שזה דבר שחשוב מאד להיזהר בו, וגם השכר על זה גדול מאד, והוא מצוה גדולה, מורא מקדש! כמו בית המקדש.

בירורי הלכה

הנידון תליא בהנ"ל דאם יסודו משום דאין מיועד לקדושה הרי עזרת נשים יש לו להיות קדוש, ואם יסודו משום שבביהכ"נ אומרים בו דברי קדושה, והוא דוקא בעשרה, אזי בעזרת נשים שלא מצטרפות וכולם כחד חשיבי, הרי זה כביהמ"ד דיחיד.

עוד נפק"מ במקום לימודים של חדרים ות"ת של בנים, דלכאורה יש לדון אמאי אין כתות הלימוד קדושות בקדושת בית המדרש עד כדי שיהיה אסור ללמוד שם למודי חול, ואם נימא דכל שאין בו צירוף של עשרה לומר בו קדושה, א"כ בכיתות המיועדות לקטנים לא שייך לדון שיהיה קדושה, ובכיתות הגבוהות יש לדון דאף שאין אומרים בו קדושה, מיהו כל שיושבים עשרה שלומדים ויש צירוף ביניהם שייך לומר שם קדיש ושפיר הוי מקום שיש בו קדושה, ולפי הטעם השני שבית של יחיד אין בו קדושה דהוי כאילו התנה שמתחילה לא יהיה בו קדושת ביהכ"נ, דהא עומד גם לשימושי בית, גם יש לדון דכל שמתחילה נבנה החיידר באופן שלומדים בו גם לימודי חול, וגם משחקים ושאר דברים, מעיקרא לא חל בו קדושת ביהכ"נ.

[הדברים נכתבו ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ בישיבת הרב מן ההר] **ומור"ר הגרמ"מ לובין שליט"א השיב:** בדברי הלבוש מבואר דדווקא אם אומרים קדיש דרבנן אזי קדושה, אמנם הפשטות כמו שכתב המשנ"ב דכל שיש עשרה לומדים חשיב ביהמ"ד וקדושתו חמורה ולא תליא באמירת דברים שבקדושה הטעונים עשרה, ומה שכתב השו"ע דביהמ"ד של יחיד אין בו קדושה כ"כ בפשטות איירי באופן שיחד חדר ללימוד בלבד, אמנם בחדרי הבית הרגילים אף שקובע לימודו שם לכאורה אין בהם קדושת ביהמ"ד כלל ורשאי לעשותו אפי' בית-המרחץ, ועיקר הנידון בביהמ"ד של יחיד הוא, האם קדושת ביהמ"ד תליא בעשרה דכל בי עשרה שכינה שריא או דילמא דגם בלא עשרה עצם זה שמויחד לתורה ולתפילה הו"ל קדוש ועל זה כתב השו"ע דאין בו קדושה כ"כ (ולא נתברר היטב מה הגדר המדויק). **ולענין העזרת נשים המיועדת לתפילה,** לא גרע מביהמ"ד דיחיד, ואי ביהמ"ד דיחיד קדוש כ"ש עזרת נשים קדושה, וצ"ע במאי נחלקו הפג"מ והחכמ"א, ואמנם אפילו אי ביהמ"ד דיחיד אינו קדוש עדיין יש להסתפק אי העזרת-נשים קדושה.

ולענין כיתות חיידר, מחד גיסא לימודם הוא הבל פיהם של תשב"ר שאין בו חטא, אמנם מאידך אין בהם את מעלת כל בי עשרה שכינה שריא, ולמעשה יש להתיר הואיל ומיועד ג"כ לתשמישי חול וא"כ אינו קדוש, אך נפק"מ בכיתות שאין בהם לימודי חול.

דברי חיזוק מאת מרן ראש הישיבה הגאון רבי י. גרשון אדלשטיין שליט"א. (הדברים נלקטו מתוך שיחה שנמסרה באד"ב תשע"ט):

יש דברים שחשוב מאד לקיים אותם ולהיזהר בהם, ענין מורא מקדש, בזמן הזה אין לנו בית המקדש, אבל יש בתי כנסיות ובתי מדרשות שהם מקדש מעט, כמו שאמרו (מגילה כט, א) ואהי להם למקדש מעט אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, שהם מקומות קדושים ויש הלכות כיצד להתנהג בהם בכבוד ובמורא.

ושיטת היראים שדין קדושת בית הכנסת הוא מדאורייתא, וזה לשונו במצות מורא מקדש: ויראת מאלוקיך ציווה בהיכנס אדם למקדש או לבית הכנסת או לבית המדרש שינהג בהן מורא וכבוד דכתיב ומקדשי תיראו, ומצינו בבית הכנסת ובבית המדרש שנקראו מקדש דתניא בתורת כהנים והשימויות את מקדשיכם לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות, ואמרינן במגילה ואהי להם למקדש מעט וכו' אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, למדנו כשאמרה תורה ומקדשי תיראו שבתי כנסיות ובתי מדרשות בכלל המורא, עכ"ל.

וכן כתב הרמב"ם במנין המצוות הקצר שבתחילת היד החזקה (ל"ת ס"ה) "שלא לאבד בית המקדש או בתי כנסיות ובתי מדרשות וכו' שנאמר לא

בענין בתי מדרש דיחיד, עזרת נשים וכיתות חדרים

כתב בשו"ע סי' קנא ס"ב, בית מדרש של יחיד אין בו קדושה כל כך עכ"ל. ובטעמא דמילתא **כתב הערוך השולחן** סעי' ז' וז"ל: י"א דמה ששינוי בקדושת בתי מדרשות אינו אלא של רבים כמו ביהכ"נ, אבל יחיד הקובע חדר בביתו למדרש ולצרכו שילמוד שם אין בזה קדושת ביה"מ ואין שום ספק בזה שהרי תחילת בניינו היתה לבית בעלמא, וגם עתה שייחד חדר זה ללימודו לא כיון להקדישו כלל כקדושת בית המדרש, וא"צ תנאי מפורש על זה דסתמא כן הוא ע"כ. ומבואר דטעמא דמילתא, דכיון שעומד לשימושים אחרים לא חל בו קדושת ביהמ"ד, ויסודו דקדושה היינו דבר המופרש ומיוחד לקדושה (עיין קידושין ב: בתו' שם), וזהו מכיון שלא סילק ממנו את שאר השימושים דדעתו להשתמש בו לעוד שימושים, ואין זה דין תנאי בקדושת בית הכנסת, אלא הוא תנאי שאינו ביהכ"נ וביהמ"ד.

ובלבושי מרדכי אור"ח מהדו"ת סי' מ', ביאר באופ"א (וכן הוכיח מהר"ן במגילה) דכל הא דביהכ"נ קדוש הוא מחמת שאומרים בו דבר שבקדושה ואף ביהמ"ד שלומדים שם רבים בסיום הלימוד אומרים בו קדיש דרבנן, וממילא הוי קדוש, ויסודו דקדושתו מחמת הדבר קדושה שאומרים בו, וביהמ"ד דיחיד אין אומרים בו דבר קדושה, ומבואר דקדושתו מחמת הדבר שבקדושה שיש בו.

ועיין במשנ"ב סקי"ד שכתב דכל מקום שיחדוהו וקבעוהו לציבור לצורך לימוד תורה אף שאין מתפללים שם ואין שם ארון קודש ובימה יש בו קדושת ביהכ"נ, ע"ש. ולכאורה אינו כהלבושי מרדכי, דהא כתב להדיא דאפילו שאין מתפללים שם יש בו קדושת ביהכ"נ, מיהו אין זה סתירה להנ"ל דיש לומר דכיון שיש שם עשרה שראויים לקדיש ולקדושה הרי זה צירוף של עשרה, וכל שיש צירוף של עשרה ה"ז קדוש דבעשרה שכינה שריא, והראייה מדאומרים דברי קדושה ולא תליא בפועל אם אומרים קדיש אלא אם ראו לאמירת קדיש וקדושה.

והנה מכל הלין יש לדון נפק"מ דהנה גבי עזרת נשים יש לדון אם יש בה קדושת ביהכ"נ, ונפק"מ האחת הוא לענין דיני קדושת המקום, והשני אם באים להרחיב את עזרת נשים על העזרת גברים ולמשוך את העזרת נשים לתוך העזרת גברים, דיש לדון דמוריד מקדושת העזרת גברים, ואין מורידים מקדושה לקדושה, ובחכמת אדם כלל פ"ו סעי' ט"ו כתב דאין בו קדושה כלל, וכ"ה באבני נזר אור"ח סי' לג-לד, ובא"א לבוטשאטשר, ואילו הפרי מגדים קנ"א א"א א' נקט דיש בו קדושת בית הכנסת, ולכאורה

קוראים כותבים

פרק ח: התפילה בביהכ"ס כהקרבת קרבן במקדש: א. תפלה כעבודת הקרבנות, וצריך להתפלל בביהכ"נ. ב. צריך להתפלל במקום קבוע. ג. המתפלל בביהכ"נ, כאילו מקריב מנחה טהורה. ד. המתפלל בביהכ"נ, כמתפלל במקדש. ה. הרינה וזימרה בתפילה, כשירת הלויים. ו. אמירת הקרבנות נחשב כהקרבת קרבן, וטוב לאומרים בביהכ"נ. ז. נשיאת כפים בביהכ"נ, נחשב כנשיאת כ"כ במקדש. ח. נפילת אפיים רק כשיש ארון, כמו במקדש. ט. לימוד תורה נחשב כעין הקרבת קרבן, ויש מעלה בלימוד בביהמ"ד. י. ברית מילה נחשב כהקרבת קרבן, וראוי למול בביהכ"נ.

***

לכבוד העלון המחזק מאוד 'קדושת בתי מקדש מעט'. יישר כח על כל החיזוק הנפלא שאתם עושים בעניין שמירת קדושת בתי הכנסת. רציתי להעלות נקודת חיזוק הקשורה לימי הפורים הבעל"ט, נראה לי שמי הפורים הם הזמנים הקשים ביותר בשנה לשמירת קדושת ביהכ"נ וכמובן ש'לפום צערא אגרא'. מצוי מאוד שביהכ"נ מתלכלך מאבזורים שונים (קפצונים, שומים...) וכן עלולים להיכנס לביהכ"נ שיכורים המלכלכים את ביהכ"נ ומפירים את הסדר. **בס"ד ישנם בתי כנסת רבים שהגבאים דואגים להעמיד מיד בצאת הפורים מנקה שינקה ביסודיות את ביהכ"נ, וכאן המקום להוסיף שהמנקה הינו שליח של הציבור שעליהם מוטל חובת נקיון ביהכ"נ וברור שהרואה לכלוך בביהכ"נ מוטל עליו לנקותו, ואשרי מי שטורח כפי יכולתו להעמיד את ביהכ"נ על תילו.** וכמו"כ יש להתבונן לא להגיע לידי קלות ראש בתפילה ובביהכ"נ מחמת התחפוסות ושמחת פורים. ושנזכה בס"ד לנאמר בסליחות דתענית אסתר 'וכעשותך נוראות באותם הימים איתנו הפלא צור עולמים' ונזכה לגאולה השלימה ולבנין ביהמ"ק בב"א. י.ס. כולל נחלת משה ב"ב

סיפור השבוע

ברצונו העז לסייע לידידו, הוא החליט לצאת למסע אל הר הזיתים. הרב יוסף דסקל, ראש המכון, התנדב להיות הנהג. הצטרף אליהם גם ר' יצחק דוד, שביקש לפעול ישועה עבור חבר בן שלושים ושתיים שעדיין לא מצא את זיווגו, ואל חסיד וויזניץ' אלו התלווה הר"ח ר' יוסף גולדברג, חסיד לעלוב, ששימש להם כמורה דרך אל מקום הציון. חברו יוסף לא יכל להגיע מפני שלא חש בטוב, אולם זה לא הפריע לו לקבל על עצמו לשתוק מראש התפילה ועד סופה.

ויהי בחצי הלילה, ליל שישי פרשת משפטים לסדר 'ושמעתי כי חנון אני' בהר הזיתים מתפללים כל בני החבורה ושופכים שיח, מקבלים על עצמם 'שתיקה יפה בשעת התפילה' ומצפים לישועת ה', בימים שלאחר מכן סיפר יוסף 'אני חייב לומר לך שצדקת. כבר שנים שאני נזהר מלדבר בעת התפילה, אך מעולם לא היה לי נסיון של ממש לשוחח. והנה היום, זמן קצר לאחר שדיברנו על הקבלה, אירע לי ניסיון עצום לדבר. באמצע תפילת שחרית ניגש אלי מישור בשאלה דחופה וניסה בכוח ובעקשנות לחלץ מפי תשובה, והיה לי ניסיון גדול לנצור את פי בכוח, ראה מה כוחה של קבלה, עד כמה היצר לא יכול לסבול שיהודי מקבל על עצמו דבר בקבלה. אני כבר מבין איזה כוח עצום יש כאן'

בשבוע שלאחר מכן, ביום השישי בהיות הבוקר ויהי קולות וברקים. ר' יחיאל מתקשר לר' יצחק דוד לבשר לו את הבשורה המרגשת, **יוסף יובל בן רחל מצא את זיווגו והוא התארס בשעה טובה ובמזל טוב עם בחורה בת שלושים וארבע מרעננה. עוד הוא מדבר ור' יצחק דוד נכנס לתוך דבריו ב'מזל טוב' משלו: אתמול התארס הבחור בן השלושים ושתיים, שעליו התפללו בשבוע שעבר!**

ר' יחיאל, נרגש כולו, התקשר לרב קולדצקי לבשרו את הבשורה הטובה. הרב יחיאל 'מזל טוב' ושמח מאוד, אך לא השתומם על הדבר, כי אכן זה ידוע שבקבלה טובה, ובפרט כשמקבלים שלא לדבר בשעת התפילה, רואים ישועות גדולות. וסיפור זה מצטרף אצלו לעשרות סיפורים וישועות גדולות בשנים האחרונות. שהרי כל חייו לחם הרבי מלעלוב בעז ובתעצומות, שלא ידברו בעת התפילה. הרב קולדצקי אף נתן אישור לפרסם את המעשה כדי לזכות את ישראל, שיהיה הדבר לתועלת לצל המצפים לישועה, ולהודיע כוחה של שתיקה בעת התפילה. (השגחה פרטית עלון 84, מתוך שיעור 240 בשער הביטחון)

המשך הליקוט משבוע שעבר בעניין הדברים הנלמדים לביהכ"נ מביהמ"ק: **פרק ה: השראת השכינה כמו במקדש:** א. בזמן הגלות השכינה נמצאת בבתי כנסיות. ב. ניכר בביהכ"נ גילוי שכינה, ואור ייחודו ית"ש. ג. מביהכ"נ זורח כבודו יתברך לכל העולם. ד. השכינה בביהכ"נ מטהרת העוונות, כמו במקדש. ה. עיקר השכינה בארון שבו הס"ת, לכן משתחוים כנגד הארון. ו. הולכים לביהכ"נ להקביל פני השכינה, וצריך ללכת בשמחה. ז. מצווה ללכת לביהכ"נ רחוק, משום השכינה. ח. ביהכ"נ פטור ממזוזה, משום השכינה.

פרק ו: ההנהגה בביהכ"נ כמו במקדש: א. מורא וכבוד בית הכנסת, כמו במקדש. ב. רחיצת ידיים לפני הכניסה, כטבילה. ג. בחצר ביהכ"נ אומר: "בית אלוקים נהלך ברגש". ד. קודם שנכנס אומר: "ואני ברוב חסדך אבא ביתך" וגו'. ה. צריך להכנס במורא ולא בקומה זקופה. ו. כשנכנס משתחוה כנגד הארון. ז. מהלך בבית הכנסת בנחת. ח. ראוי להחמיר לא לירוק, כמו במקדש. ט. הכהנים היורדים מהדוכן משתחוים. י. אחרי פתיחת ארון יצדד פניו וירד בנחת, כיציאה מההיכל. יא. העולה לתורה עולה דרך קצרה או בימין. יב. יורד מהבימה בפתח שכנגדו, ופניו לבימה. יג. יוצא מביהכ"נ בפתח השני, כמו בעזרה. יד. ביציאה מצדד פניו להיכל, ומשתחוה.

פרק ז: האיסורים בביהכ"ס כמו במקדש: א. אסור לסתור דבר מביהכ"נ, ומהכלים. ב. אין עושין קפנדריא. ג. י"א שאסור להכנס ביאה ריקנית. ד. אסור שיהיה אחוריו לביהכ"נ. ה. י"א שאין להנות מביהכ"נ. ו. אין להכנס לביהכ"נ בראש מגולה. ז. אסור לדבר בביהכ"נ שיחה בטילה וקלות ראש. ח. אין לטעת אילנות בחצר ביהכ"נ. ט. אין להכנס לביהכ"נ בסכין, כמו איסור ברזל במזבח.

הרה"ח ר' יחיאל הלוי סג"ל משמש כבר כעשר שנים בעבודת הקודש כמגיה ב'לשכת הלכה למעשה'. לפני שמונה שנים הגיע יהודי בשם 'יוסף' מרעננה, בעל תשובה טרי, וביקש לרכוש תפילין ומזוזות. הוא התעניין ביידישקייט, והגיע פעם אחר פעם לשאוב כוח ועידוד בדרכו החדשה. לפני כשלוש שנים התחזק הקשר בינו לבין ר' יחיאל, הם התיידדו מאוד, ר' יחיאל חיזקו ועודדו וכינה אותו בחיבה 'יוסף הצדיק'. יוסף מצדו התקדם ונתעלה באופן נפלא. הוא נכנס לכולל אברכים ברעננה ועשה שם חיל עד שהפך לאחד ממצויני הלומדים. בחודש סבת תשפ"ב הוא חגג לעצמו את יום הולדתו ושפך את לבו לפני ר' יחיאל, כי הנה הגיע כבר ל"בן ארבעים לבינה" ועדיין לא מצא את זיווגו.

כאבו של ידידו נגע מאוד ללבו של ר' יחיאל, וביום שישי ערב שבת שירה, הוא הלך לבית העלמין, וכחסידי וויזניץ פנה להזכירו לטובה באוהל של אדמו"רי בית וויזניץ. לאחר שאמר שם כמה פרקי תהלים, למרות שהתחיל לרדת גשם החליט ר' יחיאל לגשת לציונם של מרגן החזון-איש וגיסו הסטייפלער. בית העלמין היה ריק, והנה הוא רואה יהודי מבוגר עומד ומתפלל ברגש רב, הוא זיהה אותו מהתמונות המתפרסמות, היה זה הגה"צ רבי יצחק קולדצקי שליט"א. מכיוון שכך, ניגש אליו ר' יחיאל וביקש ממנו להתפלל על חברו יוסף יובל בן רחל הזקוק לזיווג הגון.

אמר לו הרב: **"איעצך עיצה טובה. תעלה להר הזיתים, לציונו של הרבי מלעלוב, הרה"ק רבי שמעון בידרמן זי"ע מבני ברק, שעלה למרום לפני שנים-עשרה שנה ביום הכיפורים תש"ע, ושם תיוושעו. תקבלו על עצמכם, אתה והבחור, שלא לדבר כלל בשעת התפילה. לא רק זאת, אלא שהבחור יתחבר לעניין, וילמד את ההלכות של מורא מקדש".**

ר' יחיאל אמר שהבחור אכן אינו מדבר כלל בשעת כל התפילות. אולם הרב ענה לו, כי יש עניין שיקבל על עצמו קבלה **"אחרי שדנתי בעניין זה עם מורי וחמי הגר"ח קניבסקי שליט"א, הוברר שמוטב שתהיה זו קבלה לשנה שלמה, שיעבור את כל מעגל השנה, בכל המצבים, תוך שמירה על העניין שקיבל על עצמו".** "כבר כמה שנים שאני נוסע לשם מדי כמה שבועות ומקבל על עצמי ועל שולחיי קבלות טובות ורואה ישועות גדולות". הנני מיוצא ליטא מדורי דורות ולא גדלתי כלל אצל החסידים, ובכל זאת אני פוקד את הציון של הרבי מלעלוב יותר מהחסידים". הרב הוסיף את ברכתו להצלחה גדולה לישועה. ר' יחיאל הבין כי פגישה זאת נודמנה לו מן השמים.

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

ברומז של עולם

גליון היוצא מבית ועד של חכמים העוסקים בענייני תפילה | גליון פורים

מקורי התפילה • טעמי התפילה • מסורת התפילה • ביאורי התפילה • עבודת התפילה • תפילה כהלכתה

ימי הפורים
תשפ"ב

תפילה בעת צרה

ומי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו (ואתחנן ד' ז'). ותרגום אונקלוס
מן עס רב לזיה אלקא קריב ליה לקבלא כלותיה בעדן עקתיה (בעת צרתו) וכו'.

גליון מיוחד
לימי הפורים

ע"פ משנתו של
הגאון הגדול ר' דוד כהן שליט"א

להודיע שכל קויד לא יבשו

קום אתי ימי הפורים האלה בזמנך כאשר קום עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה וכאשר קום
עלינפם ועליונפם דברי הצומות וזעקותם

הנה מצינו מחלוקת הראשונים ביסוד תקנת תענית אסתר, ונחלקו בביאור
הקרא "וכאשר קיימו על נפשם וכו' דברי הצומות וזעקותם".

א. הרמב"ם (פ"ה מהל' תענית ה"ה) כתב "ובי"ג באדר זכר לתענית שהתענו
בימי המן שנאמר דברי הצומות וזעקותם". וכ"כ **הריטב"א בשם הראב"ד**
(תענית י ע"א) שכבר קבלו עליהם בימי מרדכי ואסתר, כדכתיב (אסתר
ט') ואשר קיימו על נפשם ועל זרעם דברי הצומות וזעקותם, שפירושו כי
כשקבלו עליהם ענין ימי הפורים כך קיימו עליהם ענין הצומות שבזמן
ההוא. וכן מבואר מלשון התרגום "דקימו יהודאי על נפשיהן ועל בניהן
למהוי דכירין דברי הצומות והזעקות", מבואר שקבלו התענית עצמה כדי
לזכור הצומות והזעקות.

ב. הב"י (סי' תרפ"ו) הביא **השבלי הלקט** פירוש אחרת (סי' קצד) וז"ל
"מצאתי בשם רש"י מעשה היה ואירע פורים באחד בשבת וקדמו הצבור
להתענות בחמישי כמנהג ובאת אשה אחת שהיתה צריכה לרכוב אצל
השלטון ושאלה לרבינו אם היא יכולה להתענות למחר ולאכול היום מפני
טורח הדרך ואמר רבינו תענית זה אינו לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים
אלא מנהג בעלמא שהרי תענית אסתר ומרדכי היו בימי הפסח (מגילה טו.,
אסתר רבה פר' ח אות ה) ואם נפש אדם לומר דברי הצומות וזעקותם
כתוב - אין זה פירושו - אלא כך פירש "על דבר הצומות והזעקות שעברו
עליהם בימי המן קיבלו עליהם ימי הפורים לזכר להם לדורות הנס".

ומבואר דאין הקבלה על התענית אלא שקבלו לקיים עיקר ימי הפורים
להיות זכר להצומות והזעקות. וכ"כ **הגר"א** (שם) "דכמו שקבלו דברי
צומות והזעקות שהיו בצרה, כן קבלו עכשיו את המגילה". וכן **המהר"ל**
באור חדש ביאר את הפסוק "ודבר כמו זה הוא מצוה בודאי לפרסם שהשיי
שמע צעקתם ואין קיום לדבר זה שהיו נזכרים דברי הצומות וזעקותם רק
על ידי ימי הפורים ולכך כמו שקיימו דברי הצומות וזעקותם על ידי ימי
פורים כך קיימו על נפשם שאר הדברים המשמחה וההנחה אף שהיו
בגלות עם כל זה קיימו על נפשם ימי הפורים".

אולם בזה כו"ע מודי שהיה קבלה מיוחדת לדורות לזכרון הצומות והזעקות,
ולא רק כנגד הישועה עצמה.

כי מינוי גדול אשר לו אלקים קרבים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו

והיסוד לזה הוא משום דכל הנצחון היה רק בזכות התפילה ולא שום דבר
אחר כמבואר **במדרש** (אסתר רבה י ט') "וכתיב (איוב פ"ה) "אשר קצירו
רעב יאכל ואל מצנים יקחהו ושאף צמים חילם", אשר קצירו, זה המן. רעב
יאכל, זה מרדכי ואסתר, ואל מצנים יקחהו, לא בויין ולא בצנה אלא בתפלה
ובתחנונים כד"א (תהלים צא) צנה וסוחרה אמתו זו היא התפלה המגינה
על הצרה כצנה שמגינה על האדם במלחמה, ובזכות התפלה שנתכנה לצנה
יקחהו להמן, ומנין שעשו תפלה הה"ד "שק ואפר יוצע לרבים", ומה תקנה
לשק ואפר בלא תפלה. וכן אומרים בתפילת אשר הנאי "ראית תפילת
מרדכי ואסתר. המן ובניו על העץ תלית".

וכתב **הרמב"ם** בהקדמתו למנין המצות בריש יד החזקה, "וצוו לקרות
המגילה בעונתה כדי להזכיר שבחיו של הקדוש ברוך הוא ותשועות שעשה
לנו והיה קרוב לשועינו, כדי לברכו ולהללו וכדי להודיע לדורות הבאים
שאמת מה שהבטיחנו בתורה כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו
כיי"א אלהינו בכל קראנו אליו". ודבריו בנויים על דברי הגמ' במגילה (י"א
ע"א) "רב מתנה אמר מהכא כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו",
דרב מתנה התחיל לדרוש על המגילה בהקדמת הפסוק הזה. ומבואר
מדברי הרמב"ם שכל ענין הפרסומי ניסא של המגילה, וכל אריכות המעשה
הנוראה שאירע בימי מרדכי ואסתר היה כדי לגלות את הדבר הזה שהקב"ה
תמיד קרוב אלינו לשמוע צעקתנו.

ואמר **הגר"ז זצ"ל** לבאר עפ"י הפייט של שושנת יעקב להודיע לדורות
הבאים ששכל קויד - המצפים ומתפללים לישועתו של הקב"ה לא יבשו ולא
יפלו לנצח - כי אמת מה שהבטיחנו בתורה שהקב"ה קרוב לשועתנו
בכל קראנו אליו, ולפיכך כל החושים כך - ומתוך זה מכירים שמי שתולה
בטחונו בהקב"ה לא יבשו לעולם.

אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה יאידומיה לי

ואיתא במגילה (ד ע"א) "ואמר רבי יהושע בן לוי, חייב אדם לקרות את
המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר "אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה
ולא דמיה ליי וכו'. ופרש"י "ולשנותה ביום. זכר לנס, שהיו זועקין בימי
צרתן יום ולילה. וכו'". וכ"כ **הר"י מלניל** (שם ב ע"ב) וז"ל "ולשנותה
ביום, לשנות קריאתה ביום. שנא' אלהי אקרא יומם ולא תענה, וזה הפסוק
הוא נאמר באילת השחר, והוא נאמר על אסתר שיומם ולילה היתה צועקת
ואינה שותקת עד שענה השם אותה בתפלותיה של לילה ויומם". הרי
שתיקנו לשנות המגילה ביום כדי לזכור ענין הזה שלא פסקו מלהתפלל
יומם ולילה. וכן מצינו שמרדכי לו היה רוצה להסיח דעת משקו ותעניתו
אפילו לרגע אחד, כמו דאיתא **בשמו"ר** (ל"ח ד') "מי גרם למרדכי לבא לידי
הגדולה הזאת אמור שהיה מתפלל בכל שעה שנאמר ומרדכי ידע את כל
אשר נעשה, מאחר שראה עצמו בגדולה (ע"י הרכבתו על הסוס) לא הגיס
לבו ולא עמד מן התפלה אלא וישב מרדכי כשם שהיה מתחלה.

הקול קול יעקב והימים ידי עשו

והא דנס פורים נתיחד בענין הזה שכל הישועה היה רק בשביל התפילה,
ביאר **המהר"ל** (אור חדש פ"א) כי הצלת ישראל בגאולה זה היה מכח
התפילה שהיו גוברים בזה על עמלק בתפילה כדכתיב "הקול קול יעקב
והימים ידי עשו", כי אם אין קול קול יעקב הימים ידי עשו אבל אם קול
קול יעקב אין שולטין ידי עשו וכו' וכדכתיב אצל המלחמה בעמלק וכאשר
גברו ידי משה בתפילתו היו גוברים ישראל וכאשר ניחא ולא היה קול קול
יעקב וגבר עמלק וכך בתרגומו (שם) כאשר ידים ידו בצלו [בתפילה]
וגברו ישראל וכו' והרי לך כי התפילה הוא נצחון של עמלק. ומש"ה כתב
בהקדמה לאור חדש "כי אין גאולה שנעשית ע"י תפילה כמו זאת כמו
שאמר דברי הצומות וזעקותם לך נקראת הגאולה הזאת על שם התפילה".

בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה

ע"פ משנתו של הגאון הגדול ר' ירוחם אולשין שליט"א

מרדכי הוא בחינת הקטורת

כתוב במגילה (ב' ה') וְשָׂמוּ מִרְדְּכִי בֶן יֵאִיר בְּיָמֵינוּ וְדָרְשׁוּ חֲזוֹל (מגילה יב') בן יאיר שהואיר עיניהם של ישראל בתפילתו, בן שמעי בן ששמוע אל תפילתו, בן קיש שהקיש על דלתי רחמים. וביאר הגר"א (על מגיל"א שם) וז"ל "ונראה מפני שבאדם יש ד' חושים, ראייה שמיעה ריח דבור, והג' הוא בלמוד התורה וכו' אבל ריח אינו צריך כלל לתורה אלא בחינת התפילה כמ"ש אשה ריח ניהח לה' ומרדכי הוא בחינת הריח כמ"ש בשמים ראש ומתרגמין מרי דכיא שהוא בחינת התפילה לכן אמרו שהיה כל הבחינות הללו בתפילה, יאיר שהואיר עיניהם של ישראל שהוא ראייה, שמעי ששמוע אל תפלתו שהוא שמיעה, קיש שהקיש הוא הדבור וכו', עכ"ל. ויש להתבונן בענין הזה שמרדכי היה בו מעלת התפילה בענין הקטורת.

כוונת כל התפילות שלא יתחלל שם שמים

ויש לבאר ע"פ דברי הנפש החיים (שער ב פרק יא) "ואף הולכתא גמירא לה בש"ס שהיחיד רשאי לחדש דבר בתפלתו על צרכי עצמו וצערו בכל ברכה לפי ענינה, גם בזה צריך שלא תהא תכלית כוונתו על צער. ולא זו הדרך הנכונה לישורים בלבבותם וכו', דהלא היסורים המה רטיה וסמא דחיי לכפר עונותיו כמאמרם ז"ל (שבת נ"ה א') אין יסורין בלא עון. ואם לא אפוא, נפש החטאת כמה תתכפר, אמנם תכלית הכוונה צריכה שתהיה רק צורך גבוה. כי במקום שיש חילול שמו ית' כגון צרת כלל ישראל, באמור עם ה' אלה והמה מוכים ומעונים, מחוייבים לבקש ולשפוך שיה לפניו ית' ש על חילול שמו ית', ואך למען שמו יעשה. וגם היחיד על צער אף אם אין חילול השם בדבר. יש מקום ג"כ לבקש לפניו יתברך על גודל הצער של מעלה בזמן שהאדם שרוי בצער למטה", עכ"ל.

מלחמת עמלק על חילול שם שמים

ועל פי דבריו ביאר שם הגר"ח מוולאזין זצ"ל בהגה"ה את דברי המשנה בר"ה (כט ע"א) במלחמת עמלק "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו'", וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה, אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה, ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים, ואם לאו היו נופלים. וביאר הנפה"ח שהענין של "מסתכלין כלפי מעלה" היינו שלא היתה צעקת תפלתם לפניו ית' ש על צערם אלא רק על חילול שם אביהם שבשמים ית' ש, ואז היו מתגברים גם המה, ואם לאו היו נופלים. וכל ענינו של מלחמת עמלק היה חילול שמו יתברך שהיה חותך מילות וזרקן כלפי מעלה.

ענינו של הקרבת קטורת למען כבודו יתברך

ולפי"ז יש לבאר בטוב טעם ענינו של מרדכי שהיה בבחינת הקטורת, שענינו הוא עבודה רק לכבודו יתברך, דהנה כתב הספורנו (סוף פ' תצוה) דהא דלא הוזכר המזבח הזהב עם שאר הכלים בפרשת תרומה "דלא היתה הכונה בו להשכיח האל יתברך בתוכנו וכו', אבל היה ענין זה המזבח הזהב (ועבודת הקטורת עליה) לכבד את האל יתברך אחרי בואו לקבל בריצון עבודת עמו בקרבות הבקר והערב, ולשהור פניו במנחת קטרת, על דרך הבו לה' כבוד שמו, שאז מנחה ובאו לפניו". ומבואר דיסוד הקטורת היה ענין כבוד השית"ב, ולא לשום תכלית אחרת, (והרמב"ן שם ג"כ רמז לזה, ע"ש).

ולפי"ז יש לבאר מעלת מרדכי שהיה בבחינת קטורת, שתפילתו היה כולו למען כבודו יתברך, ובתפילה כזו היה הכח של הקול קול יעקב להתגבר על המן שהיה הכח של עמלק.

חובת התפילה בעת צרה

הרב מרדכי פוטאש שליט"א בעמ"ס ברומו של עולם

איזהו עבודה שבלב זו תפילה

הרמב"ם בסה"מ (מצוה ה') יליף מהקרא ד"ועבדתם את ה' אלקיכם" דחייב אדם להתפלל בכל יום". ומפורסם השגת **הרמב"ן** שם שאין חיוב מן התורה להתפלל בכל יום, וביאר הקרא לעבדו בכל לבבכם בשני אופנים, א' דנצטוינו בזה שתהיה כל עבודתנו לקל יתברך בכל לבבנו, כלומר, בכוונה רצויה שלימה לשמו ובאין הרהור רע, לא שנעשה המצוות בלא כוונה או על הספק אולי יש בהן תועלת. [אשר לפי"ז יש מ"ע להתכונן לפני כל מצוה כדי לכוון לעשותה לשמו ית' כנ"ל, ולנהוג כך כל ימי חיינו בכל המצוות בין אלו שבין אדם למקום ובין אלו שבין אדם לחבירו, כי זה נקרא עבודה בכל לב].

ואופן הב', שמכלל העבודה לה' שנתפלל אליו ית' בעת הצרות ותהיינה עינינו ולבנו אליו לבדו כענין עבדים אל יד אדונייהם ע"כ. וצ"ב דאיהז "עבודה" שייך בזה שאדם מתפלל בעת צרתו לצורך הצלתו, ולכאורה כל תפילתו אינה אלא לצרכו, ואין בזה צורת עבודה להשית". אך נראה דאם יקיים סוף דברי הרמב"ן, שיהיו עיניו ולבו אליו לבדו, דהיינו שיתחזק בכל כחו להאמין ולבטוח רק בהשית" ולא בשום נברא כלל, ומכיר שאין שום כח בעולם שיכול להצילו בלתי רצונו ית', הרי תפלה כזאת נחשבת עבודה לה'.

שיטת הסמ"ק כהרמב"ן

המג"א (סי' ק"ו ססק"ג) הביא שגם דעת **הסמ"ק** היא שיש מצוה להתפלל בעת צרה, וז"ל (מצוה י"א) להתפלל בכוונה, פי' אע"פ שעיקר תפילות דרבנן, מ"מ יש תפילה שהיא מן התורה, דכתיב (דברים ד') ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך.

והוסיף שם **בהג' רבינו פרץ**, מדחשיב זה מ"ע ש"מ תפלה היא מה"ת לעולם, והכל לפי העת, בעת צרה שלא תבא [נראה דר"ל דאם רואה צרה שמתרגשת ובאה, חייב לבקש מה' למנוע ממנו], או שיוציאו המקום מן הצרה [כשכבר נמצא בה].

הרי דס"ל לסמ"ק ור' פרץ דתפלה בעת צרה היא בודאי מה"ת, ומקורם אינו מ"לעבדו בכל לבבכם", אלא מפסוק ובקשתם משם את ה' אלקיך וכו', בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים וכו', והמ"א הנ"ל פסק כמותם.

מי שלא התפלל בעת צרה מבטל מצות עשה

ובס' החינוך (מצוה תל"ג) הביא דעת הרמב"ם והרמב"ן, וסיים שמי שצר לו ולא קרא אל ה' להושיעו, ביטל עשה זה [של תפלה] כדעת הרמב"ן ז"ל, וענשו גדול מאד, שהוא כמסיר השגחת השם מעליו, ע"כ. ובזה מגלה לנו רבינו בעל ס' החינוך יסוד גדול ונוראה, דכל צרה וצרה שלא תבא היא בהשגחה פרטית מן השמים, והוי כמו הורעה מאת ה' לאיש הזה שחובתו להתפלל אליו, ולכן העדרו מלהתפלל נחשב כעון חמור רח"ל. ובודאי יש לנו להחמיר כדעת הרמב"ן דק"ל דספק דאורייתא לחומרא, ובפרט שכן הוא דעת הסמ"ק ג"כ.

חיזוק בתפילה באחרית הימים

ויש להעיר שהפסוק מדבר באחרית הימים במיוחד, והיינו הדורות שלפני הגאולה, שצרותיהם מרובות, והרי אנחנו חיים בתוך תקופה זו, ולכן עלינו לקיים מצוה זו של

תפלה בעת צרה ביתר שאת וביתר עוז, ואז נזכה למש"כ בהמשך הפסוקים, ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו, כי קל רחום ה' אלקיך לא ירפך ולא יעזבך.

חיוב לבקש על כל דבר שיצליח

ומצינו כעין זה בהלכה פסוקה בש"ע (סי' ר"ל ס"ד), הנכנס להקיז דם אומר יה"ר מלפניך ה' אלקי שיהא עסק זה לי לרפואה, כי רופא חנם אתה. וכתב המ"א, ונ"ל דה"ה בכל מידי דרפואה יאמר זה, והוסיף המ"ב, ולא יחשוב שתהיה איזה דבר לו רפואה אלא ע"י הבורא ית"ש ע"כ. ואף דהא"ר כתב בשם האבודרהם דדוקא הקזה שהיא סכנה שמא יתחנך ורידי הדם וימות, בזה חייבו חז"ל להתפלל קודם, מ"מ בשעה"צ הכריע כמו המ"א, משום דכן מסתברא, דבכל דבר שהאדם עושה צריך לבקש מה' שיהיה לתועלת.

ונראה שאם הוצרך להתרפא מחולי, אף אם אינו סכנת נפש, כל חולה נמצא במצב של עת צרה, והרי הוא מחוייב מן התורה לבקש עזרתו ית'.

וע"ז הוסיפו חז"ל דבזמן ההתעסקות במעשה הרפואה חל עליו מצוה דרבנן לבקש מה' שיהיה לתועלת.

חיוב זעקה בשעת צרת הכלל

והנה לדעת **הרמב"ם**, אם ח"ו יארע עת צרה לכלל הציבור, נצטוינו במ"ע מה"ת לזעוק ולהריע בחצוצרות, דז"ל בסה"מ (מצוה נ"ט) אנחנו מצווים לתקוע בחצוצרות בעתות הצורך והצרות כשנצעק לפני ה' יתעלה. ובפ"א מה"ל תעניות פסק הרמב"ם מ"ע מה"ת לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור, וכו', ודבר זה מדרכי התשובה הוא וכו'.

מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו

ובקיום מצוה זו נשתבחו כלל ישראל ונקראו בשם גוי גדול, דכתיב (דברים ד') ומי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו, **ותרגום אונקלוס** מן עם רב דליה אלקא קריב ליה לקבלא צלותיה **בעדן עקתיה** (בעת צרתו) וכו', דע"י מצות תפילה בעת צרה הקב"ה קרוב אלינו תמיד לקבל תפילתנו ולהצילנו ולעזרנו.

לקיים ימי הפורים - דברי הצומות וזעקתם

וענין גדול זה הוא אחד מעיקר הלימודים שמגילת אסתר מלמדנו, דהרי כתוב שם (פ"ט פס' כ"ז) קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם וכו', ושם (בפסוק ל"א) לקיים את ימי הפורים האלה וכו' דברי הצומות וזעקתם, ופי' **האב"ע** להתפלל ולזעוק אל השם בימי התענית, וכתב די"א דזה יום תענית אסתר.

והרמב"ם (בסוף מנין המצוות שלפני ספר המדע) חידש שזה מעקרי הסיבות שתקנו אנשי כנה"ג את ימי הפורים, וז"ל שהנביאים עם בית דין תקנו וצוו לקרות המגילה בעונתה כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו, והיה קרוב לשועתנו, כדי לברכו ולהללו, וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה, כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו, ע"כ לשוננו הטהור. ואשרי מי שמתחזק במצוה זו כי עי"ז יזכה שהקב"ה יהיה תמיד קרוב אליו לקבל שועו ובקשתו.

דברי הצומות וזעקתם

בפרשת חצוצרות והוא "מדרכי התשובה", לעורר את עצמו שהקב"ה מביא הצרה כדי שנחפשה דרכנו ונחקורה ולשוב אליו.

מצות עשה מדברי סופרים להתענות ולהתחנן אל הקב"ה בעת צרה

והנה בהלכה ד' כתב "ומדברי סופרים להתענות על כל צרה שתבוא על הצבור עד שירוחמו מן השמים, ובימי התעניות האלו **זועקין בתפלות ומתחננים** ומריעין בחצוצרות כו". הנה כאן הרמב"ם מפרט יותר דענין הזעקה היא **בתפלות ובתחנונים**, וצ"ב למה רק כאן בהלכה זו שמדבר על המצות מדברי קבלה להתענות הזכיר התפלות והתחנונים, ואילו לעיל הזכיר רק ענין הזעקה וההרעה בחצוצרות. ומה שנראה מזה, דלבד מענין הזעקה מדאורייתא שהוא מדרכי התשובה להכיר שבא הצרה בגלל מעשיהם, יש עוד דין תפילה שתקנו חז"ל יחד עם החובת תענית. וענין תפילה זו הוא ענין בקשת רחמים ותחנונים לפני המקום להושענו מצרותנו.

גם בצרת יחיד מחייב בתענית ותחנונים

והנה בהל"ט כתב הרמב"ם "כשם שהצבור מתענים על צרתו כך היחיד מתענה על צרתו, כיצד, הרי שהיה לו חולה או תועה במדבר או אסור בבית האסורין, יש לו להתענות עליו ולבקש רחמים בתפלתו, ואומר ענו וכו' בכל תפלה שמתפלל וכו'. וכתב המגיד משנה "מלשון רבינו נראה שהוא סבור שהיחיד חייב להתענות על צרתו כשם שהצבור חייב להתענות על צרתו, ודבר נכון הוא אף על פי שאין לו הכרח מן הגמרא כו', אבל דברים נראים הם, שכיון שהתענית היא מדרכי התשובה והכניעה, כל יחיד ויחיד מחייב לחפש בדרכיו בעת צרתו ולשוב אל ה'".

וילה"ע דלא דיבר אלא מענין התענית ולא מענין התפילה שמחויב כל אחד יחד עם תעניתו. ומשמע דאינו חייב נפרד, אלא כי כך היא עיקר צורת התענית, עם תפלה ובקשת רחמים, וא"כ לא צריך להוסיף בזה מקור לגבי יחיד בצרתו, כי זה איכלל בעיקר חובת תענית שעליו, שצריך אף לבקש רחמים על זה. וכן משמע מלשון הטור והשו"ע בסימן תקע"ח, שהביאו דברי הרמב"ם בהלכה ט' ושינו קצת לשונו: "כשם שהצבור מתענים ומתפללים על צרתם, כך כל יחיד מתענה ומתפלל על צרתו, כיצד, היה לו חולה או תועה במדבר או חבוש בבית האסורים, יש להתענות ולבקש רחמים בתעניתו". הרי שכרכו הטושו"ע הדין דבקשת רחמים "בתעניתו" דוקא, דכל חובת התפילה הוא בגלל חובת התענית המוטל עליו.

מצות קריאת המגילה להודיע שהקב"ה קרוב לשועתינו

והנה כתב הרמב"ם בהקדמה לסה"מ "שהנביאים עם בית דין תקנו וצוו לקרות המגילה בעונתה, כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו, והיה קרוב לשועתנו, כדי לברכו ולהלל, וכדי להודיע לדורות הבאים, שאמת מה שהבטיחנו בתורה "ומי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו".

ולפי דברנו יש לבאר, כוונת הרמב"ם דכיון דקודם נס פורים היה את "תענית אסתר", שצמו והתפללו אל ה' בחזקה, וה' הושיעם ומזה צמחה הישועה, על כן זה מכלל עצם תקנת הפורים וקריאת המגילה "להודיע לדורות הבאים שאמת הוא מה שהבטיחנו בתורה 'ומי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קוראנו אליו". כי זה מעיקר צורתו של תענית, שמתפללים אל ה' בו, וזהו מהותו של צום תענית אסתר לדורות, יום הודעה שה' שומע תפלה, ומושיע לבוטחים ומתפללים אליו.

ולא קרא אל ה' ביטל מצוה זו. ומשמע לדעת הרמב"ם ליכא ביטול מצוה אם לא התפלל בעת צרה.

אך נראה, לדעת הרמב"ם אין מצוה זו מצוה מחוייבת באופן דנימא דמבטלה הרי הוא בגדר מבטל עשה, אלא זה רק בגדר מצוה כללית של אמונה, וכעין מצות קדושים תהיו פורשים תהיו, דככל שאדם מקדש עצמו הוא מקיים מצוה עשה, אבל אם נמשך אחר התאות אי אפשר לומר שהוא בגדר מבטל עשה, כי היא מצוה כללית, וה"נ הכל נכלל במצות האמונה ואינו מצוה בפנ"ע, וע"ז השיג הרמב"ן וס"ל דנמנה דמצוה בפנ"ע להתפלל בעת צרה.

מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן בגדר מצות תפילה מדאורייתא

הנה דעת הרמב"ם בסה"מ (מצוה ה') דילפינן דמצות תפילה הנלמד מועבדתם את ה' אלוהיכם הוא להתפלל אליו בכל יום. והשיג הרמב"ן ע"ז, דהמצוה הוא להתפלל בכל עת תרה, ויסוד המצוה הוא שנהיה עינינו וליבנו אליו לבדו, כעניי עבדים אל יד אדוניהם. ולדעתו יסוד המצוה הוא לחיות את האמונה בה' ובהשגחתו, שכאשר בא על האדם צרה, לתלותו בהשגחת ה', שהצרה לא באה אלא ממנו, ורק בידו לסלק הצרה, וזהו שורש חיוב תפלה בעת צרה, להתפלל אל ה' על צרתו. אמנם גם להרמב"ם יש דין תפילה בעת צרה, אך לדעתו הוא מסיבה אחרת ויש לה גדרים אחרים וכדיבואר בעזה"ש¹

דעת הרמב"ם בחיוב זעקה בעת צרה מדאורייתא

הנה הרמב"ם בריש הלכות תעניות במנין הקצר כתב "מצות עשה אחת והיא **לזעוק לפני ה' בכל עת צרה גדולה** שלא תבא על הצבור". ובהלכה א' כתב: "מצות עשה מן התורה **לזעוק ולהריע בחצוצרות** על כל צרה שתבא על הצבור, שנאמר על הצר הצור אתכם והרעותם בחצוצרות, כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן **זעקו עליהן והריעו**."

ויש לשאול א. למה במנין הקצר כתב רק דמצוה "לזעוק" ולא הזכיר "ולהריע בחצוצרות" כמו שכתב בהל"א. ב. מדוע שינה הכתוב כאן ואמר "**והרעותם** בחצוצרות" ואילו בקרבנות אמר "**ותקעתם** בחצוצרות". ג. מה הכוונה דמ"ע "לזעוק ולהריע בחצוצרות" דמשמע דהזעקה גופא יש לה ענין עם החצוצרות, וצ"ב מה שייכות הזעקה לחצוצרות.

והנראה לבאר בזה, דיש לדקדק הלשון בהל"א שכתב דהמצוה היא שבזמן שתבוא צרה "ויזעקו עליה" דמשמע לזעוק על הצרה, כלומר דכאילו זו זעקה אל ה' מתוך הצרה, וכן נראה דענין החצוצרות באים להוסיף בדבר הזעקה, והיינו שכדרך טבע האדם שכאשר באה עליו כאב חזק הוא מיד זועק מתוך הכאב, ואם אינו זועק בהכרח שלא כואב לו דיו, כן ענין הזעקה כאן היא **לא להתעלם מהצרה**, אלא "לזעוק עליה".

וזהו מש"כ הרמב"ם (הל"ב וג') "**ודבר זה מדרכי התשובה** הוא, שבזמן שתבוא צרה **ויזעקו עליה ויריעו** ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב, עונותיכם הטו וגו', וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו **דבר זה ממנהג העולם** אירע לנו וצרה זו נקרה נקרית, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי, כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי".

ולפי"ז י"ל דבאמת עיקר המצוה הוא הזעקה בפה להראות שמאת ה' היתה זאת, וכל ענין החצוצרות הוא להשלים הזעקה, ולכן במנין הקצר כתב רק דמצוה "לזעוק" לפני ה' בכל עת צרה גדולה ולא הזכיר החצוצרות. ומדוקדק בזה היטיב שינוי לשון הפסוק "והרעותם בחצוצרות" ולא כמו בקרבנות "ותקעתם בחצוצרות", כי התקיעה בקרבנות זה רק להזכיר לפני ה', אבל בצרה הוא "הרעה בחצוצרות" דהיינו שהוא להמשיך הזעקה שמתוך הצרה, לכן כתיב "והרעותם" שהוא המשכה והשלמה לזעקה שעניינה אי התעלמות מהצרה.

היוצא מכל זה, שגם הוא מודה שיש חיוב תפלה מדאורייתא בעת צרה והוא מצוה בפנ"ע, אלא שלדעתו הוא חיוב רק בעת "צרה גדולה", וכן גדר החיוב הוא לא מדין "ולעבדו בכל לבבכם", אלא הוא חיוב הנלמד

¹ בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' כ"ה) כתב דאף הרמב"ם מודה דמחוייב מדאורייתא להתפלל בכל עת צרה, דהוא מעיקרי האמונה לבטוח בהש"ת ולבקש מעצמו שיעזרהו, וכדחזינו שנענש אסא על שלא דרש את ה' בחליו כי ברופאים בדה"י ופי' במצודת דוד שלא דרש להתפלל אל ה', ואם היה רק מדרבנן אף בעת צרה מ"ט נענש דהא לא תיקנו אלא אנשי כנה"ג אם הוא רק דרבנן וע"ש שחידש דגם עכ"ם יש לו מצוה זו כיון שיש לו מצוה אמונה. וכן כתב לי מרן הגרנ"ק שליט"א לדבר פשוט דליכא מאן דפליג על חיובא דהרמב"ן.

אך יש לדקדק מדברי החינוך שהביא פלוגת הרמב"ם והרמב"ן, וכתב דלדעת הרמב"ם אם עבר כל היום ולא התפלל ביטל מצוה זו, ולדעת הרמב"ן "מי שצר

קרובים אלינו בכל קראינו

א] המג"א בהלכות מגילה (סי' תרפ"ט סק"י) מדייק מלשון המחבר שאין יחיד מוציא חבירו בקריאת המגילה אלא בעשרה, וביאר בזה דקריאת המגילה הוי כמו תפילה דבעינן עשרה. וצריך להבין במה דומה קריאת המגילה לתפילה, להשוות דיניהם לענין להוציא בעשרה.

ויעוי' בדברי הרמב"ם בהקדמה ליד החזקה "יצונו לקרות המגילה בעונתה, כדי לברכו ולהללו, וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחו בתורה "כי מי כל גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראנו". וידוע דברי **הרמב"ן** בפי' שמות "ואמרו לי מה שמו, שיגיד להם השם שירה הוראה שלמה על המציאות ועל ההשגחה, והקב"ה השיבו למה זה ישאלו לשמי, אין להם צורך לראיה אחרת כי אהיה עמהם בכל צרתם יקראוני ואענם, והיא הראיה הגדולה שיש אלהים בישראל קרובים אלינו בכל קראנו אליו ויש אלהים שופטים בארץ". ומבואר להדיא שענין קריאת המגילה הוא להודיע שהקב"ה עמנו בעת צרותינו ומאזין לתפילתנו בכל קראנו אליו, וע"כ מובן מה ענין דיני תפילה לקריאת המגילה.

ויש להוסיף עוד ע"פ מש"כ **הגר"ז** בספרו עה"ת, וז"ל "י"ל הביאור בזה, דאע"ג דעיקר הענין של תפילה וזעקה הרי ישנו גם באומות העולם כדאשכחן בנינוה וכו', אבל האי קרא דבכל קראנו אליו מוקמינן ל"י ברה"י [יח]. דזהו רק בציבור, וענין תפילה בציבור הוא רק בישראל בלבד, וז"ש הכתוב דזהו שהוא קרוב בכל קראנו אליו הוא רק בגוי הגדול הזה". ונמצינו למדים שענין קרא דבכל קראנו אליו על דין תפילה בציבור נאמר, וא"כ קריאת המגילה שבא להראות ענינו של פסוק זה, מובן ביותר אמאי מדמין קריאת המגילה לתפילה לענין תפילה בציבור דייקא.

מלמד שהקב"ה מתעטף כשליח ציבור

ב] וממשיך **הגר"ז** "או י"ל ביאור הכתוב, ע"פ מה דאיתא ברה"י [זיז] ברית כרותה לייג מידות שאינן חוזרות ריקם וכו', וזה רק לישראל לבד, דרך להם נכרת הברית ולא לאוה"ע כדכתיב בקרא נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים וגו', דאע"ג דגם להם ישנם מידות של רחמים וכו' אבל לא נכרת להם ברית וכו'. ואולי זהו ג"כ ביאור דברי הגמ' דמחלק בין יחיד לציבור, משום דהברית היתה רק על תפילת ציבור כמבואר ברה"י שם מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח ציבור והראה למשה סדר תפילה אמר לו כ"ז שישיראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם, ולהכי הוא בציבור הוא בכל קראנו אליו כי ברית כרותה וכו'. הרי דמה שהזכירו חז"ל "מלמד שהתעטף הקב"ה כשליח ציבור, אינו משל בעלמא, אלא שהקב"ה הראה להם ענין תפילה בציבור עם שליח צבור.

וענין זה מובא **בתנ"ד"א** (פכ"ג) מלמד שירד הקדוש ברוך הוא מערפל שלו כשליח צבור שמתעטף בטליתו ועובר לפני התיבה וגילה לו סדרי סליחה, וממשיך שם בתנ"ד"א, ואמר לו אם יהיה תלמיד חכם שיש בידו להוציא את ישראל מידי חובתן וכו' וכל מי שיש בידו להוציא את ישראל מידי חובתן אני נותן לו שכר טוב.

ובאמת מצינו ענין זה אצל תפילת מרדכי **במדרש רבה** [אסתר פ"ז] "מיד עמד שטן והלשין עליהם לפני הקדוש ברוך הוא ואמר לפניו רבונו של עולם עד מתי תדבק באומה זו שהם מפרישין לבבם ואמונתם ממך, באותה שעה רץ אליהו זכור לטוב בבהלה אצל אבות העולם, ואצל משה בן עמרם, ואמר להם עד מתי אבות העולם רדומים בשינה ואי אתם משגיחים על הצרה שבניכם שריוין בה **אמר לו משה כלום יש אדם כשר באותו הדור אמר לו יש ושמו מרדכי, אמר לו לך והודיעו כדי שיעמוד הוא משם בתפלה ואני מכאן ונבקש רחמים עליהם לפני הקדוש ברוך הוא**".

ומבואר דהיה מצב של צדיק אחד המציל על כל הדור, וזהו ממש מה שדאג דוד המלך ע"ה (בתנ"ד"א שם) דעתיד להיות זמן שלא יהיה אלא יחיד בעולמו שראוי לעמוד ולהתפלל עבור כל הציבור. ואולי דבר זה נכלל

בהבטחה של הכריתות ברית, שלעולם לא יגזור כליה על כלל ישראל אא"כ יהיה צדיק אחד להציל כל הדור.

תפילת בעת מלחמת עמלק

ג] ובמלחמת עמלק כתיב (שמות י"ח ט) ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה האלקים בידך. **ובספורנו** שם פי' וז"ל להראות לעם בו את זמן תפלתו, כדי שיכונו לבם ויתפללו עמו, כענין המניפים בסודרים באלכסנדריאה של מצרים (פרק בתרא דסוכה) ע"כ. והיינו שכמו שבאלכסנדריא הוצרכו להניף סודרים כדי שיכונו לענות אמן עם הציבור, ה"נ משה עמד בראש הגבעה כדי שיכלו ישראל לכוון עמו בתפילתו. וכ"ה **בוזה"ק** על פרשה זו "וכאשר יניח ידיו וגבר עמלק בשעתא ד'ישראל לתתא משתכחין מצלותא לא יכלין ידי משה למיקם בזקיפו וגבר עמלק, מכאן אוליפנא אף על גב דכהנא פריש ידי בקרבנא לתקנא גרמיה בכלל, ישראל בעיין לאשתכחא בצלותיהון עמיה". והמתבאר שכלל ישראל הוצרכו להתפלל עם משה בעת תפילתו, ומכאן יליפנן דין מעמדות בקרבן ציבור לעמוד על הקרבן להתפלל (ע"י תענית י"ח).

ובמשנ"ב (סי' נ"ג סקניא) כתב על הדין שאפילו יחיד יכול לעכב שליח ציבור, "ההטעם שהרי התפלות במקום התמידים תקנום וכל ישראל יש להם חלק בתמידים ומי יוכל להקריב קרבנו שלא מדעתו". ודבריו נובעים **מהא"ז** (סי' קי"ד), "ואומר אני שכל המתמנה שליח צבור ילא מתוך אגודה אחת אין רוח חכמים נוחה הימנו, דתנא ר"ג אומר שליח ציבור מוציא את הרבים ידי חובתן וכו' **והואיל ועומד ומתפלל שלא מתוך אגודה אחת והשאר לא עשאוהו שליח ציבור האין יוציאן ידי חובתן והם אינם מסכימין לתפלתו וכו', תדע דהא ישראל שהפריש קרבן חובתו ובה הכהן והקריב ובעל הקרבן אינו חפץ בו שיקריב את קרבנו, וכי ס"ד שנתכפר לו**. והא מסיקנא דה"ק מאי טעמא תקינו מעמדות לפי שנאמר צו את בני ישראל וגו' את קרבני לחמי, האין קרבנן של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו, התקינו נביאים הראשונים כ"ד משמרות. הא למדת אפילו הם חפצים אפ"ה אינן יוצאים ידי חובתן אלא אם כן עומדי' על גבם, וכל שכן היכא שאין חפץ בהקרבתם דלא נפקי ידי חובתן". והיינו שחזרת הש"ץ כקרבן ציבור הוא, וכן הוא לשון **הרמב"ם** שתפילת הש"ץ הוא תפילת הציבור, וכדברי הוזהר הנ"ל שמתפילת משה רבינו לומדים דין מעמדות בקרבן ציבור.

וזן הן המשך דברי **התנ"ד"א** שם, "ובשעה שישיראל מתקבצין לפני ועומדין באגודה אחת ואומרים לפני סדרי סליחה אני עונה אותם, שנאמר ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראנו". שע"י שהם באחדות והם ציבור אחד מאוחד, יכול הש"ץ 'שמקריב' עבורם לפעול עבור הציבור.

ויש להמתיק בזה טענת המן י"שנו עם אחד מפורז ומפורד בין העמים וגו', שהפסידו מעלת האחדות ועי"ז הפסידו כח תפילתם.

ואתה קדוש יושב תהילות ישראל

ד] והנה בתפילת אסתר (תהילים כ"ב) אמרה "ואתה קדוש יושב תהילות ישראל". **ובאבודרהם** כתב "יושב הוא מלשון (דב' א, מז) 'ותשב בקדש' שהוא ממתין ומתעכב לתהלתן של ישראל קודם המלאכים, כדאמרין בחולין בפי' גיד הנשה (צ, ב) אין מלאכי השרת אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל שירה למטה שנאמר (איוב לח, ז) 'ברן יחד ככבי בקר' אלו ישראל והדר 'ויריעו כל בני אלהים' אלו המלאכים, דהקב"ה יושב ומצפה לקדושה של ישראל דרך עי"ז יכולים המלאכים לצרף לקדושה שלנו דרך ישראל יש לו כח לצרף למנין". [וע"ע במהר"ל אור חדש הקדמה ע"א]. וביאר **הגר"ח זצ"ל** שמלאכים אינם יכולים לעשות מנין עשרה לומר דבר שבקדושה, וע"כ ממתנים למנין של בני" ומצטרפים המלאכים אליהם לומר קדושה.

ורואים מכ"ז מעלת כלל ישראל מבין האומות ואפילו מן המלאכים, שיש לנו כח לאגד יחד לעשות מנין של עשרה, ולהשוות שכירתו ית' עלינו.

דברי מן המשגיה

ר' ירוחם לבוביץ זצ"ל

דעת חכמה ומוסר חלק ב מאמר פח עשי"ת תר"ץ
אמרין ברה"י (ז ב) "ויעבור ה' על פניו ויקרא אמר ר' יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח ציבור והראה לו למשה סדר תפילה אמר לו כ"ז שישיראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם". והרי זה ענין פלא, למה ה' צריך להיות "נתעטף כשליח ציבור", דוקא כשליח ציבור, אלא שיש בזה ענין גדול, ענין שליח ציבור אין צריכים להבין שהוא בשביל להוציא אינם בקיאים ידי חובתם גרידא, אין זה כ"כ פשוט, ענין שליח ציבור הוא מושם שכן צריך להיות סדר הבקשה, סדר התפלה לבקש להתפלל בשביל הכלל, כי זהו מהלך הענינים, בדוקא. מש"ר קבל תורה בשביל הכלל ישראל, לא בעד עצמו, אלמלא הכלל ישראל לא ה' לו תורה, בחטא העגל אמר לו הקדוש ברוך הוא "לך רד" ואמרו חז"ל (ברכות לב א) רד מגדולתך שבלי הכלל ישראל כלום אין, הורה לו הקדוש ברוך הוא בזה, שכל סדר הבקשה מוכרח להיות דוקא באופן כזה, "נתעטף כשליח ציבור", "הראה לו סדר תפילה", בדוקא לבקש בשביל עצמו בשביל הכלל. אמרו חז"ל (מובא ברש"י שמות לב, לב) על "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת", שטען מש"ר שלא יאמרו לא הייתי ראוי להיות שליח ציבור לבקש עליהם רחמים. וזהו הסוד של שליח ציבור, שליח ציבור מוכרח שיפעול בתפלתו, ואם לאו אינו שליח ציבור.

כל מהלך הבריאה בן הוא, רק בשביל הכלל ולא בשביל עצמו, בן כל סדר התפלה רואים את שהותבן רק בשביל הכלל, חנונו מאותן - רק בשביל הכלל, השינוי אבינו לתורתך - תשובה, בשביל הכלל ישראל, הכל בשביל הכלל, אם הכלל הוא טוב, הוא ממילא יהי' כבר טוב, כל הצלחתו הוא רק בהצלחת הכלל.

והנה לפי"ז הרי יתכן שבדביקות הכי גדולה של האדם בתפלתו, אם רק הוא מדגיש את עצמו, שם גופא יאה ה"רשע מרושע". המגיד מדובנא אומר על ענין זה משל טוב. שריפה המתפרצת בעיר לו היו כולם רצים להציל את הבית שנפלה שם הדליקה הרי היו מכבים את הדליקה, אבל אם כל אחד ירדן לביתו הרי השריפה מתגדלת וכל העיר נשרפת. זהו משל אמיתי, לו היו כולם מתפללים בעד הכלל, הרי ה"ה הכלל ניצול, וכולם ניצולים, מוש"כ אם כל אחד חושב אודות עצמו ולא אודות הכלל, מה יוכל לצאת מזה.

הרי הכלל ישראל עומד בצרה היום, עת צרה היא לישראל אשר לא חיתה כזאת מעולם, מלפנים הרי ה' המצב "ורוח תשימו בין עדר לעדר", מלכות אחת מכה ומלכות אחרת מצלת, היום הרי אין פנה בעולם שלא יהיו הצרות מקיפות, אין מה לומר על זה כ"א "עקבתא דמשיחא". הלא אין יכולים ללמד חוב על מה שבמקומות אחרים אין יכולים לעמוד בנסיון, הרי אמרו חז"ל (כתובות לג ב) אלמלא נגדוה לחנני' מישאל ועזרי' הוו פלחו לצלמא, והרי גם חז"ל אמרו על עקבתא דמשיחא, יתי ולא אחמיני' (סנהדרין צה ב) ומשום שהיא עת רבת הנסיונות, והרבה צריכים כדי לעמוד בהם. צריכים לידע כי כל זה הוא רואים אין זה אלא "בשפץ קצף הסתרתני פני רענו מנח" (ישעי' נד ח). ובעת צרה כזאת כל התפלה והבקשה צריך להיות כולו בעד הכלל ישראל.

גליון זה נתגבר ע"י
ח.ב.פ.
לע"נ רבינו האבני נזר זי"ע יא"צ י"א
אדר
להצלחה בכ"ע

פרשת צו גליון צ"ב שנה ג

מליצי יושר

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הגיד שלום איתן וצ"ל בעת
הספדו בשעת הלוייה הכרה:
נצטווית מאת רבינו זצ"ל
לפרסם, שהבטיח שימליץ
טוב לכל מי שילמוד בספריו,
וכן ימליץ טוב לכל מי
שיפיץ את חידושי תורתו,
(רכבות אפרים א"ח ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך ביפו פרק מ"ב),
הדברים.

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשיל הוברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הגני מוסר מודעה שהחלטתי
להתפלל בל נדר בכל יום
על כל אלה שיענינו בספרי,
ויגידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעולם הזה
ובעולם הבא, וכל הלומד
בספרי חכה ליראת שמים,
והצלחה בכל טוב, בזה ובבא
וסגולה גדולה בבית לכל
הדברים.

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורגשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אחיה למנן ולענן גם אחר
פטירתי ממש כננו בחיים.
(ארץ צבי להנהיג מקוויניגלוב
עה"ת עמוד רמ"ב)
וכן כתב האבני נזר בעצמו
(אברהם סימן קכ"ב) ח"ל:
אם היה מעיין בדבריי נמט
עין היה מריח לו טובה
הרבה.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית טוהותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי
אחיה לו למליץ, וכ"כ הנהיג
רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל:
הבטיח הנאון שיעשה טובה
לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור,
וכן היה באמת שעשה
טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

זרע שמשון

רבי שמשון חיים
ב"ר נחמן מייכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלומי חן וחסד ושלמא
רבא מן שמיא ועיניכם
תראנה בנין ובני בנין
כשתילי זיתים סביב
לשולחנכם, חכמים
וגבונים ובהם מלאים כל
טוב, גם עושר גם כבוד לא
יסופו מורעכם וכו', בני חיי
ומזוני טובי.

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען!

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה?
פארוואס האב איך צער גידול בנין? פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען?
פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, די פלאצקע גאון, די אבני נזר, רעננה רב,

און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר

פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

זרע שמשון

לע"נ הרה"ק ר' אברהם בן הרה"ק ר' ישעי' מקערעסטיר זצ"ל יא"צ י"א אדר

זאת תורת החטאת. אמרו בתענית (דף כז.) שאברהם ביקש מהקב"ה שיסלח לבניו, ואמר לו הקב"ה שיהיה להם כפרה ע"י הקרבנות. ושאל אברהם: מה יהיה בזמן שאין בית המקדש קיים. והשיב לו הקב"ה: כבר תקנתי להם סדר הקרבנות, דבזמן שקורין בהם מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני ואני מוחל להם על כל עונותיהם, ע"כ. נמצא שצריך לקרוא סדר הקרבנות כדי להתכפר. וקשה מדברי רבא (מנחות קי.) שאמר דכל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא מנחה לא חטאת ולא אשם. ונמצא שמספיק לו לעסוק בתורה, ואינו צריך דוקא לקרוא סדר הקרבנות.

ונראה, דהנה טעם הקרבן הוא לקרב החוטא שנתרחק מהקב"ה, וע"י שמביא קרבן לשון "קירבה" הוא זוכה להתקרב שוב לה' יתברך. וזה ע"י דבשעת הקרבת הקרבן הוא חושב לפני מי הוא מקריב, וזוכר ממציאות ה' ושב ומתקרב אליו, ולכן אמר רבא "העוסק" בתורה, "עוסק" דייקא בשלמות ובכל לבו, הרי אינו צריך כלום, ראשית כי אינו חוטא בכלל היות והתורה מגנא ומצלא מן החטא, ואף אם חלילה יחטא, אבל ע"י עסק התורה בלב שלם, מעצמו יודה על מציאות ה' ואף בלי קרבן. אמנם מה שאמר הקב"ה לאברהם אבינו שיקראו סדר הקרבנות, מיירי במי שאינו עוסק בתורה וחסא, ולכן קודם צריך ללמוד סדר הקרבנות שבכך יתעורר שצריך לשוב ולהתקרב לה' ויעשה תשובה, ולאחר מכן כשידע מציאות ה' ע"י התשובה שעשה בהקרבת הקרבן, אז אם יעסוק בתורה לא יבוא לידי חטא, ואף אם יחטא יוכל לשוב לפניו מבלי קרבן בכח עסק התורה.

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר ואש המזבח תוקד בו. אפשר לבל יתחמץ לב אנשים מישראל [שאינו כהן], שלא זכו לשירות זה לשמש לפני מי שאמר והיה העולם, אך באמת התורה חביבה מן הכל, דכתיב "זאת תורת העולה", [וידרשו חז"ל] כי העוסק בתורה כאילו הקריב עולה. וזהו "לאמר זאת תורת העולה", [שאיאמרו הכהנים לבני ישראל, כי העוסק בתורה כאילו הקריב עולה].

וכתוב "הוא" העולה [וזה לשון זכר, וקאי על הקרבן שהוא לשון זכר], וקרינן "היא" העולה, [וקאי על התורה שהיא לשון נקבה], ובא לומר שכתר תורה גדול יותר מכתר כהונה, שהרי "היא" העולה, [דהיינו התורה הוא עיקר העולה, משום] דבבחינתו זוכה לזה, [ולא ככהונה] שבא מירושה].

ויקח משה את החזה ויניפחו תנופה לפני ה' מאיל המילואים למשה היה למנה כאשר צוה ה' את משה. יש לדייק אחר שכתב "ויקח משה את החזה מאיל המילואים", הוה ליה למימר "ויקח משה את החזה לו". [ולא לסתום בלשון "למשה היה למנה"].

ונראה, דאמרו במדרש (שמו"ר מז ה) עה"פ "ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה", וכי אפשר לו

לאדם להיות ארבעים יום בלא מאכל ובלא משתה, אלא המשל אומר אזלת לקרתא הלך בנימוסיה (-הלכת לעיר, נהוג במנהגיה), למעלה שאין אכילה ושתייה, עלה משה ונדמה להם, ע"כ. והוא תמוה, דמה מתרץ על ה"וכי אפשר", דמכל מקום אי אפשר להיות בלא אכילה ושתייה. ותיירץ בשו"ת שבות יעקב (צ"א), דהכי קאמר, כיון שאי אפשר לו לאדם בלא אכילה ושתייה, על כרחך משה נזדקק חומרו ונעשה במדריגת מלאך, אם כן קשה דאין אכל למטה, שהרי הוא משולל מתאווה אכילה, ולזה משני מה שאכל למטה הוא כמו אזלת לקרתא הלך בנימוסיה, עכ"ד.²

ואפשר שזה ירמוז הכתוב כי כהן אחר שניתן לו מנה, יתכן שתהיה כוונתו לאכול לשבעה, כי כך היא מידת בשר ודם, הגם שאכילת קדשים מצות עשה, לא יתכן שלא יהיה בה שיתוף תאוה חומרית כי זה כל האדם, ואולם למשה שנזדקק חומרו, ודאי מה שקיבל למנה לא היה בו פניה אחרת, רק מצד כאשר צוה ה' את משה.

לע"נ צאטל בת טובא אשת ר' בנימין זאב וזאנער ע"ה יא"צ י"א אדר

ישחטו את האשם. וברש"י: לפי שמצינו אשם בציבור, לכן נאמר "ישחטו" בלשון רבים. וכל המפרשים מתפללים על דבריו, דהיכן מצינו קרבן אשם בציבור. וי"ל, דכתיב בעזרא (י') "ואשמים איל צאן על אשמתם", ואמרו

סיפור:

סיפר לי מורי הרה"ג הקדוש רבי יעקב מרדכי זצוק"ל הגאבד"ק בילגורייא, שהכיר עוד את הרה"ג הקדוש רבי אלעזר חרל"פ אבד"ק מעזריטש, ובהיותו עוד בן ג' שנים לקח מאמו שלושה גדולים וילך אצלו שיברכו, ועיד"ז זכה לרובי תורתו.

עוד סיפר לי מורי, שפעם אחת היה שריפה במעזריטש, ואח"כ נעשו סכסוכים בענין המגרשים, והיתה שם אלמנה אחת ששכינה היה גבר אלים, והשיג גבולה וגזל ממנה כבדת ארץ, ולא רצה לילך אתה לדין תורה, וקבלה עליו בדין ערכאות, אך האיש נתן שוחד להשופט והצדיקו, לכן באה האלמנה בקובלנא אל הרב אב"ד¹ והרבנה בבכי כדרך אלמנה. וניחמה ואמר לה: הלא עדיין אינו בונה. והלכה לביתה.

אמנם במשך הזמן רצה השכן לבנות והיה נצרך לו תכנית, ושכר עגלה לראדיון ששם היה המושל הקבוע לזה, ובאת האשה בבכיה גדולה להרב וסיפרה לו שכבר נסע אודות התכנית להבנין, ושלח הרב אחריו, ולא רצה לבוא, ושלח לו עוד פעם שלא יהיו לעשות כזאת כי מרה תהיה אחריתו, ושלא יבנה את ביתו על מגרש האלמנה שכנתו, ואם יסע עבור התכנית ידע שלא יבוא בחזרה.

הגביר הזה לא שם לבו לדברי הרב ויסע ראדיונה ולקח תכנית ונסע חזרה לביתו, אך להיות שהיה אז קור גדול וגם שתו יין שרף לרוב קודם נסיעתם, על כן נרדמו כולם, והעגלה היתה מלאה אנשים, ולכן היה כל אחד מחזיק רגליו על גבי רגלי חברו שבשורה שכנגדו, ואותו האיש ישב כנגד אשה אחת, ובבואם לתחום העיר וכבר התחילו להתעורר משינתם, הרגישה האשה כובד גדול על רגליה, וצעקה אליו שיסיר רגלו מעל גבי רגליה, והוא לא השיב מאומה ולא הסיר את רגליו, האשה חשבה שישן כל כך עד שאינו שומע, וכיון שנתקרבה כבר אל ביתה לא רצתה עוד לצעוק עליו, אמנם בבואם העירה וירדו כולם מעל גבי העגלה והוא נשאר יושב, התחילו להקיצו ולעוררו וראו שאינו מקיץ, רצו תיכף והביאו רופא, אך בבוא הרופא ובחן את דופקו אמר שכבר הינו מת כחצי שעה. והוי זהיר בגחלתן שלא תכזה. (בן לאשרי ח"ג).

בכריתות (דף יא:), דזה היה אשם שפחה חרופה של כל הציבור בתור הוראת שעה, ואולי התכוין רש"י לדבר זה. (מעינה של תורה).

חיוב רבית. אמרו בערכין (דף כב.), אמר רב יהודה אמר רב אסי, אין נזקקין לנכסי יתומים קטנים לגבות מהם את חובות אביהם, אלא אם היתה רבית אוכלת בהן, דכיון שכל זמן שהם משתהים מלפרוע את החוב מתוסף עליהם רבית, לכן כדי להצילם מהפסד זה, גובים מהם בית דין את החוב.

ואמרה הגמ' דמירי בגוי שהלוח לאביהם ברבית, והגוי קיבל עליו לדון בעניני הממון שהיה לו עם אביהם בדיני ישראל, והקשה הגמרא דאם מיירי בגוי שקיבל על עצמו לנהוג כדיני ישראל, א"כ לא יטול מהיתומים רבית כלל. ותיירץ הגמ' דמדובר שהגוי קיבל עליו לנהוג כדיני ישראל, ולא קיבל עליו לענין שלא ליטול רבית כלל, ולכן נזקקים אנו לגבות מהיתומים את החוב הקרקע כדי לפרוע את החוב שלא יפסידו בתשלומי הרבית.

והקשו המפרשים (רש"י, מעשה חושב שם), דמאי הקשה הגמ' דכיון דקיבל עליו לדון בדיני ישראל אינו נוטל רבית כלל, הא בדיני ישראל נמי מותר לגוי לקחת רבית מישראל.

ותיירץ האבני נזר (י"ד סימן קל"ט אות ב'), דאם קיבל עליו לדון בדיני ישראל, א"כ היתומים לא מחויבים בהרבית מזמן מיתת האב והלואה, כי הלא הם לא התחייבו ברבית, ולכן הרבית שמתהווה לאחר מיתת אביהם הם אינם מחויבים, והעיקר מה שנזקקים להם הוא משום הרבית שאוכלת בהם.

וז"ל: יש לעיין חיוב רבית באופן שמותר כגון בנכרי, אם החיוב חל בשעת הלואה, או החיוב מתרבה בכל יום. ובתשובת הרשב"א המיוחסות להרמב"ן (סימן רכ"ג), כתב דאין החיוב חל בשעת הלואה. אך הב"י (סי' ק"ד מחודש ט') כתב בשם הרשב"א דהחיוב חל משעת הלואה וכו'. ולפענ"ד נראה דיש ללמוד זה משמעתא דערכין, דאמרו דאין נזקקין לנכסי יתומים קטנים אא"כ רבית אוכלת בהן, ומוקי לה בנכרי ובקיבל עליו לדון בדיני ישראל, ופריך אי הכי רבית נמי לא נשקול, ומשני כשקיבל עליו לזו ולא קיבל עליו לזו. והנה לכאורה תמוה מאי קושיא "רבית נמי לא נשקול", שהרי לנכרי מגיע רבית מה"ת, ומקרא מלא הוא "לנכרי תשיך".

אך אם נאמר דחיוב רבית בכל יום מוסיף והולך, אחי שפיר קושית הש"ס, דא"כ לא חל החיוב אלא לאחר מיתה, ואז פקע רשותה וחיל רשות יורשים וכו', ורבית נמי לא לשקול, והאיך אמרת שחיוב רבית מתרבה עליהם. דממנ"פ מה שנתחייב מחיים לא יריוחו אם יפרעו עכשיו, ומה שיתרבה אח"כ לא יתחייבו.³

² וכן תירץ במעשה חושב שם, וז"ל: "לע"פ המבואר בשו"ת הרשב"א, דבכל הלואה ברבית לא נתחייב בכל הרבית כולה משעת כתיבת השטר, אלא חיוב הרבית חל בכל יום ויום מחמת הקציצה בשעת הלואה, ולפ"ז הרבית שעלה בחיי האב, גובה גם מירושין, דגם מלוה על פה גובין מירושין, אבל הרבית שעולה אחר מותו, זה אי אפשר לגבות מהירושין לפי דיני ישראל, דמחמת אביהן ליכא למימר, כיון שבחיי לא חל עליו הרבית שעולה אחר מותו, והירושין בעצמן הא לא קצצו ולא התחייבו כלל ואין לחייבן ליתן רבית בעד החזקתן

³ "ל שבות יעקב: ובדרך חידוד אפשר לומר דהכי קאמר המדרש, וכי אפשר לילוד אשה להיות בלא אכילה ושתייה, אלא צריך לומר דמשה באמת נעשה במדריגת מלאך ממש, ונקרא "איש האלהים", וא"כ קשה למה אכל למטה, על זה שפיר מתרץ המדרש דלכן אכל למטה משום אזלת לקרתא אזלא בנימוסיה.

לכבוד המערכת מליצי יושר

הנה כדאי לעורר לרבים כי אע"ג שכח של חמשה צדיקים אלו הוא אין לשער, אבל טוב ללמוד ולנבד להפצת הגליון מקודם שבא לאדם איזה צרה ל"ע, כמו שאמרו חז"ל (ב"ק פ:) "דלת הנעלת, לא במהרה תפתח", וכן אמרו שם "כל המריעין לו, לא במהרה מטיבין לו", והיינו כדאמרו חז"ל "לעולם יקדים אדם תפילה לצרה", כי אז בניקל לבטל גזירה העתיד לבוא, אבל אחר שכבר באה הצרה, אז קשה מאד לשנות ולבטל הגזירה.

בשורות טובות

משה פאללאק, מאבטי

תגובת המערכת

נכון דאמרו חז"ל לעולם יקדים אדם תפילה לצרה, אבל גם אמרו חז"ל דאף לאחר שבא הצרה "צדיק גוזר והקב"ה מקיים". וכמו שכתב הקדמת מלא העומר ז"ל: בשנת תר"א נחלה אצל הרב ר' יעקב קלעפפיש בנו מוה"ר זושא על מחלת הריאה, וכבר אמרו הרופאים לחיינו נואש, והדפיס אז הספר שמחת יו"ט עמ"ס ביצה ונתרפא והגיע לימי שיבה. גם המו"צ מווארשא ה"ר שלמה הלל נחלה ר"ל והשתדל לאסוף מעות להדפסת ספר אחד ונתרפא. וגם במדינה זו ראינו מופתים חוץ מדרך הטבע שכל אלו שנתנו להוצאת ספרי הגה"ק מפלאצק זכו לישועה אשר בקשו, וכן מי שנתן להדפיס ספר גור אריה על מס' קידושין זכה ש"ע המליץ בעולם העליון ראה נסים גדולים. ואביא בכאן איזה אנשים אשר זכו לראות נסים ונפלאות בעת שהיו בעת צרה, ידידי הנגיד מוהר"ם קופערצין שהיה לו מחלה כבדה שאמרו הרופאים נואש לחיינו, וכבר היה ר"ל גוסס, ומשפחתו נדבו לתת הוצאת ספר אחד, ותיכף שהביאו לביתי סכום הגון עבור הדפסה, כשבאו לביתם ראו שינוי לטובה, ואחר איזהו ימים ראו נס ופלא כי נשאר בחיים ושב לאיתן הראשון וחי חיים נעימים. גם הגאון הגדול ר' מנחם זעמבא ז"ל היה לו ישועה גדולה.

ודקדק באזור אליהו (הורשובסקי), הלא אין קטיגור נעשה סניגור, וא"כ איך אפשר דבלשון "זה" שהשפיל, באותו לשון "זה" הגביה.

ויש לומר ע"פ המבואר ברז"ל (שמות רבה פל"ז ב'): משה היה סבור שהיה אהרן שותף עמך במעשה העגל והיה בלבו עליו, א"ל הקב"ה: משה, יודע אני כוונתו של אהרן היאך היתה לטובה, משל לבן מלכים שזחה דעתו עליו ונטל את הצפורן לחתור בית אביו, אמר לו פדגוגו אל תגיע עצמן, תן לי ואני אחתור, הציץ המלך עליו ואמר לו יודע אני היאך היתה כוונתך, חייך איני משליט בריה על פלסין שלי אלא אתה. כך בשעה שאמרו ישראל לאהרן "קום עשה לנו אלהים", אמר להם "פרקו נזמי הזהב", ואמר להם: אני כהן אני אעשה אותו ומקריב לפניו, והוא לא נתעסק אלא לעכב עד שיבא משה. א"ל הקב"ה אהרן יודע אני היאך היתה כוונתך, חייך אין אני משליט על קרבנותיך של בני אלא אתה, שנאמר "ואתה הקרב אליך", ע"כ. נמצא שהקב"ה ידע

שלא היה בזה כוונת אהרן לחטא, וזה שאמר המדרש דאין קטיגור נעשה סניגור, כיון דאלקים בעצמו שופט, לכן יכול להיות זה שהשפיל הוא בעצמו ירים.

לע"נ הג"ר יהודה ב"ר מאיר זאב יא"צ ט' אדר

להניף אותו תנופה. שנינו במנחות (דף צד.) דקרבן שיש בו כמה שותפים, אחד מניף עבור כולם, אבל אין אחד סומך עבור כולם. ואמרה הגמ' דהטעם דרק אחד מניף עבור כולם, משום דאי אפשר באופן אחר, דאם יניפו כולם בבת אחת והיינו שאחד יניח ידיו תחת הקרבן, והשני יניח ידיו תחת ידי הראשון, הוי חציצה, דהלא ידי הראשון חוצצות בין הקרבן לשני ואין זה נחשב שהשני מניף. ואם נאמר שיניף האחד אחר השני, גם זה אי אפשר, לפי שתנופה אחת אמר רחמנא ולא כמה תנופות. אבל בסמיכה לא נאמר דוקא סמיכה אחת, דכתיב "וסמך", והיינו שיסמוך האחד ואח"כ יסמוך תבירו וכן הלאה.

וכתב בחזון יחזקאל, וז"ל: אבל בסמיכה אפילו סמיכות הרבה, דבתנופה כתיב "להניף אותו תנופה", הרי דחזר הכתוב וכתב "תנופה" אחרי שכתב להניף, לומר לן להניף רק תנופה אחת. אבל בסמיכה דכתוב "וסמך", סומך וחוזר וסומך, שהרי לא כתב "לסמך סמיכה".

ונראה הא ששונה דין תנופה מדין סמיכה, היינו משום שתנופה הוא דין

כלי שרת. תנן בזבחים דף פח. דאין כלי שרת מקדשין מה שבתוכן אלא בקודש, והיינו בעזרה, כגון אם הניח דבר בכלי שרת מחוץ לעזרה, אינו נתקדש מה שבתוכו רק לאחר שהכניס את הכלי בתוך העזרה, כדכתבו התוס' (סוכה נ. ד"ה ואי) "אין כלי שרת מקדש בחוץ עד שיכנס לפנים".

ויש לחקור ביסוד הדין, אם זה חסרון בדבר המתקדש, דאין הדבר מתקדש אלא בפנים. או דהיינו משום דליכא דין כלי שרת בחוץ, דרק בפנים חל על הכלי שם "כלי שרת".

והוכיח האבנ"ז (או"ח סימן של"א אות י') כצד השני, וז"ל: הא דאינו מתקדש אלא בעזרה, לאו משום דאין דבר מתקדש אלא בעזרה, שהרי השוחט את התודה ולחמה בירושלים, קיימא לן (מנחות עח:) דמתקדש הלחם, אף שאין הלחם בעזרה, [הרי דאין זה משום דאין הדבר מתקדש אלא בפנים, אלא] דהטעם דאין כלי שרת מקדשין אלא בעזרה, משום גריעותא דכלי שרת הוא, שאין הכלי בעזרה [מיקרי "כלי שרת"]. ולכן העוף שאינו טעון כלי, מתקדש קדושה גמורה בחוץ, לכן עוף שלא הוכנס לעזרה ונסתאב לא

אמרינן דיפדה, [דאע"ג דלא נכנס לעזרה, נתקדשה קדושה גמורה, כיון דאינו טעון כלי].

לע"נ הרה"ג ר' נחום מאיר ב"ר יהושע סאנדקאווסקי זצ"ל יא"צ י' אדר

וידבר ה' אל משה לאמר צו את אהרן. סופי תיבות של "וידבר ה' אל משה לאמר", הוא "להר הר", וכאן נרמז שיסתלק אהרן בהר ההר. וזה שסיים בפרשה דלעיל "וכפר עליו הכהן לפני ה' ונסלח לו על אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה", דכוונת הכתוב "וכפר עליו" היינו על עצמו, "הכהן לפני ה'", היינו מה שחטא בעשיית העגל, על זה "ונסלח לו" הקב"ה ימחול לו על זה. אבל "על אחת מכל אשר יעשה" אחר כך "לאשמה בה" היינו חטא מי מריבה, זה לא ימחול לו, אלא יוכרח להסתלק בהר ההר ולא יכנס הוא לארץ ישראל כי אם בניו.

זה קרבן אהרן ובניו. במדרש רבה כאן איתא: בלשון "זה" הושפל אהרן, דכתיב "ואשליכוהו באש ויצא העגל הזה", ובלשון "זה" הוגבה, דכתיב "זה קרבן אהרן ובניו", הדא הוא דכתיב "כי אלקים שופט זה ישפיל זה ירים".

בהלואה. ולפ"ז מובן קושיית הגמ', דכיון דקיבל עליו לדון בדיני ישראל, א"כ "רבית נמי לא לישקול", דמזמן מיתת האב לא מגיע לו רבית.

אבל מדברי הרמ"א (ח"מ סימן ס"ו סעיף ל"ב) מוכח דרבית הוי כמלוה בשטר, דהוי כנתחייב מזמן ההלואה על הרבית שיעלה מעת כתיבת השטר עד זמן סילוק החוב אף שלא נתברר עדיין חיוב הרבית, ולשיטה זו אי אפשר לפרש כנ"ל, דכיון דמותר לגוי לקחת רבית בדיני ישראל, יכול ליטול גם הרבית שעולה אחר מיתת האב.

¹ ובכנסת הראשונים (זבחים פח. בהערות עמוד ק"ז) כתב נפ"מ בזה, אם כלי שרת אינו מקדש בחוץ כלל אפי' ליפסל, או דאינו מקדש בחוץ ליקרב - אבל מקדש ליפסל. דאם זה חסרון בשם כלי שרת, דליכא דין כלי שרת בחוץ, אז אינו מקדש אפי' ליפסל, כיון דאינו מתקדש כלל. [וכן צידד הגר"ח, מובא בשיעורי הגר"ד סולוביצ'ק סוכה שם]. אבל אם החסרון הוא בדבר המתקדש, דרק בפנים מתקדש הדבר, י"ל דרק אינו מתקדש ליקרב בחוץ, אבל מתקדש ליפסל, כיון דיש על הכלי שם "כלי שרת", וזהו שיטת הראב"ד (בפירושו לת"כ פרשת צו, פרשה א' פסקא י"ב) והר"ש משאנץ (שם) ושטמ"ק (זבחים שם אות ג'), דמה שאמרו (זבחים פח.) "אין מקדשין אלא בקודש", היינו דאין מקדשין ליקרב - אבל מקדשין ליפסל.

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א נדבה פון \$120 פאר גליון מליצי יושר
וועט מען מודיע זיין ביי די ציונים פון די פלאצקע גאון -
ווארשא, אבני נזר - סוכאטשוב, בן לאשרי און חזון
יחזקאל - הר המנוחות

אז איר האט מקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די
צייט פאר זיי מקיים צו זיין זייערע הבטחה!

געדענקט "מקח בלייבט מקח"!

gilyonmy@gmail.com 732-510-0560

לכבוד מערכת מליצי יושר

בגליונכם פרשת וירא גליון ע"א הבאתם מה שהקשה אחד על האבני נזר שכתב דבאכילת קדשים יוצאים אפי' בפחות מכזית, כיון דאין המצוה על הגברא ש'אכל, אלא על הקדשים ש'אכל, והקשה הני"ל הרי סו"ס צריך אכילה ופחות מכזית לאו אכילה היא. ואתם השבתם דבאכילה צריך כזית רק במצות עשה או לא תעשה, אבל בקדשים שהעיקר הוא שהקרבת יאכל, בזה סובר האבני נזר שגם פחות מכזית הוא אכילה. והעיר על זה הרב משה צבי הלוי עדעלשטיין דאפילו אם נניא דבאכילת קדשים ג"כ צריך כזית, מ"מ כיון שהמצוה הוא שהקרבת יהא נאכל, לכן אפילו כמה כהנים שאוכלים פחות מכזית מצרפים לכזית, עכ"ל.

תשובתכם היתה שזה דוחק, וכמו שכתב באפיקי ים על המשנה ברורה לגבי קידוש ומלא לוגמיו שצירוף שייך רק באדם אחד, אבל ב' ג' בני אדם לא שמענו כזה. חישובתי להביא סמך לדברי הכותב הני"ל ממסכת זבחים (דף לא.) בענין מחשבת חוץ לזמנו: בעי רב אשי חישב לאכול בשני בני אדם מהו, בתר מחשבה אזלינן דאיכא שיעורא, או בתר אוכלין אזלינן וליכא שיעורא. ופירש האיבעיא הוא, דאם אזלינן בתר מחשבה הרי הוא חישב שיאכל כזית שלם, ולכן אפילו אם חישב על שני בני אדם לחצאין הרי חישב שיאכל כזית, ולכן מצטרף ונעשה פיגול, ואמנם הבעיא נפשטה שמצטרף. הרי לנו דבדבר שצריך ש'אכל, אז שני חצאי זתים מצטרפים, אמנם אפשר לחלק, ואכמ"ל.

אני נהנה מגליונכם כל שבוע ומאחל לכם הצלחה רבה
חיים אריה ראבי וויליאמסבורג

בזבח שהקרבת טעון תנופה, שהרי אשה פסולה לתנופה, ואילו קרבנה טעון תנופה (ע' רמב"ם פ"ט מעשה הקרבנות ה"ז), וכיון שתנופה היא צורך הקרבן, שפיר די לו תנופה אחת, ואחר שנעשתה בזבח התנופה הראשונה, שוב אין לזבח צורך בתנופה אחרת, והתנופה השניה לא מעלה ולא מורידה שהרי אין לקרבן צורך בה.

אבל סמיכה היא חובה על הבעלים לסמוך על זבחו, לכן כל אחד שהוא בעל הקרבן סומך עליו, וכיון שסמיכה היא חובת הבעלים ואינה דין בזבח, לפיכך נשים שאינן סומכות, קרבנן אינו טעון סמיכה.

ומהאי טעמא שונה הוא דין סמיכה מדין תנופה לענין שליחות נמי, דסמיכה שהיא מצוה של חובת הגוף על הבעלים לסמוך על זבחו ולהתודות עליו, לא שייך בה שליחות, כמו בכל מצוות בעלמא שהיא חובת הגוף. אבל תנופה שהיא דין בקרבן, שהזבח טעון תנופה ישנה שפיר בשליחות וכו', כמו בכל מיד דעבודה שהקרבת צריך להם.

אמנם בתחילה סלקא אדעתין בגמרא (שם דף צג:), שבסמיכה נמי יהא שלוחו של אדם כמותו, ולסמוך שלוחו תחתיו, משום דהו"א שהסמיכה הוא דין בקרבן, ולא מצוה של חובת הגוף בבעלים, ולכן הו"א דשייך בה שליחות, כמו בכל מיד דעבודה שהקרבת צריך להם. אבל לאחר שילפינן ממיעוטא דקרא "יד" ולא יד שלוחו, גילה לנו הכתוב בהאי מיעוטא שסמיכה היא מצוה של חובת הגוף על הבעלים, ולא שייך בה שליחות.

וישם עליו את החשן ויתן אל החשן את האורים ואת התומים. אמרו ביומא (דף כא:) דאורים ותומים היה רק בבית המקדש הראשון, ולא בבית המקדש השני.

והנה נחלקו הרמב"ם והראב"ד (פ"ד בית הבחירה ה"א), דהרמב"ם סובר שאורים ותומים היו גם בבית שני להשלים שמונה בגדים לכהן גדול כדי שלא יהא מחוסר בגדים. ומה שאמרו דבטלו בבית שני, היינו דאורים ותומים לא היו משיבים ברוח הקדש. ואילו הראב"ד סובר דאורים ותומים אינו מחשבון הבגדים.

ואם תאמר לדעת הרמב"ם כיון שהאורים ותומים הוא מבגדי כהונה, והוא חלק מן החשן, א"כ כיון שכתב קרא במילואים "וישם עליו את החשן", למה הוסיף קרא "ויתן אל החשן את האורים ואת התומים".

ואולי יש לומר דקמ"ל הכתוב שלא נתן על אהרן את החשן והאורים והתומים בתוכו, אלא בתחילה שם על אהרן החשן, ואח"כ נתן אל החשן את האורים והתומים.

לכבוד ידידי עורך גליון מליצי יושר שליט"א

מאז שנעשיתי גבאי הגליון בקנדה, אני שומע ב"ה מהתורמים והזעזורים שזוכים לישועות והצלחות! באמת חשבונות שמים אי אפשר לדעת איזו תפילה או מעשה טוב עזר, אבל ודאי אין ספק שרבותינו זיע"א מליצי יושר ממליצים, והמלצתם עושה פירות.

ובכן אבוא בקריאה של חיבה לתושבי קנדה, להיות שותפים בהפצת וחזקת הגליון בגוף וממון, ובודאי רבותינו לא ישארו חייבים וימליצו טוב בעדם, והי' יתברך ישלח בזכותם שפע ברכות וישועות.

בברכה

יאיר כהן - מאנטריאל

438-875-5478

gilonmyntl@gmail.com

סגולה פאר ערליכע קינדער

סגולת אריה"ק כהדרת הרה"צ מ'אראד זצ"ל

אריינברענגען יראת חטא אין אייערע קינד
דורך א שטיין ביי קברי צדיקים.

וואס טוהט מכן דורות ישרים:

• יא ת"ח ויד"ש וואס טוהט עס שוין אסאך יאהרן צו העלפן אידן. וועט עס טוהן פאר אייער ישועה פריוואט, בנאמנות, קאנפידענציעל.

• יעדע נאמען איז א באזונדערע שטיין. באזונדערע עבודה און תפלות פאר א לענגערע צייט. אלעס ווערט געטוהן מיט גרויס איבערגעבענקייט, מיט כוונה, במתינות, אזוי האט עס די ריכטיגע כח.

• מ'שרייבט די גאנצע נוסח אויפן שטיין סיי פאר מען באקט די חלות און סיי נאכדעם אזוי ווי אלע שיטות די שטיין בלייבט אין דעם אויווען פאר 2 וואכען.

• מ'קען אויך אפנעמען די שטיין און עס אליין אראפלייגען ביי וועלכע צדיק איר ווילט.

• מ'קען באשטעלען אפאר שטיינער כדי מ'זאל עס לייגען ביי אסאך צדיקים.

דוקא אויך דעם מקובלדיגע אופן פון מכן דורות ישרים זעהט מען ווי עס ווערט מקוים די ווערטער פון אריה"ק אויפן האר: **יבנה הלב (-אנפירונג ויין הארץ צו אירשקייט).** שיהי'פך לבו לשמים לטובה (-ס'טוישט די נאכע מענטש). ותר'א מלאים (-וועסט ווען וואונדער). מ'קען עס געבען פון מענער.

פאר פרטים רופט-טקסט מכן דורות ישרים

917-635-3883 dorosyesharim@gmail.com

צופרידענע
עלטערען פון
מכון דורות
ישרים זאגן:

”מיין קינד איז
געווארען א
אנדערע
מענטש. ער לערענט
מוסר, ער וויל
ענדיגען א מסכתא

”מיין זוהן בעה”ט
מיינען "וועגן מיינע
אויף 5 מינוט
פאר סוף זמן קריאת
שמע

”מיין יצחק האט
ארויסגעלייגט א
פילטער

”אייך האב נישט
געהאט קיין
מנוחה פארדעם.
נישט וויסענדיג וואס
מיין בחור טוהט

”כיהאב
אנגעהויבען זעהן
הצלחה מיט
מינע קינדער נאכען
מנדב זיין פאר מיינע
חברים קינד

⁷ וראה בגליון מליצי יושר פרשת ויקהל חשפ"ב מה שהבאנו מהחזון יחזקאל בענין זה.

וארטים לפרשת צו

ו. ב. צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה. אומר רש"י צו הוא לשון זירוז מיד ולדורות וביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס. נראה לבאר את העניין הזה כך: הנה בשלמא בשלמים וחטאת ליכא למיחש שהכהנים יפגלו את הקרבן כי עיי"כ הם יפסידו את חלקם באכילה, אבל בעולה שכולה כליל ואינם אוכלים כלום ממנה שפיר חיישינן שיפגלו, לכך בעינן זירוז. אלא שיש להקשות על כך הלא גם בעולה יש להם משהו שהרי העור שייך לכהנים ואם יפגלו יפסידו העור, וא"כ גם שם א"צ זירוז? וי"ל עיי"כ מה דאיתא בגמ' שבמדבר לא הפשיטו העולה אלא כל הבהמה כולל העור היתה עולה למזבח, וא"כ העור אז לא היה לכהנים, ושפיר הוצרכו לזירוז משום שממילא אינם מקבלים את העור ואינם מפסידים אם הקרבן יתפגל. וזהו שכתב רש"י אין צו אלא לשון זירוז, מיד. אבל לדורות ל"צ כ"כ זירוז כי גם בלי זירוז יש להם סיבה להזהר מפיגול משום הפסד העור. וזה מה שכתוב וביותר יש לזרז על מיד כי יש חסרון כיס לכהנים כי אין להם עור. חנוכת התורה

ו. ב. ח. על מוקדה כל הלילה וביער עליה עצים בבוקר. יש להבין מדוע נזקקים לעצים אחרי שבער אש כל הלילה? וי"ל שמצינו ביומא אף שאש יורד מהשמים מצווה להביא מהדיוט, כי אש למעלה לא מכלה, ולכן נצרך אש של הדיוט בשביל שישרף הקרבן ויהיה לדשן ולכן צריך להביא עצים מהדיוט. דברי שאול. ועיי"ל שיש כאן רמז ליומא לט שבארבעים שנות שמעון הצדיק

היתה אש המערכה מתגברת ולא היו צריכים להביא עצים. וזה מה שאמר הכתוב שאף בזמן שאש המזבח תוקד לא תכבה בכ"ז יש מצווה שביער עליה עצים בבוקר. מלא העומר.

ו. כא. וכלי חרש אשר תבוסל בו ישבר. מסביר רש"י בטעם שישבר, לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשית נותר. וקשה למה צריכים לשבור את הכלי, הרי גם אם נבלע, אחרי מעת לעת נפגם הטעם, ונותן טעם לפגם אינו אוסר את הכלי? וי"ל עיי"כ אבות ה. שאחד מהניסים שהיו במקדש, שלא הסריח בשר קודש מעולם וא"כ לעולם לא נפגם טעם הקדשים בכלי, ולכך טעמו אסור ואין לו עצה אלא שבירת הכלי.

ז. לה. זאת משחת אהרן ומשחת בניו... חקת עולם לדורותם. קשה למה הזכיר אהרן ובניו, הלא הזכירם בפסוק קודם? וי"ל שבאמת יש להקשות איך יכל להקנות המתנה של חזה ושוק לדורותם הא היו דבר שלא בא לעולם, והנה מצינו שכשמקנה יחד עם דבר שבא לעולם קנה גם הדשלב"ל, וא"כ כאן נמי כיון שהקנה לאהרן ובניו שהם קיימים קנו אותם אף דורות הבאים, וזה מה שאמר הכתוב כיוון שזאת משחת אהרן ומשחת בניו, ע"כ חוקת עולם לדורותם. פנים יפות.

ז. לו. זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת. הנה יש להקשות הא קודם צריך לכתוב חטאת ואח"כ עולה, דקיי"ל דחטאת קודם לעולה כי קודם צריך לכפר ואז להביא קרבן עולה? וי"ל שמצינו בטור שבקרבות לפני התפילה יקרא קודם עולה ואח"כ חטאת. וביארו האחרונים דבכל קרבן כהנים

וארטים על מגילת אסתר

י"ל שבפרק ראשון הוא חרבונו של חול מסריסי המלך לכן הוא ב"א. אבל בפרק ז' הוא חרבונו של קודש וכמו שכתוב בחז"ל (ילקוט שמעוני ועוד) דהוא אליהו הנביא שהתחפש לחרבונו (א) והוא משושנת יעקב וגם חרבונו זכור לטוב.

ב. ז. לקחה לו לבת. הגמ' במגילה דורשת מכאן אל תקרי לבת אלא לבית, והיינו שמרדכי נשא את אסתר לאשה. וצ"ב מהיכן הוא דורש ד"ז? י"ל שהול"ל לקחה לבת, ומזה שהוסיף לקחה לו רמז בזה שנשאה, והוא עיי"כ כתובות סז: לו זה אשה, וכה"א אעשה לו עזר כנגדו. מלא העומר.

ד. א. ומרדכי ידע את כל אשר נעשה. אומר רש"י שבעל החלום אמר לו בגלל שהשתחוה לצלם בימי נבוכדנצר, ונהנו מסעודת אחשורוש. וקשה מה הטעם נענשו רק כעת על מה שהשתחוה לצלם בימי נבוכדנצר שהיה 70 שנה קודם. וי"ל שנבוכדנצר לקח בשעתו את הציץ ושם בפסל וכשהיהודים השתחוה הם טענו להיתר כי הם מכוונים לציץ. אך החכמים אמרו שברגע שהציץ יצא, אז אין הוא בקדושתו. והנה כעת הם נהנו בסעודה מכלי המקדש כי הם טענו שאינם בקדושתם כי זה יצא מהמקדש, א"כ אתם צריכים להיענש עיי"כ שהשתחויתם בשעתו.

ד. ד. ותתחלחל המלכה מאוד. ואמרו בגמ' ד' שיטות מה קרה לה באותו הרגע. ושמואל אמר שנצטרכה לנקביה. ותמוה מה שינוי יש

פרשת צו, פורים תשפ"ב

אוכלים ובעלים מתכפרים אבל בקריאת פרשת הקרבן חסר אכילת הכהנים, ולפי"ז בעולה שממילא אין בה אכילת כהנים כי היא כולה כליל אז קריאתה היא כפרה מושלמת לכן מקדימים לקרוא אותה, כי היא מכפרת יותר, והנה מזאת תורת וגוי ילפינן במנחות ק"י שכל העוסק בתורת חטאת ועולה כאילו הקריב אותה וא"כ פסוק זה הולך על האמירה ובאמירה חטאת חשובה מעולה. פני דוד.

ח. ג. ואת כל העדה הקהל אל פתח אהל מועד. וברש"י נס שהמעט הכיל את המרובה. אומר בעל ההפלאה חשבון נפלא. הנה חצר המשכן היה 50 על 50 אמה דהיינו אלפים חמש מאות אמה (רבע) והנה מניין בני ישראל היה 603 אלף ועוד 22 אלף לזוויים זה 625 אלף וכיוון שעמדו צפופים והשתחוו רוחים וכ"א היה זקוק לשטח של 4 אמות להשתחוות וא"כ זה יוצא שהם זקוקים לשטח של שני מיליון וחמש מאות והרי המשכן היה רק 500 אמה יוצא שהברכה היתה שזה התרחב פי אלף בדיוק וזה מה שכתוב בתורת כהנים פרשת שמיני שמה בירך אותם ביום הזה יוסף עליכם ככם אלף פעמים. הפלאה.

הלכה לפרשת השבוע: נפש כי תחטא וגוי או בגזל: דין בהלכות גזל: אדם שהניח את הכובע או החליפה שלו במתלה והגיע וראה שהחליפו עמו כובע או חליפה מותר לו להשתמש בכובע או חליפה שהשאיר השני עד שימצא המחליף. כך פסק הרב ואזנר. ואילו רבי משה פינשטין כתב שראוי לתלות בכל הבתי כנסת מודעה שהמשאיר חליפה כאן הוא ע"ד שאם יחליפו יתאפשר ללבוש.

בכך הלא דרך העולם הוא. וי"ל דמצינו ששמואל ס"ל במגילה יג שאסתר אכלה מן עיי"כ תוס' שם. וא"כ לא היתה צריכה לנקביה כי מן היה לא היה מוציא רעי נמצא דהיה לה שינוי שהוצרכה לנקביה. ר"י איבשיץ.

ד. טז. וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו. הטעם שנכפל גם וצומו וגם לא לאכול ולשתות. י"ל, אומר הטעמא דקרא עיי"כ המובא בחז"ל, שזה היה בטו ניסן שיש אז מצוות אכילת מצה ושתיית ד' כוסות, ואם היה אומר רק וצומו עלי היינו אומרים שהכוונה היא לצום מאכילה רגילה, אבל אכילת מצווה היה אפשי"ל שיאכלו, ולכן כפלה גם צום ממאכלים רגילים, וגם לא לאכול ולשתות דבר מצווה.

ה. ד. ותאמר אסתר וגוי יבא המלך והמן היום אל המשתה. במגילה טו: נאמרו כמה טעמים מדוע זימנה אסתר אף את המן למשתה. וי"ל עוד טעם בזה. הנה איתא בפסחים קיא. שכשנדה עוברת בין ב' אנשים אם היא בתחילת נידתה הורגת אחד מהם, ואיתא בתענית כט. שכאשר נגזירה גזירה ומת אחד מהאנשים הגוזרים מתבטלת הגזירה. והנה מבואר במגילה טו. ותתחלחל הלכה רב אמר שפירסה נדה, וא"כ י"ל שלכך עלה בדעתה להזמין את המן שאמרה לעצמה שהיא תשב ביניהם וכיוון שהיא בתחילת נדתה ימות אחד מהם וממילא תתבטל הגזירה. דברי אליהו.

א. א. שבע ועשרים ומאה מדינה. איתא שמאה היו על הארץ ועשרים ושבע היו בים ואומר הגר"א רמז לזה וישם המלך אחשורוש מס על הארץ מנין מס הוא מאה, שזה על הארץ, ואיי הים מנין ואיי הוא עשרים.

ושבע. ח. והשתיה כדת אין אונס. אמרו חז"ל במגילה יב. כדת של תורה אכילה מרובה משתיה. אומר המהר"ץ חיות שיש לפרש ד"ז עיי"כ המשנה באבות י'ת במלח תאכל, ומים במשורה תשתיה והיינו שימים יש דין לשתות קצת במשורה, אבל פת במלח יכול להרבות.

א. יב. ובהגיע תור נערה ונערה. במילים נערה ונערה הטעמים הם קדמא ואזלא. ואילו במילים ובהגיע תור אסתר הטעמים הם מונח, מונח, והטעם הוא משום שכל הנערות כששמעו שהן נקראות אל המלך מיד קמו והלכו וזהו קדמא ואזלא. אבל אסתר היא היתה במצב של מונח מונח ולא רצתה ללכת רק כשהיה סכנה ולכן ובהגיע תור אסתר הוא מונח מונח. הגאון.

א. י. ז. ט חרבונו. א. בתחילת המגילה א כתוב בזאת חרבונו וגוי החרבונו שם הוא בא. ואילו בסיום המגילה ז ט איתא ויאמר חרבונו אחד מן הסריסים הוא חרבונו בה. וי"ל, אומר החת"ס לפי המובא בבית שמואל לגבי שמות בגיטין, ששם קודש מסתיים בה"א ואילו שם חול מסתיים ב"א. ולפי"ז

ה יא. ויספר להם המן את כבוד עושרו ורוב בניו. במגילה טז כתבו רוב בניו 30. ומדוע זה כך. דהנה מצינו בפסחים סד הפסח נשחט בג' כיתות של 30 30 בני"א ואמרין בגמ' משום ברוב עם הדרת מלך, הרי לנו שרוב הוא מתקיים בשלושים. **גשמי ברכה.**

ו יב. אבל וחפוי ראש. הרגוטשובר אומר בטעם שכתב **אבל** ורק אח"כ **חפוי ראש**, הרי קודם הוא היה חפוי ראש ואח"כ אבל. ותיירץ ע"פ הגמ' בב"ק זרק כלי מראש הגג ובא אחר ושבר השני פטור, כי הכלי באוויר נחשב לשבור. ואילו זרק אבן על כלי ובא אחר ושבר את הכלי לפני שהאבן הגיעה לכלי, השני חייב והטעם הוא מפני שהכלי שלמטה לא נקרא שבור. ולפי"ז הבת של המן שפכה וגילתה שזה אביה בעוד השופכין באוויר ואז היא קפצה, אז באותו הרגע המן כבר נהיה אבל, וחפוי ראש נהיה רק כשהשופכין הגיעו לראשו אח"כ. מסופר על הגרנ"צ פינקל שהוא שמע ד"ץ פעם ראשונה הוא רקד עם הבחורים ליהודים..

ג א. אחר הדברים האלה גידל המלך אחשוורוש את המן. וקשה למה אחרי הסיפור של גתן ותרש גידל הוא את המן, מה הקשר? וי"ל שכל הזמן ליבו של אחשוורוש נקפו ע"ז שהרג את ושתי, כעת ראה שניצל ממוות בזכות אסתר שהביאה את מרדכי להיכן שהביאה אותו, לכן גידל את המן שיעץ להרוג את ושתי.

ו י. מהר קח את הלבוש ואת הסוס ועשה כן למרדכי וגו'. נחלקו רבי יוחנן ור' יאשיה האם וו להוסיף או לחלק, ומבואר בראשונים שהמחלוקת שלהם היא רק בלאווין, אבל בעשה לכו"ע וו מוסיף. וא"כ י"ל, אומר החיד"א, שכאן אחשוורוש אמר **ועשה כן**, כדי שלא יבוא המן לטעון שהוא מחלק, והוא יקח או לבוש או סוס. ולכך אמר ועשה שלא יחלק.

ח ה. ותאמר אם על המלך טוב יכתב להשיב את הספרים אשר כתב לאבד את היהודים. צריך להבין למה רק אחרי תלית המן ביקשה לבטל את הגזירה? וי"ל שאסתר אמרה נמכרו אני ועמי והיינו שעם ישראל נמכרו ע"י אחשוורוש, להמן וא"כ היהודים היו ברשות המן ולא ברשות אחשוורוש ורק אחרי שנתלה נמצא שהוא מהרוגי מלכות שכל נכסיהם למלך וא"כ היהודים חוזרים שוב לרשות המלך ולזה המתנה. ולפי"ז יובן נמי מה שמצינו בפרק ח פסוק א ביום ההוא נתן המלך לאסתר את בית המן וצריך ביאור דהמן מזרע עמלק ואף את ממונם צריך לאבד וא"כ איך קיבלו את בית המן? ולפימ"ש קודם שנכסיו למלך ממילא כשנתן היה זה נכסי המלך ולא עמלק. הרב מבריסק.

ח טו. ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב ותכריך בוץ וארגמן. והנה יש להקשות דבוצ הוא פשתן וארגמן הוא צמר וא"כ הוי כלאים? וי"ל

דבוצ וארגמן הם ב' בגדים נפרדים וראיה דאמרין במגילה טז שיוסף נתן לבנימין חמש חליפות ורמז לו שעתיד לצאת ממנו בן שעתיד לצאת בחמישה לבושי מלכות שנאמר ומרדכי יצא וגו' מגילה טז. וצ"ע דהרי בפסוק נמנו רק ד' בגדים ובהכרח דבוצ וארגמן הם ב' בגדים נפרדים.

ט ז. ואת פרשנדתא ואת דלפון וגו'. הטעם שבקריאת בני המן אומרים כל הציבור ולא יוצא יד"ח מהבעל קורא מדין שומע כעונה? י"ל משום דשומע כעונה מהני כאילו אמר, אבל ל"מ מדין נשימה אחת שזה לא מועיל שומע כעונה. וכפלוגתא החזו"א והבה"ל.

ט כו. על כן קראו לימים האלה פורים. במגילה כתובה המילה פורים חמש פעמים. פעמיים עם וו, וג"פ בלי וו 'פרים'. אומר החשק שלמה שד"ז מרמז לדינא דגמ' מגילה נקראת ב- יא יב יג יד טו. והנה בג' ימים הראשונים יש בהם רק מצוות מגילה והם לא מלאים בשאר המצוות של פורים. משא"כ ב' ימי אחרונים הם מלאים, כי יש בהם גם משלוח מנות ומתנות לאביונים ושאר שמחה.

י ג. דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו. מרדכי הפוך מהעסקנים שדבר ראשון הם דורשים טוב לכל זרעם, ודוברים שלום לעמם, והיינו שלעם הם יוצאים יד"ח באמירת שלום. ואילו מרדכי היה היפוכם של דברים הוא דרש טוב לכל עמו, ועם זרעו הוא רק דרש בשלומם. רבי מנדל מרימינוב.

וארטים לפורים

כסף וזהב וכולם משתחווים לו ומכבדים אותו, בכ"א הוא לא מרוצה כי יש איזה יהודי שלא משתחוה לו, לכן כל זה איננו שווה לו בכל פעם וכו'. ודבר זה מצינו ג"כ אצל אדם הראשון שהכל היה לו, כל העולם היה שלו, רק הקב"ה א"ל לא לאכול מעץ הדעת. והוא לא יכל להתאפק. **עו"ל** דהנה גזירת המן היתה משום שנהנו מסעודתו של אותו רשע וזאת היתה הסיבה לגזור כליה על ישראל, ר"ל. וד"ץ שהאוכל מאכלות אסורות זה סיבה לגרום כליה על עם ישראל, הוא מאדם הראשון שאכל מהעץ ונגזרה מיתתו על כולם לדורות. **עו"ל** דהנה המן עשה עצמו ע"ז ואיך שרי להזכיר את שמו הא אמרין בסנהדרין יג: דאסור להזכיר שם ע"ז דכתיב ושם אלוהים אחרים לא תזכירו, וי"ל דהנה מבואר שם אמר רבי יוחנן כל ע"ז הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה, וא"כ אפשר שזה קושיית הגמ' איך מזכיר את המן, וי"ל שזה כתוב בתורה, המן העץ.

הטעם שלא חוזרים כששכחו על הניסים. הנה השוכח לומר "על הניסים" אינו חוזר (שו"ע תרפב ס"א) ומשא"כ השוכח לומר "יעלה ויבוא" חוזר. ומה טעם הדבר? וביאר בזה רבי ש"ז אויערבאך משל למה הדבר דומה, לאחד שחיפש מקום ללון בחצות הליל בעיר לא מוכרת, לפתע מצא את עצמו מוקף בשודדים, וכשהרגיש שכלתה אליו הרעה צעק הצילו!!! לשמע קולות זעקתו יצא אדם הדור, והניס בעזרת נשקו את השודדים, הכניס את האורח לביתו, האכילו, השקהו, ואף הציע לו מטה נוחה ללון בה. בבוקר, אותו אורח, קם מתלבש, ויצא לדרכו בלא להודות לבעל הבית. לאחר חצי שעה הוא חזר לאכסניה שלו וקרא לעבר בעל הבית: "מתנצל שלא אמרתי תודה, אז תודה לכם... כל בר דעת מבין שהדבר חסר כל טעם. כי מי שאינו מבין את גודל הנס שקורה אתו ולא מרגיש תחושה עמוקה של הודיה, אז לחזור אחרי זה ולהודות כמי שכפאו שד לומר תודה הרי זה חסר טעם. במקרה שכזה נותן הטובה מרגיש: תעזוב, לא צריך... אכן, כששוכחים על הניסים לא חוזרים, אבל איזה בוש וכלימה צריכה לאחוז בנו אם אנו שוכחים "על הניסים"... יום אחד בשנה זוכרים נס הצלה, וגם ביום הזה לשכוח להודות!! ואמנם אדם ששכח לומר את ברכת מודים הריהו חוזר, אף שלא הגיעה ההודאה מפנימיות הלב, ולא שייך הודאה בדרך של הכרח, כי הודיה צריכה להגיע מרגשת הלב, אבל הודאה על נסי יום

בעניין קריאת המגילה: נפסק בשו"ע שצריך שתהיה המגילה כתובה כולה לפניו לכתחילה אבל בדיעבד אם השמיט הסופר באמצעה תיבות אפי' עד חציה וקראם הקורא ע"פ יצא, והק' רבי אברהם גניחובסקי שהלא אין במגילה חצי שהרי אינה זוגית ותי' שהלא מובא בגמ' שקוראין אותה ללועזות בלע"ז וא"כ בשפה אחרת זה יכול להיות זוגית. בביה"ל הביא דנחלקו הרמב"ם והטור דלרמב"ם בעינן שיהיו כתובים רוב אותיות המגילה, ולטור בעינן רוב תיבות המגילה וא"כ לפי"ז מתבאר דהטור והשו"ע לשיטתם שהכל תלוי בתיבות ונתברר שמניין התיבות הוא זוגי (3046) ורק מנין האותיות לא זוגי (12213).

במה מותר לשקר בפורים? מהרש"א בבא מציעא כג: בהניג' דברים עבידי רבנן דמשני במיליהו, היינו שבשלושה דברים מותר לשקר, אחד מהם זה בפוריא. אומר המהרש"א שפוריא הכוונה לפורים שיש דין דחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, ולת"ח מותר לשקר ולומר לכולם שהוא כבר השתכר חזק וארור מרדכי וברוך המן. ויעוין ברמ"א שכותב שצריך לנוח אחרי שתיית היין, כי פוריא זה מיטה. וחייב איניש לבסומי בפוריא, והיינו במיטה.

הגמ' במגילה דף ז אומרת אסתר ברוח הקודש נאמר שנאמר קיימו וקיבלו והיינו שקיימו והסכימו לכך בשמים, ע"כ הגמ' שם. ומקשים התוס' הרי רבא עצמו בשבת פח יליף מקיימו וקיבלו שקיימו ברצון את התורה שקיבלו, וא"כ איך יכול ללמוד ג"כ דאסתר ברוח הקודש נאמרה, הרי זה פסוק שנצרך לעניין אחר? ותיירץ ע"כ החשק שלמה בשם הגר"א, דהנה קיימו וקיבלו כתוב במגילה חסר. וכתוב וקיבל וקוראים קיבלו. וא"כ אפשר ללמוד ב' דרשות: א: וקיבל. ב: ה'יו' של קיבלו. וראיה לזה דהנה בגמ' בשבת ילפינן את הדין של קיבלוהו ברצון דרש רבא בזה"ל **דכתיב והיינו שלמדים מהנכתב שזה וקיבל. ואילו בגמ' במגילה שכתוב שברוח הקודש נאמרה **כנאמר** וכו' והיינו ממה שנאמר קיבלו, והוא מהנקרא.**

המן מין התורה מנין המן העץ. חולין קלט: וקשה מה הקשר וי"ל שאצל המן מצינו חידוש גדול הרי יש לו הכל בכל מכל כל, היינו

יום זה מחויב המציאות. כן נעים לא נעים. גם כשהלב לא מתעורר
להודיה - צריך להודות.

סעודה לאחשוורוש והמן בטו ניסן שאז היה זמן הסעודה כמבואר
בחז"ל, הא ביו"ט אסור להכין לגוי בלבד, והיא ונערותיה הרי היו
בצום, וי"ל שהמן היה יהודי ולכן הותר לבשל לו ביו"ט. ולכן המן
גם נתלה על עץ למרות שבן נח בסיף ולא בסקילה, כי הוא היה
יהודי ויהודי שעובד ע"ז בסקילה. יערות דבש א יז. וצפנת פענח על
המגילה פ"ז.

קצת הלכות לפורים

תספורת וגילוח יש שהתירו. ויזהר למשמש
בבגדים בער"ש. יש להיזהר להוריד צבע
מהפנים לפני שבת ואם לא הוריד מותר להוריד
בשבת אם זה לא ציור או כיתוב שבמקרה כזה
נקרא מוחק וצריך לשאול לרבותיו.

העושה מלאכה בפורים אינו רואה סימן ברכה.
מותר לעבוד בפורים עבודה הנצרכת לפורים.

הלכות שבת: מתוך מנחת איש לרבי א"ש
שפירא שליט"א: המשך בורר: עור של עוף
מבושל יש להסתפק אם נחשב כמין אחד עם
העוף או כפסולת, ונראה שאותם האנשים
שאנים אוכלים את העור יש להם להחמיר
ולחשיבו כפסולת, אבל עור עוף צלוי הרי זה
כמין אחד עם העוף. **ברית חלק שאינו ראוי:**
אף במין אחד יש איסור בורר במקום שחלק
מאותו מין אינו ראוי לשימוש באחד מן
השימושים החשובים של אותו האוכל, ולכן
קמח מצה המעורב עם פתיתי מצה אסור
להפרידם זה מזה כיון שאין הפתיתים ראויים
לעשות מאכלים הנעשים מקמח, ואסור
להפרידם אף אם אין בדעתו לעשות את אותם
מאכלים מן הקמח, ויתכן לומר שאין זה אסור
אלא כאשר עיקר שימושו של אותו המין הוא
למאכל מסויים אשר חלק מאותו המין אינו
ראוי אליו.

המשך דיני שביעית. והשבוע דיני הפקר. ערוך
מתוך שיעורי רבי דוד שריבר שליט"א: האם
מותר לנעול גינה שלי שגדלים שם פירות
שביעית? מצוה מה"ת להפקיר את היבול הגדל
בשנה השביעית שיש בו קדושה. ולכן אדם
שגדל לו בשדה או בגינה פירות הקדושים
בקדושת שביעית אסור לו לנעול את שדהו ועליו
לאפשר גישה לקטיפת הפירות. לכן כשמטיילים
ורואים שדה עם פירות שמיה מותר להיכנס
ולקטוף (אך יש להיזהר מחילול ה' ומסכנה). **מי**
שעובר ולא מפקיר, מותר לקחת בעל כרחו? גם
מי שאינו נוהג כדין ואינו מפקיר את הפירות,
למרות זאת פירותיו הפקר ומותר לקחתם. **מי**
יכול ללקוט מהפירות? אין חילוק בין עני לעשיר,
אלא כל אדם רשאי ללקוט מפירות שביעית.
לבעל השדה יש זכות קדימה בפירות? לבעל
השדה אין זכות קדימה בפירות מאדם אחר—הן
לקטוף את הפירות והן אם לא קוטף את כל
הפירות אבל רוצה לקחת לעצמו פירות
מסויימים מאשר אדם אחר, ולכן אין בעל
הפרדס יכול למנוע מאנשים לקטוף אתרוגים
מסויימים מהפרדס, אלא כל שהפירות עדיין
מחוברים יד כל אדם שווה בהם, ורק אחרי
שנלקטו זכה בהם הלוקט.

בעוון אכילה אחת מהגזל, ובמהרש"א בכתובות
מובא על אותם אלו שמקבצים עושר שלא
באמונה ומנדבים אותו באמירת מי שברך לצרכי
מצווה אין לך מצווה בעבירה גדולה מזו, ואין
לעושר הזה קיום כלל, וכל אדם שיש בידו מעות
של גזל יש מחסום מקבלת תפילותיו (הרמב"ם),
ובעילה בזמן הכי נעלה אנו מתפללים למען
נחדל מעושיק ידינו. **לפעמים** אדם תמה שבניו

לאביונים בנתינה לתתי"ם, הליכות שלמה
לרש"י. **אישה** חייבת במשלוח מנות ומתנות
לאביונים: **במשלוח מנות** אינה צריכה לקנות
המתנות באיזה קניין.

מתנות לאביונים לאישה הרב אלישיב פוסק
שצריך לזכות את המתנות לאישה כשהבעל נותן
בשליחותה. וכשנותנת לבד אינה צריכה רשות
ממנו.

שתה יין אינו צריך לברך על שום משקה ששותה
אח"כ. וכשתה פחות מכשיעור ורוצה לשתות
שתיה יבקש ממישהו שיוציא אותו, או יברך על
איזה מאכל שהכל. שו"ע ונו"כ קעד. שו"ע תרצו.

מדין חינוך. צריך לדאוג שבניו הקטנים יקיימו
את מצוות היום כולל משלוח מנות ומתנות
לאביונים.

אבא שביקש מבנו שלא ישתכר, זה לא נחשב
שביקש ממנו לבטל מהתורה, כי דעת הרמ"א
שחייב איניש לבסומי, זה בלי להיות שיכור וכן
מצינו אצל הרבה מגדולי"י שלא משתכרים. רבי
חיים קניבסקי נוהג לשתות אחרי קיום מצוות
היום בשחרית, ואח"כ הולך לנוח ועי"ז מקיים
עד דלא ידע כרמ"א, שולחן שלמה. **ומצוות**
שתיה היא ששותה יין ומביאו לכבידות ועייפות,
אבל השותה מעט יין ואין הולך לישון מחמת זה
אז אינו יוצא ידי"ח המצווה כלל.

יין בתוך הסעודה צריך לברך הגפן. ואם שתה
קודם הסעודה א"צ לברך ובפורים זה אף שלא
היה בדעתו לשתות בתוך הסעודה.

אסור לעשות מלאכה בפורים והעושה אינו רואה
סימן ברכה. ואומר רח"ק שהדין הוא כחזה"מ.
וזה הכל כשזה לא לצורך פורים, אבל לצורך
פורים כגון כיבוס גיהוץ ושאר דברים מותר
בבחול.

שכח על הניסים. ישלים לפני יהוה לרצון
הראשון שלפני א. נצור.

כמה הלכות לפורים ביום ו' שחל השנה
במוקפין צריך להתחיל את הסעודה קודם חצות
היום ואפשר גם עד השעה העשירית. ואם לא
אכל יכול להתחיל לאכול מאוחר לפני השקיעה
ולפני שמקבל ע"ע שבת, וכשיגיע שבת וזמן
קידוש יפרוס מפה ויקדש, ואם שתה יין לא יברך
הגפן רק קידוש בלבד. וימשיך באכילה לכה"פ
כביצה, ובברכת המזון לא יאמר על הניסים רק
רצה. וד"י נהגו בעיקר אצל החסידים ובחצרות
האדמו"רים. **ובפורים** שחל בער"ש התירו רוב
הפוסקים לגזוז ציפורנים לכתחילה. ולעניין

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

כתוב בחז"ל שדור המבול נחתם דינם על הגזל.
ז"א למרות שעברו על עבירות הכי חמורות ובהם
ג' עבירות, אבל נפסק דינם לכליון בגלל הגזל.
וגזל זה הדבר שמקטרג בראש, ודבר ראשון
ששואלים אדם כשמגיע לשמים הוא ינשאת
ונתת באמונה. ובעניין זה של גזל ניכר עיקר
הצדקות של האדם. וכתב רבי אברהם בן
הרמב"ם עשר שנות צום מתוך חסידות יתבטלו

תענית אסתר: מותר להסתפר ולהתרחץ רגיל
בתענית אסתר, ורבי חיים קניבסקי התיר אף
לשמוע שירים, והרב אלישיב אסר לשמוע
שירים. **מחצי שעה לפני זמן קריאת המגילה**
אסור להתרחץ. ע"פ משנ"ב תרצב טו. וכן אסור
לישון. ולי"מ שעון מעורר.

אסור לטעום קודם קריאת המגילה גם בלילה
כשחלש קצת מהצום וגם ביום. וד"ז אומר רח"ק
שזה נאסר אף לנשים. אא"כ לא יכולים וחלשים
מאוד מאוד. רמ"א משנ"ב ושעה"צ תרצב ד.
ומביאים בשם הרב אלישיב ורבי ניסים שהתירו
ביום ויש לעיין בזה.

מקרא מגילה: אם הבעל קורא התחיל הברכות
לפני שנכנס, עדיף לומר את הברכות ולקרוא
מהחומש מהר עד כדי שיספיק לשמוע רוב
קריאת המגילה מהבעל קורא שקורא במגילה.
שלמי תודה. **יזהר מאוד לא להסיח דעת** בעת
קריאת המגילה, ואם הסיח דעת לגמרי עד שלא
שם לב לקריאה ואיבד אפי' מילה אחת חוזר
וקורא. ואם מסתפק בזה הקלו שאינו חוזר.
אדם שהתפלל תוך כדי שהבעל קורא קורא
המגילה למרות ששמע הכל מהבעל קורא לא
יוצא ידי"ח.

בחור בר מצוה ללא זקן האם יכול להוציא
בקריאת המגילה: בלילה כיוון שהוא מדבר
יכול להוציא מדין חזקה. ובבוקר דהוי מדברי
קבלה אינו יכול להוציא.

אם נתעורר לו צורך לנקבו ואפי' שלא יכול
להתאפק 72 דקות, (וכשאינו בבל תשקצו) תוך
כדי הקריאה יכול להמשיך לשמוע ויוצא ידי"ח.
ביה"צ ב ו קורא כדרכו.

בעניין הכאת המן. יעויין ברמ"א תרצ יז בשם
הב"י ונו"כ שם דאין לבטל מנהג זה. וכמובן עם
שיעור וגבול, אבל לבטל לגמרי אסור.

אם דיבר בין קריאת המגילה לאמירת ברכה
הרב את ריבנו, אינו אומר הרב את ריבנו.
שעה"צ תרצב יב. **נשים ששומעות** קריאת
מגילה בבית אינן אומרות הרב את ריבנו.

רבי חיים קניבסקי פשוט לו שאין לטעום קודם
נתינת מתנות לאביונים ומשלוח מנות.

מצוות היום משלוח מנות ומתנות לאביונים,
כתב הפרמ"ג תרצה' שיש בזה דין חינוך.

משלוח מנות מטרתו להרבות אחווה, וע"כ צריך
שהמקבל יידע מי נתן, ואומרים הפוסקים שאם
לא יודע לא יצא ידי"ח. **אין יוצא ידי"ח** מתנות

זהירות מגזל:

בפרשה של הקרבנות מצינו כמה פעמים מעניין
הגזל. רש"י מזכיר שאת מעי היונה לא מקריבים
על המזבח כי היא ניזונת מהגזל. וכן רש"י מביא
אדם כי יקריב מכם שזה כמו אדם הראשון שלא
היה אצלו מושג של גזל כך אנו צריכים להיזהר
לא להביא קרבנות מהגזל.

עוזבים את דרך היישר, והוא משום שהוא פיתס את נפש ילדיו באוכל המגיע מכסף לא כשר ודי"ו משפיע רבות על נפש הילד. **וכמו שהאדמו"ר ה'שפת אמת' מגור** היה אומר שלפעמים רואים אברך בן עליה הלומד בהתמדה ואעפ"כ אין תלמודו מתקיים בידו, זה משום היותו סמוך על שולחן חותנו המאכילו מכסף שאינו כשר. ורבי אהרן קוטלר היה אומר כן על ישיבות שיש בהם תקלות לפעמים, הוא משום שלא כל הכסף טהור. וכסף לא כשר אין לו יכולות לעשות דברים מועילים ומצליחים, והגמ' בבבא מציעא דף פח. מביאה סיפור כמה טרחות טרח רבי היא בשביל שלא תשתכח תורה מישראל והתלמידים ילמדו תורה בשלימות, ואומר הגרי"א שרבי היא היה יכול לקנות קלף מוכן בשביל שילמדו בזה תלמידי ישראל, ולמה טרח ועמל כ"כ ע"י שצד צבי ועיבד עורות וכו' וכו' הכל בשביל שתלמידי ישראל ילמדו מהדבר הכי כשר כי רק ע"י דברים כשרים אפשר לעשות מעשים גדולים וענקיים.

ואיתא בחז"ל שאדם מגזל לא מרוויח כלום, והכסף הולך לתרופות ושאר נזקים שיש בבית. ולפעמים אדם חושב שיעשה קומבינה כאן ושם וירמה קצת אולי הוא ירוויח עוד כמה שקלים, אז שיידע דבר ראשון יש לו עבירה גדולה, ודבר שני הוא לא באמת מרוויח אלא מפסיד שמחר ישבר לו המקרר וזה יהיה בהכנות לשבת חשובה עם הרבה אורחים, והכל יתקלקל לו, וגם התפילות חלילה ועוד דברים. אז מבחינה פרקטית כדאי להימנע מכסף לא כשר. וצריך לזכור שגם ברוחניות אדם ניוזק כשחי שלא ביושר והיה אומר ע"כ התפארת שלמה מרדומסק שאדם שהגיע לידו כסף לא כשר יכול לרדת מכל מעלותיו ומדרגותיו הרוחניים שאסף בימיו... **החפץ חיים** היה אומר: צא וראה כמה חמורה פגיעה בממון אחרים: הנה ההלכה אומרת שהגונב ממון חברו ואין לו לשלם ונמכר בגנבתו. הרי שכדאי לאדם להשפיל את עצמו למדרגתו של עבד, לישא שפחה כנענית ולהוליד עבדים כנענים וכדי ובלבד לתקן עוון הגניבה.

החזו"א היה אומר אדם נבחן ביראת שמים וצדקות רק בכסף ואם בכסף הוא לא כ"כ... אפי' שבשאר הדברים הוא בסדר אזי הוא לא צדיק ולא ירי"ש. ואצל גדולי ישראל האמיתיים רואים בחוש כמה הם בזים לכסף לא כשר. **רבי בן ציון אבא שאול** היה אומר שמה שנאמר 'רובם בגזל' משום שרוב בני אדם גוזלים בהוראת היתר וזה בעיה הגדולה שלנו. **מסופר שהסטיפלר שאל את החזון איש** מה הגדלות של הסנדלר, שכידיע החזון איש החשיבו מאד. ענה החזון איש: הנקיות שלו בממונות. הוא מושלם וזך לחלוטין בענייני ממונות, ולהיות כך זה מעלה שקשה להשיגה. ולא צריך להגיע לסנדלר, כבר מצינו במסכת תענית שהיה זמן של רעב ועצירת גשמים וכל גדולי התנאים התפללו אך לא נענו עד שהחליטו לשלוח משלחת לאבא חלקיה שיתפלל שיירדו גשמים ותיגמר חרפת הרעב בעולם, ואכן כך היה אבא חלקיה התפלל ומיד נענה והקב"ה הוריד גשמים בשיעור המספק את כל כלל ישראל, ואומרת הגמ' שהסיבה והטעם שאבא חלקיה נענה משום שהיה זהיר ביותר בענייני ממונות והגמ' שם מאריכה בסיפור שהיה עמו איך נזהר לא להשיב לשלום באמצע העבודה וכל הדרך שמר על בגדיו שהיו שאולים עיי"ש בהרחבה בזה. **נביא להלן** סיפורים כמה נזהרו גדו"י בכשרות הכסף ודי"ו אמור לעורר אותנו להתרחק ג"כ מממון לא כשר. חלק מהסיפורים הם מהספר פנינים ועובדות. ומ'אוצר הסיפורים למחנכים'.

סיפור רבי שלמה לורנץ סיפור מחזק ביותר: "במושב החרדי קוממיות היתה מאפיה שסיפקה לחם לכל הסביבה תחת השגחתו המהודרת של הרב מנדלסון. המאפיה סיפקה את צרכיהם של 5000 משפחות באזור, אך ככל שגדלה תוצרת המאפיה גדלו גם הגירעונות הכספיים. בצר להם

פנו אלי בעלי המאפיה, וביקשו שאבוא לעזרתם ע"י השגת הלוואות מגמח"י" שונים. ואכן כך עשיתי, הייתי משיג עבורם הלוואות, וכאשר הגיע מועד הפירעון הייתי משיג הלוואה ממקום אחר, וחוזר חלילה. לאחר זמן מה ערכתי חישוב והגעתי למסקנה, שלעולם לא יעלה העסק על דרך המלך, המאפיה תמשיך לצבור הפסדים. הודעתי לבעלי המאפיה שאיני רואה כל אפשרות להמשיך ולגלגל את ההלוואות. אבל בעלי המאפיה ניסו, הרב מנדלסון פנה אלי באופן אישי, וביקש ממני לחזור מהחלטתי, הוא הסביר שאין כאן ענין כלכלי בלבד, יש לקחת גם את הצד הרוחני, זוהי המאפיה היחידה המספקת לחם כשר בכל הסביבה, ללא חשש טבל, ללא חשש תולעים וכו' ואם חלילה תיסגר, התוצאה תהיה חמורה, ולכן צריך להמשיך למרות המצב הכלכלי. אמרתי לו שאני חושש, כי אין סיכוי שיוכלו אי פעם להחזיר את ההלוואות. אך איני רוצה להכריע בזה. הצעתי לו שניכנס לרב מבריסק ומה שהוא יכריע – אני מוכן לקבל. נכנסנו לרב מבריסק, הרב מנדלסון הסביר באריכות את נחיצות המאפיה, והאחריות לדאוג לכולם לחם כשר. ואילו אני הצגתי את עמדותי בצורה תמציתית. תשובתו של הרב מבריסק מהווה יסוד בהשקפה תורנית. וכך אמר: "לחם כשר הוא אכן עניין גדול עד מאד. אך במה דברים אמורים? כשהלחם כשר מכל הבחינות... לחם כשר, שמויצר בעזרת כסף יטריף אינו לחם כשר. כאשר לוקחים הלוואה, תוך ידיעה שבדרך הטבע אין כל סיכוי להחזירה – אין זה אלא 'כסף טרף', וגם אם מדובר בקיום מצוה, לא זו הדרך..."

פעם יהודי נכנס לחפץ חיים זצ"ל ובקש ממנו המלצה. החפץ חיים הסכים לתת לו, אבל כדי לכתוב צריך נייר. ולא היה לו בבית המדרש נייר. על השולחן היה מונח דף, לקח היהודי והביא לחפץ חיים. החפץ חיים שאל "של מי זה?" ענה האיש "לא יודע נראה שהנייר הפקר". קם החפץ חיים והחל מתעניין אצל הראשון שישב שם האם זה שלך... וכך הלך מאחד לשני. האיש איבד כבר את סבלנותו ואמר: "ימה זך בסך הכל, שווה פרוטה, האם צריך לעשות מזה עסק?" השיב לו החפץ חיים "הנייר הזה אכן לא שווה יותר מפרוטה אבל אם אקח אותו אהיה גזול, אעבור על לא תגזול ומהחטא הזה יכול להיברא מלאך משחית שבכוחו לשרוף את כל ורשה". **מסופר על החפץ חיים** שלאחר נישואיו היתה לו מכולת קטנה, ופעם אחת הגיעה אליו גויה אחת וקנתה ממנו דג מלוח, שילמה הלכה ושכחה לקחת את הדג. כשראה זאת החפץ חיים הוא לא ידע מי היא. הוא מיד רדף אחריה וביקר להיכן הלכה, ולבסוף התברר שהלכה לשכונה אחרת ששם גרה, אך הוא לא ידע מי היא. אז הוא לקח את שארית פרוטותיו קנה דג מלוח וחילק לכל השכונה, וזה למרות שהיא היתה גויה, כיוון שלא רצה להשתמש בכסף לא כשר. **פעם הסבא** מנוברדוק פגש יהודי מסויים ומיד שפגשו הוא ניגש אליו ואמר לו הא אני כבר עשרים וחמש שנים מחפש אותך כדי להחזיר לך את העט שלי... מלחמת מלך לפני 25 שנה וכעת אני פוגשך ומיד הוציא העט מהכיס והביא לאותו יהודי. 25 שנים הסבא הסתובב כשהעט בכיסו ויוכל להחזיר לו כשימצא אותו.

כשהגרי"א נכנס פעם לבית מרחץ (של זיעה) מיהר לסגור את הדלת, שאלו אותו על מה ולמה הוא מזדרז כל כך? השיב הגאון: "אם ייצאו החוצה אדים וחום, הרי אני גוזל רבים - גוזל מהרבים את הזיעה. **בימי שבתו** של רבי ישראל סלנטר בממל, נתמנה חזן חדש בבית הכנסת שהיה מתפלל בו. החזן בא לשאול את פי הגרי"ס איזה כוונות עליו לכוון בשעת התפילה. השיב לו הגרי"ס שעליו ראשית כל לשון לו היטב את כל ניווני התפילה, כדי לעשות מלאכתו אמונה ולא לעבור משום גזל הבריות אחרי שנטול שכר. **רבי**

ישראל סלנטר חשש להתייחד עם ממון של אחרים. מספרים עליו, שפעם בעת ביקורו אצל אדם עשיר, הוצרך העשיר לצאת לרגע, והשאיר את הקופה של הכסף פתוחה, ומיד ברח משם, שכן אמר שיש בזה משום איסור "יחוד", דכמו שאסור להתייחד עם העריות, כן אסור להתייחד עם כסף של אחרים, והטעם בזה, דהא איתא בגמרא שרובן בגזל. **פעם נסע הסבא מקלם** בשליחות התלמוד תורה דקלם, וכששב מנסיעתו הוא שילם למוסד עבור חצי סיגריה שעישן בחזור, בנימוק שהעישון בחזור אינו צריך להיות על חשבון התלמוד תורה. **סיפור רבי יצחק ולדשיין** על הסבא מקלם שקודם פטירתו הניחו לו על ראשו מניפה בכדי להשיב מעט רוח. מכאוביו גברו מרגע לרגע, וכבר התחילה הגסיסה, ובעוד שמץ ניד חיים באפו התאמץ והסיר בידיו את המניפה מעל ראשו במתינות רבה בכדי שלא תישרר ותתקלקל. וכולם עומדים משתאים למראה המאמץ הנורא הזה של הגוסס לא לקלקל אף דבר פעוט כזה שלא היה שלו כי אם שאול מאיזה שכן. עד כדי כך גדלה קדושתו וזהירותו שלא להיכשל חלילה באבק גזל עד שנעשה אצלו בטבע שני עד רגעים האחרונים של יציאת נשמתו בטהרה. **סיפור רבי יחזקאל לוינשטיין** "שמעתי מהמשגיח של מיר שראה בקעלם היאך מו"ר רבי הירש ברוידא בהיותו נוטל צפורניו בעש"ק, השתדל לשייפם יפה, ואמר לו שטעמו בכך, שהיות ומשתמש בספרים שאינו שלו, לכן יתכן שיעשה איזה שריטה קלה בצפורניו בספר זולתו. ולכן דואג לשייפם ולעגלם שלא יזיקו".

בקלם קרה פעם ואחד האורחים שהגיע לבית התלמוד תורה שכח שם את מקלו. לאחר כשלוש עשרה שנה כשביקר הלה שנית וכבר מזמן התיימש ממקלו, מצא לתמהונו את מקלו תלוי באותו מקום שהניחו מבלי כל שינוי. כיוצא בזה היה מעשה באחד ששכח בישיבת קלם מטבע של כסף על אדן החלון. היתה מטבע זו מונחת במקום זה שנים רבות ואיש לא נגע בה. **באחת מנסיעותיו** של הסבא מנוברדוק הגיע פעם לאיזו עיירה, והתאכסן שם באכסניה. שכנו לאכסניה היה איש יהודי נכבד, תושב העיר מוסקבה הגדולה. אתא ערב שבת, והסבא במסגרת ההכנות לשבת המלכה, שאל מהאיש הנ"ל מברשת כדי לנקות את הבגדים לשבת. כשגמר את השימוש בה ובא להחזירה לבעליה, התברר לו כי האיש כבר הקדימו ופנה ללכת אל בית הכנסת שבעיירה. כשחזר רבי יוסף יוזל במוצאי שבת קודש בבית הכנסת והתעניין על המשאל היתברר לו כי הוא כבר ארז את מטלטליו ונסע לו אל עירו אל מקומו. המברשת נותרה בידו של הסבא מנוברדוק. הסבא הצטער ביותר, מברשת שאינה שלו נותרה כידו, וכיצד יוכל להשיבה! שהרי לא הספיק להשיבה לבעליה! תמיד היה העניין מציק לו. במשך שבע שנים הוא סחב עימו את המברשת לכל מקום עד שנפגש עמו באקראי ברכבת.

פעם נשלח לרבי יוסף חיים זוננפלד מכתב מחוץ לארץ בו מבקשת אשה את ברכתו לזרע בר קיימא, בתוספת סכום נכבד לתרומה. לאחר כמה ימים הגיע בעלה של האשה לרבה של העיר בה התגורר, והתאונן על אשתו ששלחה סכום כסף גדול ללא אישורו, והוא אינו מסכים להוצאה זו. נבזך הרב ולא ידע את נפשו, ניסה לשכנע את הבעל בכוחו של הרב זוננפלד, אך ללא הועיל. והנה תוך כדי שיחתם נכנס הדוור ובידו מכתב מישראל. על המעטפה רואה הרב את שמו של רבי"ח זוננפלד. הוא פותח את המכתב והוא מוצא שהוא כותב לו כך: קבלתי מכתב מאשה בעירכם וצירפה לו סכום כסף, והיות ולא ציינה שבעלה אישר זאת, הריני לבקשך למצוא אותה ולהשיב לה את כספה ולומר לה שהתפללתי עבורם. **מסופר על רבי מרדכי פורגמנסקי** שבמשך הזמן שהיה בגטו קובנה לא ישב על

כיסא. בגלל שכאשר צופפו את כל היהודים בגטו הצר הביאו רבים כיסאות מבינם. ולפעמים החליפו דירות או נלקחו להשמדה והכיסאות נשארו מיותרים, ומי יודע האם הבעלים או היוורשים מרשים. **רבי אליהו לופיאן** הלך פעם לקידוש של בר מצוה אחרי התפילה, ונשאר שם עד סוף הקידוש, לא הבינו מה יושב כ"כ הרבה זמן. לבסוף כשכולם הלכו, ביקש שאמו של הילד הבר מצוה תבוא, שרוצה לברכה. אמר לה: "אני צריך לבקש מכם מחילה, כי בשעה שעשיתי קידוש ידי רעדה, ונשפך היין על המפה, ובהזדמנות זו אני מבקש מחילה בשם כל האורחים, הרי המפה הייתה נקיה ומסודרת כשבאנו לקידוש, ואח"כ כל אחד לקח המאכלים וסינף את המפה ללא צורך, שהרי לא היו צריכים אלא לקחת המאכל ולא לכלך המפה, ובהזדמנות זו שאתם מוחלים לי, תמחלו לכל המשתתפים". **מסופר על האמרי חיים מויזניץ** שפעם מסר שיחה לבחורי ישיבת וויזניץ בענייני קידוש ה' שמוטל על כל בחור ישיבה לעשות כשיוצא לרחובה של עיר, ובאמצע השיחה פרץ בבכי של התרגשות ואמר אני בוכה מרוב שמחה כי שמעתי שמישהו מאיתנו זכה לקדש שם שמים. היה זה אחד הבחורים שעשה קנייה בבית מרקחת בתל אביב והוא קיבל עודף יותר ממה העודף לאחר כשעה ארוכה, הרוקח התפעל מאוד מהחינוך שקיבל הבחור ושאל אותו היכן לומד והבחור אמר שלומד בויזניץ והרוקח פרסם ד"ר בעיתונות וד"ר גרם לקידוש ה' גדול. וסיפורים רבים התפרסמו על הרבי האמרי חיים מויזניץ כמה היה זהיר בממונו שיחיה בתכלית הכשרות, וכשהיה מקבל שירות מאיזה אדם לא היה נרגע עד שהלה היה מקבל את שכרו המלא והמושלם, ופעם ניגש אליו עני וביקש כסף לצדקה ולא היתה עליו פרוטה, רצה הרבי לזכות במצוות צדקה וביקש מאחד מהסובבים אותו שילווה לו שסכום קטן של כסף, והלה עשה כך והרבי ביקש בתחנונים שיוכיזר לו למחר שהלווה לו. המלווה כמובן לא חלם להזכיר, היתה זו בשבילו זכות גדולה על שזכה לשמח את הרבי, אך למחרת הרבי הגיע לאותו בימ"ד כשהוא עובר אחד אחד ומחפש מי הוא זה שהלווה לו את הכסף, וכשהתברר לו מי זה הוא הודה לו אך אמר מה אתה רוצה שאשוב מעולם העליון בשביל כזה סכום..

על הבאר יעקב מנדבורנא מסופר שפעם כשהישיבה שלו היתה במצב כלכלי מאוד קשה, הגיע למשרדי הישיבה מכתב שחתום ע"י עו"ד שיש להם תביעה ע"ש גדול מאוד, כשקרא את התביעה הוברר להם שאיזה יהודי שאינו שות"מ מוקיר גדול של בית נדבורנא החליט לתרום את כל הונו עבור הישיבה, לאחר בירור קצר התברר שהיו לו נכסים רבים בתל אביב בשווי עצום של מיליונים רבים של שקלים. ד"ר היה עשוי להציל את הישיבה מחובותיה ועוד להעמיד אותה על הרגלים במשך שנים ארוכות ברחבות יתרה, אך דא עקא המשפחה כשאמור לא היתה שות"מ החליטה לתבוע את הנהלת הישיבה שלא מסתבר שאיבהם יתן סכום כזה עצום עבור הישיבה וינשל את ילדיו מכל. הנהלת הישיבה עטו על העניין כמוצא שלל רב, ולפני שהלכו לסדר את העניין מול העו"ד והשלטונות החליטו כחסידיים נאמנים לשאול את פי האדמו"ר, הם נכנסו לאדמו"ר שישבת נדבורנא היתה אצלו כרכושו האישי והחשוב ביותר, וביוזם שחוב הישיבה הוא כחובו הפרטי סיפרו לו בהתלהבות את כל פרטי הסיפור. הרבי שהיה יר"ש גדול אמר שאינו שמח כ"כ למרות העושר הגדול שנפל על הישיבה, כי הוא אינו בטוח שהכסף הוא כשר בתכלית השלימות, ואז אמר הרבי אם רבי ניסים קרליץ יאמר שהכסף הוא כשר אני מסכים בחפץ לב לקחת את הכסף, ואכן מנהלי הישיבה הלכו לרבי ניסים קרליץ והוא בדק את

העניין ואמר שאפשר לקחת את הכסף. הם חזרו לרבי ואמרו שרבי ניסים התיר לקחת את הכסף, ואז הרבי שאל מה בדיוק רבי ניסים אמר, אז הם ענו שרבי ניסים אמר שאפשר, רק הוא הוסיף שהרבי הוא ירא שמים גדול והוא מבין את חששותיו אך הדבר מותר. והוסיף כי אמנם זה לא מאוד גלאת... כששמע זאת הרבי הוא אמר אני מוותר על כל הכסף, אני רוצה רק גלאת במאה אחוז. והיתה זו גדולת ענקית כי הישיבה נאנקה תחת חובות כבדים, וזה היה דבר שיכול היה להציל את הישיבה מקריסה, אך הרבי התעקש שלא לקחת, רק 100 אחוז גלאת... מפי תלמידו רבי אשר קובלסקי בעל הפניני פרשת השבוע.

סיפר רבי יעקב ניימן כשנסעתי להלווה של החפץ חיים, סיפר לי איש אחד, כי פעם נסע ברכבת עם החפץ חיים וראה כשהמבקר נכנס לבקר את הכרטיסים, הראה לו שני כרטיסים, ושאל אותו, רבי, הלא אתה נוסע לבד, ולמה אתה מראה עלי כרטיסים, אמר לו, היות כי החוק הוא, כי על כרטיס אחד יכולים להוליד פוד משא, ודעתו כי בחבילה יש יותר מפוד, לכן לקח עוד כרטיס כדי שלא תהיה בזה גזילה, וכן ביום שנפטר החפץ חיים דיבר מושל המחוז לפני פקידיו בעיר לידא על גדלותו של החפץ חיים כשהיה צריך לשלוח מכתב על ידי שליח היה קונה בול והיה קורע, כדי שלא לגזול את אוצר המלוכה, כשהגויס היו שומעים דברים כאלה היה עושה רושם עליהם. **לרבי ליב חסמון** פעם אחת לא היו לו נעליים, והוצרך היה ללכת לאיזו שמחה, ושאל נעליים מאדם אחר. בזמן הריקודים הוריד את הנעליים, כדי שלא ישתפשו על ידי הריקודים. **מסופר** על רבי אליהו דושניצר, שפעם נתן לחייט לתקן מעילו של שבת, ובערב שבת לקח חזרה את המעיל, ושילם כמובן, וכשהביאו לביתו ראה שהחייט תפר לו גם כפתור נוסף שלא דיבר עמו על זה, ולא לבש את המעיל בשבת זו מחשש גזל, שהרי נמצא שלא שילם לחייט עבור הכפתור ותפירתו בבגד. עוד מסופר עליו שלאחר שהתאלמן היה אוכל ממטבח הישיבה וכשהיה מגיע אליו אורח לא רצה לקחת בשום אופן עוד מנה מהמטבח בשביל האורח, כי אמר שאין לו רשות לקבל אורחים על חשבון הישיבה. כמו כן היה משתדל להשתמש בחשמל שבביתו עד כמה שאפשר במנורות היותר קטנות (כי החשמל שבביתו היה מחובר לחשמל שבישיבה) וכמה פעמים היה מכבה לגמרי את החשמל ומדליק מנורת נפט, כי היה לומד בלילה עד שעה מאוחרת, והיה אומר לעת זקנותו כי הוא חושש שמא יירדם באמצע לימודו ונמצא החשמל דלוק על חשבון הישיבה ללא צורך. **סיפר רבי יצחק זילברשטיין**: וזכורני, כשהייתי נער צעיר, למדתי בישיבת סלבודקה, ראיתי עם עוד מספר חברים את החזון איש משרד דרכו ברגל סמוך לבית החרושת דובק. היה זה ביום חורפי עז, כשהגשם המטיר על הארץ בחזקה והקור חדר לעצמות. לפתע עצרה משאית של חברת ארדי, ונהגה הציע לחזון איש להסיעו לביתו. אדם אחר היה קופץ על הטרמפ שהוזמן לו. החז"ר לא עשה כך. אנחנו שמענו ששאל את הנהג: "האם מותר לך לעצור ולהסיעני? האין שכיר אצל בעל הבית? הנהג לא איבד את עשתונותיו והגיב בבטחון: אם בעל הבית שלי היה יודע שאני מסיע את החזון איש, לא היה נאות לכך? והחזון איש בשלו. מסרב לעלות לרכב. מסור לבעל הבית שלך תודה רבה (על כך שהיה מסכים, אם היה יודע...) אמר, והמשיך להלך בין טיפות הגשם. **בבחרותו רבי איסר זלמן מלצר** בוולוז'ין היה דחוק מאד וממש סבל עד כדי רעב נעתיים. שלחה לו פעם אחרות היחידה, שהיתה נשואה, בחילת מזון, ולפני הפסח הביא לה את החבילה בחזרה ולא נגע בה כלל, מחשש שמא לא ידע בעלה על כך ואין לה רשות. פעם נכנס רבי איסר זלמן בטעות לתוך

בור סיד, והצבע הלבן נדבק בבגדיו. ר' איסר זלמן לא נע ולא זז ממקומו עד שבעליו של הבור הגיע, והגרא"ז ביקש ממנו מחילה על הסיד שנדבק בבגדיו.

רבי יחזקאל לוינשטיין היה מקפיד להגיע לתפילה הרבה לפני זמן התחלת התפילה, כדי להתכונן ולהתפלל במתינות, מלבד פעמיים שאיחר והגיע באמצע פסוקי דזמרה - פעם אחת בימי אברכותו בקלם, בהולדת בתו, ופעם כשהישיבה היתה בגלות בעיר קיידן, והוא לן באכסניה, ובהשכימו עם שחר מצא שכמה נוצות יצאו משמיכת הפוך, וכיון שהשמיכה היתה של בעלי האכסניה חשש לגזל, ועמל לאתר כל נוצה ופולמוח, להשיבן לשמיכה ולתפור את הסדק בעדו יצאו! **פעם רבי שמואל ווזובסקי** ישב לאחר השיעור וביקש גפרורים, ואחד התלמידים נתן לו את גפרוריו. הדליק רבי שמואל גפרור והוא כבה. חשש רבי שמואל שאולי הבחור נתן לו את גפרוריו רק על דעת שישתמש בגפרור אחד ולא יותר, על כן שלח שליח אל בעל הגפרורים לבקש רשות להשתמש בגפרור נוסף. **בחור מישיבת פוניבז'** נכנס לביתו של הסטייפלר לקנות ספר קהלות יעקב. בטעות החזיר לו הסטייפלר פחות מדי עודף. משהבחין בדבר, מיהר ללכת לישיבת פוניבז', טיפס את המדרגות הרבות, אך כיוון שלא ידע מי הבחור, שלח לקרוא לנכדו, מסר לידו את יתרת הכסף, ואמר לו: בחור מהישיבה קנה אצלי זה עתה ספר. אני מבקש ממך שתברר מיהו הבחור ותחזיר לו את הכסף. כעבור שעה קלה שב הנכד לסטייפלר, ואמר לו כי בסיעתא דשמיא מצא את הבחור והשיב לו את העודף, אך ברצונו לשאול שאלה: מדוע צריך היה הסבא לטרוח כל כך, ללכת כברת דרך ולטפס במדרגות, כדי להגיע אלי לישיבה, בה בשעה שאני נמצא אצל הסבא מספר פעמים ביום, ויכול היה להמתין ולתת לי את הכסף בבואי אליו? ענה לו הסטייפלר: אם המרחק מביתי לישיבת פוניבז' נקרא רחוק - מה תאמר על המרחק שיש לרדת מהשמים עד לכאן! זה הרבה יותר רחוק. **יום אחד** שלח הסטייפלר משהו לטלפון הציבורי. שבו וסיפרו לו שהאסימון נתקע והשיחה התארכה מבלי שנגבה עבורה תשלום. שמע זאת הסטייפלר צ"ל והלך לסוכנות הדואר, קנה בולים בשיעור דמי השיחה וקרע אותם לפיסות קטנות.

הרב שטיינמן נזהר שלא לגעת בחפץ שאינו שלו, ואמר שהוא חוזר בתשובה על שני חששות של גזל. בתקופת שהות הרב שטיינמן בעיר לוגאנו, הוא עבר ליד בית אחד, ובדרך כשהוא מהרהר בלימוד קטף משם פרח בלי לשים לב. עשרות שנים מאוחר יותר, כשבא לספר לו הרב פרידמן שהוא נוסע ללוגאנו, מיד ביקש ממנו הרב שטיינמן שיילך לרחוב פלוני ובית מספר פלוני, ויביא לבעל הבית מספר יורו, כדי שישלם על הפרח שקטף עשרות שנים קודם לכן, וזה הרי גזל עכו"ם! הרחוב אומנם עדיין היה קיים, אך הבית לא. הרב שטיינמן הצטער על שלא יכל לשלם לאותו גוי. סיפר נכדו רבי אשר שטיינמן שפעם אחת הרב שטיינמן הרים ידו ואמר: היד הזאת מעולם לא גזלה. רק אני חוזר בתשובה על שתי פעמים שהיה ספק אבק גזל עכו"ם. האחת שקטף את הפרח, ועוד פעם שלח מכתב עם בול שהדוור אמר שזה בסדר והגרא"ל הסתפק בזה. מלבד זה עשה חשבון על כל ימיו שלא עבר על גזל. **מסופר על רבי אברהם גניחובסקי** שהלך עם קבוצת תלמידים, והחל לרדת גשם זלעפות. הם נכנסו תחת גג באחת החצרות. אחד הבחורים רצה להדליק את החשמל בחדר מדרגות, רבי אברהם מנע ממנו ואמר: להיכנס - מותר, אבל להדליק את האור - הרי זה כבר עולה כסף, ואין היתר לכך. באחד הערבים הקיצים, רבי אברהם דפק בביתו של שכן בבניין סמוך לדבר אתו לצורך טובה לאחד מבני משפחתו של רבי אברהם. השכן הביט ברב ושאל מדוע הרב נוטף

זיעה, מדוע לא עלייתם במעלית? רבי אברהם השיב: בגלל שעליתי לצורך פרטי שלי, ולא בשבילכם כלל, אין מין הראוי שאשתמש במעלית השייכת לכם. **פעם רבי חיים קניבסקי** נצרך לכתוב איזה מכתב ולא היה עליו עט, אבא שלי שהוא חתנו מיד הוציא את העט מכיסו והביא לרבי חיים, אך רבי חיים סירב לקבל וקם הביא עט שלו מהארון. אבא שלי הרגיש לא נעים שרבי חיים לא מסכים לקבל ממנו עט. מיד הסביר רבי חיים את הדברים ואמר אני עושה מה שאני יכול לא להצטרך לקחת מאנשים עט וכדו', כי הרבה פעמים זה דבר שנשאר אצלך ואתה לא מחזיר ואז יוצא שעוון בידך, לכן אני לא רוצה להרגיל עצמי בזה. אה, כמה גדושי נזהרים ודי' מלמד אותנו שנשתדל אף אנו לברוח מכל סרח של ממון לא כשר ונזכה לס' מיוחדת ונצליח בכל דרכינו. **בחודש אב תשע"ו** ארע אסון הבחור אליהו מגורי כחן ז"ל טבע בחור שרתון בתל אביב. בכל שנות חייו הקצרות היה אליהו ז"ל זהיר מאד בכל הנוגע לכספים ולחפצים שאינם שלו. בעיצומם של ימי השבעה קיבלה אמו של אליהו טלפון מבהיל ויוצא דופן על הקו היה בן משפחה שסיפר כי אליהו הגיע בחלום לחברו הרב ל' והתחנן אליו שילך לשלם בעבורו חוב של שבעה שקלים שהוא חייב במקוה טאלנא בצפת. הרב ל' נבהל מהחלום ומיהר להתקשר לר' יוסף כהנא שמתגורר בקרבת בית הכנסת טאלנא וביקש ממנו לצאת מיד למקוה ולשלם את החוב. זה היה בשעות הערב המאוחרות והרב כהנא כבר היה עייף ועלה על יצועו אבל בקשה דחופה כזו לא מגיעה בכל יום והוא התלבש ויצא למקוה. השלט התלוי בכניסה העיד כי לא מדובר בחלום שוא היה כתוב בפירוש חמשה שקלים ביום חול שבעה שקלים ביום שישי. הוא שילם את החוב וחזר לביתו.

ובאמת מי שגוזל מסתכן שלאחר מאה עשרים יצטרך לסבול ולרדת שוב לעולם הזה לפעמים באופן נורא בשביל לתקן מה שגזל.

וישנם הרבה סיפורים על אנשים שירדו בגלגול לאחר שגזלו או השתמשו בכסף לא כשר. מסופר על אחד מחכמי טורקיה שהיה צדיק וירישי מרבים וכאשר הגיע לארץ לא הכיר את השפה, הוא הקים טחנת קמח שהיו קונים ממנו רבים מתושבי העיר ירושלים, והיה לו עוזר מקומי שהכיר את השפה והוא היה גובה עבורו כסף מכל אלו שקנו ממנו קמח, לימים נפטר אותו עוזר, ובסמוך לזמן הזה ילדה סוסתו של הצדיק מטורקיה סוס אביר וחזק, הסוס הזה עבד כמו עשר סוסים, היה לו מרץ עצום, והיה בקי בעבודת בעה"ב באופן מעורר השתאות. כולם ביקשו לקנות את הסוס בדמים יקרים מאוד אך היהודי הטורקי הצדיק לא הסכים למכור את סוסו האביר כלל. והנה יום אחד נודע הדבר לפחה של העיר שליהודי הטורקי יש סוס אביר שעובד כמו שמונה סוסים, מיד הוא הפנה את שלוחיו שיקנו מהיהודי את הסוס, היהודי ענה שיבואו מחר בבוקר הוא יגמור את העיסקה, וכי יש לו ברירה. והנה באותו הלילה הסוס מת, היהודי קם בבוקר שמח וטוב לב וכששלוחי הפחה הגיעו הוא אמר שהסוס מת והם עזבוהו לנפש. היהודי הלך לביהכ"ס שמח וטוב לב ועשה חגיגה גדולה, וכשנשאל על מה השמחה? ענה שהלילה הגיע אליו עוזרו לשעבר בחלום ואמר לו שבמשך הזמן כשהוא גבה את חובו הוא היה גונב פה ושם, ונגזר עליו לשלם לגלגול בתור סוס שיעבוד את אדוניו לשעבר, והנה התברר לי

שרוצה הפחה לקנות אותי וא"כ לא יהיה לי תיקון, מיד קמתי משנתי ואמרתי לו מחול לך מחול לך מחול לך והסוס נפל ומת. רואים כמה מפחיד להשתמש בכסף לא כשר.

אחד מבחורי ישיבת וולאז'ין היה חולה ונסע הביתה, ובדרך נכנס ללון באכסניה. בבוקר ראה הבחור שחסרות לו שבע פרוטות לשלם לבעל האכסניה. הבעל הבית האמין לו שבהזדמנות יפרע לו את החוב הקטן, וכשהגיע הביתה נתן הבחור ליד חברו שבע פרוטות לשלם לבעל האכסניה, והבחור ההוא שכת למוסרן לבעל הבית. לאחר זמן קצר נפטר הבחור החולה. באחד הלילות כשרבי חיים מוולאז'ין הסתובב במסדרוני הישיבה לאחר חצות הלילה, ראה עין בעין את הבחור הנפטר צועד לקראתו, ונתן לו ר' חיים שלום, ושאל אותו: מה נעשה בדין? השיב לו הנפטר, שכשהגיע לבית דין של מעלה התברר שהוא זך ונקי מכל חטא ועוון, ונפסק דינו להיכנס לגן עדן, וכשהגיע לשערי גן עדן, עמד השטן בשער ולא נתנו להיכנס מפני איסור גזל שבידו, כיוון שהיה חייב לבעל האכסניה ז' פרוטות, ואין נפקא מינה אם הוא אשם או לא, סוף סוף עדיין לא שילם. על כן החליטו בבית דין של מעלה שיתנו לו רשות להיראות כאדם חי ולבקש מרבו לסדר תשלום החוב כדי שתהיה לו מנוחה, ואכן ציווה הגר"ח לאותו בחור לשלם החוב.

סיפר רבי שלמה בלך מעשה ששמע מפי החפץ חיים: בוילנא התגורר יהודי עשיר. יום יום היה נכנס אצלו עני אחד ששכנה בתוכו נשמה מגולגלת. היה אותו עני מטריד ומציק מאד לעשיר הזה, עד שהחליט להביאו לפני רבי חיים מוולאז'ין. בבואם לפני רבי חיים, פנה רבי חיים לגלגול שהסתתר בתוך העני, וביקשו שיאמר לו מי הוא ומה חטאו שנענש עליו שאין לו מנוחה. השיב הגלגול: אני הייתי מורה פרטי בבית אביו של העשיר הניצב לפנינו. פעם עשה אביו עסק מסחרי עם גוי אחד, ורימה אותו בסכום של עשרת אלפי רובל כסף. ואני, המורה בביתו חתמתי על שטר העסקה. ומאחר והייתי מסייע לגזול את הגוי, לכן אין לי מנוחה בעולם האמת, ונתגלגלה נשמות לשכון באדם זה, והכרחתי אותו שיציק לעשיר זה בנו של הרמאי הנ"ל, עד שיפרע את סך העשרת אלפים שגזל אביו מאותו גוי, וזה יהיה תיקונו. אותו עשיר ששמע עתה במי ומה המדובר, וכי אותו גלגול הוא המורה פרטי ששכרו אביו, התחיל לצעוק על הגלגול: הרי אני הכרתיך היטב, ומה אתה מבלבל את המוח ונתפס בזה שכל חטאיך הוא בכך שעזרת לאבי לעשוק גוי, הרי אני יודע שעברת עבירות חמורות ומכוערות ביותר, ומה אתה תולה שכל חטאך מסתכם בואת שסייעת לגזול גוי? השיב הדיבור: נכון הדבר! הייתי פושע גדול בימי חיי, אך זה אינך יודע כי בסוף ימי חזרתי בתשובה שלימה, עזבתי דרכי הרעים ועסקתי בלימוד התורה לשמה מדי יום ביומו במשך ארבע שעות חוק ולא יעבור!!! והנה כשעליתי לפני בית דין של מעלה, עיינו בדיני ונוכחתי שנתקבלה תשובתי. אך דא עקא, מה שהייתי מסייע לעשוק את הגוי, דבר זה לא עלה בדעתי לתקן, אי לזאת אין לי מנוחה, וחזרה נשמות להתגלגל בעולם הזה עד שאתקן עוון הגזל... סיים החפץ חיים את הסיפור: חוץ ממוסר השכל שבסיפור זה, שעל עוון הגזל אין כפרה עד שישבו הגזילה לבעליה, הרי נלמד מכאן יסוד בעבודת ה': כל החפץ תיקון אמיתי על פשעיו הגדולים - ילמד תורה לשמה! **והגזל ואינו יודע ממי גזל** יעשה

צרכי רבים ויבקש מה' שיהנה מזה מי שנגזל ממנו או יורשיו ויקבל ע"ע להשתדל להישמר בממונו, והבא להיטהר מסייעים בידו.

סיפור לפורים: 'ליהודים היתה אורה' אורה זו תורה. מסופר על הרב מפוניבז' שהיה עובד קשה כדי שיוכל לבנות את הישיבה הקדושה. כיתת רגליו בחו"ל כדי לזכות עוד ועוד יהודים בעלי ממון ליטול חלק בבנין הישיבה. באחד הימים כשהיה בחו"ל חזר לאכסניה כשהוא באפיסת כוחות ממשי. מיד נשכב על המיטה מחוסר כוח. בעל האכסניה רץ להגיש לו כוס תה עם מגדנות להחיות את נפשו. אך הרב אמר: אם אתה רוצה להחיות את נפשי, תיתן לי את הטלפון, כדי שאוכל להתקשר לעוד כמה כתובות... וכך כשהוא עדיין שוכב באפיסת כוחות התקשר הרב לכמה גבירים כדי לזכות גם אותם במצווה החשובה שבה הוא עוסק- בניית הישיבה הקדושה לאחר החורבן הנורא שהיה באירופה. בעל האכסניה שראה את המחזה, לא יכל היה להתאפק ושאל: הרב כבר אינו צעיר, ואין רואה את הכוחות הגדולים שהוא משקיע. מניין לוקח הרב את הכוחות האלו? השיב לו הרב: אספר לך מעשה שהיה עמי בילדותי, וממנו אני שואב את הכוחות. "בילדותי הייתה אמי שולחת כל שנה משלוח מנות לרב העיירה שבה היינו גרים. אמי היתה אופה עוגה, וכל זמן האפייה הייתה ממלמלת 'בשביל הרב... זה בשביל התורה' ובפורים עצמו הייתה שולחת אותנו הילדים כדי להביא את המשלוח מנות לרב העיירה. שנה אחת הגיע אבי שבעו לפני פורים, וסיפר שהשנה גם לו יהיה חלק במשלוח המנות לרב. אומנם העוגה שאמא אופה זה משלי, אבל אינני שותף פעיל במשלוח. אך השנה גם אני אזכח... **היום הגיע** מוכר ספרים לעיירה ובידו הייתה מסכת בבא בתרא. ואני יודע שלרב העיירה אין שייס בביתו. ולכן קניתי את המסכת הזו בשביל הרב. ובוקר יום הפורים קרא אבי לי ולשני אחיי ואמר לנו ללכת להביא את המשלוח המנות לרב. אחי הגדול החזיק את העוגה ולי אמר אבא להביא לרב את הגמרא. נכנסנו לבית הרב, אחי הגיש את העוגה לרב, והרב אמר לרבנית 'הנה הילדים של כהנמן הגיעו עם משלוח המנות'. ניגשתי אל הרב ואמרתי לו שהשנה גם אבא משתתף במשלוח מנות. הראתי לרב את הכרך של מסכת בבא בתרא, והסברתי לו שזה מאבא... את המחזה הזה לא אשכח לעולם! מספר הרב מפוניבז' בדמעות. הרב לקח את הגמרא, הצמיד לליבו וצעק: אוי גמרא שלימה מסכת בבא בתרא! והתחיל לרקוד עשרים דקות שלמות מסביב לשולחן, כמו בשמחת תורה. הרב כהנמן המשיך לספר ולמרות חולשתו קם ממיתו והראה בדיוק איך רב העיירה ההיא רקד עם הגמרא בידו.

ממשיך הרב כהנמן לספר: הרב קרא לרבנית ושאל אותה: 'את רוצה לתת לי משלוח מנות?' 'בוודאי שאני רוצה' השיבה. אמר לה הרב 'סיכמנו אתמול שאת סעודת פורים אנו אוכלים היום בשעה חמש. אבקש ממך להתחיל את הסעודה בשעה שש, ומשעה חמש עד שש לא להכניס אלי אף אחד! כדי שאוכל ללמוד מהגמרא שעה שלמה בלי הפרעה... הרבנית השיבה בחיוך, ואז הרב הצמיד שוב את הגמרא לליבו ורקד עוד דקות ארוכות עם הגמרא. הייתי אז בן 11 מספר הרב מפוניבז', וכשראיתי את אהבת התורה של הרב, החלטתי שכשאיהיה גדול, אשקיע כל כוחי בתורה. מכאן אני שואב את הכוח להעמדת התורה.

לפט הארות וידיעות חשובות מגדולי ישראל, וכן ידיעות נוספות. ערוך בדרך שו"ת יום מסוגל שיתקבלו תפילותינו וכל מי שצריך רחמים על איזה דבר יקח פנאי לעצמו ביום תענית אסתר ויאמר מזמור כב ואח"כ ישפוך שיחו לפני ה' ויזכיר זכות מרדכי ואסתר ותקובל תפילתו ברצון. **ויום הפורים** עצמו הוא יום מסוגל מאוד לקבלת התפילות לרצון והוא עת

שאלה: מהו הזמן המסוגל לתפילה על צרכים אישיים בימי הפורים? **תשובה:** **צום תענית אסתר** כותב המשני' בתרפו' שהצום הזה נקבע כדי לזכור שהשי"ת רואה ושומע כל איש בעת צרתו כאשר יתענה וישוב אל ה' כבימים ההם. ובקו הישר פרק פז כתב שיום תענית אסתר הוא

שאלה: מהי התופעה הנדירה שתתרחש השנה השבוע? **תשובה:** יקראו הפטרת פרשת צו. בדרך כלל זה יוצא או ארבע פרשיות. או שבת הגדול. בפעם הבאה שיקראו את ההפטרה הזאת זה יהיה בעוד 21 שנים.

רצון במרומים כן כתב רבי חיים ויטל, ויש בזה עניין של כל הפושט יד נותנים לו ואין בודקים אחריו. והנתיבות שלום מסלונים אמר ע"ז שהמתפלל בפורים יכול לבטל גם גזירות שנחתמו, כמו בימים ההם בזמן הזה שהתפילות ביטלו גם מה שנגזר ונחתם בטבעת המלך. ורבי מרדכי מנדבורנא הקפיד מאוד שכל חסידיו יגמרו את הספר תהילים ביום הפורים ואמר שמקובל אצל מאבותינו שהמסיים תהילים ביום הפורים מובטח לו שתפילותיו יתקבלו. וצריך לנצל ימים אלו ולא לעשות את הטפל עיקר ואוי לו לכסיל אשר בזה היום ששערי אוצרות נפתחים, אינו פונה אליהם. והישועה מגיעה רק כשסומכים רק על הקב"ה וד"ז מתעורר ע"י תפילה. **ובעניין הלימוד בליל הפורים:** בדרשות חת"ס קילס מאוד ללומדים בין מגילה של לילה למגילה של יום. והבטיח שהוא בן עוה"ב. ולכה"פ ישדל שלא יעבור עליו יום זה בלי קביעת עיתים לתורה, והכי טוב שאחרי התפילה יישב ללמוד איזה חצי שעה. ומקובל שבעל האגודת אזור זכה לבנו ה'אבני נזר' בזכות שלמד בליל פורים

שאלה: ישיבה שנהוג בה לאסוף כסף עבור הת"ת, ויש בחור שבימים אלו של המגבית חשקה נפשו בלימוד התורה והוא מעדיף ללמוד איזה מסכת ולא לסייע כלל למגבית, האם יש בכך מעלה או שלא? **תשובה:** הייתי פעם אצל רבי חיים קניבסקי והגיע שם אחד מראשי ישיבת מאור התלמוד ברחובות, והוא שאל לרבי חיים האם עדיף להוציא את הבחורים לאסוף כסף עבור הישיבה או הת"ת יום יומים לפני פורים או שיחששו לביטול תורה? רבי חיים ענה בזה"ל 'חביבה מצווה בשעתה' ועל הבחורים להתגייס כבר כעת לאסוף כסף עבור צרכי הישיבה. וכע"ז הורה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ לראש הכולל בו למדתי בעבר, שעל האברכים להיות שותפים במגביות הנערכות לטובת הכולל, גם כשזה בא לפעמים על חשבון הלימוד שלהם.

שאלה: כתוב בחז"ל משכנס אדר מרבין בשמחה, יש לשאול מהי שמחה המותרת, ומהי ליצנות האסורה דכתיב ביה שכת ליצנים אינם מקבלים פני שכינה? **תשובה:** חז"ל אמרו באבות שנים שישבו ואין ביניהם דברי תורה הר"ז מושב לצים. מאידך גיסא מצינו רבות בחז"ל ששבחו את האנשים המשמחים ואמרו עליהם שהם בני עולם הבא, וקשה למה זה לא נקרא מושב לצים הרי לא היה ביניהם דברי תורה? וביארו רז"ל שיש הבדל בין אמירת ליצנות בלא שום מטרה, שע"ז אמרו חז"ל שהעושה כן אינו מקבל פני שכינה. לבין מה שעושה למטרה מסוימת, כגון לשחרור המתח שאדם נמצא בו לפעמים, או להרחיב ליבם של השומעים בדרשה כדי ששאר דברי המוסר יכנסו לליבם, וכן לעשות אווירה טובה. ודבר זה הוא מעלה גדולה, ומצווה רבה לעשות כן. ועל המשנה באבות שהתורה נקנית במיעוט שחוק כותב שם במדרש שמואל וז"ל:

הענין הוא כי מצינו בגמרא שמביאים מילי דבדיחותא כי בזה מתרחבת דעתו כדי לחזור ללימודו ומיעוטו הוא טוב ועל ריבוי נאמר שחוק וקלות ראש מרגילין לערוה. וכן כתב בתפארת ישראל שם וז"ל: מילתא דבדיחותא ג"כ מיעוטו יפה, (ובודאי נתכוונו לבדיחות, דבלא"ה אמאי ריבוי מביא לערוה). ורבי ניסים קרליץ זצ"ל הרחיב בזה (הליכות שני עמוד קנא) וז"ל: גדר ליצנות הוא דיבורים שאין להם תכלית ותועלת, אך כשיש מטרה טובה בדיבורים אלו כגון לשמח לב שבור או חתן, וכן להלחיב לב השומעים בדרשה, אדרבה צריך ומצווה לעשות כך, ומוסיף רבי ניסים: וזכות גדולה לדרשנים המתבלים דבריהם בדברים המשמחים לב השומעים, כדי שיתקבלו דברי החינוך על לב השומעים, וכך ראוי וצריך לעשות, עכ"ל. וכן הביא רבי אברהם גניחובסקי (עמודיה שבעה

עמוד צה. והובא בהרחבה ב'אגן הסהר ח"א עמוד 446). וז"ל: לומר בדיוחות בבית הוא דבר טוב מאוד, ומביא שמחה ויש לזה כח גדול לפתור ע"ז הרבה בעיות ורגישויות עיי"ש. ומובא במעשה איש ח"ה קל. פעם הגיע רבי שלום שבדרון לחזו"א ואמר לו שהוא אומר בדרשותיו כל מיני בדיחות ואנשים עוררו אותו שזה ליצנות האם להמשיך בכך או לא? אמר לו החזו"א דע לך שרק כך צריך למסור את השעורים. והוסיף החזו"א שאילו בזמנו בליטא היו מרבים בכאלו דברים היו פחות ופחות נתפסים להשכלה רח"ל. ותפקידנו היום להרבות שמחה וחיות בעבודת השם. ויש להוסיף חשיבות עניין זה בפרט בדרונו שהרחוב קורץ ומלא בפיתויים וריגושים, ובתקופת הקורונה כשמסר רבי גרשון אדלשטיין שיחות אמר כמה פעמים שלימוד התורה הוא חשוב עד למאד, אבל צריך שיהיה בשמחה ובחומור קצת ובאווירה נעימה ורגועה. ורבי חיים קניבסקי רגיל לו לשונן הרבה אמירת מילתא דבדיחותא לשמח את כל הסובבים ודעתו שד"ז יכול למנוע הרבה בעיות כגון בחינוך ילדים ובעיות בשלום בית. **ופשוט שמי** שהוא בן עליה ומרגיש שאין לו תועלת בזה, אצלו הדבר נחשב בגדר שנים שישבו ואין ביניהם ד"ת, והר"ז מושב לצים. **וברור שצריך** להשתדל שלא יהיה בגדר ליצנות מדברים קדושים או דברים ערכיים, ופשוט שלא לעשות צחוק מאנשים. ויזהר לא להגיע לידי חוללות וקלות ראש.

שאלה: האם היתה פעם מלחמה דומה למלחמה שיש כיום בין רוסיה לאוקראינה? **תשובה:** מלחמה דומה מאוד היתה לפני כשישים שנים בין רוסיה לאפגניסטן גם אז כמו היום לכאורה רוסיה ניצחה, אך המקומיים לא אהבו את הרוסים ופגעו בהם ללא הרף עד שהרוסים נאלצו לברוח כמו שהיה לאחרונה עם ארה"ב ופיקסטון. ז"א שגם אם הרוסים ניצחו לא בטוח בכלל שזה יהיה ניצחון כי לא שייך לשלוט על אומה שלא חפצה בשליטתך וכל הזמן פוגעת בד ומאבד לך עוד ועוד חיילים.

שאלה: רבים שואלים מה פשר המלחמה הנערכת בימים אלו בין רוסיה לאוקראינה, האם נשיא רוסיה השתתף? **תשובה:** אז זהו שלא צריך לזכור שרוסיה מודרת ומנודה מהעולם כבר הרבה מאוד שנים. ובמשך השנים אמריקה והמערב השתלטו על המון מדינות שהיו בעבר שייכות לרוסיה, ולא עוד אלא שהמערב הקימו באותן מדינות צבא אדיר מסביב לרוסיה שגם מאיים על רוסיה כל הזמן, ובפרט כעת שנאט"ו רוצים לקבל לברית שלהם גם את אוקראינה, ולרוסיה קשה עם מצב כזה שטילים של נאט"ו יוצבו במקום כ"כ קרוב אליהם, ומבחינתם זה דומה לזה שאירן תרצה לשים טילים בסוריה וודאי שלא ניתן לזה, וזאת מלבד העובדה שהרוסים מרגישים שכביכול גנבו להם מדינות כי עד לא מזמן אוקראינה היתה חלק מרוסיה ואפילו אחרי שברית המועצות התפרקה, השלטון שם היה פרו רוסי.

שאלה: אם מציעים לת"ח אדיר להיות בעמדת השפעה הכי גדולה בעולם ויכול להציל יהודים, האם יקח את התפקיד או ישאר ללמוד ולהרביץ תורה? **תשובה:** אמנם אין כאן המקום לפסוק הלכה למעשה אבל אפשר לציין מה שרואים מהמגילה, שמרדכי למרות שנהיה משנה למלך העולם כי אחשוורוש מלך על כל העולם, בכ"א הוא עלה לירושלים והיה מורה הוראות בבית המקדש בהלכות הסבוכות כמבואר בשקלים.

שאלה: כידוע מוטל על האדם להיות בשמחה בפרט בימים אלו. איך נהיה בשמחה למרות כל מה שעובר עלינו? **תשובה:** הכל תלוי במה מתרכזים ועל מה מדברים, כי לכל אחד יש דברים טובים ודברים לא טובים ומוטל עליו להתרגל לדבר על הדברים הטובים. למשל לאדם יש שני ילדים אחד ילד טוב ואחד ילד שפחות עושה נחת. זה שיש לך ילד פחות טוב זה לא צריך

להוריד את השמחה על הילד הטוב שה' נתן לך. ויש לנו להפנים שגם מה שנחשב בעינינו לדבר רע הוא לא רע אלא זה רצונו יתברך, וע"י שמחה הכל יתהפך לטובה. ויש להוסיף שיהודי צריך לשמוח מעצם היותו שייך לעם הנבחר, ובפרט מי שמשדל לקבוע עיתים לתורה ככל שיוכל. הולכי נתיבות.

שאלה: האם מי שיש לו תפיסה בסוגיות ברמה גבוהה, בהכרח שהוא מבין בענייני העולם? **תשובה:** הגר"א במשלי א-ב אומר שיש בכל אדם שלושה סוגי שכלים. שכל העיוני, שכל המחשבה, ושכל המעשה. עיוני - הוא בדרכי שמים. מחשבה - הוא הנהגה במידות. ומעשי - זה במקצוע כנגר וטבח. וכמו שנגר שידוע לייצר ארונות מדהימים, לא בהכרח שהוא יוכל להתנהל עם בני אדם, כך אדם שמבריק בשכל העיוני יהיה חלש בשכל המעשי, או בשכל המחשבה. וכמו שיש שבני בית שלא יודעים גמ' מבינים בחינוך יותר מהבעל הלמדן.

שאלה: רבה בחיידר רואה את כל הכיתה משתוללים לרגל ימי הפורים, האם יש שיטה מפתיעה להתגבר ע"ז? **תשובה:** אם אתה לא יכול לנצח מישוהו תתחבר אליו. וזה מה שיעשה עם הילדים, הוא ישתולל איתם וירקוד איתם ביחד ואח"כ יחד איתם הוא ירגיע.

שאלה: איך ניתן למנוע בפורים מהילדים לאכול כל היום ממתקים ושוקולדים המזיקים לבריאות? **תשובה:** היום ניתן לראות (הכל כתוב על המוצרים) כמה דברים לא בריאים יש בכל מוצר, ולפי החשבון הפשוט מי שלא נשמר, בפורים לבד הוא אוכל קילו סוכר, ושומנים רוויים ושאר מרעין בישין המשחיתים את הגוף. בקבוק שתיה קטן למשל מכיל 15 כפיות סוכר, ומי שלא נשמר אז הוא שותה במשך היום כמה כאלו, וכן ע"ז הדרדך, ולכן: דבר ראשון כדאי לתת להם ארוחת בוקר טעימה ומזינה, כך לפחות יהיה להם פחות חשק לשבוע מממתקים. שנית אפשר להחליף את הממתקים תמורת הפתעות מ'הכל בשקל' וכדו', העיקר שהגוף לא ישחת. ובכוח זה לא יעזור. וראוי להוסיף שיש שחושבים משום כל תשחית צריך לאכול את כל המשלוחי מנות שקיבלו, צריך לזכור את הדין של כל תשחית דגופא עדיף הגוף הוא לא פח זבל, ובפרט שעובר איסור של ונשמרתם.

שאלה: האם דברים שעשויים מבצק עלים בריאים לגוף או לא? **תשובה:** כל מה שעשוי מבצק עלים, ובפרט **בורקסים** וכן דברי מאפה מסחריים כוופלים עוגות ועוגיות רוגלך וחטיפים, מכיל בתוכם **מרגרינה** ושומנים שמאוד מאוד לא בריאים לגוף, ומזיקים.

שאלה: כתוב בגמ' נדה מה: בינה יתירה ניתנה לאישה, במה זה מתבטא? **תשובה:** הרב שטינמן אומר שלא הכוונה דווקא לחכמה, אלא לחושים מסויימים שאין לבעל, דהיינו שהיא מבחינה מה טוב לבית, לילדים, ולבעל, והיינו שהשכל המעשי שלה יותר מפותח בעיקר בענייני העוה"ז וחוש להבחין בטיפוסים השונים מי מרמה ומי רוצה לגנוב וכן מי אדם ישר וכדו', לכן לפני שאדם מסיק כל מיני מסקנות ראוי לו להיוועץ באשתו. רבי שלמה הופמן מביא את העניין הזה ומביא שכך משמע גם בגאון במשלי, ורבי שלמה סיפר שהסבא מסלבדוקא חשב על בחור מסויים שהוא לא הגון, והוא שינה את דעתו עליו ברגע ששמע מאיזושהי אישה ששחה לתומה שהבחור הגון.

שאלה: מה המתכון של מנחם שתלמידיו יידעו היטב את הסוגיות אותם הוא מלמד? **תשובה:** להכין היטב את השיעור, גם אם הוא יודע זאת בע"פ, עד שהדברים יהיו נהירים לו וקולחים, וע"ז יכנסו הדברים לעצמות של התלמידים, ובלאו הכי הילדים יאבדו את החשק ללימוד וייווצרו בעיות קשות של משמעת. אני זוכר שלמדתי אצל רבי מיכל יהודה ליפקוביץ, כל יום הוא היה מגיע כמה שעות לפני השיעור לתלמידיו

בישיבה קטנה, והיה מכין את השיעור היטב למרות שברור שידע את כל השיעור בע"פ וכך עשה במשך 70 שנה.

שאלה: אבא שהעניש את בנו והתברר שטעה, האם צריך לבקש ממנו מחילה? **תשובה:** אם לא יבקש סליחה הילד ירגיש שאין צדק בעולם, והאבא לא יפסיד מזה שום דבר.

רעיונות למשלוחי מנות: א. משלוח מנות מוצלח וזול: תיון (לתה) ממלאים אותו בשקיות תה בטעמים שונים, מעצבים יפה בצלופן. ב. המשלוח הכי טוב לחברים ולשכנים זה לתת משהו שימושי ובמקום, וזה סוג מסויים של ארוחת בוקר כמו חבילת כריות וחלב. או דגנים שונים וחלב. אפשר גם לשלוח לחמניות או בגטים עם סוגי גבינות. שוקו ומעדנים. אפשר להוסיף ירקות חתוכים. אפשר גם פיצה קפואה וקולה. משלוח נוסף שיש בו תועלת הוא: מילק שיק ביתי עם קש ופירות מסביב. **עוד** רעיון למשלוח מנות: מנפחים בלון טובלים אותו בשוקולד מומס מקפיאים אותו, ולאחר זמן זה מתקשה מפוצצים את הבלון יוצא קערה משוקולד שאפשר למלאות אותו מכל טוב

פינה בענייני ברית מילה: גורמים שכיחים לצהבת: חוסר במזון לתינוק יגרום לעליית הצהבת, לכן חשוב מאד לוודא שהתינוק אוכל כמות מספקת, יש להקפיד על הארוחות במועד ביום ובלילה, במידה והתינוק ישנוני יש להעירו לאכול. בתינוק שנולד מוקדם תיתכן צהבת בשל חוסר בשלות של הכבד. ישנם מצבים שבהם הגורם לעליית הצהבת הינו הרס מוגבר של כדוריות דם אדומות (כדי"א) שזהו הביולורבין (הצהבת) - כאשר האם הינה בעלת סוג דם O או סוג דם שלילי (RH-) ולילוד יש דם שונה, במצב זה האם מעבירה לילוד נוגדנים אשר תוקפים את דמו (קומבס חיובי). נוגדנים אלו מתפתחים אצל האם בעקבות חשיפה לדם הילוד לכן הצהבת גוברת מלידה ללידה ואינה שכיחה בלידה ראשונה. - תסמונת G6PD (רגישות לפול-) כדי"א פגומות הנוטות לההרס, שכיחה בעיקר (אבל לא רק) אצל יוצאי לוב, סוריה ועיראק, במקרים אלו הצהבת יכולה להיות ממושכת ולעלות גם בשלבים מאוחרים יחסית ומצריכה ערנות מיוחדת. שטף דם בקרקפת התינוק לאחר הלידה (ואקום), תחליך הספיגה של הדם גורם לעליה בצהבת, במצב זה

תיתכן ירידה מהירה של הצהבת עם סיומה של ספיגת השטף. מהמוהל רבי ידידה קרביץ.

שאלה בחושן משפט: מה הדין שיכור שהזיק בשעת שמחת פורים: **תשובה:** שיכור שהזיק בכוונה להזיק הדין הוא שחייב. ונחלקו הפוסקים בהזיק מחמת שמחת פורים. ברמ"א כתב שפטור. ואילו הרמב"ם והמהרש"ל כתבו לחייב. וכתב המשנה ברורה שהזיק גדול נהגו לחייב. ונחלקו הב"ח והערך שי מה הדין במקום שהמזיק והניזק חולקים האם המזיק היה שיכור מי צריך להביא ראיה. ומחלוקתם גם לעניין חיוב שיכור בדי דברים. **מקורות:** עירובין סה. שו"ע חו"מ רלה כב. שו"ת הב"ח שאלה סב. ערך שי סימן שעח. רמ"א סו"ס שעח. רמ"א או"ח תרצה ב. ובמשנ"ב סקיד. רמב"ם כא יא מחובל ומזיק. יש"ש המניח סימן ג. מתוך הספר החשוב 'משפטי אהרן' לרבי אהרן אקר שליט"א מחשובי הת"ח והדיינים בעולם. ברכת מזל"ט לרגל נישואי בנו החבור החשוב רבי יהונתן נ"י.

חידות

נולד עם זנב. יג. יו"ד קס ו מלווה לוח משום ריבית. יד. בן עיר שהיה בספינה ולא היה בידו מגילה עד טו קורא בטו שו"ע תרפח ח. טו. במנמנס. טז. רש"י מנחות סד: שמרדכי היה באותו נס. יז. פ"ח פ"ט. יח. המלך. יט. אשר הגלה מירושלים עם הגולה אשר הגלה. פ"ב פ"ו. כ. 1. משתה 180 יום. 2. משתה שבעת ימים. 3. משתה ושת. 4. משתה כשהומלכה אסתר. 5. כשקבעו הגזירה המלך והמן ישבו לשתות. 6. משתה אסתר למלך וששון ליום משתה ויום טוב. 9. משתה יד באדר. 10. משתה למחרת בשושן הבירה. כא. 1. רק בהם מגילה בלילה. 2. רק בהם ואתה קדוש אחר המגילה. 3. רק בהם מגילה אחרי קריה"ת. 4. רק בהם קדיש בלא תתקבל אחרי המגילה. 5. רק בהם פסוק אחרון במגילה אומר בקול רם. 6. רק בהם שבת שלפני קוראים מעניין המועד. חזון וזכור. 7. יש פסוקים באסתר עם מנגינה של איכה.

חידות כלליות וילידים: א. איך יכול להיות שהמילה נגמרת מתחיל בנון ונגמר בויו? ב. איך יכול להיות שאדם יהיה בחדר עם מנורה, ובחוץ יהיה עשרה מתגים ורק אחד מהם מדליק את החשמל, איזה פעולה יעשה באדם בחוץ כדי שהאדם שבפנים יוכל לשאול שאלה אחת והוא ידע איזה מתג הדליק את האור? ג. היכן מתפללים שמו"ע לכיוון מערב ולא מזרח? ד. איך יתכן מצוות פדיון הבן שיתקיים בזמנו (בגיל 30 יום) ואחיו מאבא ואמא יהיה נוכח בפדיון? ה. איך יכול להיות שעט כחול עם דיו כחול והוא כותב אדום? ו. איזה שני כלי תחבורה באותו השם למעט האות האחרונה שהיא שונה? ז. כמה אותיות יש בתנ"ך? ח. שלוש נרות דלקו אחד כבה כמה נרות נשארו? ט. מה יש בעולם יותר עליות או ירידות? י. איזה דבר יש לו ארבע רגלים והוא לא חיה? יא. איזה דבר יש ברוב הבתים והוא רואה ואינו נראה? יב. איזה סבא וכנד כתובים בשמונה עשרה באותה הברכה (חוץ מהאבות)? יג. איזה מאכל שמים אותו ברוב המאכלים (המבושלים) ואותיותיו הוא כינוי לאדם מלא? יד. איזה ארבע מילים בני שתי

חידות שינון הפרשה צו לפי סדר הא – ב.: א. במה משה חגר את אהרן? אבנט. ב. על איזה אצבע נתנו את הדם? בוחן. ג. איזה כהן היה אהרן? גדול. ד. את מה מוציאים מחוץ למחנה? דשן. ה. מקום אשר תשחט העולה תשחט? החטאת. ו. מה כתוב שיעשה משה עם הדם? ויזרוק. ז. מי יאכל את המנחה מבני אהרן? זכרים. ח. איזה כלי שבשלו בו ישר? חרס. ט. לאיזה מקום מוציאים את הדשן? טהור. י. איזה שוק נותנים תרומה לכהן? ימין. כ. עונש לאוכל דם? כרת. ל. מה אוכלים עם הבשר? לחם. מ. סל של מה אמר ה' למשה לקחת? מצות. נ. כלי שבשלו בו חטאת שאפשר לנקות ולהשתמש בו? נחושת. ס. באיזה מדבר ציווה ה' את משה? סיני. ע. חלב של אחד מהבהמות האסורים? עז. פ. דין הבשר של השלמים ביום השלישי? פיגול. צ. מה הוא נזר הקודש? ציץ הזהב. ק. מה נאמר על תורת האשם? קודש קדשים. ר. מה עשו עם הקרב והכרעים? רחצו במים. ש. במה היו החלות של השלמים בלילות? שמן. ת. החטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד דינה? תשרף.

שמות ספרים צו: תורת העולה (רמ"א). תורת החטאת. תורת המנחה. תרומת הדשן. אש תמיד. קרבן אהרן. מנחת כהן. מנחת חריבה. איל המילואים. **שמות ספרים מגילת אסתר:** עיר שושן (לבוש). יין מלכות. יד המלך. דבר מלכות. פתגם המלך. איש ימיני. שמן המור. מאמר מרדכי. שער המלך. גנזי המלכת. פתשגן הכתב. לבוש מלכות. אורה ושמחה. דובר שלום.

חידות פרשת שבוע פרשת צו: א. 5 פרשות בפרשה? ב. משביח את האדמה? ג. לובשים אותו בחורף? ד. תחליף את המילה בגד לרגל והוא יפסיד את ממונו? ה. דברים הקשורים לפסח? ו. איזה מילה אונקלוס כתב כפול? ז. ספרו של חנוך הניך אייגש צ"ל? ח. איזה חיה תירגם אונקלוס לשם של עוף? **תשובות:** א. צו חוקת בהר במדבר תרומה ויגש דברים. ב. דשן. ג. מעיל. ד. פשט את בגדיו – פשט את הרגל. ה. לפחות 3 חמץ מצות זבח דם. ו. סביב - סחור סחור (ז ב). ז. מרחשת. ח. שור תור.

חידות מגילת אסתר: א. מנלן שגם אצל נכרי אומרים שלוחו כמותו? ב. מה אחשורוש לא ידע? ג. מה המן הפיל, מה הוא לא הפיל ואיפה הוא נפל? ד. מנלן שנשים לא איקרי עם? ה. מי לבש תכריך בחייו? ו. מנלן שגם אצל הגויים יש זרזים מקדימים? ז. איזה דבר קיבלו היהודים מאחשורוש רשות לעשותו ולא עשו? ח. מי היה משנה למלך אחשורוש? ט. מנלן שאסתר לבשה כתר מלכות עוד לפני שהוכתרה למלכות? י. מנלן שהמן רצה להרוג את היהודים באדר רגיל ולא באדר ב' יא. היכן במגילה מצינו מישהו שהולך עם בוץ? יב. מי היה לו זנב לבד מושת? יג. נתן משלוח מנות לאחר והשולח והמקבל עברו איסור (לא אבל)? יד. איך יתכן בן עיר שיהיה חייב במגילה רק בטו אדר? טו. באיזה מצב יוצא אדם יד"ח במגילה רק אם קורא ולא אם שומע? טז. האם מרדכי היהודי היה בזמן נס חנוכה? יז. פסוק בן 43 מילים במגילה? יח. מילה המוזכרת במגילה קרוב למאתים פעמים. יט. פסוק עם אותה תיבה ג"פ רק עם ניקוד שונה? כ. כמה סוגי משתה במגילה? כא. המשותף בין פורים לתשעה באב? **תשובות:** א. הרי המן לא עשה בעצמו את העץ בחצר שהרי יועציו אמרו לו יעשו עץ גבוה חמישים אמה ומחר אמור למלך ובסוף כתוב שתלו את המן על העץ אשר הכין, רואים שנקרא על שמו אפילו שלא עשה בעצמו. ב. מי בחצר. ג. ויפל פור הוא הגורל, אל תפל דבר מכל אשר דברת, והמן נופל על המיטה. ד. כי כתוב שבזמן שאחשורוש עשה משתה לכל העם - גם המלכה עשתה משתה נשים. ה. ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות... ותכריך בוץ וארגמן. ו. משום שיועצי המן אמרו לו ובבוקר אמור למלך ויתלו את מרדכי והוא הגיע כבר בלילה. ז. כתוב אשר נתן המלך ליהודים... ושללם לבו ואחרי זה כתוב ובביזה לא שלחו את ידם. ח. בפסוק האחרון במגילה: כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש. ט. כתוב וישם כתר מלכות בראשה וימליכה תחת ושת. י. כתוב בשלושה עשר לחודש שניים עשר הוא חודש אדר. באדר ב' פורים בחודש השלושה עשר. יא. תכריך בוץ וארגמן. יב. אדם הראשון

אותיות ברצף נאמרים הרבה פעמים ביום? **טו.** אח של אח שלי מאבא ואמא והוא לא אח שלי? **טז.** כמה זמן לוקח לספור עד מליארד כשסופר ברצף בלי לאכול ולישון וכל שנייה סופר אחד? **יז.** איך יכול להיות שאדם ישבור ביצה בשולחן נקי וריק והשולחן לא ירטב כלל? **יח.** איזה מילה משמשת לדבר שהוא מאיר לעולם, קשור לנרות חנוכה, והוא קשור לגבאי של ביהכ"נ? **יט.** איזה דבר יש כמעט בכל בית, הוא בגודל של עשרות מטרים ולא תופס מקום כלל? **תשובות:** א. המילה ונגמר מתחיל בויו. ב.

סיפור לפורים המיועד לאלו שיש להם תועלת

כמו כל שנה, ר' בנימין קם בפורים לותיקין. חבל לבזבז את הזמן. מנין רציני ומכובד, בלי תחפושות ושטויות. בקריאת המגילה דופקים רק בהמן הראשון והאחרון. בלי כל הילדים שבאים עם הפיקות שלהם ומפריעים לריכוז.

אחרי התפילה הוא נשאר ללמוד שעה, ואז הגיע הביתה. הוא נטל מהשולחן את אחד ממשלוחי המנות. "למי זה? לגוטליב?" הוא בדק שהמשלוח מכיל שתי מנות ראויות לאכילה. הגביה את המשלוח ג' טפחים כדי לעשות 'קנין' ומינה את אשתו לשליחה להעביר את המשלוח. כתוב במשנה ברורה שעדיף להעביר על ידי שליח. אחר כך הוא התקשר לקופת השכונה ונתן להם פרטי אשראי למתנות לאביונים. 50 ש"ח לכל אביון כחומרת הגרייז". "ואתם מעבירים את זה בו ביום, כן?" שתי כוס וחצי יין מתוק "יותר מלימודי", והלך לנוח. ברחוב כבר הסתובבו הרכבים עם המוזיקה, ובגלל הרעש הוא לא הצליח להירדם. הוא פשפש בזקנו ולא החליט האם זה נחשב שיצא את הרמ"א של יעד דלא ידעי. 'אם אני בכל מקרה לא נרדם, אולי אני אלמד משהו, חבל לבזבז את היום'. פתח את הטור והמשיך מהסעיף שסיים אתמול. אחרי מנחה גדולה תפסו אותו כמה שיכורים וניסו להרקיד אותו באמצע הרחוב. הוא התנער מהם וברח הביתה לנקות את הפראק מהיין שנשפך עליו. הם נטלו ידיים לסעודה שעתיים זמניות לפני השקיעה. על השולחן היו מונחים כמה בקבוקי יין ומשקאות שונים, יותר בשביל התפאורה מאשר לשימוש. בין מנה למנה התפלפל ר' בנימין עם גיסו על גדרי דין שמיעת המגילה. "אולי תשירו משהו?" הציעה הרבנית. ר' בנימין נענה לבקשה. "יודו לה' חסדו, יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם", תופף באצבעו על השולחן לקצב השירה המנומנמת.

הזלת נפתחה בבת אחת ושיכור פרץ אל הבית, עטוי מסכה דמוית טראמפ, עם הבעה של השלב שהוא כבר לא נבחר לכהונה שניה אבל עדיין לא השלים עם זה.. "מה כל כך יבש פה?" זעק בקול טראמפי צרוד. הוא תפס את שני הקטנים והתחיל לרקוד איתם סביב השולחן "עדה עדה לא ידע". כשטרמפ טיפס על כיסא לכיוון

ידליק מתג ראשון פ"א שני פעמיים וכן הלאה, ההוא ייצא וישאל את מה הדלקת כך וכך פעמים. ג. בכותל המערבי. ד. תאומים. ה. כתב את המילה אדום. ו. רכבת רכבל. ז. במילה תני"ך יש שלוש אותיות. ח. שלוש. ט. אותו הדבר. י. מיטה, יא. קוקר. יב. אתה חונן לאדם' ונכדו אנוש מלמד לאנוש בינה. יג. שָׁמֶן אדם שָׁמֶן. יד. אף על פי כן. טו. אני בעצמי. טז. בערך 31 שנה ברצף. יז. ביצה קשה. יח. שמש. יט. סליל של נייר טואלט.

חידון משמעות מילים לפרשת צו. ז'
משמעות למהלך חבוש. חבוש - קשור. "ויחבוש להם מגבעות" רש"י: לשון קשירה (ויקרא ח ג). **חבוש - לשון תיקון.** "ויחבוש להם מגבעות" תרגום: ואתקן להון כובעין (שם). **חבוש - לשון זרוז** "ויחבוש את חמורו" תרגום: וזריז ית חמריו (בראשית כב ג). **חבוש - טעון** "ועמו צמד חמורים חבושים" רד"ק: חבושים טעונים (שופטים יט י). **חבוש - אסור.** נעול. חבוש בבית האסורים. **חבוש - שכיסוהו בתחבושת.** הפצע חבוש. **חבוש - שם של פרי.**

השולחן, ר' בנימין כבר חשש לחינוך הילדים. מה הם יזכרו מפורים!!!! שאל את עצמו כמעט ביאוש. פניו נהיו סמוקות ולא מיין, "טוב, זה מספיק. מספיק עם ההוללות". "שמחת פורים, מה יש?" שאל-אמר הטרמפ "שמחת פורים? קיימת כבר את מצוות היום?", שואל ר' בנימין לפני יאוש "האמת שעוד לא נתתי מתנות לאביונים" הוא שלף מכיסו 300 ש"ח והכניס לכיס חולצתו של ר' בנימין. לפני שר' בנימין הספיק לומר מילה, ברח טראמפ ונעלם. "אוי ואבוי, אני לא אביון לפי גדרי ההלכה" לחש ר' בנימין. "יש פה בעיה של גזל, וגם של לפני עורר". לא נתקרה דעתו עד שעמד והפקיר את כל נכסיו לפי שיטת האין כסף שהפקר יכול לחול למפרע, "עכשיו מתברר ממילא שהייתי עני" אמר בגאווה לגיסו תוך הנפת אגודל למדני. אבל אז עלה במחשבתו שאם כן הוא עצמו לא קיים מתנות לאביונים שהרי הכסף שנתן כבר לא היה שלו. א ברוך. הוא התקשר בבהילות לרב סנדרוביץ'. "מה עושים, הרב?" שאל בבעתה. "כמה זמן יש עוד עד השקיעה?" "חצי שעה" "תקשיב טוב מה שתעשה. יש לכם בבית וודקה?" "וודקה?! מה הקשר?" "אין זמן להסביר. יש או אין?" "לא נראה לי. יש פה איזה ויסקי". הרים את אחד הבקבוקים. "ויסקי גם טוב. כמה אחוז אלקוהול?" "30" "תשתה כוס, ותתקשר אליי עוד 5 דקות" אחרי חמש דקות ר' בנימין קיבל הוראה לשתות עוד כוס. אחרי הכוס השלישית הוא כבר לא חיכה להוראה לשתות את הרביעית והחמישית. באחת עשרה בלילה צפתה כל המשפחה מהחלון בר' בנימין היושב על הכיכר, עם כובע ורוד שמישהו תרם לו. הוא היה חבוק עם שיכור במסכת טראמפ, מתנדנדים ושרים בדואט את שושנת יעקב של מודזיץ בזיופים חדשים שטרם שמעתם אוזן.

הגיס המודאג ירד למטה "אבל ר' בנימין, כבר עבר פורים". "אני מקבל עלי תוספת פורים. זה חל לפי שיטת ה.. לא זוכר מי. ואל תקרא לי ר' בנימין. תקרא לי בני". למחרת בבוקר, ר' בנימין התפלל לראשונה בחייו במנין של שמונה וחצי. "אני לא יודע אם יצאתי בסוף ידי חובת מתנות לאביונים" אמר לרב סנדרוביץ', "אבל פעם ראשונה בחיים שקיימתי שמחת פורים". "ואני", חייך הרב סנדרוביץ' "פעם ראשונה שהשתמשתי במסכה של טראמפ".

שאלות פורימיות ותשובות פורימיות בענייני פורים בדרך פורים

התפילין שנתנה לו אסתר. **ותא חזי דלבסוף** שלא נעשתה עצתו והוכרח לעשות מרדכי משנה למלך ביקש הדרך השני דקשר של מוכסין ולפיכך ויישם המלך אחשוורוש מס על הארץ וק"ל

למה תלו את כל עשרת בני המן זה מעל זה על עץ אחד (כמובא במגילת אסתר מהדורת וקסברגר) ולא פיזרו אותם על עשרה עצים ברחבי הארץ משום פרסומי ניסא? תשובה: יכלו לתלותם על עשרה עצים אבל מכיוון שאת המן היו חייבים לתלות על עץ גבוה 50 אמה ובכדי שאפשר יהיה להגיע לגובה כזה תלו אותם ביני וביני כדי שאפשר יהיה להשתמש בנבלתם כמדרגות להגיע לפסגת העץ.

כתוב שבמדרב היה יורד מן לכל אחד לפי דרגתו לרשע היה צריך ללכת ללקט, ליותר צדיק ירד יותר קרוב וליותר צדיק ירד בפתח ביתו. ושמעתי שאומרים שאסתר מוכח שהיתה הכי צדיקה שהמן נפל לה על מיטתה.

וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו וכו' ולכאוי אם צמים ממילא לא אוכלים ולא שותים ושמעתי בזה שיש באלה עם סגולות כמו פדיון הבן זה נחשב פ"ד תעניות וכדו' אז היא אמרה בלי שום

רשע כאביה ולכך טענה דקידושיה מקח טעות הם. רק הוא טען דאינא בכלה רבתי מעשה באישה שהייתה נשואה לחסיד והייתה קושרת לו קשר של תפילין, נשאת למוכס והייתה קושרת קשר של מוכסין. וחזינן דבעניין זה של רשעות וצדקות האשה הולכת אחר בעלה וכדאמר ר"א שם וא"כ מה שאינו רשע כל כך, לטענתו, אין בזה מקח טעות והבן. רק היא לא קבלה והוכרח להרגה. ומעלתה היה החשש הנשים אשר שמעו דבר המלכה יוציאו לעז על קידושיה ולכן ציווה דכל הנשים יתנו תפילין לבעליהן לפרסם עניין הראייה מקשר של תפילין דמוכח שצדק בטענתו ודו"ק. **אברא דהוא עצמו** לא היה לו כי אם תפילין של ראש דכתיב בהראותו וכו' ואת יקר תפארת גדולתו ודרשינן תפארת אלו בגדי כהונה וא"כ לא הניח כי אם תפילין של ראש דהשליד היו חוציצה והיו תפיליו חסרים ולכך ביקש לו תפילין של יד ורצה של מרדכי בדווקא דהא הוא ציווה דהנשים יתנו תפילין לבעליהן ומסתמא אסתר שהייתה אשת מרדכי דכתיב לקחה לו לבת ודרשו חז"ל לבית וודאי גם היא קנתה תפילין למרדכי ועכשיו שעברה לידי אחשוורוש מן הדין שיטול ממרדכי

ליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר דרשו חז"ל יקר זה תפילין ויש להקשות דהנה אחשוורוש ציווה אחר מעשה ושתי דכל הנשים יתנו יקר לבעליהן והוא תמוה מאד מה ראה רשע זה לצוות לנשים דיתנו לבעליהן תפילין ומה עניין זה למעשה ושתי דמשמע דהגזירה היתה תיקון שלא יארע כן שנית ובמה יועיל לזה אם יקנו הנשים תפילין? ועוד מצינו דאחשוורוש היה חפץ ביקרו של מרדכי וקשה כנ"ל דמה לרשע זה ולתפיליו של מרדכי ולמה חפץ בהם דווקא? **ואשר ייראה בזה** עפ"י מה שאמרתי לבאר בעיקר מחלוקתם של אחשוורוש עם ושתי דכתיב ותמאן המלכה ושתי ומשמע שרצתה לעקור קידושיה אליו למפרע וכמיואן ובגדולה אי אפשר זה כי אם על ידי טענת מקח טעות. ולכשתבונן בדבריה נראה דטענתה היתה "בר אחוריריה דאבא דהוא שתי אלפא חמרא ולא רווי" היינו שלקחתו על מנת שהוא רשע דהוא היה סייס וחמר אצל אביה וקיימא לן החמרים מהם רשעים ומהם צדיקים והיא לקחתו בחזקת שהוא רשע ועכשיו נודע שאינו כן דמה שאביה הוי שתי אלפא חמרא ולא רווי הוא משום דבטן רשעים תחסר והוא שנשתכר מוכח דעכ"פ אינו

"נחשב" אלא צומו בלי לאכול ולשתות, צום אמיתי.

איך קראו לחמותו של המלך החשורוש? שככה שנאמר: "וחמת המלך שככה" ולחמותו השניה? בערה. שנאמר: "וחמת המלך בערה בו". והשלישית? כשך. כנאמר: "אחר הדברים האלה כשך חמת המלך".

כידוע, כיום עם התפתחות הרפואה המודרנית, ניתן לעשות דיטאה בקלות על ידי נתינת 'טבעת' בקיבה, ועל ידי זה יושפע שפע רב, ומוריד הרבה ממשקלו בשקל הקודש. על פי האמור, יש ליישב קושיא חזקה במגילת אסתר, כי מתחילה נאמר שם: "וימלא המן" – משמע שהיה שמן, ואילו אחר כך כתוב: "איש צר ואויב המן הרע הזה" – משמע שהיה רזה. ועל פי האמור, יש ליישב בפשיטות, דכאן קודם נתינת ה'טבעת', כאן לאחר נתינת ה'טבעת'. ודו"ק.

נידונים בהלכות פורים בדרך שו"ת מהגה"צ מרן רבי מחלף מיקנובוצקי זצ"ל בן הרה"ק רבי זידל דוד זצ"ל אב"ד זרחטיניג סיגעט מחה"ס הנפלא והנורא אורות זידל שנפטר ביום ח באדר תשס"ע 40 שנה בדיוק להסתלקותו של דודו ורבו הרה"ק האמרי זכריה גרשון מלודז' שנפשו היתה קשורה בנפשו והגאב"ד היה משתעשע עימו רבות בלימוד ותמיד היה רגיל לשון כלום את מה ששמע ממרן זיע"א ששמע מפי מו"ץ בפיקשטינג ששמע מפי זקנו הגדול בן אחר בן שאמר שזה התורה האחרונה שאמר טרם פטירתו אחר כמה שנות סבל ויסורים ומוקף בפטירתו בחצי גורן עגולה מחצי מצאצאיו שאמר בעצמו ושינן מחז"ל שמשכנס אדר מרבים בשמחה.

שאלה: מכיוון שהאשה מתקדשת במתנה שנותנת לאדם חשוב ב"ההיא הנאה" שהוא מקבל ממנה, האם האדם חשוב יכול לצאת ב"ההיא הנאה" שקידש את האשה גם ידי חובת מתנות לאביונים? ואם נאמר שא"א באותה פרוטה גם לקדש וגם לקיים משלוח מנות - יש להסתפק, בלא קידושין, אם אדם חשוב מקבל

מתנה מאביון אם יוצא בזה יד"ח מתנות לאביונים משום ההיא הנאה שיש לאביון בהסכמת החשוב לקבל ממנו? ואם נאמר שמתנות לאביונים אפשר לקיים רק בנתינת מה שמצמצם את האביונות של המקבל - עדיין יש מקום להסתפק אם אדם לוקח אביון טרמפ בפורים האם מקיים בזה מתנות לאביונים שהרי הנסיעה בטרמפ מצמצמת לו את האביונות משום שהיא חוסכת ממנו תשלום לאוטובוס או מוניט? ואם נאמר שאי אפשר לקיים מתנות לאביונים במניעת הוצאה כספית מהאביון - עדיין יש להסתפק אם אפשר לקיים מתנות לאביונים בפריעת חוב של האביון במכולת וכדו' או אפילו מחילת חוב שהאביון חייב לנותן עצמו? ואם כן, האם אפשר לקיים גם כשהאביון לא יודע בפורים שחובו בוטל?

שאלה: האם יש עניין להתחיל לשתות יין לפני פורים משום "טועמיה", ואף שכל עניין "טועמיה" נאמר רק על שבת, מ"מ האם יהיה בזה קיום "טועמיה" באופן של אינו מצווה ועושה? **תשובה:** מכיוון שכל עניין שתיית היין הוא כדי לקיים עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, ממילא לא שייך לקיים בזה טועמיה לפני שהגיע זמן קריאת ברוך מרדכי וארור המן. א"נ י"ל דלא שייך בזה טועמיה משום שע"י טעימה בלבד אי אפשר להגיע למצב של לא ידע בין ברוך מרדכי לארור המן, והווי הטעימה לבטלה.

שאלה: האם יש עניין לשתות חמישים כוסות יין בפורים כנגד חמישים אמה? **תשובה:** עדיף לתת מאה עשרים ושבע מתנות לאביונים כנגד מאה עשרים ושבע מדינות. (עיין "פני אביגדור" מאמרים ומנהגים).

שאלה: האם אפשר לשלוח מנות במתנה ע"מ להחזיר? **תשובה:** בוודאי שאפשר. אבל צריך לברר אם יוצאים בזה ידי חובה.

שאלה בחושן משפט: א - פיל השותפין שבלע כפיפה מצרית שנייה ששייכת לתפוסת הבית והבכור היה מודר הנאה מכפיפות. אבל בזמן הבליעה הבכור נשאל אצל חכם על הנדר, ולאחר

מכתב שנשלח ממלמד בת"ת בשדרות:

בחוס' וכדו' – כבר פג התוקף כמה פעמים. במקום לשלוח תכשירים למניעת ריח לרגלים, עדיף להביא גרביים חדשות. לא לשלוח מתנות מהמבצעים של אושר-עד – קניתי לבד מה שהייתי צריך. אני יודע מה מוכרים במשנת-יוסף וגם מה המבצעים ב'יש'. לא לכתוב בדיחות – הן לא מצחיקות אותי. לא להכניס מכתבים עמוק למשלוח – זה מקשה עלי למחזר אותו הלאה. שנה שעברה לימדתי בנים של מנכ"ל המוסדות ושל מעדניית 'בואי חלה' – התרגלתי לרף גבוה. יש לי כבר קופסאות לטישן, ספלים לכל כיור,

לכב' הורי התלמידים שיחי' הנחיות למשלוח מנות למלמדים תשפ"ב, לקראת ימי הפורים הממששים והמנהג שהתקבל לשלוח תשורה נאה למלמדים שליט"א. לפניכם כמה כללים נצרכים, מומלץ לתלות על המקור ולשמור גם למתנות של סוף השנה. נא לא להביא יינות זולים – הם גורמים לכאבי ראש. לא לשלוח מוצרים דלי קלוריות או ללא סוכר – אני לא בדיאטה. גזירי נייר למילוי מדומה של תחתית הסלסלה הם הונאה גרועה - חוסו על היערות הכרותים. לא ללעוס רעיונות של 'כספנו כחול' 'מוגש

הגיגים המיועדים לאלו שיש להם תועלת מזה בפורים

חילוני אחד התחפש לבנט. אמרו לו: אבל אין לך כיפת בנט על הראש. ענה: אוי באמת, מה זה כבר משנה.

השוועגר אמרה לי שהיא לא אוהבת שמשחקים אצלה בבית. אז אמרתי לה בסדר גמור, אם ככה אני אשתכר לפני שאני אבוא.

אצלינו נוהגים שלושים יום לפני פסח לאכול חמץ לא שרויה.

אשתי כבר בלחץ: אני לא רואה איך אני מספיקה לנקות את התריסים לכבוד פסח.

סבא שלי אדם טוב מאוד. יש לו שכן אחד שמסוכסך איתו כבר הרבה שנים ובכל זאת הוא מאחל לו שתמיד כל הילדים שלו יבואו אליו בפורים לשתות אצלו ולשמוח עד דלא ידע.

הנה מנהג ישראל לאכול בפורים מאכל המכונה "אוזן המן". ומצינו ג' טעמים לאוזן המן: א. פרג ב. שוקולד ג. ריבת תמרים. ומן הסתם יש טעמים נוספים, אך כתבתי כאן רק את הטעמים הגלויים לכל.

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com

יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com או לטל: 0527633431 לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 036180383

קבעוני לדורות

עלון לפורים מבית "אבני שוהם"

מדינות, תבא אסתר ביתה של שרה אמנו שחיה מאה עשרים ושבע שנה ותמלוך על מאה עשרים ושבע מדינות, ומתקשים מה כ"כ מעורר בזה ואדרבה זה יותר מרדים וכידוע הסגולה למי שלא מצליח להרדם... ושמעתי מבארים שלפי החשבון יוצא שעל כל שנת צדקות של שרה זכתה אסתר למדינה אחת וא"כ כל חודש בצדקות שרה זה עיר לאסתר וכל שבוע של שרה זכתה אסתר לרחוב וכל יום בנין וכל דקה דירה, וביקש לעוררן אמר להם רבותי! אתם מפסידים דירות!

ה. המן מן התורה מנין דכתיב המן העץ (חולין קל"ט ב') ושמעתי מבארים שאצל המן מצינו דבר מוזר שיש לו הכל בכל, וכל הכבוד כולם משתחווים לו ורק מרדכי לא, והוא אומר וכל זה איננו שווה לי ואומרת הגמ' המן מן התורה מנין כלומר היכן מצינו כבר בתורה כזה דבר דאין חדש תחת השמש? ועונה הגמ' המן העץ שגם אדה"ר היה לו הכל וה' אמר לו רק מעץ הדעת אל תאכל ולא עמד בזה ואכל, אף שהיה לו כל האילנות.

ו. שואלים מדוע אסתר היתה צריכה לעשות משתה ביום השני מדוע לא הספיק המשתה הראשון ואז היתה אומרת כל מה שהיה לה לומר? ומתרצים בברסלב שביום הראשון המן הגיע שמח וטוב לב, וכשאדם שמח אפי' גוי לא שייך להפילו אבל ביום השני שהוא היה אבל וחפוי ראש או אז שייך גם שייך להפילו. וזה נוגע לכ"א ולא רק לברסלב.

ז. וכל מעשה תוקפו וגבורתו ופרשת גדולת מרדכי אשר גדלו המלך הלא הם כתובים על ספר דה"י למלכי מדי ופרס. ושואלים וכי את מי זה מעניין שגם הם כתבו את כל הסיפור

א. שואלים מדוע בתו של המן זרקה את העציץ על אביה שחשבה שזה מרדכי, האין חשבה כן והלא המן צעק "ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו" והלא את קולו היא הכירה, ואם הוא צעק כן ע"כ שהוא זה שמוביל ואין טענה במרדכי? ברם י"ל שביתו שגדלה על ברכיו הכירה היטב את מידותיו של אביה וידעה בו שאף אם הוא זה שיושב הוא ישיר לעצמו בקול גדול.

ב. שאלו לר' יונתן אייבשיץ זצ"ל כשהיה ילד, מה בער למרדכי לספר לאחשורוש שבגתן ותרש רוצים להרעילו אדרבה שימות? וענה טובים השנים מן האחד שע"י כן מתו שני גויים משא"כ אם היו מרעילים אותו שרק הוא היה מת.

ג. א"ר לוי כיון שהגיעה לבית הצלמים נסתלקה הימנה שכינה אמרה אלי אלי למה עזבתני שמא אתה דן על שוגג כמזיד ועל אונס כרצון או שמא על שקראתיו כלב שנאמר הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי חזרה וקראתו אריה שנאמר הושיעני מפי אריה (מגילה ט"ו ב') וצ"ב מה יותר טוב באריה מבכלב (כפשוטו עיין חגיגה י"ד ב' ושפיר) וביאר ר' יוסף רוזובסקי זצ"ל (אחי הגר"ש) שכשמגיע לבן אדם כלב הוא תופס אבן או מקל אבל כשמגיע אריה הוא כולו לה', הוא בכלל לא מנסה עם השתדלות או משהו אלא רק מתפלל, ואלו דבריה שמא על שקראתיו כלב היינו שהתייחסתי אליו כלכלב שגם אני יכולה לעשות משהו גם מבלי ה', חזרה וקראתו אריה שאין עוד מלבדו.

ד. במדרש מובא שר"ע מסר שיעור ונתנמנמו זתלמידים וביקש לעוררן אמר להם מפני מה זכתה אסתר למלוך על מאה עשרים ושבע

שיחגגו כמה ימים (ולא הלך לו, כי למעשה יש י"ד וט"ו).

יב. וצומו עליו ואל תאכלו ואל תשתו וכו' ולכא' אם צמים ממילא לא אוכלים ולא שותים ושמעתי בזה שיש כאלה עם סגולות כמו פדיון הבן זה נחשב פ"ד תעניות וכדו' אז היא אמרה בלי שום "נחשב" אלא צומו בלי לאכול ולשתות, צום אמיתי.

יד. מספרים שת"ח שאל את נכד הגר"א במה שונה סביך שכולם מתפעלים ממנו יותר מגדול אחר, ענהו בא אומר לך שסבא שלי שהיה בן שלוש נשאל מדוע במגילה כתוב מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו ל"פ ול"י ואילו במילה מובא בשבת שגם יש כמה זמנים ולא כתוב לא פחות ול"י ענה לו אותו ת"ח שלו יש תירוץ טוב ואמר איזה חילוק אמר לו נכד הגר"א זה תירוץ מדהים אך סבי ענה יותר טוב, א"ל תן לי לחשוב חשב שעה ואמר פלפול ארוך א"ל תירוץ מתוק מדבש אך סבי בגיל שלוש ענה יות"ט א"ל תן לי ג' ימים חשב חשב ואמר משהו פלאי פלאים וא"ל עדין סבי בגילו הפעוט ענה יישוב הרבה הרבה יותר טוב, שאל אותו נו מה הוא אמר א"ל סבי בן השלוש אמר שגם שם כתוב לא פחות ולא יותר [ובזה התבטא גדלותו בידיעותיו העצומות, ועוד].

טו. ויבא המן אל ביתו אבל וחפוי ראש אבל על בתו וחפוי ראש וכו' כדאי' במגי' טז א' ולכא' הלא קודם היה חפוי ראש ורק אח"כ אבל מביתו, ותי' הרוגצ'בר (שהיא"צ שלו חל בדיוק השנה!) ע"פ תוס' בב"ק י"ז ב' שכ' לחלק בין זרק כלי עצמו לזרק חץ על הכלי שרק בזרק כלי עצמו אמרי' מנא תבירא תבר, ממילא היא נחשבת שמתה כבר כי היא הכלי עצמו ואף שהיא עוד באויר, אבל במים כל עוד ולא הגיעו לראשו אינו נקרא חפוי ראש דהרי המים הם כחץ עליו שהיא כלי. וראיתי באוצרות שלמה

הזה ומאי נקפ"מ? (ובפשוטו עיין מגילה ז' א' ושפיר לגמרי) וביאר הגר"י אברמסקי זצוק"ל, שאחר שהאדם גומר לקרוא את המגילה ונדמה לו כסיפור מתח ומענין, אומרים לו בעלי המגילה דע לך יהודי יקר אם חשבת שזה ספר סיפורים ואפשר להכניס את זה לאחד הקומיקסים ובכן דע שזה כבר מובא בספר דברי הימים למלכי מדי ופרס, ותוכל לקרוא את זה שם. אבל פה זה 'תיירה'.

ח. כתוב שבמדבר היה יורד מן לכל אחד לפי דרגתו לרשע היה צריך ללכת ללקט, ליותר צדיק ירד יותר קרוב וליותר צדיק ירד בפתח ביתו. ושמעתי שאומרים שאסתר מוכח שהיתה הכי צדיקה שהמן נפל לה על מיטתה.

ט. כתוב שאחשורוש מלך על 127 מדינות ואיתא שמאה היו על הארץ ועשרים ושבע היו בים ואומר הגר"א רמז לזה וישם המלך אחשורוש מס על הארץ מנין מס הוא מאה, שזה על הארץ, ואיי הים מנין ואיי הוא עשרים ושבע.

י. במגילה בפ"ג פ"ז "בחודש הראשון הוא חודש ניסן בשנת שתים עשרה למלך אחשורוש הפיל פור הוא הגורל וגו'" וכ' האבן עזרא הפיל פור זאת המילה פרסית ופירושה גורל והנה זה הפך הוא חודש ניסן עכ"ל ודבריו הם דברי חידה, ומבאר "המגיד מזכרון משה" ר' אליהו דיסקין שליט"א שהחודש הראשון זה בלה"ק והפסוק מבאר את זה בפרסית "הוא חודש ניסן" ובסוף הפסוק זה הפוך הוא אומר הפיל פור בפרסית הוא הגורל בלה"ק.

יא. טף ונשים ביום אחד. ומקשים מדוע רצה המן דוקא ביום אחד ומה אם ימותו בכמה ימים. ושמעתי שהיו אומרים שהמן חישובן שאולי הם ינצחו ויעשו יום טוב ולא רצה

כתבנו לעבד עם ע' וזה גם מה שאמרה אסתר ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו וכמו שסיכמנו החרשתי.

יז. במגילה י"ב א' לגבי המשתה שעשה קודם לרחוקים ואח"כ לקרובים [בני שושן] נחלקו רב ושמאל אם טפש היה כיון שהקרובים יכולו למרוד בו או שהיה חכם כיון שהקרובים תמיד יכולו לרצותם עיי"ש והקשה ר' נחום דלמ"ד שהוא היה טפש אז יוצא שהוא סובר שהאמורא השני היה טיפש אם הוא הסכים עם זה ותירץ ר' נחום שהמ"ד הזה סובר שאחשורוש שעשה כן הוא טיפש שאינו מבין בפוליטיקה שהיה צריך להקדים את הקרובים אבל האמורא שהוא טועה בפוליטיקה הוא חכם.

יח. במגילה מובא חמשה פעמים המילה פורים שנים מלא ושלושה חסר והוא רומז לה' הזמנים שאפשר לקרות המגילה י"א י"ב י"ג י"ד וט"ו, ושנים מלאים זה כנגד י"ד וט"ו שהם העיקריים ושלושה חסרים שזה רק כשמקדימין, מו"ר הגר"ח קניבסקי שליט"א.

יט. ונשמע פתגם המלך כי רבה היא. ג' פעמים כתוב במסורה ונשמע, א' ונשמע קולו בבואו אל הקודש, ב' כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, ג' ונשמע פתגם המלך, והנה במגילה ג' ב' אמר רבה מקרא מגילה ות"ת מקרא מגילה עדיף, עבודה ומ"מ, מ"מ עדיף, וכ' הבעל הטורים דזה נרמז בזה, נעשה ונשמע זה ת"ת, ונשמע קולו זה עבודה, ונשמע פתגם המלך זה המגילה, כי רבה היא שהיא עדיפא, ועוד כי רבה היא כי דין זה רבה אמרו.

כ. מבטלין ת"ת לקריאת המגילה (ג' א') וק' דזה גם תורה ופי' המהרי"ל דיסקין דבדף י"ח אמרי' דהאחשתרנים בני הרמכים איננו יודעים פירושם ואם כן זה ביטול תורה באיכות

שתי' עוד שהרי פרסיים שמנים הם כדא' בע"ז ב' ב' שאוכלין כדוב ומסורבלין כדוב וכו' והמים לוקח להם זמן ליפול אבל היא שהיתה כזו שמנה שהיתה פרסית אזי נפלה קודם. עוד תירץ שם שמובא שמנהג הפרסיים ללכת עם כובע גבוה וארוך ולהמין שהיה משנ"ל היה ארוך במיוחד ולכן י"ל שהמים נפלו על הכובע ונתפסו בשוליים וכשקפצה וראה את ביתו על הרצפה והתכופף עליה ואז נשפך עליו המים שהיו על הכובע, ממילא קודם מתה ורק אח"כ היה חפוי ראש.

טז. מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן, וקשה שהרי ע"ז מדברים כל הזמן על המן וכי לא ידע שזה המן ועוד מדוע אמרה אסתר ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי, מדוע היתה מחרישה, ושמעתי מבארים ע"פ מעשה שהיה בזמן הראשונים (או הגאונים) באדם עשיר גדול שהיה לו את הס"ת שעזרא הסופר כתב בעצמו ומשמת החלו בניו לריב בירושה אחד אמר לשני קח את כל הכסף והזהב ואני את הספר והשני אמר הפוך. ובסוף נעשה גורל, וזה שזכה בספר שמח שמח"ג והשני נצטער מאוד, והיה שם מומר שלא היה מסוגל לעכל את זה שההוא שנתעשר ברגע עצוב והשני שהפסיד את הכסף שמח, עד שהחליט להטיל מום בספר הלך ונתחבא, ובק"ש שכתוב ועבדתם החליף לואבדתם והיו קורין בזה וכשהגיעו לאותו פרשה נתעצב הבן עד מאוד עד שנירדם ובא אליו אביו בחלום ואמר לו שני דברים לי אליך הא' עין תחת עין, גילה לו שהמומר הוריד את העין ובגלל זה יצא לו העין והשני שבגלל שראו כמה שאיכפת לו הס"ת יבא עזרא הסופר בעצמו ויתקן את זה. ואמר אותו שאמר, שאחשורוש אמר יכתב לעבדם עם ע' והיינו שיהיו עבדים והמן ש' ינה לאבדם עם א' ולכן שלח להשמיד להרג ולאבד, וע"ז אמר אחשורוש מי הוא זה ואי זה הוא הלא אנחנו

כה. היה משכיל שהוכיח ממרדכי שצריך ללמוד שבעים לשון שאחרת מרדכי לא היה מבין את בגתן ותרש, א"ל המלבי"ם אדרבה מוכח הפוך כי אם כולם היו יודעים שבעים לשון בגתן ותרש לא היו מדברים בקול.

כו. "ויכתב ככל אשר צוה המן" על "המן" יש פזר ואילו אצל מרדכי גם כתוב "ויכתב ככל אשר צוה מרדכי אל היהודים" והפזר הוא על היהודים, מפני שהמן חשב כל הזמן להגדיל את כבוד עצמו ואילו מרדכי חשב כל הזמן להגדיל את כבודם של היהודים.

כז. שאלה: האם אפשר לשלוח מנות במתנה ע"מ להחזיר, תשובה: ודאי שאפשר אבל צריך לברר אם יוצאים בזה ידי חובה (הגר"ש קולדצקי ראש קהילת בית ה' שמזכה כל שבוע את עם ישראל בעלונים מלאי תוכן).

כח. כתוב במדרש שאסתר שאלה את הקב"ה מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל כליה אמר הקב"ה מפני שהם נעשו מך ורש אז היא אמרה קלי קלי למה עזבתני מבאר ר' שמשון מאוסטרופוליא שתמיד הקב"ה נמצא עם ישראל שבתיה "ישראל" יש אותיות קלי ובמילה "מיכאל" שהוא השר של ישראל יש גם את האותיות קלי ואם הקב"ה הולך נשאר מך ורש וזה מה שה' אמר לה שהם נעשו מך ורש כי הוא עזב אותם אז היא צעקה קלי קלי שבישראל ושבמיכאל למה עזבתני.

כט. נפסק בשו"ע שצריך שתהיה המגילה כתובה כולה לפניו לכתחילה אבל בדיעבד אם השמיט הסופר באמצעה תיבות אפ"ל עד חציה וקראם הקורא ע"פ יצא, ובמ"ב נסתפק במחצה בדיוק, והק' הגר"א גניחובסקי זצ"ל שהלא אין במגילה חצי שהרי אינה זוגית ותי' שהלא מובא בגמ' שקוראין אותה ללועזות בלע"ז וא"כ בשפה אחרת זה יכול להיות זוגית.

ובשביל זה צריך לחדש שמבטלין, בא וראה מהו ביטול תורה של שניה. [עוד פירשו (הגר"י רפפורט שליט"א) שמבטלין ת"ת בשביל ללכת למקום שיש יותר רב עם].

כא. מובא שהמן אמר שהקב"ה נתן גט לכלל ישראל, והנה ידוע שרבינו גרשום מאור הגולה תיקן שתי תקנות א' לא לישא שתי נשים וב' לא לגרש אשה בעל כרחה, ומסבירים שזה תקנות כביכול בשביל עם ישראל שא' שאסור לישא שתי נשים ולכן גם הקב"ה לא יכול לקחת עוד אומה אליו וב' שלא יכול לגרש את כלל ישראל בעל כרחם.

כב. בגמ' בתענית כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבים בשמחה, ולכא' מה הקשר בין זה לזה, ותי' הגר"מ בידרמן שליט"א שבתשעת הימים אם תראה מישהו אוכל בשר אתה תצעק עליו אז כך גם משנכנס אדר אם תראה מישהו עצוב תצעק עליו "אדר".

כג. כתוב שאחשורוש אמר מה שאלתך ומה בקשתך וצריך להבין מהו שאלה ומהו בקשה, והביאור בזה עפ"י מה שידוע שאם אתה רואה מישהו שמדי ידידותי אליך תתכונן שהוא הולך לבקש ממך איזה טובה לא כ"כ פשוטה, בתחי' הוא ישאל אותך מה שלומך ואח"כ יבקש ממך הלואה, אז אמר אחשורוש מה השאלה שלך ומה מסתתר מאחורה, איזה בקשה את מתכוננת לבקש.

כד. ידוע שבסעודת פורים אפשר לבקש בקשות ויש שרצו ללמוד את זה מויאמר המלך לאסתר במשתה היין מה שאלתך וינתן לך. והיה בחור פעם שאמר את זה להגר"י קמינצקי זצ"ל והוא הגיב הרי אתה אומר שהמלך זה לא כפשוטו ואסתר זה לא כפשוטו אז היין זה כן כפשוטו?!

לָרֵם נִגְנֵה זֶה / בְּאֶשֶׁר חָזוּ / וְעִלְצוּ וְעָלְזוּ / וּבָזוּ לֹא בָזוּ / יַעֲזוּ בְּמִיד סִפְרִים / דָּצוּ עִמָּרִים /
בְּמַלְכֵי כְּתָרִים / בְּמִשְׁוֹשׁ פְּוִדִים

תוכן:

א. בנוסח הסליחות דתענית אסתר.

הגר"ש דבילצקי זצוק"ל כ' (וזרח השמש) שמנהג וותיקי ירושלים לאומרו.

וע"כ יחזיק המדקדק בלשונו קובץ זה בעת הסליחות (אפשר לשמור גם לשנה הבאה) ויאמר כפי הנוסח הנ"ל.

ערוה"ש כ' דבזמננו איז נוהגים לצום ג' ימים.

ג. אמירת שיעורים בתענית אסתר

המג"א (תרפו, ג) מביא מהמהרי"ל דלא אמר שיעור בתענית אסתר כדי שיהי' זמן להכין צרכי פורים ורמז לזה אין אסתר מגדת. ובהגהות מנהגים (לר' אייזיק טירנא) תמה על הרמז דהפסוק הנ"ל לא שייך לזה, ועוד דבגמ' פ"ק דמגילה מוכח שאפילו בפורים למדו לפני רבם. אכן במהרי"ל עצמו כ' שאם יש תלמידים הפנויים לשמוע אין לבטל השיעור. ובחת"ס ובמ"ב כ' לבטל השיעור בגלל צרכי פורים והוסיף חת"ס דהגהות ומנהגים חלק על הרמז. ובס' שתילי זיתים (תרפו) כ' דהמנהג לקבוע המדרש כבשאר הימים.

ד. מחצית השקל כמה ולמה.

מחצית השקל בימינו שיעורו כ-26 ש, והנה בני עדות המזרח נותנים שיעור זה לכל נפש. אבל אחינו האשכנזים נותנים ג' פעמים מטבע מחצית השקל הנהוג במדינה, דכתיב ג' פ תרומה בפסוק.

אכן הגר"א נקט דדי במטבע אחד של חצי שקל (מע"ר רמב). והורה הגר"ק דא"א לתת מטבע של שקל עבור ב' חצאים אף דבזמן הבית אפשר היה לתת שקל עבור ב' בג"א, היינו דוקא אז דהיה חיוב לתת מחצית השקל יכול לתת לשנים שקל, אבל בימינו דהוא זכר למחצית השקל יש לתת מחצית דוקא.

ויש נוהגים ליתן ג' מטבעות דחצי דולר כדי שתהיה נתינה חשובה אך עכ"פ נראה שצריך ליתן גם ג' מטבעות חצי שקל כדי ליתן מטבע היוצא במדינה.

ה. הוראות החזו"א למגילת אסתר

(כפי ששמעתי מאבי ששמע מתלמידי החזו"א)

גובה הקלף:

שולי העמוד למעלה ג' אצבעות ולמטה ד' אצבעות, (שיעור אצבע 4.2 ס"מ) ובסה"כ 16.8 ס"מ. ומכיון דהכתוב צריך להיות גדול על החלק, ע"כ ישל הוסיף עוד אצבע ובסה"כ הכתוב הוא 19.2 ס"מ ובסה"כ כל הקלף גובהו 36 ס"מ.

ומכיון שלפי הוראת החזו"א יש לכתוב יא שורות, ממילא הכתב הוא גדול מאד.

אמנם לחזו"א עצמו לא היתה מגילה של יא שורות, היינו משום שנהג כמנהג אביו אך לאחרים כך הורה.

רוחב העמוד:

בין עמוד לעמוד יש להשאיר ב' אצבעות (8.4 ס"מ) ולפי היחס הזה רוחב כל עמוד 25 ס"מ.

וע"פ הלכה צריך כל גליון להיות לכה"פ ג' עמודים א"כ כל גליון אורכו 92 ס"מ (ג"פ 52 ס"מ עבור הכתב, ו אצבעות 4.41 ס"מ עבור הרווח בין העמודים, ועוד ס"מ אחד (2/1 מכל צד) לצורך תפירת הגליונות).

וכיון שיש 38 עמודים במגילה של יא שורות, ממילא צריך 9 גליונות של 92 ס"מ ועוד גליון אחד (לתחילת המגילה) של 3 עמודים + חלק כדי לגול ע"פ כולה, ועוד ב' גליונות של 4 עמודים (021 ס"מ כ"א, דבר הקשה מאד להשגה, לכל המתעניין).

מזן שה"ת אמר בשם החזו"א שלא צריך עץ חיים במגילה משום דזו אגרת. (ודלא כהגר"א שכ' שיש לעשות עץ חיים, ועכ"פ להגר"א יש להשאיר עוד חלק לגול על פני העץ חיים).

הטעם למגילה עם יא שורות הוא משום, שבמס' סופרים כ' שיהיה איש בראש העמוד ועשרת בסופה, ובכל המגילות שהם יותר מיא שורות יש שכתבו העשרת בני המן באותיות גדולות כדי שיהיה איש בראש העמוד ועשרת בסופה. אכן הגר"א כ' דשיבוש הוא משום שאלו אותיות רבתי ואינם במסורת של רבתי ועל כן אין לעשות כן, (וי"א דכיון שזה עמוד שלם אינו נחשב אותיות רבתי).

ומקובל לומר דאצל הגר"א ובעל התניא אחד הקפיד על איש בראש העמוד והאחר על עשרת בסופה. אכן משום כך נהגו לכתוב מגילה של יא שורות כדי להרויח את כל הנ"ל.

הגאון הרוגאטשובי זצ"ל אמר (צ"פ ח"ג השמטות בהל' גירושין) שהטעם שעשו אותיות גדולות בעשרת בני המן דהרי מדין שומע כעונה א"א לצאת לגבי נשימה אחת ולכן הקהל אומר את כל העשרת בני המן, ובתוס' (ברכות מו:) כ' ד"נאמן אתה" דבברכות ההפטרה נכתב באותיות גדולות כי המנהג היה לאומרו כל הקהל, ולכן עשרת בני המן באותיות גדולות כי הקהל אומרים זה (מדינא).

ו. סעודה בליל פורים.

כ' במ"ב להרבות שמחה וסעודה גם בליל פורים. ר' חיים פלאג"י (עוד יוסף חי) כ' לאכול ביצה בליל פורים כי המן רצה לקעקע ביצתן של ישראל.

הב"י והמג"א כ' דמ"מ לא יאכל בשר כדי שלא יטעו שיש חיוב סעודה בלילה. אבל הפמ"ג כ' דאפשר לאכול בשר ללא חשש. אך יזהר לא לאכול אח"כ קליק.

ז. קריאת המגילה

כ' תוס' במגילה (ד.) דעיקר החיוב ביום, אבל הרוקח כ' דעיקר מצות קריאת מגילה בלילה, ונ"מ לעריק שיכול להשתחרר מהכלא לקריאת מגילה רק פ"א, דלתוס' יקרא ביום ולרוקח בלילה. ורוב הפוסקים פסקו כתוס', ובשעה"צ (תרצב כז) דביום הוא דברי קבלה ובלילה מדברי סופרים וע"כ העיקר ביום. וכמו"כ בן יג שיש חשש שלא הביא ב"ש יקרא רק בלילה, אלא דבדיעבד יכול לקרוא כמבואר בביאה"ל סי"א ד"ה טוואן לגבי עשיית ציצית.

ח. קריאת המגילה לפני ברכת התורה.

הגרשז"א נקט (דינים ומנהגים דגל ירושלים) שעדיף לשמוע קריאת המגילה במנין לפני ברכת התורה. והנה כ' שמבטלים לימוד תורה מפני קריאת מגילה, ואף שמגילה היא גם תורה, י"א שהביטול הוא באיכות, אבל החזו"א כ' שקריאת מגילה אינה תלמוד תורה דזו מצוה שעליו לעשות עכשיו והם ב' מצוות ואם מקיים זה אינו מקיים זה. (ולשיטתו דכשמדבר לשה"ר ועובר על איסור לשה"ר אינו עובר גם על איסור ביטול תורה). אך עכ"פ להחזו"א מובן הגרשז"א.

ט. אשר הניא.

בלוח א"י כ' שהטעם שאין אומרים אשר הניא בבוקר הוא משום שאומרים קרובץ לפורים. ולפי"ז בבתי כנסיותינו שא"א אומרים פיוט, יש להגיד אשר הניא, ומ"מ לא מצינו שנהגו כן.

י. תפילה בתחפושת.

הגר"ש וואזנער זיע"א הורה שיכול להתפלל עם תחפושת אם הוא מתפלל בכובד ראש, אך בלא"ה יסיר תחפושתו וילבש בגדיו. (ויתכן שאם הוא מתחפש להגר"ש וואזנער בעצמו, ממילא יתפלל בכובד ראש..)

יא. ברית בפורים.

הדרכי משה הארוך כ' לעשות ברית לפני קריאת המגילה כדי שהרך הנימול יהיה כלול ב"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר" ולפי"ז עולה דהליהודים הוא גם על ימינו (עד כאן שמענו כבר מהגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א). אבל הגר"א כתב למול אחר קריאת המגילה, דפרסומי ניסא קודם אפילו למצוה דאורי"י, ונקט הגר"ש וואזנער זצוק"ל שכן המנהג. ולפי"ז נפל כל הענין. אוי ווי.

בשור"ת תשב"ץ ח"ג וכן בס' יוסף אומץ להחיד"א כתבו לקרוא לתינוק הנולד בפורים מרדכי ולבת אסתר או הדסה.

יב. משלוח מנות

הגר"א כתב לתת תרנגולת מבושלת דגים מבושלים, דבר המוכן לאכול תיכף. אבל בספר העמק שאלה הוכיח הנצי"ב דמנה הוא גם דבר שאינו מוכן לאכילה מהפסוק והיה לך למנה דהוא החזה לפני בישולו או צליתו.

יג. מנחה קצרה.

הגר"א קוטלעך זצ"ל הורה לא להתפלל מנחה קצרה בפורים כדי שיהיה פרסומי ניסא ע"י אמירת הש"ץ על הנסים. וע"כ, הזהירו בחורים צעירים, הטרודים במגביות למיניהם, שלא להתפלל ברגע האחרון מנחה קצרה.

יד. שואלין ודורשים

הגר"א כ' דיש דין שואלין ודורשין גם על יום פורים עצמו. ומלבד זה יש ללמוד בפורים הלכות פסח דהוא ל' יום קודם החג, וא"כ נשב ונלמד בפורים הלכות פורים והלכות פסח גם יחד.

טו. הערה חשובה 1.

למרות שפורים כפורים וכל הפושט יד בותנים לו ויש את המכתב של ליקווד, וכו' וכדאי לבכות בתפילה והכל נכון, יש לזכור שצריך גם לשמוח ביום זה.

טז. הערה חשובה 2.

רבים שרים "אם על המלך טוב" בהברה חסידית, ובהמשך אומרים "תינותיין לי נפשי" (ת' בתרא פתוחה) אך זו טעות כי הניקוד הוא סגול תחת הת' בתרא, ועל כן להחסידיים יש לאומרו תיו צרוייה. וישימו המשוררים לב לזה.

ממתקים לפורים לפי סדר הא"ב:

אזני המן

טעמו: (טעים מאד...) במנוחה וקדושה אי' דענינו משום שיש בו מילוי מוסתר להורות על הנס בפורים שהיה מסותר בטבע. ובס' מטעמים כ' דלכך יש לו שלש פינות (לכובע שלי וכו') דאי' במדרש כיון שראה המן שלשה אבות מיד תש כחו וכתוב וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק.

ובאידיש נקרא 'המן תאש', שתרגומו כיס המן, או משום תש כוחו הנ"ל (ס' מטעמים), או משום כיסו של המן שאנו מייחלים שיהיה לכ"א מישראל עושר כמו של המן.

והסבא מקעלם זצ"ל ביאר (אור רש"ז בשלח רנז) דיש להתלבש בגבורה נגד העמלקי ולהכריז בעזות "המן בכיסנו"!

ברכתו: (בורא מיני מזונות) יש להסתפק אם המילוי מצטרף לשיעור כזית לברכה אחרונה, דבמ"ב קמח כ' דבפת הבאה בכיסנין התבלין מצטרף לשיעור כזית, אך כ"ז בתבלין שהוא מעורב בעיסה, אבל בזה דהוא ניכר בפנ"ע יש להסתפק. ובשלמי תודה להגרב"צ פלמן זצ"ל (פורים סי' לב) הניח בצ"ע. והגר"א דינר שליט"א (מים חים 803) נקט שאינו מצטרף. וצריך שיהיה כזית מהעיסה.

בגדי שבת וראיה מחסידי בעלזא

נהגו ללבוש בגדי שבת גם בליל פורים (מ"ב) ובכף החיים כ' בגדי יו"ט. דכתיב ותלבש אסתר מלכות ומרדכי יצא בלבוש מלכות. ואם אכן יש ללבוש בגדי יו"ט, א"כ לנוהגים יש ללבוש פראק. ואולי יוצאים בשליחות הקטנים השובשים את פראק אביהם.

ומחסידי בעלזא נביא ראיה שלובשים בגדי יו"ט, דבתמונות הם גראים כולם עם גרבים לבנות כביו"ט.

ודבר נחמד מצאנו במדרש לקח טוב (הובא בתורה שלמה) עה"פ וימי הפורים האלה לא יעברו - אפילו לימות המשיח וזכרם לא יסוף מזרעם - אפילו אבלי ציון וירושלים, ששים ושמחים בהם ורוחצים, ומתכסים לבנים!

גראנער (רעשן בלע"ז)

י"א שבחנוכה משחקים בסביבון כי מחזיקים בו בראשו, ובפורים ברעשן דמחזיקים בתחתיתו, והיינו משום דבחנוכה הי' איתערותא דלעילא, ובפורים אתערותא דלתתא. ועוד אמרו כע"ז, דסביבון מורה על גס שהיה על רוחניות ורעשן מורה על גס שהיה על הגופים. וי"א להיפך סביבון עומד על השולחן או הקרקע דהנס נעשה ע"י החשמונאים ורעשן באויר דהכל נעשה ע"י תפלה ורחמי שמים (ע"ע אות ר'). א' מאדמורי"י סקולען זצ"ל אמר (וכיון שהנוכחי הוא השני אז זה ע"כ הקודם) דסביבון ורעשן ענין א' להם דע"י סיבוב אחד הכל משתנה לטובה!!

אלא דיש לתמוה על הענין ברעשן בהכאת המן דלכא' הכאה היא על הקרקע או על שולחן וכדו', ורעשן הוא הרעשה בעלמא. ובב"י כ' (תרצ"י) דדופקים עץ בעץ שכתוב עליהם המן וע"י ההקשה נמחק השם. וכנראה שזה המקור. אלא דברעשנו אין כתוב המן ואינו נמחק.

ובודאי שלעשות מנגינות כשקוראים המן אין זה ביזוי אלא כבוד וע"כ אין לנגן.

והמציאה הגדולה בזה הם דברי החת"ס המובאים בשו"ת מילי דאבות (ח"ג ס"ג) הטעם בקולות הרעשן, דקריאת המגילה היא חלק ממצות מחיית עמלק ודוקא במגילה אנחנו קוראים כ"כ הרבה פעמים את שמו של המן, ואפילו לימות המשיח לא יתבטלו, וא"כ שמו לא נמחה.

ולכן מרעישים כאומרים: "אינני רוצה לשמוע שמו אבל מה אעשה והוא הכרח עלי". וכ' החת"ס (יר"ד שכ"ז) וז"ל: וכללא כייל הרמ"א אין לשחוק על שום מנהג אפילו על הכאת המן.

אכן ביעב"ץ ב"ב מו: כ' על הגמ' שם דאי' עמלק סימן, היאך עשו סימן משם עמלק, ובתו"ד כ' שהענין להכניס מנוול לביהמ"ד לשבר כחו ולהוציא ממנו ניצוץ קדושה שבו, ולפ"ז בדוקא קוראים שמו של המן. ודלא כהחת"ס.

דינר (-הג"ר יהודה אריה שליט"א)

שמעתי דבריו בליל שב"ק פ' תרומה תשע"ז בביהמ"ד דברי שיר, דהנה ההל' דמגילה שחסר בה עד חצי מתיבותיה כשרה, והסתפק במ"ב כשחסר חצי בדיוק. והק' דהלא מספר התיבות במגילת אסתר הוא אי זוגי (דומני 5403) וא"כ איך שייך חצי.

והביא לתרץ בשם מרן שר התורה שליט"א דהלא מגילה הכתובה בכל לשון כשרה, וא"כ איירי שכתבה בלשון אחרת, אידיש למשל, ובזה אפשר שיהיה זוגי.

אך כ' שמרן רה"י זצוק"ל חלק עליו וסבר דהמילים בלשונות אחרים אין להם דין מילים, וכל תרגום של מילה אפילו הוא כמה תיבות נחשב מילה אחת. כגון "און עס איז געווען" נחשב לתיבה אחת "ויהי". ועל עצם הקושיא אמר לו רה"י: זוך א' אנדער תירוץ. ואם יזכנו ה' לשנה הבאה נחפש ונביא תירוץ אחר.

הבדלה

כאשר חל פורים במוצ"ש כ' ברמ"א כ' (תרצ"ג) שמקדימים מעריב ומגילה להבדלה. וכ"פ במ"ב מטעם דאפוקי יומא מאחרינן ליה. ומנהג הספרדים לברך מאורי האש קודם המגילה. ויזכור הספרדי, כשיבוא הביתה ויבדיל שלא יברך מאורי האש, והנשים שלא שמעו ביהכ"נ מאורי האש יברכו לעצמן מאורי האש (כה"ח ברכ"י וביאור"ל).

ואם קורא בביתו להוציא אחרים יבדיל קודם שלא יבוא לעשות מלאכה לפני הבדלה. (כה"ח בשם בגדי ישע וכן דעת תורה למהרש"ם מברענן תרצ"ג).

ונהפוך הוא

נפסק בשו"ע (ב, ג) שלא ילבש בגד הפוך, וכ' במ"ב משום שיתגנה בעיני הבריות. ות"ח יזהר בזה מאד כדי שלא יהיה בכלל משניאי ח"ו. ובשעת התפילה החובה על כ"א להפוך הבגד ולא רק ת"ח.

ויל"ע בפורים לגבי מי שלובש בכוונה בגד הפוך, דלכאורה אין כאן הענין שלא יתגנה בעיני הבריות. ולגבי התפילה נמי צ"ע דשמא אי"ז כבוד התפילה אפילו בפורים. ועי' מש"כ לעיל אות י' לגבי תפילה בתחפושת בשם שבט הלוי והקש לכאן או אל תקש.

זכור

אם לעמוד בקריאת זכור או שיכול לישב. בשערי ימי הפורים הביא בשם הגר"י פישר זצ"ל ראב"ד ירושלים עיה"ק שהורה לגבאי להכריז לכולם לעמוד בקריאת זכור. והוסיף שמנהג הספרדים לישב ע"ש. (לא משמע שצויה להכריז את הסיפא..)

ולכא' אם זה מצד כבוד הקריאה יש לדון ע"פ מש"כ הרמב"ם שלא יעמדו בעשרת הדברות ופסק בזה מרן הגריש"א שכ"ה בשירת הים, והטעם מפני תרעומת המינים שלא יאמרו שרק זה גיתן משמים, או לפי הגריש"א שחידש בטעם זה שלא יחשיבו חלק א' בתורה יותר מהאחר. וא"כ ה"ה בזכור.

אלא דאפשר דבזכור אינו מצד כבוד הקריאה אלא מצד כבוד המצוה של מחיית עמלק, וא"כ משו"ה צריך ואפשר לעמוד. ואפשר שזה טעמו של הגר"י פ"צ זצ"ל.

אכן מצד הנערווען מובן שנעמדים לשמוע היטב כל אות ובפרט מנצפ"ך ושאר סופי תיבות, ומי ששכח להיעמד בתחילת זכור, עדיף שישאר לישב ולא ירעיש בקומו עם סטנדרו וכסאו באמצע הקריאה.

חרבונא

בתחילת המגילה כתוב בזאת חרבונא וכו' בא', ובסופה - ויאמר חרבונא אחד מן הסריסים, בה'. וכ' דרשות חת"ס בשם מנות הלוי מהמדרש דהאחרון הוא אליהו שבא בדמות חרבונא, ועל כן השתנה שמו מחרבונא לחרבונא. וביאר החת"ס ע"פ שמות גיטין (אה"ע קטט, לד) דההבדל בין שמות גויים לשמות ישראל דשמות הארמאים מסתיימים בא' ושמות ישראל מסתיימים בה'. ולכן חרבונא כשהוא גוי מסתיים בא' וכשהוא אליהו מסתיים בה'.

וע"כ יש להקפיד כששרים שושנת יעקב שישמעו את הה' בחרבונא, אך להזהר שלא ישמע מפיק ה'.

ט. (עי' אות צ' באורך)

יין

לבן או אדום. השכורים המקצועיים יאמרו לך רק לבן יבש!! אבל יש לנו ראיות אחרות.

אתחיל בדברי מו"ר רה"י הגר"ד כהן שליט"א שאמר להג"ר אריה דביר שליט"א בחופת הרב שרגא זלזניק שהוא שאל פעם את מרן הגריש"א זצ"ל אם יש ענין בחופה ביין אדום (כידוע שמקפידים שלא תתלכלך שמלת הכלה) והשיב שאין ענין, והוסיף הגר"ד כ' דמצא בריקנאטי שיש ענין ביין אדום. והרב דביר הנהן בראשו (אולי מקוצר הזמן להשיב). ועוד נשוב לריקנאטי הנ"ל.

והנה בילקו"ש אסתר פ"א רמז תתרמ"ט אי' דנשים צדקניות לא רצו להשתתף בסעודת אחשוורוש, וכ' המהר"ל (אור חדש עמ' פח) שכל ענינו של אחשוורוש בסעודה עם כלי המקדש היה להראות שהחליפו עם ישראל באומה אחרת. ולכן הנשים צדקניות לא רצו לשתות יין אדום, וכדאי' בילקוט שם שמזגו להן יין חיוורתי - יין לבן, והטעם שלא רצו לשתות יין אדום משום שהוא כשר למזבח, ורצו להראות שאינן שותות יין הכשר למזבח, ולכן שתו לבן דפסול למזבח כדאי' במנחות.

וא"כ יש לשתות בפורים דוקא אדום דהשמחה היא לכבוד ולזכר הנסים שעשה לנו השי"ת בחסדיו עמנו, ויש לשתות דוקא יין הכשר למזבח. וכעין מה שאז"ל המשקה ת"ח יין כאילו מנסך ע"ג המזבח וכו'.

ונחזור לריקנאטי הנ"ל דא' הטעמים ביין אדום הוא מהפסוק (משלי כג לא) אל תרא יין כי יתאדם (ומובא בפוסקים לענין ד' כוסות בליל הסדר), וכתוב בתריה ואחריתו כנחש יסוך וכצפוני יפריש. והוא רמז לנחש הקדמוני. וא"כ בפורים בודאי יש ענין דוקא ביין אדום דהנחש הוא עמלק - המן, ועי' נאמר אל תרא יין כי יתאדם, לשמח לבב אנוש ולשבר את כוחו של הנחש הקדמוני.

כהן

לשלוח עם כהן משלוח מנות. לכא' מדין וקדשתו יש להמנע מלבקש מכהן שיהא שליח לתת משלוח מנות. אמנם בגמ' מגילה ז: אי' דרבה שלח משלוח מנות למרי בר מר, ע"י אביי, ע"ש באורך. ואביי היה כהן כדאי' בר"ה יח. אלא דזו אינה ראייה כיון שרבה היה דודו (אחי אביו) וממילא גם הוא היה כהן. ואכן בפורת יוסף שם הוכיח מזה דלכהן מותר להשתמש עם כהן. אבל בכתב סופר (או"ח טו) כ' דגם לכהן אסור להשתמש עם כהן.

ועי' באה"ט (סי' קכח סק"ח) בשם ר' דוד אופנהיים שבזמן הזה אפילו לישראל מותר להשתמש עם כהן, וע"ש דלא הביא הפסק להיתר.

ויש עוד לדון ולא מצאתי ע"ז מאומה, אם יש להקדים וליתן משלוח מנות לכהן לפני ישראל (כאשר שניהם לפניו ובדעתו לתת לשניהם) מדין וקדשתו. ואשמח לשמוע דברי חכמים ע"ז.

לימוד - בליל פורים

נפוץ בימינו מאד ענין הלימוד התורה בליל פורים. ואי' בחתם סופר דיש ענין גדול לחבר קריאת המגילה של לילה עם קריאת המגילה של יום בלימוד התורה. ואפשר דמזה נשתרש המנהג המבורך לעשות כולל ליל פורים בבתי הכנסת השונים. (וכולל חשוב כזה יש גם בבית מדרשו ובסופו מעמד תפילה נשגב שכבר פעלה ישועות ועדיין מחפשים תורמים לענין זה. טלפון לתרומות: 6053467250)

מספר - נוסף

מספר טלפון נוסף לתרומות בענין הסעיף הקודם: 049040506

נתינה - הגונה

מתנות לאביונים. י"א דדי לכתחי' בנתינת פרוטה. וי"א שצריך כדי סעודה. וכ' הר' טשעזנער שליט"א דבזמננו דאין לפרוטה חשיבות צריך ליתן שיעור סעודה, והשיעור הזה הוא כמה שקלים (שיספיקו לקנות כזית או כביצה פת ומשהו ללפתו). אכן לכא' יש לדון בזה משום שאין דין פת בסעודת פורים וא"כ אם צריך ליתן כדי סעודה הרי יש ליתן סעודה חשובה הנאכלת בפורים ולא יהיה די בכמה שקלים. ועי' באות ס' - סעודה.

סעודה

עי' מג"א (תרצ"ה ט) דהשיג על הסוברים דמחזירים את מי ששכח על הנסים בסעודת פורים, וכ' דאין דין אכילת פת בסעודת פורים וא"כ אין להחזירו (וכך נפסק).

אכן בתוס' (ברכות לז.) ד"ה לחם בסוה"ד, וכן בדף מב. ד"ה לחמניות דמוכה מדבריהם דהקפידו על אכילת פת ונט"י בסעודת פורים, ע"ש. ויש לדחוק להבדיל לתרץ וליישב.

על הנסים - בסעודה שלישית

השנה לא חל פורים במוצ"ש. אבל בשנה שחל, יש לדון, דהנה כשחל ר"ח במוצ"ש מקפידים לסיים האכילה בסעודה ג' לפני שקעה"ח כדי לא להתחייב ביעלה ויבוא ובכך יהיה תרתי דסתרי: רצה, ויעלה ויבוא. וידוע דעל הנסים שאני מיעלה ויבוא ואין לחוש לסיים האכילה קודם השקיעה משום דאין הזכרתו חובה אלא רשות וכדאי' במ"ב (קפח, סק"ג ועי' ביאור"ל שם). וא"כ ה"ה בפורים.

והגרי"א דינר שליט"א הביא עוד טעם בזה דכיון דעל הנסים אמירתו היא לפני רצה והחליצנו יש יותר לחשוש לתרתי דסתרי בזה.

פסח שואלין ודורשין

לעיל אות יד כתבנו שבפורים נלמד הלכות פורים ופסח גם יחד משום דשואלין ודורשין הל' חג שלשים קודם החג. ובעל ה'ארץ דשא' שליט"א זירז מכתבו והשיג ותמה על כך די"ד אדר הוא ל"א יום קודם החג ולא ל'.

ותשובתנו בזה היא בתרתי. א' דהלא המ"ב כתב כן (תכ"ט ב) והמ"ב כידוע נהג פרזים בראדין אף שראדין הוא סמוך ונראה לזילנא שהיא ירושלים דליטא, ומה לו כי ילין עלינו.

ב', הלא רוב הלכות פסח (עד סי' תצא) שייכים לי"ד ניסן ערב הפסח, ושוב הוי שלשים יום. ולוואי ונספיק לגמור בפורים ההלכות עד סי' תצ"א..

צ

עי' אות ט' בקיצור נמרץ ותמצא נחת.

קריאתה זו הללה

אי' בגמ' מגילה יד. שקריאתה זו הללה ועל כן אין אומרים הלל בפורים. (ויש שם עוד טעם יבואר בהמשך). יפה דרש מזה הראד"ח שליט"א (רבה של שורש וגלילותיה), כאשר נשאל ע"י תושבי עירו לאמר מה יעשו ביום אידם (ה' באיר) שחל בא' מימי בה"ב, אם יאמרו הלל וסליחות באותה תפילה.

וענה להם מהגמ' הנ"ל, דהלא כפרים מקדימים ליום הכניסה כאשר חל פורים ביום א', ויום הכניסה הוא תענית אסתר מוקדם, ואמרו סליחות לתענית אסתר ומ"מ קראו מגילה שנאמר עליה קריאתה זו היא הללה, הרי לך שאפשר לומר הלל וסליחות בחד יומא.

עוד יש לומר בענין זה דלתי' זה דקריאתה זו היא הללה, מי שנאנס ואינו יכול לקרוא מגילה יאמר הלל, ואילו לאידך שינויא בגמ' דאכתי עבדי אחשוורוש אנן גם אם אינו יכול לקרוא מגילה לא יאמר הלל. וכבר כתב במאירי הנ"מ הנ"ל, ונפסק בשע"ת (תרצ"ג) שלא לומר הלל באנוס.

ראית את תפילה מרדכי ואסתר

(הוא סוף פיוט אשר הניא, שהוא לפי סדר הא"ב, ואחריו שושנת יעקב שהוא המשכו). ושמעתי ממו"ר רה"י הגר"ע ברוידא שליט"א (חלק ממאמר שלם) דיש לתמוה מהו לשון ראית והלא היה יותר נכון לומר שמעת תפילת וכו'.

אלא מבואר במהר"ל דשאני נס פורים משאר נסים דהכל היה ע"י תפלה, וכדכתיב דברי הצומות וזעקתם, וכן היה במלחמת עמלק כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, וכך הוא במזמור כ"ב בתהלים הוא שש"י של פורים, אקרא ולא תענה ולילה ולא דומיה לי, כל ענינו הוא שעבוד הלב והעיניים לקב"ה, ולא תפילה בלבד אלא מהות של שעבוד כל ענינינו לקב"ה, הפקעה מוחלטת שאין לנו שייכות לכל מה שקורה כאן והכל הוא רק בידי ית', כי זה הדרך להלחם בעמלק ע"י התרוממות ודבקות בקב"ה וגיתוק מהעוה"ז, ולכן הוא דוקא לשון ראית כי זו מהות אחרת של תפילה שנעשה האדם גבוה יותר ויש כאן כדי לראות ולא רק כדי לשמוע.

שיכר - שתייתו

יש לדון אם אפשר לצאת ידי חובת שתייה בפורים ע"י שיכר, או שצריך דוקא ביינ. והנה ברמב"ם (הל' מגילה ב, טו) כתוב שישתה יין. ובמהדו' פרנקל הביא שבכמה נוסחאות ליכא תיבת יין.

ובאמת בס' גליוני הש"ס להגר"י ענגיל זצ"ל תמה מנין שצריך יין הלא הענין להתבשם, ומה לן במה.

ובס' צרור החיים לתלמיד הרשב"א כ' דכל הנס היה ע"י משתה היין, בתחילה ענין משתה היין שבו גהרגה ושתי, ולאחמ"כ משתה היין הראשון והשני שעשתה אסתר להמן ואחשוורוש. וא"כ יש ענין דוקא ביינ.

ועי' מש"כ לעיל באות י' - יין.

תורה - קיימו וקיבלו

אי' בגמ' (מגילה ז.) קיימו למעלה מה שקיבלו למטה. ועי' בס' שפתי חכמים שם שזה נלמד מזה שנכתב קיימו וקיבלו ולא קבלו וקיימו שזה לכאור' הסדר הנכון.

ועוד כ' ע"ד אגדה, שהלא בימי אחשוורוש הדור קבלוה מאהבה (שבת פח) ולכן כמו שבפעם הראשונה הקדימו נעשה לנשמע כך גם בקבלת התורה בפעם השניה נאמר קיימו ואח"כ קבלו, כעין הקדמת נעשה לנשמע.

ולכן זכו ג"כ למה שנאמר והיה טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע, ר"ל שאקדים גם אני נעשה לנשמע, וכעין וקיימו קודם וקיבלו, מדה כנגד מדה, אענה אתכם ואשמע אתכם.

**פְּעֻלַּת צְדִיק פְּעֻלָּם לְטוֹב / פֶּאֶר אוֹמֵר אֲשֶׁר הוּא טוֹב / פּוֹר הַפֶּה לְמִשְׁתָּה וַיּוֹם טוֹב / פְּדוּת
כִּן תַּחֲשִׁי לְהִהָר טוֹב / צְהִלָּה וְזִמְרָה לְהוֹדוֹת לְאֵל טוֹב**

(ר"א הקליר, קרוב"ץ לפורים)

בְּקוּפָא דְּמַחְטָא פּרפּראות ודברי חידוד

שבת זאָכער...

ברוך ימי הפורים יש שאמרו בבדיחותא כי "שבת זכור" היא על שם שבשבת זו היה שלום זכר לכל ישראל... והראיה: שהלא כשחזרו בז' סיון מן ההר זכו וכל אחד נפקדה אשתו בו ביום בבן זכר, צא מכאן 9 ירחי לידה הרי ששבת זכור היתה שבת "שלום זכר" רבתי...

וגם ע"ש שזה היה השבת שלום זאָכער של משה רבנו.

ועוד שהרי כשהחזיר עמרם את אשתו החזירו כל ישראל, נמצא שגם אז היו המוני שלום זאָכער'ס...

האם היצה"ר שולט בפורים?!

מבואר בזוהר כי יצה"ר שולט רק 364 יום בשנה (בגימטריא 'השטן'), משום שביום הכיפורים אין היצר שולט, אלא יראת שמים שולטת.

וקשה, שהרי מבואר שפורים כיפורים, ומסתמא זה גם בענין זה שבפורים יראת השמים היא השולטת, וא"כ מדוע לא מורידים עוד יום ליצה"ר.

ותירץ הגאון רבי שמעון משה דיסקין זצ"ל בלמדנות טהורה: פורים אין זה יום שאין היצר שולט בו! משום שבימי הפורים יש מקומות שאצלם אין זה פורים, בפרזים ובמוקפים...

הרב הזקן והרב המודרני

יְרֵבִים מְעַמֵּי הָאָרֶץ מְתִיחִים

מעשה באחד שקנה רכב חדש ג'אם.סי. רכב נחשב בימים ההם... הוא התלבט האם עליו לברך שהחיינו. הלך אל הרב הישיש, שריד דור דעה, ת"ח מופלג, ושטח את השאלה בפניו. הרב ביקש לשאול: מה זה "ג'אם.סי"?... ניסה להסביר כה וכה, וכשראה שהרב לא ממש מצליח להבין, אמר לעצמו: אויש, הרבנים הזקנים האלו לא מבינים כלום... אלך ל"רב", צעיר לימים, עדכני, בעל ידע רב במתרחש בעולם, ואשטח את השאלה בפניו. כך עשה. אלא שהרב ביקש לשאול: רק דבר אחד לא הבנתי... מה זה "שהחיינו"? (ר' ח.ב.)

ענה כסיל כאוולתו

וּמִשְׁלֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְיָרְעֵהוּ

סיפרו בפני הגאון רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל כי מחמיר שוטה אחד נתן לאיזו אלמנה צעירה משלוח מנות, בהדגישו בפניה 'שלא לשם קידושין'...

אמר ר' ישראל יעקב: היא היתה צריכה חזרה לירוק בפניו 'שלא לשם חליצה'..

'וק'ק' - "קצת קשה" או "קשה קצת"

וְנִהְיֶה הוּא

נסתפקו בישיבת חלם האם כשתוס' כותב 'וק'ק', הכוונה ל"קצת קשה" או "קשה קצת". וישבו על המדוכה שבעה ימים ושבעה לילות ונשתברו ספסלים ועפו סטנדרים... עד שאורו פניו של "ראש הישיבה" ואמר: הרי פשוט וברור שצ"ל 'קצת קשה' ולא 'קשה קצת', וזאת משום שאם היה צ"ל קשה קצת הרי הקו"ף של הקשה היה צריך לבוא לפני הקו"ף של הקצת. ודו"ק... וכבר מפורסם על ר' בערל אייזנשטיין זצ"ל שהיה משתמש בק"ק כ"קלוץ קאשע". (ר' ח.ב.)

שמחת ה' בריסקער' כעצבון ה' חסיד'

וְכָלִים מִפְּלִים שׁוֹנִים

נהוג לקרוא מילים אלו בנגינת איכה (כיון שכלים אלו היו כלי המקדש והיה חילול נורא בהוצאתם בסעודה). מספרים על חסיד ו'בריסקער' שהתווכחו. אמר החסיד: ה'בריסקער' שרויים תמיד בעצב, ולא נברא פורים

אלא כדי להוציאם לשעה קלה מעצבונם. התריס כנגדו ה'בריסקער': ולא נברא תשעה באב אלא כדי להוציא את החסידים ליום אחד מן העליצות. שמע את השיחה שלישי ואמר: שניהם טועים, שכן דומה שמחתו של ה'בריסקער' בפורים לעצבוננו של החסיד בתשעה באב. ועל זה אמרו שנהגו לקרוא מספר פסוקים במגילה בניגון איכה כדי שגם הליטוואקעס יוכלו לשמוח. ובאמת אם כן היה ראוי לקרוא את כל המגילה בניגון איכה, אלא שזה כבר בגדר הוללות...

כשהלב קפוא...

אָשר קָרָה בְּדֶרֶךְ (פרשת זכור)

מעשה באדמו"ר אחד שהלך על הקרח יחד עם קבוצה מחסידיו וראו, ילדים שייגעצים מקעקעים על הקרח צורות של שתי וערב.

אמר האדמו"ר לחסידיו: הביטו וראו נא! כאשר המים עומדים קפואים במקום אחד, גם גוי קטן יכול להשחית ולצייר צורה של עבודת אלילים, אבל כאשר רק יתחמם קצת ויפשיר הקרח הכל ייעלם. כך הלב, אם הלב קפוא, יכול היצר הרע לצייר שם כל מיני מחשבות לא טובות, אבל כשהלב מתחמם בעבודת ה' - הכל נעלם!

זהו כוחו של עמלק! לקרר ולהקפיא! לא לתת ליהודי להתחמם בעבודת ה' ולהתקדם והלתעלות. המלחמה כנגד ה'קרירות' של עמלק היא הרתיחה וההתלהבות בעבודת ה'.

(ר' ח.ב.)

את אלו צריכים להרוג כשהם קטנים

עֲתָה לֵךְ וְהִפִּיתָ אֶת עַמְּלֶךְ וְהַחֲרַמְתָּם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְלֹא תַחֲמֹל עָלָיו וְהַמִּתָּה מֵאִישׁ עַד אִשָּׁה מִזֶּמְלָל וְעַד יוֹנֵק מִשׁוֹר וְעַד שֶׁה מִזֶּמְלָל וְעַד חֲמוּר: (הפטרת זכור)

מצוות מחייבת עמלק היא להרוג ולמחות כל עמלקי בכל גיל שהוא. נשאלת השאלה מדוע חשוב כל כך להרוג כל עמלקי? נתאר לעצמנו ילד גרמני-עמלקי יפה תואר ונחמד למראה... אנחנו מביטים במבט חודר אל עיניו התכלכלות ויכולים להתפלל: וכי אותו צריך להרוג? כל כך למה?

התשובה תובן במשל: שתי אנשים הלכו בדרך, מימיהם לא ידעו רכבת מה היא. והנה לפתע מול עיניהם רואים הם שביל סלול עם פסי ברזל משני צדדיו, הפלא ופלא! הם מברכים ומודים למי שעשה את השביל... והנה לפתע מול עיניהם המשתאות - דבר ענק שמתקרב ומתקרב, שורק (מצופרי הקטר...) ומוציא עשן רב... הם לא הבינו מה זה. מרוב בהלה אחד מהם ירד מה'שביל'... וחברו שנשאר ללכת על השביל כמובן נהרג מן הרכבת...

והי היום אותו אחד שנשאר לפליטה בא לביקור בבית אחד מידידיו, והמארח שרצה לכבדו בכוס שתיה חמה, הניח על האש קומקום עם מים; דרך הקומקומים באותם ימים היה שכאשר המים מוכנים היה נשמע מן הקומקום קול שריקה, וכמו כן היה מוציא אדים רבים שנראו כעשן רב. וכך גם אצל אותו מארח כאשר המים היו מוכנים עשה הקומקום את תפקידו - שרק והוציא עשן...

האורח ששמע את קול השריקה, נזכר בשריקת הרכבת ("הדבר הגדול ההוא"...) ורץ אל עבר קול השריקה, משראה כי הדבר השורק אף מוציא עשן, נטל מוט ברזל גדול שעמד בסמוך והכה בחוזקה על הקומקום עד שנשבר...

המארח עמד משתאה לנוכח התנהגותו המוזרה של האורח, למה זה יכעס על כך שבסך הכל רוצים לכבדו בכוס תה חמה? ... והאורח סיפר לו את כל הסיפור עם חברו שהלכו בדרך וראו דבר ענק ששורק ומוציא עשן וחברו נהרג מזה, אז הבנתי - מסביר האורח - ש"את אלו צריכים להרוג כשהם קטנים"!!!...

העמלקי הקטן לא נראה מאיים, לא נראה מחובר באופן מיוחד לכח הטומאה בעולם, 'קליפת עמלק' שבו אינה ניכרת, אבל התורה מלמדת אותנו כי את אלו צריכים להרוג כשהם קטנים...

(ר' ח.ב.)

"עד דלא ידע" כדי לדעת מי אנחנו באמת...

הפורים רב שאמר דברי בדחנות לפני הרעב' ר' יואלי'ש מסאטמאר חיקה את הרבי בעת תפילתו. החיקוי היה כה מוצלח עם כל התנועות באוטנטיות ממש.

לפתע פרץ ר' יואלי'ש בבכי ואמר: מי יודע, אם החיקוי כל כך טוב, מי יודע אם גם אני בעצמי איני אלא חיקוי של עצמי!!!...

"חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע"...! לעזוב את החיקויים של עצמנו כדי לדעת מי אנחנו באמת...

(ר' ח.ב.)

אסתר ברוח הקודש נאמרה

כתוב בגמרא (מגילה ז' ע"א): אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר "ויאמר המן בלבו". והיינו שאילו נכתבה המגילה בידי אדם כיצד יכל הכותב לדעת מה היה בלבו של המן, ובהכרח שהמגילה נכתבה ברוח הקודש ורוח הקודש היא זו שגילתה מה אמר המן בלבו.

שואלים השואלים: וכי צריך לזה רוח הקודש?...! וכי לא פשוט שזה היה המושכל ראשון של המן - "למי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממני"?..!

ומתרצים: אילו המן היה בטוח במאת האחוזים שהמלך מתכוון אליו ודאי היה אומר שצריך לעשות לאותו איש אשר המלך חפץ ביקרו הרבה יותר מ"יביאו לבוש מלכות וכו'", אלא שבכל זאת היה לו צד רחוק שמא הכונה למרדכי!... ועל כן "הסתפק" במה שאמר "יביאו לבוש מלכות וכו'". ... - על כך רק רוח הקודש יכולה להעיד!... ואם כן מוכח שאסתר ברוח הקודש נאמרה!...

(ר' ח.ב.)

הודיה צריכה שתבקע מעומק הלב

הנה השוכח לומר "הנסים" אינו חוזר (שו"ע תרפב ס"א) ומשא"כ השוכח לומר "יעלה ויבוא" חוזר. ומה טעם הדבר?

וביאר בזה הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל: משל למה הדבר דומה, לאחד שחיפש מקום ללון בחצות הליל בעיר לא מוכרת, לפתע מצא את עצמו מוקף בשודדים, וכשהרגיש שכלתה אליו הרעה צועק 'ראטוועט'! הצילו! הצילו!

לשמע קולות זעקתו יצא אדם הדור, והניס בעזרת נשקו את השודדים, הכניס את האורח לביתו, האכילו, השקהו, ואף הציע לו מטה נוחה ללון בה. בבוקר, אותו אורח, קם מתלבש, ויצא לדרכו בלא להודות לבעל הבית.

לאחר חצי שעה הוא חזר לאכסניה שלו וקרא לעבר בעל הבית: "מתנצל שלא אמרתי תודה, אז תודה לכם!..."

כל בר דעת מבין שהדבר חסר כל טעם. כי מי שאינו מבין את גודל הנס שקורה אתו ולא מרגיש תחושה עמוקה של הודיה, אז לחזור אחרי זה ולהודות כמי שכפאו שד לומר תודה הרי זה חסר טעם. במקרה שכזה נותן הטובה מרגיש: תעזוב, לא צריך...

אכן, כששוכחים על הנסים לא חוזרים, אבל איזה בוש וכלימה צריכה לאחוז בנו אם אנו שוכחים "על הנסים"... יום אחד בשנה זוכרים נס הצלה, וגם ביום הזה לשכוח להודות!?

ואמנם אדם ששכח לומר את ברכת מודים הריהו חוזר, אף שלא הגיעה ההודאה מפנימיות הלב, ו לא שייך הודאה בדרך של הכרח, כי הודיה צריכה להגיע מרגשת הלב, אבל הודאה על נסי יום זה מחויב המציאות. כן נעים לא נעים. גם כשהלב לא מתעורר להודיה - צריך להודות... (חיים וברכה)

(ר' ח.ב.)

'לבסומי' אבל להשאר 'מענטש'

אמר רבא מייחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי (מגילה ז, ע"ב)
הגראי"ל שטינמן זצ"ל היה מדייק דחייב "איניש" לבסומי, בכל מצב של שכרות פורימית מדארף זיין (צריך להיות) א מענטש שיכער" ולא חלילה לאבד צורת אדם. ההיתר והחיוב הוא רק למי שהוא שותה כב"א. (חיים וברכה)

(ר' ח.ב.)

"חוט של חסד" אחד שמשנה את כל העולם

וַתְּהִי אֶסְתֵּר נְשִׂאת חַן בְּעֵינֵי כָל רָאִיָּה: וַתִּלְכָּח אֶסְתֵּר אֶל הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ אֶל בֵּית מַלְכוּתוֹ (ב, טו-טז)
כל ההצלה הגדולה של נס המגילה היה על ידי מציאת חן של אשה אחת בעיני המלך - הלא היא אסתר, והאם היתה סיבה שתמצא חן בעיני המלך? ר' יהושע בן קרחה מלמד אותנו (מגילה יג ע"א) ש"אסתר ירקרוקת היתה" ובכל זאת כיצד סיבב הקב"ה שיתאפשר שיעשה נס על ידה? כי "חוט של חסד משוך עליה". נמצא ש"חוט של חסד" אחד הביא את כל נס ההצלה של פורים בכל העולם כולו.

אם כן על אחת כמה וכמה כמה רוח והצלה יש לעולם מיהודי שלומד תורה בלילה שהרי "כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום" (חגיגה יב ע"ב). עמלי התורה ובפרט עמלי התורה בלילה הם המביאים חסד לכל העולם כולו.

(ר' ח.ב.)

ה'ונהפוך הוא' בארצנו הקדושה

וְנִהְפָּךְ הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְּהוּדִים הַמָּה בְּשִׁנְאֵיהֶם (אסתר ט, א)

הגר"י אברמסקי זצ"ל אמר פעם כי בשבתו על כס הרבנות בלונדון שמע פעם משל, שאת רוחב הנמשל שלו - עד היכן הדברים מגיעים - ראה והבין רק בבואו בערוב ימיו לארץ ישראל.

וכה דבר המשל: היה היה עץ תפוחים רחב נוף ועמוס פירות מתוקים, ממש כאותם אילנות שמתקיים בהם מה שנאמר ב'אילן אילן במה אברכך וכו'... והנה יום אחד באו שורשי העץ בטענה אל ענפיו, למה ייגרע גורלנו, מדוע עלינו להיות טמונים כל היום בעפר הלח, ואילו אתם משתזפים לכם להנאה בשמש הנעימה... הענפים קיבלו את 'טענת' השורשים והחליפו תפקידים. הענפים נטמנו באדמה והשורשים יבשו להם בשמש... וכך עברה לה התקופה הראשונה ושום דבר מיוחד לא קרה.

אך לפתע כאשר עברה לה תקופה נוספת, ראו כולם כי סביבות העץ גדלים המוני נטיעות חדשות, אילנות צעירים מלבליים של תפוחים!

מה פשר הדבר? התברר כי המוני התפוחים שתלויים היו על ענפי העץ - שלאחר ההסכם הוטמנו באדמה - הרקיבו בתוככי קרקע והצמיחו אילנות חדשים.

והנמשל: זהו כוחו של נצח ישראל. מכל משבר, מכל טלטלה, מכל הפיכה של הקערה על פיה, יוצא לנו מועד חדש, צמיחה חדשה. עד כאן המשל.

והתובנה הנוספת עליה הצביע הגר"י אברמסקי בבואו ארצה: עם עליית הציונים לארץ הם לקחו אילנות מלבליים - אלפי עולים מארצות הגולה, על ראשיהם הנפלאים ושורשי יהדותם האיתנים, והפכו אותו וקברו את ענפיו המלבליים באדמה...

לצופה מן הצד היה נראה כי הכליון הוא מוחלט. והנה חלפו השנים וצצו להם המוני בעלי תשובה חדשים, ותנועות תשובה, ישיבות, חידרים, וקריית חרדיות בכל פינה. ברוכים כל הצדיקים.

(ר' ח.ב.)

פנינה יקרה מהגר"א

קיימו (וקבלו) וקבלו היהודים (אסתר ט, כז)

בגמ' בשבת (פח.) דרשו: הדור קבלוה בימי אחשורוש דכתיב (אסתר ט, כז) קימו וקבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר. והנה במגילה (ז ע"א) דרשו שאסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר קימו וקבלו קימו למעלה מה שקיבלו למטה, וכיצד ניתן ללמוד שתי דרשות מאותו פסוק? (ויעוי' תוס' בשבת שם שעמד בזה).

וביאר הגר"א (מובא בחשק שלמה על מגילה ז'): שהתיבה "וקבלו" במגילה ב'כתיב' היא 'וקבל' וה'קרי' היא 'וקבלו', מהכתיב דורשים קיימו מה שקבלו כבר. ומהקרי דורשים קיימו למעלה מה שקבלו למטה. והגר"א מדייק זאת באופן נפלא בלשון הגמ' שבשבת ל' הגמ' הוא 'דכתיב', ובמגילה ל' הגמ' הוא 'שנאמר'.

(ר' ח.ב.)

הדרך מהמחשבה ועד ההדפסה...

וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל כָּל מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ (אסתר א, כב)

העולם אומר: לא כל מה שחושבים יש להביע לא כל מה שמביעים יש לכתוב. לא כל מה שכותבים יש להדפיס... ובימינו ממשיכים את מורשתו של אחשורוש שמיהר ולהדפיס ולשלוח ספרים אל כל המדינות, וכל מה שחושבים כבר מודפס...!!!

פעם היו אומרים "אנו עמלים והם עמלים", היום אומרים "אנו עמלים והם במיילים", כל צרוע וזב יושב מאחורי מקלדת ומשגר מיילים ככל העולה על רוחו...

הדת להיות השונה

וְדַתֵּיהֶם שְׁנוֹת מִכָּל עָם (ג, ח)

שואלים, מה הדבר המשונה שבזה, הלא כל אומה יש לה דת משלה, וכל דת שונה ומשונה היא מחברתה? והתירוץ: יש כאלו שאצלם להיות משונה זה ה"דתיים"...

מקור למנהג הדרשנים לומר "אני אומר תמיד"...

וְתֹאמַר אֶסְתֵּר לְמֶלֶךְ בְּשֵׁם מֶלֶךְ (ב, כב)

מדוע נוהגים הדרשנים לומר 'אני אומר תמיד', הרי בכלל ה'תמיד' זה גם עכשיו... ומה תוספת יש באמירה זו...?

והתירוץ: הרי מפסוק זה למדו חז"ל שכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, אזי בכדי להיות "מביא גאולה לעולם" הם רוצים להיות אף הם "אומר דבר בשם אומרו"...

הציון של חתונה

וְתֹאמַר הַמֶּלֶךְ וְשֵׁתִי לְבֹא בְּדֶבֶר הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּיַד הַסָּרִיסִים וַיִּקְצֹף הַמֶּלֶךְ מְאֹד וַחֲמָתוֹ בָּעָרָה בּוֹ: (אסתר א, יב)
אילו היינו צריכים לתת 'ציון' לחתונה מה היה הציון המתאים? טוב? טוב מאוד? מצוין? והתשובה היא: מצוין!

שהרי דרשו חז"ל (בראשית רבה ט, ה) "והנה טוב מאד" - זה המות. הציון של מוות הוא 'טוב מאד', ועל האשה נאמר "מוצא אני מר ממות את האשה" אם כן הציון הוא: מצוין...!!!

(ר' ח.ב.)

כיצד מציעים שידוך לגאוותן בעל דרישות מופרזות?

וְהַנְּעָרָה אֲשֶׁר תִּיטֵב בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ (אסתר ב, ד)

מעשה בבחור ב'החזיק מעצמו' וטען בתוקף שהוא לא ישתדך אלא עם אחד משני סוגי שידוכים, או שאבי הכלה יהיה ראש ישיבה חשוב, או שאבי הכלה יהיה מיליונר... השיב לו חברו על דרך "ענה כסיל כאולתו" יש לי הצעה נפלאה בשבילך, יש לי אדם שהוא גם ראש ישיבה מופלג גם מיליונר... יש לו רק חסרון אחד

קטן: אין לו בת... ממליץ לך לוותר על החסרון הזה והכל יבוא על מקומו בשלום...

(ר' ח.ב.)

בהדי דידי קמינצת?!!...

וַיִּשָּׂם אֶת כֶּסֶּאֱוֹ מִעַל כָּל הַשְּׂרִים אֲשֶׁר אֵתוֹ: (אסתר ג, א)

אירע פעם באחת הכנסיות הגדולות שהתקיימו בחו"ל בשנים קדמוניות, שחלק מן הרבנים הנוכחים בכינוס הביעו דעתם שהואיל ודעתו של מרן הגרי"ז מבריסק המתגורר בא"י בסוגיה העומדת על הפרק היא כך וכך יש לשמוע לגדול הדור ולפעול כפי דעתו. אחד האדמו"רים שלא היה נוחא דעתו מכך שמביאים את דעתו של הגרי"ז בזמן שהגרי"ז "לא טרח" להגיע לאסיפה טען בתוקף שהואיל והגרי"ז לא נוכח באסיפה אין צריך להתחשב בדעתו, ואם הגרי"ז רוצה להשמיע את דעתו שיבוא לאסיפה וישמיע אותה.

ששמע הדברים כעס אותו ראש ישיבה והעמיד את אותו אדמו"ר על מקומו. גבאו של האדמו"ר בשו-מעו זאת חרה אפו, וקרא לעבר אותו ראש ישיבה: תתנהג בדרך ארץ! וכי אתה יודע מי זה האדמו"ר?? מדובר באדמו"ר עם חמישים אלף חסידים...

הראש ישיבה הליטאי לא נשאר חייב והשיב לו מנה אחת אפיים בשנינות ליטאית אופיינית: תתנהג אתה בדרך ארץ! וכי אתה יודע מי אני??!! אני למדתי 50 זמנים במיר...

(ר' ח.ב.)

כמה מילי דבדיחותא בעניני כספים

הַכֶּסֶף נָתַן לָךְ (ג, יא)

אחד עמד בכותל וחילק ברכות. הגיע עשיר אחד קמצן מופלג, שהסכים לשלם עבור הברכה 10,000 דולר. אותו באבא לקח את הכסף ובירך אותו שיוולד לו בן.

ויהי לפקודת הימים כעבור שנה אכן נולד לו בן.

שאלו את אותו באבא: איך לקחת את ההימור והסכמת לקחת סכום כה גדול?

והשיב: ידעתי שלהוציא 10,000 דולר מהקמצן הזה זה הרבה יותר שלא כדרך הטבע מאשר שיהיה לו ילד... אז אם קרה נס והוציא סכום שכזה מכיסו כבר יכול קרית נס קטן יותר שיוולד לו ילד..

(ר' ח.ב.)

***

בתקופת הקורונה קבלת הקהל אצל אדמו"רים היא מעבר למסך זכוכית...

יש עוד מישהו שיושב מאחורי מסך זכוכית ומקבל קהל... הלא הוא הצ'יינג'. (חלפן כספים)

כיצד יידע האדם אם היושב מעבר למסך הזכוכית הוא אדמו"ר או צ'יינג'?? ... יניח 20 דולר ... אם חוזרים בתמורה שקלים סימן שמדובר בצ'יינג', ואם לא אז...

(ר' ח.ב.)

***

משיחיסט ואנטי-משיחיסט נפגשו. המשיחיסט טען כי הרבי חי... ואילו האנטי-משיחיסט טען כי הרבי נלב"ע, ולראיה טען שהלא הרבי בחיי חיותו חילק דולרים וכעת אינו מחלק...

דחה המשיחיסט את דבריו מיניה וביה: אינה ראייה... שהרי לעת עתה גם הדולר באדמה...

ואכן האדמו"ר היחיד שלא הפסיק לקבל קהל אפילו יום אחד למרות הקורונה הלא הוא הרבי מליובביטש...

(ר' ח.ב.)

***

חפיסת שטרות של פלוני עמדה על השולחן. היו שם שתיים שחמדו את הכסף שלא היה שלהם. רומני

ופולני. הרומני המיומן בגניבה תפס ולקח ושלשל לכיסו חל נכבד מהחפיסה בזריזות השמורה לגנבים הרומניים; הפולני שלא ידע איך גונבים כמו הרומני אבל ראש טוב היה לו... מה עשה? לקח חפיסת כסף, הכניס לכיסו לעיני כל, ואמר: אני קוסם! ראו איזה קסם נפלא אעשה. אני מכניס כסף אצלי בכיס ותראו את זה אצל בכיסו של הרומני...

(ר' ח.ב.)

כבוד עשרו ורוב בניו

וַיִּסְפָּר לָהֶם הָמוֹן אֶת כְּבוֹד עֶשְׂרֵי וְרֹב בָּנָיו (ה, יא)

לכאורה היה צריך להיות כתוב 'רוב' עשרו ו'כבוד' בניו, שהרי כך דרכו של עולם שבני אדם מחפשים כמה שיותר עושר בכמות, ושואפים שיזכו לכבוד מבניהם?

ונראה שהמן היה באמת לא היה עשיר באופן מיוחד, רק הוא הצליח לעשות רוח מסביבו כאילו יש לו כסף, נמצא שלא היה לו עושר באמת אלא 'כבוד' עשרו, העושר הסב לו כבוד רב, אבל באמת הכל היה 'לופט געשעפטן' (עסקי אויר)...

וכעין מה שמספרים על אחד ששאלו אותו האם נכונה השמועה שהרויח מליון דולר? והשיב: כן, זה נכון. אבל עם שני שינויים קלים. א. זה לא מליון זה שני מליון. ב. לא הרווחתי אלא הפסדתי...

ועל דרך זה יש לבאר את 'רוב' בניו ולא כבוד בניו. כי אמנם בנים היו לו לרוב, אבל לא זכה לכבוד גדול מהם...

(ר' ח.ב.)

כמה מילי דבדיחותא על עניני כספים

בעבור שנדב...

אדם אחד ביקש שיעשו בבית הכנסת "מי שברך" עבור בנו החולה והוא התנדב 10 פעמים ח"י... אמרו עליו: אילו היה מתנדב פעם אחת כמנין 'מת' היו סיכויים גדולים יותר שבנו יחיה...

חסיד סאטמאר אחד קיבל עליה בבית המדרש הגדול של החסידות וכשהגבאי שאלו כמה הוא תורם, הוא השיב כמנין 'יואל'... (שמו של האדמו"ר) הרעבע ר' יואל קרא לעברו ואמר: אם אתה רוצה לתת כמנין שמי עליך לתת כמנין 'יואליש'...

אדם אחד הגיע לבית הכנסת וביקש עליה, כשהגבאי הגיע ל"בעבור שנדב" נקב העולה בסכום של 28 ש"ח (או דולר). אחרי התפילה שאל אותו הגבאי: מה ראית על ככה לתרום דווקא סכום זה של 28?... העולה השיב: כי קורים לי 'דוד' (בגימטריא 14) וכואב לי ה'יד' (בגימטריא 14), 14 ועוד 14 יוצא יחד 28!... לאחר שיצא הלה מבית הכנסת אמר הגבאי לסובבים אותו: חבל שלא קורים לו 'פרשנדתא' ושלא כואב לו ב'כרכשתא'!...

(ר' ח.ב.)

את החלק שלך אתה לא צריך להפסיד...

ראש כולל אחד היה רגיל להגיע לגביר פלוני במסגרת מסע גיוס כספיו והיה רגיל לקבל ממנו בכל פעם סכום נכבד - 2,500 דולר. ויהי היום הוא מגיע אל הגביר ומזדהה בפניו כראש כולל פלוני, הגביר נכנס אל החדר הסמוך ויוצא עם מעטפה סגורה ומושט אותה לראש הכולל, ראש הכולל מודה לו בחום ויוצא החוצה. כשיצא ראש הכולל הוא פתח את המעטפה וחשכו עיניו... רק 1,500 דולר... הוא אזר אומץ ונכנס שוב אל הגביר ושאל בעדינות: אולי נפלה כאן איזו טעות... הרי מדובר על כולל פלוני... עונה לו הגביר: לא, אין כאן שום טעות, זה הסכום שהתכוונתי לתת... שאל אותו ראש הכולל: מה חטאתי שהופחת הסכום?... אמר לו הגביר: לא, לא קרה כלום, רק שמעתי שהכולל נסגר!... שאל אותו ראש הכולל: לדברך, למה 1,500 דולר כן נתת?... ענה לו הגביר: נכון, הכולל נסגר, אבל את החלק שלך אתה לא צריך להפסיד...

(ר' ח.ב.)

עם כסף אפשר להשיג הכל - גם "שונאי בצע"...

לשר הדתות הראשון במדינה היתה תוכנית להקים סנהדרין. כששאל אותו ראש הממשלה דאז היאך ישיג בימינו אנשים שהם שונאי בצע? ... השיב לו הנ"ל: עם כסף אפשר להשיג גם "שונאי בצע"...

(ר' ח.ב.)

"אם אתה עושה כן"...

ר' מאיר שפירא הגיע פעם לגביר אחד בכדי להתרימו עבור הפנימיה שבנה באותה תקופה. הגביר שחש עצמו כ'מלומד' העיז פניו ושאל את ר' מאיר: הלא בפרקי אבות נאמר "כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל" ... השיב לו ר' מאיר מיניה וביה: בדיוק עבורך המשיך התנא ואמר "אם אתה עושה כן"...

(ר' ח.ב.)

"איפה הכסף?"...

אומרים בשם ר' מאיר שפירא על המעשה המובא בגמ' (בכורות ה' ע"א) שאפיקורס אחד טען לרבן גמליאל משה רבכם גנב או קוביוסטוס, משום שהוא עשה חשבון מוטעה ולפיו האדנים שעמדו בפועל במשכן הכילו כמות כסף פחותה מזו שהתקבלה מכל מחציות השקל שנתנו עם ישראל עבור כך, והגמ' מחשבת מהו החשבון האמיתי, והיכן אותו אפיקורס טעה בחשבונו. נשאלת השאלה: מדוע אותו אפיקורס לא בא בטענה דומה והגיונית הרבה יותר לכאורה, על אהרן הכהן, הלא אהרן הכהן אמר לעם ישראל "התפרקו נזמי הזהב אשר באזניכם וכו'" וכמות הזהב שהיתה לעם ישראל באותה התקופה היתה כמות אדירה כמבואר שם בבכורות (ה' ע"ב) שאין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים, ואם כן, לבטח אהרן הכהן בכדי לבצע את מעשה העגל קיבל לידי כמות של מאות ואולי אלפי טונות של זהב, ולבסוף יצא בסך הכל עגל קטנטן אחד ... אם כן לכאורה אהרן הכהן גנב? ... למה את זה לא בא אף אפיקורס לשאול? ... והתשובה היא: כשנותנים לעגל, לאף אחד לא קשה לאיפה הלך הכסף, רק כשנותנים ל"ישיבות" אז ... "הישיבות גנבו את כל הכסף"...

(ר' ח.ב.)

מקרא מגילה ובחירות מה קודם?

שאל אחד: אם יום הבחירות חל פורים איזו מצוה קודמת, מקרא מגילה או ללכת ולבחור? והשיב: פשוט שבחירות קודמות, שהרי תדיר ושאינו תדיר קודם, בחירות מתקיימים 4 פעמים בשנה ואילו מקרא מגילה רק פעם אחת...

(ר' ח.ב.)

כבוד התורה גדול ממקרא מגילה

בגמ' במגילה (דף ג' ע"א) מבואר שכהנים בעבודתן ולוים בדוכן וישראל במעמדן כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה, ומכאן סמכו של בית רבי שמבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה. ע"כ. ובסמוך שם (ע"ב) איתא: ואמר רבה בר הונא אין מועד בפני תלמיד חכם (לענין הספד) כל שכן חנוכה ופורים, (ורצו להביא מכך ראיה שתלמוד תורה קודם למקרא מגילה, ודחו: כבוד תורה קאמרת?! כבוד תורה דיחיד חמור תלמוד תורה דיחיד קל. ע"כ. והיינו שאה"נ תלמוד תורה נדחה מפני מקרא מגילה, אבל שונה הוא כבוד התורה שאינו נדחה מפני כלום - גם לא מפני דברים הדוחים תלמוד תורה כגון מקרא מגילה וחנוכה, כבוד התורה הוא לפני הכל. כך מבואר. וצריך להבין איך יתכן שכבוד התורה חשוב יותר (עכ"פ בדיני קדימה) מאשר לימוד תורה.

על זה הדרך צריך להבין מה שכתוב בגמרא (סוטה מט ע"א) משמת ר"ע בטל כבוד התורה, יש שחושבים ש"כבוד התורה" זה לשיר "ימים" וכו'... אבל מה זה באמת כבוד התורה?, מה היה ברבי עקיבא שלא היה באחרים ומה בעצם התבטל בפטירתו של רבי עקיבא? רש"י על המקום מפרש: בטל כבוד תורה - שהיה נותן לבו לדרוש כל קוץ וקוץ של כל אות וכ"ש תיבות יתירות ואותיות יתירות כגון בת ובת אני דורש (סנהדרין דף נא:) וזהו כבוד תורה גדול שאין בה

דבר לבטלה. ע"כ. כלומר הכבוד הגדול שר' עקיבא נתן לתורה שאחרים לא נתנו אותו היה בזה שהוא דרש על כל קוץ ותג תילי תילים של הלכות שבכך הוא הראה שאין בתורה שום דבר שנכתב לבטלה. מה פירוש הדברים?

בארה"ב לפני שנים, התקיימה אסיפה של הרבה ראשי ממשלות מכל העולם וכמובן שעל הפרק עלה הנידון ערבים, ארץ ישראל, פלשתינ, המדינה הציונית וכו'. למחרת הכותרת הראשית בעיתונים היתה שדעתו של הנשיא בוש נוטה לערבים! (אולי היה כתוב להיפך...) והראיה לכך, מזה שהנשיא בוש בנאומו הזכיר את הערבים שבע פעמים ואילו את היהודים הוא הזכיר רק חמש פעמים זו הוכחה שדעתו נוטה לערבים. נבוא ונשאל מה נפקא-מינה כמה פעמים הוא הזכיר את זה או את זה, הרי אנחנו במשך היום מזכירים ערבים או יהודים פעמים אין ספור, וכי משהו חושב לחשבון כמה פעמים הוא הזכיר את זה או את זה? ... והתירוץ פשוט: נשיא ארצות-הברית כל מילה שלו חשובה! הוא יודע שכל מילה שלו נמדדת ונספרת והכל בא בחשבון, וכשהוא מתכנן את הנאום שלו הוא לוקח בחשבון כל מילה ואת כל השלכותיה האפשריות, ואם הוא הזכיר משהו שבע פעמים אז זה שבע פעמים על כל המשתמע מכך! לא פחות! ואם הוא הזכיר חמש פעמים אז זה רק חמש פעמים! ותו לא!

כשר' עקיבא למד תורה הוא הרגיש שכל מילה של תורה זה קודש קדשים!! אם כתוב כך זה בדווקא כתוב כך, ואם כתוב אחרת זה בדווקא כתוב אחרת! אין שום דבר לבטלה! אין אפילו קוץ מיותר! מכל תג וקוץ הצליח ר' עקיבא ללמוד תילי תילים של הלכות! ואחר שהראה ר' עקיבא לכולם כי אין דבר בתורה לבטלה כל ציווי התורה קיבלו התייחסות מעשית כבדת-משקל הרבה יותר, מכאן ואילך כולם הבינו שזה לא ח"ו סתם ספר חוקים או ספר סיפור-דברים בעלמא... ס'איז "תורה"! - זה כבוד התורה אמיתי, כי זה הכל! כל קיומה של התורה תלוי בזה! לכן זה יותר חשוב מאשר לימוד התורה, כי גם לימוד התורה תלוי בכבוד התורה!...

היו פעם אברך ועשיר שעמדו יחד בתור בבנק, והתעורר ויכוח מי היה קודם בתור, העשיר תמה על האברך: מה?!, איתי אתה מתחיל?! אתה יודע מי אני?!... אני עשיר פלוני ופלוני המפורסם וכו', איך אתה חושב לריב איתי?... האברך לא התבלבל והוא השיב: ואתה? בהדי דידי קמנצת?!... אתה יודע מי אני?!... ה'בוס' שלך הוא 'פקיד' שלי!! העשיר לא הבין והוא השיב לאברך: מה פירוש, אתה חושב שלי יש בוס? יש לי אלף פקידים מתחת, על איזה "פקיד שלך" אתה מדבר?! אתה בסך הכל 'כוללניק'... השיב לו האברך: האם אתה יודע מי ה'בוס' שלך?! העשיר הבין שיש כאן משהו ומיד הוא התעניין, הוא השיב בנימת יוהרא: כן כן, מעניין לדעת, מי ה'בוס' שלי?... אמר לו האברך: אם תהיה כנה ואמיתי איתי אני יגיד לך מי ה'בוס' שלך!... העשיר הנהן לחיוב, והאברך המשיך בדבריו: תתאר לך את המקרה הבא, במשך זמן רב אתה מתכנן יחד עם כל המשפחה חופשה בהרי האלפים, שבוע לפני היציאה כל הילדים עמלים "שעות נוספות" בכדי להכין את כל הדברים לנסיעה, בגדי טיולים, מצלמות וכו', הכל כבר מוכן, ואז - בלילה שלפני היציאה אתה מקבל טלפון מהבורסה ואומרים לך שאם מחר אתה לא מגיע לבורסה, חמשת אלפים דולר שלך מוטלים בספק... מה אתה עושה אז?... העשיר שהתחייב להיות אמיתי, אמר לאברך: אני אומר לכולם לא נוסעים!!... המשיך האברך: והילדים מזדעקים ושואלים אותך - אבל למה, הרי כבר תיכננו את הכל והכל כבר מוכן, איך אפשר לא לנסוע?... מה אתה אומר להם? אמר העשיר: אני אומר להם: תשמעו חמשת אלפים דולר זה כסף, זה לא הולך ככה כלאחר יד... מסכם האברך ואומר: אם כן אתה מודה שה'בוס' שלך זה "חמשת אלפים דולר"...! "חמשת אלפים דולר" משנים לך את סדר החיים!! ואילו אני כשאני צריך ללכת ללמוד ומתקשרים אלי ואומרים לי שאני יכול עכשיו להרוויח עשרת אלפים דולר, אני אומר העשרת אלפים דולר יחכו ואחרי שאני ילמד נראה!... נמצא אם כן שהבעל-הבית - ה'בוס' שלך שזה הכסף - ה"חמשת אלפים דולר", אצלי הוא בסך הכל פקיד!!!... כשהיחס הוא שכל הכסף והזהב הם "פקידים" בעלמא וכשמגיע הזמן ללכת ללמוד עוזבים את הכל בשביל התורה (למרות שגם הכסף הוא בשביל התורה...) זה "כבוד התורה" אמיתי! לכן כבוד התורה שהוא הדבר שמראה כמה התורה חשובה דוחה את הכל! (ר' ח.ב.)

(יישר כח גדול למערכת "א' ישיבישע'ר חומש" על הרשות להשתמש בדברי התורה המיוחדים ובמיוחד להרה"ג ר' חיים ברוך נבנצאל שליט"א על התוספות המיוחדות)

מיוחד עבור ה"קובץ גליונות"

שאלות בעניני פורים

א] שיכור כלוט שתרים. שאלה. ניגש אלי שיכור כלוט, שאל כמה פרטים על הישיבה שלי שאני אוסף בשבילה, תוך כדי שהוא מתנועע לכאן ולכאן ועומד ליפול ארצה, לאחר ששכנעתי אותו היטב על גודל מעלת הישיבה"ק, הוא כתב לי צ'ק של סכום גבוה מאד מאד, הרבה מעבר למקובל לתת בפורים. לקחתי את זה ממנו באושר רב. לאחר מעשה הסתפקתי האם היה ראוי לקחת ממנו, שמא ואולי מחמת שההוא היה שיכור לכן הוא נתן סכום גבוה כזה? ושמא אחר שנתן התחרט על גובה תרומתו? האם אני צריך להתקשר אליו אחרי פורים ולשאול אותו שוב [ומה הדין במזומן, לא בצ'ק, שאין דרך להשיג את התורם].

ב] חידה. מה אנו עושים בפורים לעילוי נשמת משה רבינו, ומה הפשט בזה?

ג] בעל ואשה כשני אביונים. יש להסתפק האם בעל ואשה נחשבים כשתי אביונים, או מכיון שאשתו כגופה לא חשיב כב' אביונים. ובשו"ת בנין עולם (סי' ט"ו) כתב שחשובים כשני אביונים, א"כ נתתי אל ליבי להסתפק לפי"ז האם בעל שנתן לאשתו שהיא אביון האם קיים בזה למצוה (ועניים גם חייבים במצוה זו) כי היא אביון בפני עצמו, וכן יש להסתפק בנותן לבנו האם קיים בזה את המצוה.

ד] משלוח מנות או מתנות לאביונים. יש לעיין מי שיש לו איש שבמריבה איתו ויכול לקנות לו משלוח מנות מהודר שיפייס דעתו, ומצד שני זה יגרום לו למעט במתנות לאביונים, מה עדיף שיעשה, והאם מצות משלוח מנות חשובה יותר או מצוות מתנות לאביונים חשובה יותר?

ה] בגתנא ותרש. יש לעיין מדוע כתוב בגתנא ותרש ולא כתוב בגתן ותרש?

ו] אגרות שניות אימתי נכתבו. צ"ע הא מכיון שנתבטלה הגזירה בי"ג ניסן מדוע לא נכתבו האגרות השניות רק בכ"ג סיון?

ז] חידה. איזה דין בהלכות קריאת התורה למדו ממגילת אסתר ומה הפשט בזה.

ח] חידה. ידועים דברי הבית הלוי שביאר את דברי אחשורוש מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו, הרי הוא הסכים לגזירה, וכתב לתרץ שאחשורוש סיכם עם המן על לאבד את נשמתם רק ברוחניותם, והמן שינה וכתב להשמיד להרוג ולאבד, היכן מוכח כן במגילה?

ט] עני שאין לו האם חייב בסעודת פורים. הנה יש להסתפק האם עני המתפרנס מן הצדקה ואין לו כדי סעודה האם חייב לשאול על הפתחים כמו בנר חנוכה וד' כוסות מחמת פרסום הנס או שלא.

י] ללמוד קודם הסעודה. הנה הרמ"א (בסי' תרצ"ה ס"ב) כתב טוב לעסוק בתורה מעט קודם שיתחיל בסעודה וסמך לדבר ליהודים הייתה אורה ושמחה ודרשינן אורה זו תורה. ולכא' קשה האין הצריכו ללמוד קודם הסעודה ולא חששו שמא יימשך בלימוד זה, וכמו שאסור ללמוד מקודם בדיקת חמץ, ה"נ כאן צ"ל אסור דהרי לא קיים מצוות השמחה בסעודה.

תשובות ניתן לשלוח עד י"ח אדר למייל: 5401086@gmail.com

בין הפותרים נכונה יוגרלו 10 פרסים ע"ס 160 ₪ כל אחד.

בימים ההם בזמן הזה - אדר א' תשפ"ב

יומן מטלטל | קהילת "בית אהרן וישראל" - קייב" החילוץ לבלרוס

מסע הבריחה אל היכלו של הבעל שם טוב, דרך קארלין וקבר רבי אהרן הגדול, שהסתיים אצל אדוננו הגר"א זי"ע בואכה ארה"ק

קבלת שבת באוטובוס דקות לפני השקיעה | חלוקת מזונות כשיעור כביצה | המעטפה שפתחה את המחסום האחרון | השאלות ההלכתיות שהועברו באמצעות 'גוי של שבת' אל כ"ק האדמו"ר מקארלין סטאלין שליט"א במהלך מסע הבריחה בליל שבת | ההתלבטות עם ההגעה למלון בצד הבלארוסי אם הם עדיין בגדר פיקוח נפש כדי לטלטל מרשות לרשות את המזוודות שהיו בבטן האוטובוס יומן מצמרר ומרגש שכתב הגאון רבי יואל קניג שליט"א, רב הקהילה וראש הישיבה "בית אהרן וישראל" קייב, שבנשיאות כ"ק האדמו"ר מקארלין סטאלין שליט"א.

פרק א - מקייב למז'בוז

עם התגבר השמועות על המלחמה המתקרבת ופלישת רוסיה למזרח אוקראינה, הורה לנו כ"ק מרן אדמו"ר מקארלין סטולין שליט"א, לעזוב את עיר הבירה קייב, ולהרחיק לקצוות המדינה. האדמו"ר שליט"א זירז שכל בני הקהילה יעברו יחד ולקחת עמנו את ספרי התורה מקייב. משנמצא המקום המתאים באתרא קדישא מז'בוז, יצאו כל בני הקהילה ביום ב' י"ג אדר ראשון תשפ"ב.

במז'בוז הייתה התעלות גדולה, והרגשנו מוגנים ומבוססים בצל רבותינו הקדושים נ"ע, ואדמת הקודש ובתי המדרש הספוגים באש קודש של עבודת השי"ת. מסגרות הלימוד נשמרו, השתכנו בבתי המדרש השונים והמשיכו את חוק לימודם. במיוחד שב"ק עברה עלינו בהתרוממות לב ונפש.

במשך כשבוע ומחצה הייתה אווירה שלווה, ובמקביל, כל הזמן עקבנו אחרי ההתפתחויות המדיניות. לפנות בוקר של יום ד' כ"ב אדר א', פרצה המלחמה, וצבאות רוסיה החלו לתקוף בעיקר במזרח אוקראינה.

מכיון שהיינו רחוקים מאוד מאיזור המלחמה ולא נשמעו פצצות במקומינו, לא הרגשנו דחיפות לצאת ולעזוב את המדינה, אך כ"ק אד"ש, הורה למנכ"ל הרה"ח ר' אברהם זלצמן שליט"א, לפתוח בהשתדלויות לעזוב את אוקראינה ולחצות את אחד מהגבולות היבשתיים.

ככל שחלפו השעות התברר שחציית הגבול מסתבכת מרגע לרגע, מאחר והיה צריך גם אישור שוטרי הגבולות של אוקראינה לעזוב את המדינה, מכיון שהאזרחים בעלי דרכון אוקראיני שהיו חייבי גיוס, ולא אפשרו להם לצאת, אך אותם שאינם אזרחי אוקראינה יכלו לצאת את הגבולות. אולם כ"ק אד"ש הורה שלא להפריד בתוך הקהילה, אלא כל בני הקהילה יצאו יחדיו ויש למצוא פתרון לכולם. וההנהלה החלה בפעילות לסדר לפחות דרכון ישראלי זמני לכל בני הקהילה.

ביום חמישי בלילה נראה היה שהושג פתרון, והוחלט על עזיבה לכוון מולדובה. אך נהג האוטובוס היה תקוע בנסיעה לאומן ולא חזר למז'בוז עד אור הבוקר של יום שישי. מכיון שהנהג היה עייף ותשוש בבוקר יום השישי, הוחלט שנשארים שבת במז'בוז. כולנו שמחנו על כך, כי המקום נאה ויש בו הכל בגשמיות ורוחניות.

לפתע בשעה 12.00 בצהריים הגיעה פקודת

ער"ש פרשת תצווה - היכל בית הכנסת קארלין בקייב מוכן בהדר ופאר לשב"ק. למחרת השבת הקהילה נמלטה, ונדם קול התורה והתפילה. האוטובוסים ולצאת כמה שיותר מהר לכיוון גבול

הענין עורר תמיהה, וכן היה קשה לארגן את כולם מרגע לרגע, במיוחד היה קושי מצד הנהג וכן הבעלים של האוטובוס, שלא הסכימו לנסיעה כזאת הן בגלל המרחק והן בגלל הסיכון הרב. כמעט מכל כיוון אפשרי התוכנית היתה נראית מורכבת מאד, כי אפילו נסיעה לגבול רגיל איננה ניתנת בגלל חוק גיוס חרום עד גיל 60, וקל וחומר לגבול בלרוס שאפילו בימים כתקנם איננה מדינה ידידותית, ועל אחת כמה וכמה בשעת חירום כזאת שהם יד ביד עם האויבים ממדינת רוסיה.

אך כל רבע שעה הגיע טלפון מדוע לא יוצאים, ואד"ש עמד וזירז לצאת מיידית כמה שיותר מהר, ובכך נוכחנו שאין לנו דרך אחרת מלבד לצאת לדרך. לבסוף אחרי שכנועים וסכום של \$ 10,000 אשר התחלק בין הנהג ובין הבעלים, הם נתנו את הסכמתם לנסיעה. ייזכר לטוב הר"ר אבי זלצמן שבטרם נסיעתו לישראל, דאג להשאיר לנו סכום נכבד על כל צרה שלא תבוא.

הנסיעה לבלרוס הוכרעה ע"י אד"ש, בעקבות המידע שהגיע אליו משלוחיו הנאמנים, הרה"ג רבי משה פימה שליט"א רב הקהילה בפניסק שבבלרוס, ואיתו עמו המנכ"ל הר"ר אבי זלצמן שליט"א. להרב פימה נודע כי בפלישת הטנקים הרוסיים דרך בלארוס לאוקראינה נותר מעבר הגבול נטוש לחלוטין בצד האוקראיני, וממילא אפשר לעבור שם, ובצד הבלארוסי הוא כבר יסדר שיתנו לכולם לעבור, ואפילו שהיה כמה מאתנו חסרי תעודות ומסמכים. אד"ש תמך בתוכנית וזרז אותנו מאד לבצע את הדברים. לקמן יתבאר כמה הוא צדק בדבריו.

פרק שני - ממז'בוז לבלרוס

עצם ההחלטה על הנסיעה לבלרוס היתה כרוכה בכמה וכמה סיכונים:

א. הדרך עוברת דרך העיר זיטומיר שיש בה מחסני צבא ומחנות צבא והיא עיר צבאית לכל דבר. בשעת מלחמה זה יעד מסוכן הן בגלל הפצצות הרוסים והן מצד האוקראינים שיכולים לבצע חיפוש באוטובוס ולמצוא מחויבי גיוס ולהורידם. כדי להינצל מכך, הרב פימה אמר שיש דרך עוקפת שנוסעת בכפרים נידחים. אך מאידך גיסא הכבישים במקומות אלו קטנים ומלאים מהמורות ובורות, וסכנת פנצ'ר ברכב בזמן הזה שכל אחד תלוי בשני מהווה בעיה קשה מאוד.

ב. הדרך עוברת בקו הגבול של בלארוס ושם יש טנקים ומשוריינים רוסיים שהם בבטחון גמור יכולים לראות בנו תנועה חשודה ולירות כמה פגזים לעברנו ה' ירחם. וכן הכוחות האוקראינים גם כן יכולים בקו הגבול לפתוח באש עלינו בלי חקירה ודרישה.

ג. בקו הגבול יש 30 ק"מ שנהפך להיות שטח הפקר, האוקראינים ברחו והרוסים נכנסו עמוק יותר. מקום כזה בדרך כלל שולטים בו אנשי פשע ועולם תחתון. גם הם יכולים לעצור את השיירה ובמקרה הטוב ביותר לבקש דמי חסות.

מוצ"ש כי-תשא - הבדלה במז'בוז

ד. על צד שהתוכנית נכשלת ואין מעבר להכנס לבלארוס, מיכלי הדלק של המכוניות אמורים להתרוקן לגמרי מהדרך הארוכה, ודלק אי אפשר להשיג בכל אוקראינה, ונמצינו אובדי עצות עם הנשים והטף במקום נידח ושכוח בתוך הקור הנורא מבלי יכולת חזרה לשום מקום.

כל הספיקות הללו הועלו בפני כ"ק האדמו"ר שליט"א, והוא הכריע לצאת לדרך בלי שום השתהות.

כמובן שהיו כאלו מן שאר האנשים שצחקו על הוראה זו וטענו שאין בעיה להשאר במזיבוז, וקרוב לוודאי 200 אחוזים - כלשונם - שנחזור בחזרה באמצע הדרך. אך אנחנו כמובן לא שמענו לדברים, והתחזקנו בדברי רש"י ביציאת מצריים - "אין לנו אלא דברי בן עמרם". אחרי התארגנות בחיפזון גדול והכנת אוכל מינימלי לשבת, הכנסנו לאוטובוס חלות יין עוגות ודברים בסיסים שעדיין הספיקו לבשל במזיבוז, ויצאנו לדרך בפניא דמעלי שבתא, בשעה 5.00. חוץ מן האוטובוס היו עוד 10 רכבים פרטיים של בני הקהילה שהם נסעו בצמוד לאוטובוס ובשיירה ארוכה.

במקביל בארץ ישראל ובחו"ל בניו יורק ובפינסק שבבלרוס, גם כל אותו ערב שבת עמלו על הכנת המסע, הן בהכנה ופירוט מדויק של כל הדוקומנטים וכל שאר העניינים ובמיוחד הכספיים, כאשר הכל נעשה ע"י הר"ר אבי זלצמן שליט"א מישראל, יחד עם הר"ה ח' ר' יעקב שטייערמאן שליט"א מנכ"ל יד ישראל, ובשילוב הר"ה ח' ר' משה פימה שליט"א בפינסק, שבהוראת אד"ש התפנו מכל ענייניהם ועסקו אך ורק בזה.

פרק שלישי - הנסיעה וחציית הגבול

עם היציאה באוטובוס, הסברתי שאמנם פקוח נפש דוחה שבת אך צריך למעט במה שאפשר בחילול שבת, ומה לעשות עם חפצי המוקצה, ועוד כמה דברים נחוצים, וכן הוראות לנשים שאינם יכולים להדליק נרות, ושצריכים לקבל שבת בפה כמה דקות לפני השקיעה. לאחר מכן אמרנו תפילת הדרך בבכי ובהתרגשות גדולה, והרגשנו על בשרינו כל תיבה ותיבה.

היינו באוטובוס יותר ממנין גברים, והתפללנו מנחה כמו בבית מדרשינו, ופתחנו בהודו להשם כי טוב כי לעולם חסדו בקול ובנוסח קרלין, קבלת שבת בשירה ובזמרה ותפילת ערבית. השירה והזמרה הפיגו את הפחד, ואפילו לפני 'תתקבל' לא התאפקו ושרנו מניגוני פורים.

אחרי התפילה, ערכנו קידוש בקול רם ובהתרגשות הנפש, וחילקו לכולם מזונות בשיעור כביצה, מפני החשש שמא לא נוכל לקיים סעודת שבת בנטילת ידיים והמוציא ואז נוכל אולי לצרף זאת כסעודת שבת. שרנו שירי שבת והשתדלנו לענג את השבת ככל שניתן.

הרגשנו בקידוש ובסעודה כמו אבותינו ואבות אבותינו שנאלצו כל פעם לברוח מאימת המציקים והצוררים, ולקיים המצוות בשמחה בכל מצב. "בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו", תמיד צריך לדעת גם בזמן הקביעות שיש אפשרות של נדודים.

למרבה הפלא בכיוון הזה של הנסיעה, כמעט לא היו מכוניות, ולכן בשלב זה הנסיעה היתה ללא עיכובים משמעותיים. אחרי נסיעה ארוכה הגענו לאיזור קורסטין, שם כבר היו שוטרים וחיילים ששאלו לנו ולהיכן מועדות פנינו. על כל ביקורת וחקירה, השבנו שאנחנו נוסעים להתפלל על קברי צדיקים להצלחת אוקראינה. ב"ה הם לא חיפשו ולא שאלו שאלות מיותרות. גם בצידי הדרך נראו טנקים אוקראינים, ואלו סימנו לנו לנסוע באורות נמוכים אך לא מעבר לכך.

באחד המחסומים שנעצרנו לביקורת, חלף במקום משוריינים צבאיים ואחד מהם ירה יריות באוויר והיינו בפחד ואימה, ובפרט כי חלק מהשיירה חצו כבר את המחסום. חיכינו בסבלנות, וב"ה אחר כך חזרנו לשיירה יחד.

הכבישים היו מלאים בורות ומכשולות, שקי חול ומחסומים של בטון וכן מעברים נמוכים, כך שהמרחק בין גג המעבר לאוטובוס היה כחוט השערה. נהג האוטובוס היה צריך בכל פעם לתמרן, וב"ה הצלחנו לעבור בשלום.

אחרי נסיעה כשש שעות בערך, הגענו למחסום האוקראיני האחרון לפני שטח ההפקר, והנהג להפתעתנו הדרך חסומה לגמרי עם בורות וקוביות ומחסומי בטון ושקי חול, מבלי יכולת מעבר. מייד התקשרנו להרב פימה, והוא הודיע חד משמע שחייב להיות עוד דרך נוספת כי יש לו ידיעה ברורה

הגאון רבי יואל קניג שליט"א בבגדי שבת ובלימוד התורה באוטובוס העומד לצאת ממזיבוז

שהיום הגיעו מכוניות לבלארוס מן הכיוון הזה. התקשרנו לעוד נהגי מוניות, ותוך כדי ניסיונות חיפוש, הצליחו לאתר דרך נוספת קצת נטושה. אך שם בפתח הדרך, היתה עמדת שמירה עם חיילים אוקראינים.

היינו נבוכים מאוד, וחששנו כי אלו ימלאו תפקידם כשומרי גבולות ולא יתנו לנו לחצות את הגבול להיות רבים מאיתנו מחוייבי גיוס.

בארץ ישראל, הכינו מבעוד מועד גוי של שבת כדי להיענות לכל שאלה ושאלה מאיתנו ולהביאה לקודש פנימה. כ"ק אד"ש ובניו הרה"צ שליט"א, נשארו נעורים כל הלילה להיות קשובים לכל שאלה שתתעורר.

יצרנו עמו קשר, ובנו של אד"ש שהיה סמוך אליו העביר לאד"ש את השאלה, ודנו בדבר עם כל הצדדים שבו. אחרי התיעצות עם אד"ש הוחלט שיצא לעבר עמדה זו רכב פרטי של הרב קרול שליט"א בלבד, מכיון שהוא וכל משפחתו נושאים פספורט בלארוסי ואינם חייבים בגיוס, ויאמר לשוטרים שהוא נוסע לביתו והוא מבקש רשות מעבר. החיילים אמרו לו כי מצידם אין בעיה, אך הרוסים יורים לעבר דרך זו מבלי הבחנה על הנוסעים שם, וזה לא על אחריותם. הרב קרול הסכים לדבריהם ויצא לדרך, ומיד טלפן אלינו שהוא קיבל רשות מעבר. כאן התעורר ספק חדש, האם לחכות עד שיגיע לנקודת הגבול הבלארוסי למען נדע שהדרך נקיה, היות ודרך זו אמורה לארוך כשעה בתוך שטחי ההפקר שננטשו.

התקשרנו דרך גוי שהיה עמנו לאד"ש, ותשובתו היתה שוב חד משמעית "כולם יחד מייד יחד אתו", ולא להיפרד כלל. כדבריו עשינו, וכשהגיעו הרכבים הראשונים לשוטרים האוקראינים, אמרו הם לשוטרים שאנחנו רוצים להגיע ולהתפלל בבלארוס והכל על אחריותנו תוך כדי שהם משאירים להם מעטפה עם 2,000 דולר שהתחלק בין החיילים והשוטרים שבעמדה, כי חששנו שיתחילו לבדוק ויראו שיש איתנו אוקראינים חייבי גיוס. השוטר הריח את צבע הכסף, ומיד פתח את המעבר וצעק לאוטובוס שהגיע בינתיים 'שבת שלום חסידים'.

ככה נסענו כולם במשך כשעתיים בחשכת ליל בכביש מלא מכשולות עם תמרון ימינה ושמאלה, באמירת תהילים בכוונה רבה ובחשש ומתח נורא. כאשר עברנו את המכשול האחרון והגענו למקום שבו יש בימים כתיקונם נקודת הביקורת האוקראינית, ושכעת נטושה, או אז ידענו כי בחסדי השם, חצי מבצע הצליח.

פרק רביעי - הכניסה לבלרוס

אחרי קרוב ל-12 שעות מאז שיצאנו, הגענו לביקורת הגבול הבלארוסי, שם המתין לנו השלוחים הנכרים של הרה"ג רבי משה פימה שליט"א, שחיכו עם אוטובוס ואוכל.

כאן הכל התנהל לפי הבירוקרטיה של הבלרוסים. לאט לאט היו צריכים להוריד את כל המזוודות ולבודקם אחד לאחד, וכן לבדוק כל דרכון עם זכוכית מגדלת. התעכבנו שם שבע שעות, אך ב"ה ובהשתדלות הרב פימה, השוטרים העבירו את כולם גם מחוסרי ניירות ודוקומנטים, כאשר זה לעצמו נס גדול ונורא במדינה זו. או אז נפגשנו כולנו בעבר השני עם דמעות בעיניים, והודיה לבורא, שהביאו עד הלום.

הרב פימה שכר עבורינו מלון מפואר בעיר מוזא, הרחוקה כשעה נסיעה מן קו הגבול. כולנו הגענו באוטובוס הבלארוסי, כי האוטובוס שהביא אותנו לא רצה בשום אופן לעבור את הגבול. הבחור הגוי שהיה אתנו הוציא את המזוודות והעבירם למלון, יען היה זה ספק אם זה רשות הרבים או רשות היחיד, כי המלון היה מוקף מחיצות וכבר

פרוס שבת מלכתא במוז'בוז'. עליה לאוטובוס היוצא למדינת בלרוס. מאחור נראה בית המדרש וההכנסת אורחים הצמוד לציון הבעש"ט.

יצאנו מהמצב של פקוח נפש.

כל אחד קיבל סוויטה מפוארת. אחר כך ירדנו להשלים את סעודת שבת וכן לקרוא בתורה ולברך את החודש, וככה המשכנו לענג את השבת כמו כל היהודים בעולם, ובסעודת רעווא דרעווין בצוותא חדא מתוך דברי תורה ויראה והתעלות והודיה להשי"ת.

גם אחר בואנו הרגשנו השגחה פרטית על כל צעד ושעל, כמו לדוגמא עם הבשמים למוצ"ש, במשך שבועיים היה במעילי מבלי סיבה מיוחדת, שקית עם בשמים של ציפורן. בתפילת מעריב נזכרתי בזה, ואפילו בשמים להבדלה היה לנו.

במוצאי שבת נודע לנו, עוד ועוד פרטים מההשגחה פרטית והניסים והנפלאות להם זכינו:

א. שעתיים אחרי נסיעתנו חסמו את הדרך לגבול בבטון וחפירות עמוקות, כך שאם לא היינו מנצלים את המומנט כפי הוראת אד"ש, לא היינו יכולים לעבור את המסלול הזה.

ב. נהג האוטובוס בחזור נעצר על ידי המשטרה ועוכב 12 שעות בעיר קורסטין, ואילו בנסיעתנו הלך לא היה פוצה פה ומצפץ.

ג. כאשר היינו בבלארוס ראינו שיירה ארוכה של טנקים רוסיים עומדים כבר בקו הגבול נכונים ליציאה לאוקראינה. אם היינו נפגשים איתם באותו כביש בשטח ההפקר, מפחיד להעלות על הדעת מה היו התוצאות.

ד. במזיבוז, למחרת צאתנו היה אזעקה וגם עליה לא פסחו הרוסיים.

ה. אם לא היו מנצלים את הרגע בו נצטווינו לצאת, לא היו יכולים מחוייבי הגיוס לעזוב את המדינה.

פרק חמישי - האכסנייה בפינסק והיציאה לארץ הקודש בואכה ווילנה

ביום ראשון למחרת השבת, עזבנו את מאזיר, והמשכנו למקום שהתפללו רבותינו ואבותינו, בית הכנסת "בית-אהרן" - קארלין, העומד על מכונו ותפארתו בעיירה הקטנה קארלין שכיום הינה חלק מהעיר פינסק. בעיר זאת זכינו לאירוח נפלא ומדהים, תחת שליח האדמו"ר שליט"א, המרא דאתרא הרה"ג רבי משה פימה שליט"א, ובצל המוסדות המפוארים שהוקמו שם על ידו.

בואנו למקום עשה רושם גדול, ואפילו הטלוויזיה המקומית הגיעה לראיין אותנו ושאלה לבואינו, דבר שאצל כולם לא היה מובן כיצד יצא לפועל. במבט לאחור רואים אנו כי גם עצם הנסיעה מקייב למז'יבוז כל הקהילה יחד עם ספרי התורה, היא שעמדה לנו להצילנו, היות ולאחר פרוץ המלחמה לא היה שייך לצאת מקייב ולהגיע לגבול בלרוס, ובוודאי שלא היה שייך להתכנס ולצאת יחד כמו שיצאנו ממז'יבוז'. כאשר גם בית הכנסת שנותר כעת שומם, וישנם בקייב חשש למעשי ביזה וגניבות, אך ב"ה ספרי התורה הגיעו שלמים עמנו.

עלינו סמוך לציונו של ראש השושלת האדמו"ר הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זיע"א שמנוחתו כבוד שם, ונשאנו תפילת הודיה נרגשת על כל הניסים שעברו עלינו.

נפלאות השי"ת ממסע הבריחה מראש מקייב, אנו רואים במיוחד בבלרוס, כאשר מרבית בני הקהילה זוכים עוסקים יומם ולילה בהצלת נפשות רבות של אחינו בני ישראל באוקראינה, ובמאמצים עילאיים והון כסף, כבר אירגנו והוציאו עשרות אוטובוסים משטחי המלחמה באוקראינה לעבר מולדובה ופולין. הימצאות של הקבוצה יחד שכולם מבני אוקראינה, לפעול בצוותא במצווה נוראה זו, ב"ה מביאה להישגים גדולים.

לאחר שהות של 10 ימים שמנו פעמינו עם עוד כמה מהמשפחות לארץ הקודש. מכיון שבבלרוס אין טיסות, יצאנו בשבוע זה [פרשת ויקרא] בנסיעה ברכב מבלרוס לכיוון ווילנה שבמדינת ליטה. במשך שעות ארוכות נסענו, וכן המתנו במעבר הגבול היבשתי, עד שחצינו את הגבול. ביום שלישי עמדנו בוויילנה בסיומו של מסע הבריחה מהאש, ובתפילה נרגשת בבית החיים בוויילנה על ציונו של אדוננו הגר"א מווילנה.

מרבית בני הקהילה שנותרו בפינסק, עומדים גם עכשיו על משמרתם במסירות עצומה, להציל עוד ועוד נפשות אחינו בני ישראל מהמלחמה, והקב"ה ישלח ברכה בכל מאמצייהם ומעשי ידיהם, ולא ישמע שוד ושבר בכל בית ישראל בכל מקום שהם.

וְאֵלֶיךָ הַטּוֹב לָנוּ תִּפְתָּח לַיָּדַע וּלְהַבִּין כְּחֶזֶק נֶשֶׁל תִּפְלָה

אוצר כלום של שיחות ודברי אגדה, עובדות והנהגות, פניני דעת והארות
 להנחיל ללבנו דרכי עבודת התפלה, ולחוש את מתיקות ה'עבודה שכלל'.

משולחנו של מרן פוסק הדור
 רבי משה שטרנבוך שליט"א
 ראב"ד ירושלים וראש הישיבה ברמת בית שמש.

מעוטר ב"אבני שהם", הארות, פנינים וכי"אורים על סדר התפילה
 מבנו רה"י הגאון רבי אפרים זלמן שטרנבוך שליט"א

ניתן להשיג שוב את הסט
 כיאורים והנהגות על התורה

הוצאה והפצה: "יפה נוף" ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

• ירושלים: מכון ישראל 17 // ירמיהו פינת ברנדייס // צומת בר איקו 1 // בבעת שאול 28 // בית זון הפסנה 50 // בית הדפוס 32 חדש! נוח
 יעקב: סגן 1 פינת פרדס • מודיעין עיניית-קרית ספר: אבני נזר 26 // שדי חמד 1 חדש! הרב מפוסל 1 • ברכפלד: רבי יהודה הנשיא 14 • בית
 שמש: חפצייה-בן איש חי 29 // חזון איש 17 // רמה א-נחל שורק 31 מעל שוק מהדרין • בני ברק: רבי עקיבא 130 // אהרונביץ 19 מול מרכז
 רימונים // ברטנורא 3 // רבי עקיבא 43 // עזרא 45 • אשדוד: ענק הספרים - יוסי בן חלפתא 10 רובע ז' • פתח תקוה: קהילות יעקב 4 בני הדר //
 ההסתדרות 2 פינת רוטשילד • אנערד: רבי יהודה הנשיא 90 • חדש! כוד: הרב אלישיב 8 שכונת בני אייזון (אחיסמך) • קרית גת: האדמו"ר מחב"ד
 פינת נתיבות שכם (בני קרעשטין) • רכסים: סביון 39 (בנה ביתר) • נתיבות: האר"י 86 • אופקים: חפץ חיים מול בית הכנסת אוהל משה.

YEFE.CO.IL // 1-599-581-581 // משלוחים בכל רחבי הארץ

יום בשורה הוא
בצאת לאור עולם

ספרו של הגאון המופלא רבי שלו' בן ציון פלמן זצוק"ל

שלמים מציון

על התורה

הכולל אוצר בלום
של דברי תורה והלכה,
מאמרי חיזוק בתורה
וביראה,
מסילות להתבוננות
באמונה והשגחה
לעמוד בנסיונות העומדים
בשבילי החיים

מהרו והביאו ברכה לביתכם
להשיג בחנויות הספרים

ובירושלים: רחוב דברי חיים
12
טלפון 02/6259923

ובבית הכנסת "נחלת משה"
רחוב הרב מלצר 36

ובבני ברק: רחוב הרב
בחגמן 69/א
טלפון 03/6191712

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 79 | פר' צו - פורים תשפ"ב | ו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

בינוס רבני ירושלים במעונו של מרן המשיגיה הגאון הצדיק רבי דן סגל שליט"א
ע"י ועידת הרבנים לביצור חומות הדת

זימיי הפוידים האלה, לא יעברו מתוך היהודים, וזכרם,

הגרי"ש אלישיב

הגרא"מ שך

הגר"ד יפה

הגר"י אדלשטיין

הגרי"א זינגרוב זצ"ל

הגר"נ קרליץ

הגרמ"ד

הגר"א פינקל עם הגרנ"צ פינקל

הגר"ד פוברסקי

לא-יסוף מזרעם | מרנן ורבנן גדולי ישראל זי"ע בימי הפורים

הגר"י שפירא

הגרמ"ל ליפקוביץ

הגדא"ל שטינמן

הגרנ"צ פינקל

הגר"ח גרינמן

הגר"ש וואזנר

הגר"א חדש

הגרא"י ולזניק

סולביציק

בחודי ביתה ח' של תלמוד תורה החדש במבחו לקראת הישיבות אצל הגאון הגדול רבי שרגא שטיינמן שליט"א

מרן הגד"ש שטיינמן בבקור חיזוק, ראש הישיבה נשא דברים בפני התלמידים במסגרת לימוד בית המדרש של תלמידי שובו ודבני הכוללים של כנסת ישראל (צלום: שמוליק קורלנסקי)

תלמידי בית הספר 'שובו' הגיעו למעוזו של מרן ראש הישיבה הגרמ"צ ברגמן ושמועו דברי חיזוק ועידוד ללימוד התורה. במעמד השתתפו גם האב"ד הגר"א דינר והמשפיע הגד"י בידרמן

הגאון הד"ר יעקב ישראל בייפוס ר"מ בשיבת כנסת חזקיהו לצעירים ומח"ס ולקוט לקח טוב, עם דה"י הגאון הגדול ר' יגאל רוזן, בנישואי נכדו בן לבנו הגד"ר אהרן בייפוס

מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א באפיית מצות השבוע

ילדי חדר תורת זאב מלייקווד בראשות הרב חיים זאב אידלמן שליט"א בבקור אצל מרן ראש ישיבת פולדלפיה הגד"ר שמואל קמינצקי שליט"א

"שבת גבוש" לתלמידי ישיבת קהילות יעקב בראשות רבני הישיבה ומרן ראש הישיבה הגד"ש שטיינמן במושב תפרח

מבצע 10

בשורה טובה!

חיים ללא עישון

יצא לאור עם הוספות בכריכה קשה

הספר שיציל את חיי המעשנים!

כעת במבצע מיוחד לכבוד יום הפורים!
אצל המחבר במחיר הקרן 10 ש"ח בלבד, ובחנויות ב- 20 ש"ח

הספר שישים למעשן את הסיגריה ביום חול במקום שבו היא נמצאת בשבת

גדולי ישראל נגד העישון

...הנה כמה רופאים גזרו אמר, שכל מי שהוא אדם חלוש אסור להרגיל את עצמו בזה, שמחליש כוחותיו, ולפעמים נוגע גם לנפשו. והנה דברתי כמה פעמים עם חולשי כח אודות זה, וענו לי, שגם הם יודעים ומכירים בעצמם שהעישון קשה להם, אך מפני שהורגלו בזה מכבר, קשה להם לפרוש מזה. ואמרתם להם: מי התיר לכם להרגיל עצמכם כל כך? ... הלא אמרו שאינו רשאי לחבול בעצמו: אחד, משום "ונשמרתם למשומרתם", ועוד, דין הוא: דהלא תבל ומלואה של הקדוש ברוך הוא, ולכבודו בראנו, ונותן לכל אחד בהסדרו כח כפי צרכו לתורתו ולעולמו ואין ירשה העבד לעצמו כפי רצונו, הלא הוא שייך לאדונו? ואם על ידי העישון נגרעו כוחותיו, בודאי יתבע לבסוף לדין על זה. וחצי מזה, כמה כסף עולה לו עישון זה, ... ומכל שכן במשך שנים אחדות כמה מפסיד על ידי זה, הן הפסד גופו בבריאותו והן הפסד ממונו והן הפסד מצותיו. ואם כן כאשר יתבונן האדם בנפשו מגדל הרעה שמביא על עצמו על ידי זה, יתרגל שלא יתרגל עצמו בזה: ואם כבר הרגל בזה, ימנע בכל יום מעט מעט, עד שבחמשך הזמן יפסוק לגמרי, ואז יהיה לו טוב בזה ובבא.

מִן הַחֶפֶץ חַיִּים ליקוטי אמרים פרק י"ג
עישון הסיגארות והפאפיראס, שחיוץ מהם שהם מזיקים לגוף כידוע, עוד גורמים הזק לנשמתו בבטול תורה, והנה ידעתי גם ידעתי, שישבו הרבה: אנוסים היינו, שלא היה בחנו להמנע מזה! אבל השאלה תהיה: מי גרם לכם שתהיו אנוסים, הלא אתם בעצמכם גרמתם לזה, כי לולא התרגלתם מקודם, כי אי היה נקל לכם להמנע מזה, ואם כן אתם בעצמכם חייבתם בזה.

מִן הַחֶפֶץ חַיִּים זכור למרים פרק כ"ג
הנני חושב כי עישון הטבק, קשה לנישמה, ומעבה את מקום הריאות, ולכן יש לפרוש מזה, ולהתחזק בזה, הוד"ש אי"ש.

מִן הַחֶפֶץ חַיִּים איש תולדות יעקב דף ס"ט
לאשר ביקש ממני לחוות דעתי אודות עישון סיגריות, אשר ידוע שרוב ככל הרופאים בדעה שהעישון מזיק לבריאות ויכול לגרום לסכנה, וכמו"כ ידוע לי ועובדי באדם אחד שהפסיק את העישון, ולאחר שנים רבות נודמן לבדיקות בבה"ח וגילו כחם בריא ששעשה בו רושם העישון, וזכור ושמע זה לאחר שנים רבות. לכן שמחתי לשמוע על היוזמה של כ"ב להדפיס חוברת מיוחדת על האזהרה והאיסור של העישון ותמריא כסנתא מאיסורא, וגם אני מצטרף בזה לקריאה בפרט לבחורים הצעירים אשר בידם להמנע מלהתרגל בכך. וכבר נשאלתי מאביריכם כולל אשר העישון של חבוריהם מפריע להם ואינם רוצים להיות במקום שיש בו עשן, והוריתי להם שהדין עמהם ומוכרחים המעשנים לצאת משם בשעה שרוצים לעשן.

פסק הלכה

אשר נשאלתי לחוות דעתי העני' דעת תורה בענין מנהג העישון סיגרים וסיגריות וכ' אשר כידוע הם המזיקים הגדולים לבריאות הגוף. הריני לרצונכם בקיצור אמרים.

א. לשון הרמב"ם פ"א מהל' רוצח ושפיכות הנפש ה"ח, הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם סכנת נפשות וכל העובר עליהם ואומר הריני מסכן בעצמי ומה לאחרים עלי, או איני מקפיד על כך מכין אותו מ"מ.

ב. ובכלל הדברים מיני מאכל ושת' שאסרו חכמים מפני ספק סכנת נפשות שחשבים שם הרמב"ם, וברבינו"ש שבעות כ"ז כ' המאכלים המזיקים הגוף הם בכלל איסור תורה לאכלו משום השמר לך ושמור נפשך מאוד.

ג. ובחי' חתם סופר ע"ז ט' אחרי שהעתיק לשון רמב"ם ה"ל כ' ומוטל על החכמים להשיג על זה מקרא דברים י"ט וה' עליך דמים ע"פ ש"ס מ"ק ה', דאם לא השגיחו חכמים ע"ז וכי"ב שאז כל הדמים שנשפכו ע"י שלא עשו או שלא הזהירו ע"ז מעלה הכל עליהם כאילו הם שפכו ח"ו.

ד. ולענינינו, דלנו דעל חכמי הזמן להרעו ולעורר על הסכנה העצומה המונחת בעישון סיגריות וכ' דבר שנחבר בחקירה ודרישה למעלה כל ספק שמאות אלפים מתים טרם זמננו בעישון סיגריות, וכן ידוע מאוד שגורם גדול למחלה החמורה בריאות וגם בלב, ועוד הרבה כיו"ב, כאשר יוצא מדור"ח הרופאים מכל מדינות העולם.

ה. על-כן ברוך להלכה דאסור גמור להתחיל בעישון בימי הבחורות וגיל צעיר, ועל ההורים ומורים ומחנכים מוטל חוב גמור ע"פ התורה למנעם מזה.

ו. כל מי שכבר הרגיל עצמו למנהג לא טוב זה, ישתדל מאוד למען עתידו לרדת מזה בהדרגה ואז טוב לו.

ז. חלילה לעשן במקומות ציבוריים שגם הריח בעצמו הוא מזיק גמור כאשר נתברר בחקירה.

ח. היות שכאמור המנהג הרע הזה הוא מזיק עצום, לכן מוטלת אחריות גדולה על המפרסמים מודעות כעיתונים וכו' שמסייעים לדבר המזיק הנ"ל.

ט. לאור הדברים החמורים האמורים למעלה, כל היכול למנוע עצמו שלא לעזור למעשנים, מחויב לעשות כן עפ"ה"ת. כל השומע לדבריו יטבון שאנו ובוטח ויזכה להאריך ימים בשמרו על נפשו ונפש משפחתו וביתו ומה"ת - ויזכה להבטחת תורתו"ק

"כל המחלה וגו' לא אשים עליך כי אני ה' רופא" - ולמען ירבו ימך ויוסיפו לך שנות חיים.

ע"ז בצה"ל למען טובת עמיתו הק' מצפה לרחמי ה'.
יום ד' בא תש"ס לפ"ק

הננו פונים בזה להיקרים והחביבים צעירי עמנו שעדיין אינם קשורים להרגל הרע הזה, שסופו יכול להיות גרוע מאוד, והוא הרגל עישון הסגריות. אנא אחי, אל תרעו לעצמכם ולסיביתכם ואל תרגילו עצמכם בזה, כי תורתנו הקדושה היא תורת חיים "והי בהם".

וחפץ השם שכל אחד ישמור בריאותו בכדי שנוכל לעבוד אותו. וח"ו מלהקל ראש בענין שמירת הבריאות, ובפרט ועל אחת כמה וכמה בדבר שלדעת הרופאים הוא מזיק ממש.

וכל מי שיכול למנוע מעצמו ומאחרים מלעשן - מחויב למנוע.

ולמי שכבר הרגל בזה, חובה עליו להשתדל בכל האפשרות להיגמל מזה, ובודאי שעליו להימנע מלעשן במקום ציבורי, במקום שאחרים שואפים את העשן.

יוסף של' אלישיב
מיכל יהודה ליפקוביץ

אחרון יהודה ליב שטיינמן
ש.י. נסים קרליץ

מש"ה שמואל שפירא
שמואל אויערבאך

אדר א' התש"ס
אדר א' התש"ס

אדר א' התש"ס
אדר א' התש"ס

אדר א' התש"ס
אדר א' התש"ס

אדר א' התש"ס
אדר א' התש"ס

חיים ללא עישון
על פי התורה

יחזקאל אסחייק

הספר שישים למעשן את הסיגריה ביום חול במקום שבו היא נמצאת בשבת!

הספר שישים למעשן את הסיגריה ביום חול במקום שבו היא נמצאת בשבת!

הספר שישים למעשן את הסיגריה ביום חול במקום שבו היא נמצאת בשבת!

הספר שישים למעשן את הסיגריה ביום חול במקום שבו היא נמצאת בשבת!

הספר שישים למעשן את הסיגריה ביום חול במקום שבו היא נמצאת בשבת!

הספר שישים למעשן את הסיגריה ביום חול במקום שבו היא נמצאת בשבת!

כל גדולי הדור

עוצרים את

לועד הרבנים

נותנים מתנות לאביונים

עוזר הרב"ר שניצלר שליט"א

עוזר הרב"ר צברג שליט"א

כ"ס עוזר האדמו"ר מצאנז שליט"א

כ"ס עוזר הרב"ר אורח"י שליט"א

עוזר האדמו"ר מייזניץ שליט"א

כ"ס עוזר האדמו"ר עבדלזא שליט"א

עוזר הרב"ר רבנו הגדול הרב"ר אדלשטיין שליט"א

רשפיה"ר עוזר הרב"ר קניבסקי שליט"א

פרזים ועוקפים
רק ב"ועד הרבנים" יכולים גם בני הפרזים וגם בני המוקפים לצאת ידי "בו ביום" כיון שהתרומה הולכת לפי עיר התורם.

כ"ס עוזר האדמו"ר עט שיערנאביל שליט"א

עוזר הרב"ר כהן שליט"א

עוזר הרב"ר הירש שליט"א

בו ביום, בפועל, במזומן
גם כל התרומות בכרטיסי האשראי וצ'קים דחויים נפדים למזומן ומחולקים בו ביום.

כ"ס עוזר האדמו"ר עבדלזא שליט"א

עוזר הרב"ר לנדא שליט"א

כ"ס עוזר האדמו"ר עבדלזא שליט"א

עוזר הרב"ר אלבז שליט"א

כ"ס עוזר האדמו"ר עט שיערנאביל שליט"א

אביונים הגונים
כל המקרים נבדקים רק ע"י הרבנים הגאונים.

עוזר הרב"ר הלל שליט"א

עוזר הרב"ר שלינגר שליט"א

עניי עירך
100% מהתרומה שלך הולכים לעניי עירך! בבנין שלך!

עוזר הרב"ר גרוס שליט"א

עוזר הרב"ר זילברשטיין שליט"א

עוזר הרב"ר בעדני שליט"א

עוזר הרב"ר שוויצברג שליט"א

כ"ס עוזר האדמו"ר ענדבורג שליט"א

כ"ס עוזר האדמו"ר עראחיסטריקא שליט"א

מתנה חשובה
כל המתנות מחולקות כך שכל תורם יעניק "מתנה חשובה" לכל אביון.

עוזר הרב"ר איינברא שליט"א

עוזר הרב"ר אורח"י שליט"א

עוזר הרב"ר פיינשטיין שליט"א

עוזר הרב"ר עדס שליט"א

חשיבות מלבדות
סך כל המתנות הנאספות עבור האביון ב"ועד הרבנים", מגיעות לסכום מכובד, המעמידו על רגליו.

כ"ס עוזר האדמו"ר עאלכסנדר שליט"א

כ"ס עוזר האדמו"ר ענדור שליט"א

כ"ס עוזר האדמו"ר ענדור שליט"א

כ"ס עוזר האדמו"ר עפנסק קארלין שליט"א

מתן בסתר
שזה המעלה הגדולה ביותר בצדקה.

עוזר הרב"ר טובינסקי שליט"א

עוזר הרב"ר אלישיב שליט"א

עוזר הרב"ר עינצברג שליט"א

עוזר הרב"ר פינקל שליט"א

100% צדקה
מאה אחוז מהתרומות עוברות לאביונים, ובנוסף נחשב כאילו חילקתם את כל מליוני הש"ח לאביונים

כ"ס עוזר האדמו"ר עזרעל שליט"א

עוזר הרב"ר בידרע שליט"א

כ"ס עוזר האדמו"ר עליגוב שליט"א

עוזר הרב"ר צדקה שליט"א

ועד הרבנים שכוחי דידן למתנת לאביונים בהידור

חיים קניבסקי

ד"ר, צדיק פורים
היינו מניח את וצדקה הידנים אע"פ צדקה בארה"ק
אלוהי צדיק אקיים גלות אמת לאביונים לאופן מהוגר
דיו הפורים. וכן האו"ם אמת אע"פ
חיים קניבסקי

1-800-22-36-36

ועד הרבנים
לעניי צדקה בארה"ק

מתנות לאביונים ועד הרבנים ✓ במזומן ✓ בפועל ✓ בו ביום ✓ לעניי עירך